BIHANG

TILL

SAMTLIGE RIKS-STÅNDENS

PROTOCOLL

VID

Lagtima Riksdagen i Stockholm

Åren 1840 och 1841.

ÅTTONDE SAMLINGEN.

Allmänna Besvärs och Oeconomie-Utskottets Memorial, Utlåtanden och Betänkanden.

N:o 1.

Ankom till Exped. Utsk. den 17 Febr. kl. 6 e. m.

Memorial till Rikets Höglofliga Ständer, om antagande af en Canzlist utöfver det antal, 24 §. Riksdags-Ordningen medgifver.

För att befordra skyndsamhet vid behandlingen af de flerfaldiga olikartade mål, som till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets åtgärd öfverlemnas, har Utskottet inom sig utsett trenne Berednings-Divisioner för ärendenas bearbetande, innan de till Utskottets slutliga handläggning förekomma; till följd hvaraf Utskottet, enligt 24 §. af RiksdagsOrdningen, eger antaga trenne Canzlister, af hvilka en vid hvardera Divisionen kommer att biträda; men då derjemte oundvikligen erfordras ett pålitligt biträde vid Diariernas förande och att gå Secreteraren tillhanda, äfvensom att bestrida förefallande Notariegöromål, så får Utskottet hos de Respective Stånden vördsammast anhålla, att Utskottet må tillåtas, utöfver hvad Riksdags-Ordningen bestämdt medgifver, antaga en Canzlist, med åtnjutande af enahanda aflöning, som för de öfriga Canzlisterna kan bestämmas.

Stockholm den 6 Februari 1840.

Å Höglofl. Ridderskapets och Adelns Ledamöters vägnar

H. Hamilton.

Å Högvördige Preste-Ståndets Ledamöters vägnar

J. A. Butsch.

Å Vällofliga Borgare-Ståndets Ledamöters vägnar

C. Åbom.

Å Hedervärda BondeStåndets Ledamöters vägnar

Anders Larsson.

G. P. Möller.

N:o 2.

Ankom till Exped. Utsk. den 17 Febr. kl. 6 e. m.

Rikets Höglofliga Ständers Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Utlåtande, i anledning af väckt Motion, angående serskilda bestämmelser i afseende på grunderna för befordran till Embeten och tjenster.

Med Remiss från Vällofliga BorgareStåndet har Utskottet, den 11 innevarande månad, fått emottaga en af Herr *C. F. Ekholm* väckt Motion, hvaruti anföres, att bristen på dugliga Embetsmän uti Administrationens serskilda grenar med skäl torde kunna räknas bland de orsaker, som menligt inverkat på ärendenas behöriga gång, härledande Motionären detta förhållande väsendtligen derifrån, att, vid befordran till högre platser i samhället, icke alltid fästats det afseende på förtjenst och skicklighet, som 28 §. RegeringsFormen förutsätter, hvaraf följt, att öfverensstämmelse i grundsatser, sammanhang i beslut samt en kraftig samverkan vid verkställigheten deraf, ingenstädes äro till finnandes, samt att slapphet och liknöjdhet inträdt i samma mon, som oskickligheten undanträngt förtjensten från de högre platserne, och utmärkande förmögenheter i lägre tjenstegrader måst finna sig ej allenast tillbakasatte, utan äfven förhatlige och förföljde; hvarjemte Motionären anmärkt, att Embetsmannabanans lägre trappsteg förr beträddes och bevandrades blott långsamt och afmätt, samt beredde innehafvaren anseende, endast i den mon, som hans egenskaper genom pröfning och erfarenhet utvecklades, men nu mera ofta öfverhoppas med ett enda språng, under anspråk, hvilka endast mäta förmågan efter lystnaden och pligterna efter utvägarne att undgå ansvar för deras eftersättande, hvarigenom slutligen ådrages sjelfva Embetet missaktning; samt att talrika exempel förefinnas, huru personer anställas i tjenstgöring och erhålla förmansskap öfver andra, oaktadt de icke ega den minsta förberedande kunskap eller erfarenhet, hvarpå deras verksamhet kunde stödjas; och har Motionären, under förmenande, att, fastän Rikets Ständer uti vår närvarande Samhällsförfattning visserligen icke sakna anvisning och rättighet att, medelst granskning af Stats-Råds-Protocollen i allmänhet och för hvarje serskildt fall, efterse, huruvida Rikets sannskyldiga gagn och bästa, blifvit, äfven uti befordrings-

målen iakttagne, Regeringsformen dock icke med det eftertryck, som vederborde, uttryckte sättet att gå till väga vid tjensters besättande i olikhet med 1720 års Regeringsform, hvilken uti 40 och 41 §§. upptog åtskilliga stadganden, åsyftande utöfningen af en viss controll på Regentens makt, att efter välbehag utse Kronans Embetsmän, ansett äfven andra utvägar böra begagnas, för att erhålla en duglig och aktad Embetsmannaklass, hvarigenom lycksökeriet skulle upphöra och utsigter öppnas för förtjensten, att, utan andra förespråk, bana sig vägen till en vidgad verkningskrets, och i sådant afseende föreslagit:

1:o Att, sedan genom flere serskilda författningar blifvit förordnadt, att hvar och en, som söker inträde i något af Rikets Collegier eller åtskilliga andra Embets-Verk, bör förut hafva undergått Examen i föreskrifna ämnen vid något af Rikets Universiteter, hädanefter äfven vid besättandet af högre civila embeten och befattningar, såsom civila Stads-Råds-, Presidents- och Landshöfdinge-platser m. fl., icke någon person må komma i åtanka, som icke præsterat de prof af skicklighet, hvilka för erhållandet af underordnade beställningar i samma embets-bana blifvit föreskrifna, och hvars förtjenst icke blifvit pröfvad under tjenstgöring i lägre grader, derunder han jemväl ådagalaggt oförvitligt uppförande, så vida icke Kongl. Maj:t af förekommande synnerliga skäl, efter serskild ansökning derom, skulle finna för godt att härifrån bevilja eftergift, derföre, att den sökande ådagalaggt skicklighet, medelst utgifna skrifter, eller eljest under besridandet af värf, som berott af allmänt förtroende, hvilket tillstånd likväl borde hafva erhållits minst ett halft år förut, än den sålunda benådade Personen kunde komma i fråga vid omförmäldta embetens besättande;

2:o Att, enär 28 §. Regerings-Formen synes inskränka Kongl. Maj:ts rättighet att förfoga om tjensters besättande, efter deras egenskap, hvarmed ingen annan lärer kunna förstås, än hvad de af ålder innehaft, Kongl. Maj:t ville återgifva åt de serskildta Embetsverken den rättighet, som i senare tider blifvit dem betagen, att förordna om åtskilliga lägre tjenstebefattningars fyllande, helst ostridigt är, att desse bäst äro i tillfälle att bedömma de Sökandes skicklighet och förtjenst, samt Konungen i alla fall är förbehållet att, efter anförda besvär, meddela de rättelser, som omständigheterne någon gång kunde påkalla; och

3:o Att, som flera vigtiga och ansvarsfulla Sysslors besättande, medelst Nådiga förordnanden tills vidare, icke kunnat undgå att medföra en vacklande och osammanhängande behandling af allmänna ärenden, Konungen

icke måtte förordna någon person till bestridande af en syssla på obestämd tid utöfver ett halft år, hvarunder tillräcklig erfarenhet säkerligen torde inhemtas, huruvida samme person besute alla nödiga egenskaper att till Kongl. Maj:ts och Rikets sannskyldiga båtnad uppfylla sina vigtiga åligganden.

Vid föredragning af denna Motion uti vällofliga Borgare-Ståndet, har Herr *Bagge*, med gillande af densammas syftning, förklarat sig likväl ej instämma uti Herr *Ekholms* yttrade mening: "att i samma mon, som oskickligheten utträngt förtjensten från de högre platserna, hafva utmärkande förmögenheter blifvit föraktliga och förföljda," hvilket förhållande Herr *Bagge* ansåg icke hafva inträffat.

Herr *Bagge* har ytterligare anfört: att, efter hans åsigt, det klandrade befordringssättet å de högre graderne hade sin grund i den låga ståndpunkt, hvarpå den civila tjenstemanna-personalen i allmänhet mot den militära och Hofvets blifvit satt, dertill Rikets Ständers njugghet mot den förstnämnda, såsom vanligen mindre bemedlad och saknande inflytelserika relationer, äfven bidragit, hvarföre han ansett, att, för ernående af det mål, som Herr *Ekholms* Motion afsåge, den Civila tjenstemannapersonalen borde upphöjas till den värdighet och förses med de löner, som kunde motsvara deras embetens vigt; hvilket vore destomera skäligt, som en Kronofogde, hvilken administrerar ett Fögderi med 100 000:detals Riksdalers uppbörd, och Lands-Secreterare samt Lands-Kamrerare, hvilka i Landshöfdingens frånvaro administrera Länet, nu icke finnas i opinionen innehafva Under-Löjtnants värdighet, likasom Ledamöter uti Rikets Hof-Rätter och Collegier icke kunna mäta sig med Kammarjunkare och Kammarherrar, hvilkas tjenstbefattningar stundom sätta dem i nödvändighet att subordinera nämnde Ledamöter, hvarförutan Protocolls-Secreterare och Canzlister i Konungens Canzli trängas om Häradshöfdinge- och andra tjenster, hvilka i förhållarde till den desamma tillagde värdighet, som icke motsvarar Capitains, borde synas dem allt för ringa att åtrå.

I anledning häraf har Herr *Bagge* föreslagit, att Rikets Ständer, med anslående af erforderliga löner till de Civila Tjenstemännen, hvilka böra inskränkas till det antal, som för Statens administration är behöfligt, göra underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t i Nåder måtte täckas genom författning bestämma den värdighet, som bör åtfölja Civila, Militära och Ecclesiastika Embeten och tjenster, i förhållande till den vigt, som deras verksamhet bör hafva för Staten, och hvarvid ådagalagd lärdom äfven torde böra komma i beräkning, samt att Kongl. Maj:t serskildt vid bestämmande af den Hofvets

icke tjenstgörande Embetsmän åtföljande värdighet, täcktes begränsa densamma, så att den ej finge gälla utom Hofvet, enär den derutom endast verkade att för ringa öfrige Embets- och Tjenstemäns anseende; hvarjemte Herr *Bagge* ansett underdånig anhållan böra ske derom, att titlars meddelande måtte upphöra, samt hvarje Embets- och Tjensteman inträda i den värdighet, som hans innehafvande befattning blifvit tillagd, så länge densamma af honom innehafves, utan afseende derpå, att han förut innehaft någon högre; och att den för Titlar stadgade bevillning måtte försvinna, enär det icke är öfverensstämmande med Rikets Ständers värdighet, hvarken att på dylikt sätt bereda statsinkomster eller att likasom tvinga Konungen att afstå från ett perogativ, utan derom förut gjord underdånig framställning.

Herr *Petré* har, med instämmande uti Herr *Ekholms* motion, dervid och vid det af Herr *Bagge* framställda förslag gjort åtskilliga tillägg och anmärkningar, nemligen: att representationen ej bör åt rangordningen skänka ett afseende, som den ej förtjenar, samt att de fleste af Rikets Collegier ställt sig i en falsk position, då de ej betrakta sig såsom medlare mellan regering och folk, utan såsom Konungens enskildta ombud, till exempel hvarå Herr *Petré* nämnde Kongl. Stats-Contoret.

Vid granskning af Herr *Ekholms* Motion, har Utskottet trott sig finna, att densamma, emot lydelsen af 51 §. RiksdagsOrdningen, innehåller flere mål af olika beskaffenhet, nemligen uti 1:sta momentet ett Förslag, att Rikets Ständer måtte till Kongl. Maj:t framföra en underdånig önskan, att ingen hädanefter må till högre civila embeten, såsom civila StatsRåds- och Landshöfdinge-platser, med flere, utnämnas, utan att han aflagt de prof af skicklighet, hvilka för erhållande af underordnade beställningar i samma embetsbana blifvit föreskrifne, och hans förtjenst blifvit pröfvad under tjenstgöring i lägre grader. 2:dra momentet åter synes, i öfverensstämmelse med det bland anledningarne till Motionen anförda klander, att Konungen ej iakttagit 28 §. Regeringsformen, innebära ett serskildt dylikt klander, att Konungen utsträckt sin makt utöfver hvad denna §. medgifver, då Motionären i underdånighet önskar, att Konungen ej, såsom i senare tider skett, måtte, emot denna §:s lydelse, befatta sig med utnämnande af sådana lägre tjenstemän, som förut blifvit af underordnade auctoriteter utnämnde; och i 3:dje momentet uttrycker Motionären en önskan, att ingen hädanefter måtte till tjenster förordnas för obestämd tid, längre än sex månader, hvari, om denna önskan skall leda till efterföljd, äfvenledes är en inskränkning af den i stöd af 28 §. Regeringsformen af Konungen utöfvade makt.

Utom den så beskaffade afvikelsen från åberopade 51 §. RiksdagsOrdningen, förekommer, att de framställningar, Motionären åsyftat i de tvänne senare momenten, äfvensom den anmärkning, hvilken innehålles i utvecklingen af skälen till motionen, synes Utskottet vara af den art och den större vigt, att de icke i den form af en underdånig önskan, som för ärenden, beroende på detta Utskotts handläggning, är föreskrifven, kunna till Kongl. Maj:t af Rikets Ständer framföras, då RegeringsFormens 29 §. utstakar den väg, som bör följas, så väl vid anmärkningar mot Regeringsåtgärder, som vid tillvägabringande af derutaf föranledda närmare bestämmelser i något grundlags-stadgande, sådana, som Motionären synes åsyfta, hvad 28 §. RegeringsFormen beträffar.

Hvad slutligen angår den serskilda Motion, som innehålles i Herr *Bagges*, i sammanhang med detta ämne, afgifna yttrande, anser Utskottet, att äfven den deruti yttrade underdåniga önskan, att Kongl. Maj:t ej måtte hädanefter utdela någon titel utöfver den tjenst på Stat, som af hvar och en innehafves, likaledes åsyftar en inskränkning af den rätt, Kongl. Maj:t hittills utöfvat; och således icke kunna hänföras inom den gräns för ärenden, hörande till detta Utskotts behandling, som 34 §. RiksdagsOrdningen bestämmer.

På sålunda anförda skäl, får Utskottet, i stöd af 44 §. RiksdagsOrdningen, vördsamt

> återlemna målet, såsom icke hörande till detta Utskotts behandling, och underställa Höglofliga RiksStåndens pröfning, af hvilket Utskott det rätteligen bör handläggas.

Stockholm den 17 Februari 1840.

Reservationer:

Herr *Ribbing* anförde: Om Herr *Ekholms* Motion innefattat ämnen, som varit af beskaffenhet att böra gå till ConstitutionsUtskottet, som å ena sidan påståtts, så skulle de antingen väckts under vissa bestämda ordaformer, eller ock direkte hos ConstitutionsUtskottet. Intetdera har skett, och då Vällofliga BorgareStåndet utan anmärkning remitterat Motionen, hade EkonomiUtskottet bordt deraf upptaga, hvad Utskottet tillhörde, såsom frågan om bestämmande af vissa examina för Embetsmän etc., på sätt jag under discussionen yttrat och nu reservationsvis åberopar.

Herr Biskopen m. m. *Agardh* reserverade sig emot Beslutet, enär uti Motionen ämnen förekomma och förslag framställas, t. ex. om förändring i de fordringar, som göras för Embetsmäns befordran, hvilka i Herr Biskopens tanka otvifvelaktigt höra till Utskottets handläggning.

Häruti instämde Herr Friherre *von Kræmer;* Herr Professoren m. m. Doctor *Retzius* samt Herr ContractsProsten *Gumælius.*

Af Herr Prosten *Bergqvist.* Uti hvarje sträfvande till något annat, något bättre, om det ock är ett förment bättre, ligger nödvändigt ett klander, ett ogillande af hvad som varit, det relatift sämre.

Uttrycket af detta ogillande lånar färg af den individuella känslan och åsigten, som uttalar sig i mer eller mindre stränga ordalag. Och då ingen Grundlags-§. är föreslagen till förändring eller tolkning, ingen bestämd anmärkningsanledning mot någon af StatsRådets ledamöter förklarad, synes Motionen, i min tanke, icke kunna hänvisas till Höglofl. Constitutions-Utskottet, såsom utgörande föremål för dess behandling. Den innehåller, såsom mig synes, icke mera än en sak, det som skall aflhjelpas och sättet, huru det i Motionärens tanke lämpligast skulle ske, ehuru blott såsom en underdånig önskan, och synes således, enligt 34 §. 2 mom. RiksdagsOrdningen, af Ekonomi- och BesvärsUtskottet böra upptagas.

Af Herr *Levin.* Mot Utskottets Beslut, att icke upptaga Herrar *Ekholms* och *Bagges* motioner, får jag afgifva min reservation. Jag hade önskat, att det första Utlåtande, som från Utskottet emanerade under detta Riksmöte, icke varit af den äfventyrliga beskaffenhet, att respectiva Riks-Stånden deraf kunde hemta anledning förmoda, att Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottet, hvars enda föremål är att behandla önskningsfrågor, ofta de mest oskyldiga, skulle beträda den vanskliga banan, att mera fästa sig vid Motionärens åberopade motiv för sitt förslag, än vid sjelfva frågan, samt vid en slik pröfning, finna tillständigt visa från sig ett redan remitteradt mål, hufvudsakligen derföre, att man deruti trott sig finna ett klander af de Konungen, uti 28 §. RegeringsFormen, tillagda prerogativer. Lika heliga, som dessa alltid skola vara för mig, lika dyrbara blifva för mig folkets rättigheter, hvars talan jag förbundit mig föra; och det är, till följd af dessa grundsatser, jag anser Utskottets majoritet icke i Grundlagen egt anledning meddela ifrågavarande utlåtande, som väl å ena sidan synes innefatta en hufvudsaklig pröfning, då Utskottet förklarat sig icke i form af en underdånig önskan kunna deröfver till Rikets Ständer afgifva något förslag, men å den andra be-

stämmer, att Utskottet anser sig obehörigt att till behandling frågorna upptaga.

Då jag icke vill utlåta mig öfver det betänkliga, som kunde uppstå, om Utskottet, på sätt nu skett, före pröfningen af hvarje Motion, först uttalade sin åsigt om syftningen deraf, hvilken jag anser af föga betydenhet, om förslaget är för landet nyttigt, torde jag endast nu få andraga: att jag icke kan finna Herr *Ekholms* Motion vara af den art och större vigt, än att den ju icke i önskningsväg af Utskottet och Rikets Ständer kan behandlas, till hvilken öfvertygelse jag just hemtar stöd af de Grundlagsstadganden, Utskottet antagit för en motsatt åsigt. 34 §. Riksdags-Ordningen föreskrifver, att detta Utskott tillkommer bereda alla frågor, som röra "*Uppfostrings- och Undervisnings-Verken.*"

Afskiljer man i Herr *Ekholms* Motion motiverne från sjelfva förslaget i första punkten, faller det sig helt tydligt för begreppet, att han i denna punkt endast åsyftar, att Rikets Ständer skulle i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t ville i Nåder förordna, att Statens Högre Embetsmän borde ega den vetenskapliga bildning, som vid Allmänna Läroverken skall förvärfvas af de lägre; och att denna fråga har gemenskap med Undervisnings- och Uppfostrings-Verken, lider väl icke tvifvel, äfvensom att Utskottet säkerligen icke funnit ringaste betänklighet mot upptagande af Motionen, om premisserne deruti icke varit för majoriteten så omtåliga, att den fäst sig dervid mera, än vid rätta hufvudsaken. Andra punkten i Motionen kan åter hänföras till Utskottets skyldighet bereda frågor, hvilka angå "*Förändringar, förklaringar "eller upphäfvande af grunderne för Allmänna Inrättningar af alla slag.*" Till dessa hora naturligtvis förslag om annan organisation vid Embets-Verken, hvarom Kongl. Maj:t ostridigt tillkommer att allena besluta, oaktadt förslag i samma ämnen kunna i Plena väckas, jemlikt 89 §. Regerings-Formen. Omförmälde andra punkt kan jag ej inse hafva annan afsigt, än bereda en underdånig anhållan af Ständerne, att Kongl. Maj:t ville i Nåder på det sätt *förändra* vissa Embets-Verks organisation, att samma Verk egde utnämna några tjenster, hvilka nu hugnas med Kongl. Fullmakter; och att detta underdåniga Förslag, bedömdt utan några Motionärens motiv, lika litet som det föregående, innefattar någon "*anmärkning mot Regeringens åtgärder*" eller "*försök inskränka den Kongl. Maj:t i Grundlagen tillagde rättighet utnämna tjenster*" synes mig otvifvelaktigt, enär de Embeten och tjenster, hvilka med Kongl. Fullmakter skola förses, icke äro i Grundlagen uppräknade, hvarföre äfven

Konungen

Konungen äger en obegränsad rätt hugna hvilken tjenst, Han behagar, med Nådig Fullmakt, likasom, efter godtfinnande, deruti förordna hvarje förändring, utan att 28 §. Regerings-Formen derföre behöfver undergå någon rubbning. Tredje punkten i Herr *Ekholms* Motion jemte Herr *Bagges* förslag, hvilket senare hufvudsakligen innehåller, att Embeten måtte tilläggas lön och värdighet, efter deras anseende i samhället, äro jemväl frågor, hvilka böra af detta Utskott beredas, såsom innefattande önskningsmål, för hvilka Grundlagen icke utstakat någon gräns.

Tages slutligen i öfvervägande, dels att Utskottet vid föregående Riksdagar icke dragit i betänkande upptaga likartade frågor, t. ex. Motioner, som åsyftade underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t skulle inskränka Sin rättighet utnämna Postmästare utom Postverkets tjenstemän, och dels att Motionerne blifvit från Borgare-Ståndet remitterade, som sålunda begagnat den, i 2 mom. af 34 §. Riksdags-Ordningen, bestämda remiss-rättighet, hemtar jag deraf ytterligare stöd för denna min reservation samt öfvertygelsen, att Utskottet tillhör upptaga och bereda ifrågavarande Motioner, hvilken förbindelse icke förringas af den tydning, Utskottet behagat gifva 51 §. RiksdagsOrdningen, enär Borgare-Ståndet utan anmärkning medgifvit Remiss, hvilkens behörighet Utskottet ej eger pröfva, samt berörde §. ingalunda innehåller, att, om mål af olika beskaffenhet finnas i en Motion sammanblandade, Utskottet deraf är förhindradt bereda, åtminstone den fråga, som, enligt Grundlagen, ostridigt tillhör Utskottet att upptaga.

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri, 1840.

N:o 3.

Ankom till Exp.-Utsk. den 20 Febr., kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion, att Roterings-skyldigheten må upphöra, i anseende till öfverskridande eller åsidosatt iakttagande af derom afslutade Contract.

Genom Remiss från Hedervärda Bonde-Ståndet, har Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, den 17 i denna månad, emottagit en motion af *Fredric von Zweigbergk* från Skaraborgs Län, hvari anföres, att, genom Contract emellan Statsmakten och berörde Län, upprättadt den 20 October 1684 och fastställdt den 16 Mars 1685, om underhållande af 1,200 man, Öfverste *Hårdhs*, numera Skaraborgs Regemente samt 200 man Öfverste *Macliers*, nu Westgötha Dahls Regemente, hvari förtydligande skett den 7 April 1685, med fastställelse af Konungen den 6 Januari 1686, är det stadgadt, att, på sätt 4 och 5 §§. innehålla, Kronan, på alla commenderingar, således äfven på möten, skall bestå karlen underhåll och alltid ensam bekosta uniformen, eller, som den då kallades, Leverie-kläder, samt att Rotehållarne alltid skulle vara befriade från utskrifning, emot det hvarje Rote för sin Soldat bekostade: 1:o lega, till högst 100 D:lr kopparmynt; 2:o lön, 20 D:lr kopparmynt; 3:o hvardagskläder af vadmal, Jacka och Byxor, eller 5 D:lr kopparmynt, 1/2 tunnl. åker, uppodlad å utmarken, en kåltäppa, äng till 2 lass hö, stuga, lada, loga och fähus; med serskilt bestämmelse genom Kongl. Resolutionen på Allmogens Besvär 1686, §. 9, och 1723, §. 6, att Soldaten för de erhållne hvardagskläderna skulle arbeta åt Roten, emot en billig erkänsla; samt genom Kongl. Resolutionen 1720, §§. 12 & 17, att legans stegring utöfver 40 m:kr S:mt vore belagd med plikt, och att den, som fördristade sig ljuda eller emottaga det ringaste utöfver hvad det upprättade Contractet innehöll, skulle underkastas svårt straff, hvaröfver Landshöfdingen borde hålla hand, enligt 8 §. af 1734 års Landshöfdinge-Instruction; men då Rotehållarne å sin sida obrottsligen hållit detta contract, utom det att de, tvingade af makten, betalt mera, än hvad deri bestämmes, skall det deremot fortvarande vara brutet

å Styrelsens sida, då Rotehållarne, utöfver hvad contractet innehåller, blifvit ålagde:

1:o att anskaffa Rotekista och ansvara för knektens mundering, Kongl. Förordningen den 15 November 1753, §. 7; 2:o att bestå medicamentspenningar till möten och mönstringar, Resolutionen å Krigs-Befälets Besvär 1731, §. 9, och Kongl. Brefvet den 19 December 1774; 3:o att skjutsa Trossen, Resolution å Krigs-Befälets Besvär 1734, §. 63, Kongl. Brefvet den 23 Mars 1786; 4:o att bestå Fältskärs-arfvode, när karl antages, Resolution å Krigs-Befälets Besvär 1734, §. 63; 5:o att bygga och underhålla Trossboden, Kongl. Brefvet den 23 Februari 1770; 6:o att erlägga Passevolance, Kongl. Kungörelsen den 1 December 1812 och den — — 1830; 7:o att underkasta sig utskrifning, Riksdags-Beslutet af den 1 December 1812; 8:o att bestå hälften af munderingen, Kongl. Förordningen den 9 Juni 1830. Efter Motionärens förmenande, skulle, sedan Knekte-Contractet å maktens sida sålunda är rubbadt, Rotehållarne icke ega qvar några rättigheter, utan i stället mångdubblade skyldigheter, samt 80 §. Regerings-Formen vara åsidosatt, 16 §. af samma Grundlag ej efterföljd, och Konung Carl XI:s försäkran om Contractets helgd gäckad; på grund hvaraf Motionären föreslagit, att Rotehållarne inom Skaraborgs Län, och inom alla andra Län, som befinna sig i samma förhållande till Staten, måtte förklaras hädanefter frie från Contractets uppfyllande och Roterings-skyldigheten sålunda upphöra; och hafva häruti instämt *Johan Andersson* från Skaraborgs Län, *Hans Jansson* från Elfsborgs Län, *Petter Jonsson* från Jönköpings, *Anders Larsson* från Upsala, *Johan Christoffersson* och *Sven Heurlin* från Kronobergs Län, *Petter Pehrsson* från Jönköpings, *Johannes Andersson* från Calmar Län, *Johan Jacob Rutberg* från Norrbottens, *Eric Pehrsson* och *Hans Pehrsson* från Gefleborgs Län, vice Talmannen *Pehr Ericsson*, *Jacob Kihlblom* från Södermanlands Län, *Nils Pehrsson* från Örebro Län, *Jan Andersson* från Upsala Län och *Pehr Hansson* från Wermlands Län, hvar för den ort, från hvilken de äro Riksdags-Fullmägtige.

Enligt lydelsen af 80 §. Regerings-Formen, skall krigsmakten till häst och fot så väl som Båtsmanshållet af Rotering och Indelning förblifva vid de med Landet och Städerne upprättade Contracter och Indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola orubbade vara, intilldess Konung och Rikets Ständer finna nödigt någon ändring deri samfält att göra; hvaraf följer, att den ändring eller rubbning, som Motionären yrkat, är beroende af Konungens och Rikets Ständers gemensamma Beslut; då deremot, enligt 89 §. af samma Grundlag, jemförd med 34 §. Riksdags-Ordningen,

Rikets Ständer, uti de mål, som till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets upptagande höra, icke ega annat eller mera besluta, än föreställningar och önskningar att hos Konungen anmälas, och hvarå Konungen gör det afseende, Han för Riket nyttigt finner. Till följd häraf anser Utskottet sig icke tillkomma att upptaga förevarande mål, utan får, enligt 44 §. Riksdags-Ordningen,

detsamma vördsamt återlemna och hemställa hos Rikets Höglofl. Ständer, till hvilket Utskott målet rätteligen hörer.

Stockholm den 18 Februari 1840.

Reservation

af Herr Lectorn *Bergqvist:*

Emot Höglofl. Utskottets Beslut att återsända till Stånden denna motion, får jag mig i ödmjukhet reservera. Enligt min öfvertygelse, hade det tillkommit detta Utskott att ifrågavarande motion upptaga, till hvilken öfvertygelse jag ledes, dels indirecte, genom följande argumentation: Då 80 §. Regerings-Formen antager, att der berörde Contracter kunna rubbas och ändras genom öfverenskommelse emellan Konung och Ständer, Vårdare öfver dessa Contracters helgd, måste den sig besvärande Contrahenten hafva en utväg att få sina besvär pröfvade; och då denna motion ej tillhör något af de öfriga Riksens Ständers Utskott, af skäl, som synas af de Grundlags-paragrafer, som bestämma beskaffenheten af de mål, som till hvartdera af Utskotten höra, och hvilka skäl vore för vidlyftigt att anföra, tillkommer det väl egentligen *Besvärs*-Utskottet att sådane *Besvär* upptaga och sig öfver dem utlåta; dels directe och enligt analogien, nemligen enligt 34 §. Riksdags-Ordningen, tillhörer det detta Utskott, att "*upptaga alla hos Riksens Ständer uppkomna frågor ---- om grunderna för allmänna Inrättningar af alla slag*"; och då Indelningsverket onekligen är en allmän Inrättning, skall en derom väckt fråga till Besvärs-Utskottet remitteras, samt i händelse Konungen, såsom den ena af Contrahenterne, i egenskap af högste Chefen för Landets försvar, pröfvat nödigt att i detta mål med Riksens Ständer öfverenskomma, hade den Kongl. Propositionen troligen blifvit till Ekonomie- och Besvärs-Utskottet af Ståndén öfverlemnad.

N:o 4.

Ankom till Exp.-Utsk. den 20 Febr., kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion, dels om minskning af Roterings-besväret inom Elfsborgs Län, dels om förändrad indelning af de inom Länet förlagde 2:ne Regementer, samt Passevolance-afgiftens och Beklädnads-Cassornes upphörande.

Riksdags-Fullmäktigen från Elfsborgs Län *Ephraim Larsson* har, genom motion hos Hedervärda Bonde-Ståndet, den Utskottet, efter Ståndets Remiss, emottagit den 17 dennes, föreslagit:

1:o Att, som hvarje Soldat-Rote inom berörde Län består endast af 1 1/4, 1 eller 3/4 mantal, då deremot i angränsande orter Rotarne vanligen bestå af 1 1/2, 1 3/4, till och med 2:ne mantal, oaktadt de förre hemmanen skola vara utmärkt svaga, hvarom det låga priset vid serskildt uppgifna försäljningar skall vittna, en förändrad indelning af Roteringen, med minskning af Rotarnes antal, måtte företagas och lämpas efter hemmanens beskaffenhet, sådan den, vid skeende noggran undersökning, förefinnes;

2:o att, som de inom Länet indeldte Elfsborgs och Westgötha Regementen äro till läget sammanblandade, desse Regementens stånd måtte regleras efter bestämda gränser, så att denna sammanblandning undvikes, till fördel för både Rotehållare, Befäl och Soldater;

3:o att Passevolancen för Regementerne måtte upphöra samt Rotarnes rättigheter och skyldigheter efter Knekte-Contracten återställas, eller Passevolance-afgiften åtminstone till hälften minskas, då svårigheten att bereda penninge-tillgång för Passevolance-afgiftens afbördande skall öfverväga fördelen att undgå natura-præstationen;

4:o att penninge-insamlingen till Beklädnads-Cassorne måtte upphöra eller inskränkas till hälften, då denna insamling borttager den för Allmogens rörelse nödiga penninge-tillgången, och penningarne ligga ofruktbara eller genom räntor utsuga landet.

Utom det, att Utskottet anser Motionären icke hafva iakttagit föreskriften i 51 §. Riksdags-Ordningen, då de här framställde serskilde förslagen hafva afseende på sådane olika ämnen, som, enligt berörde stadgande, icke bordt i en skrift sammandragas, finner Utskottet förslagen, och deribland serdeles den i 1:sta punkten yrkade minskningen af Rote-

ringsbesväret, angå Statsbidrag af hemmanen och en sådan hufvudsaklig förändring och rubbning af Indelningsverket, som, enligt 80 §. Regerings-Formen, beror af Konungens och Rikets Ständers gemensamma Beslut, och hvarom det icke tillkommer detta Utskott att yttra sig, då, enligt 89 §. af samma Grundlag, jemförd med 34 §. Riksdags-Ordningen, Rikets Ständer om de till Utskottets handläggning hörande ämnen icke ega besluta annat eller mera, än föreställningar och önskningar, att hos Konungen anmälas, och hvarå Konungen gör det afseende, Han för Riket nyttigt finner; hvadan Utskottet, enligt 44 §. Riksdags-Ordningen,

får vördsammast återlemna målet och hemställa hos Rikets Ständer, till hvilket Utskott det rätteligen hörer.

Stockholm den 18 Februari 1840.

N:o 5.

Ankom till Exp.-Utsk. den 20 Febr., kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphörande af den Rotering, hvarmed i senare tider uppodlade hemman inom Helsingland och Gestrikland blifvit belagde.

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet har den 17 dennes emottagit en till dess handläggning, af Hedervärda Bonde-Ståndet remitterad, af *Erik Pehrsson* från Gefleborgs Län väckt motion, att som, genom Contract år 1682 emellan Kongl. Maj:t och Kronan samt Allmogen i Helsingland och Gestrikland, den senare åtagit sig uppsättning och underhåll af en Infanteri-styrka af 1,200 man, emot befrielse från vidare Roteringsskyldighet eller utskrifning, utan afseende å landets framtida förkofran genom uppodling, och detta oaktadt de efter denna tid uppodlade hemman blifvit serskildt roterade, denna ökade rotering måtte upphöra och de tillkomne hemmanen anslås till deltagande i det genom Contractet bestämda roteringsbesväret; men som detta förslag angår ett Statsbidrag och en Re-

glering af Indelningsverk och rotering, hvarom det, enligt 80 §. Regerings-Formen, tillkommer Konungen och Rikets Ständer att samfält besluta; hvaremot i de mål, som det tillkommer detta Utskott att handlägga, Rikets Ständer, enligt 89 §. Regerings-Formen, jemförd med 34 §. Riksdags-Ordningen, icke ega att besluta annat eller mera, än föreställningar och önskningar, att hos Konungen anmälas, och hvarå Konungen gör det afseende, Han för Riket nyttigt finner, anser Utskottet sig icke kunna upptaga detta mål, utan

får vördsamt detsamma återlemna, enligt 44 §. Riksdags-Ordningen, och hemställa hos Rikets Ständer, till hvilket Utskott det rätteligen hörer.

Stockholm den 18 Februari 1840.

N:o 6.

Ankom till Exp.-Utsk. den 20 Febr., kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckte motioner att alla hemman, utan afseende å deras olika natur, må deltaga i Tingshus- och Prestgårds-byggnad.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet har Utskottet, den 17:de dennes, emottagit till dess handläggning remitterade motioner af *P. Pettersson* från Westra Härad af Jönköpings Län, samt *Anders Andersson* från Kinda och Ydre Härader af Östergötlands Län, att, som behofvet af Tingshus- och Prestegårds-byggnader är gemensamt för alla, som bo inom Häradet eller Socknen, alla Hemman må, efter hemmantalet, deltaga i kostnader för dessa byggnader, så att Säterier samt Rå- och Rörs-hemman icke vidare derifrån befrias.

Som 26 Capitlet 2 och 4 §§. Byggninga-Balken innehålla stadgande om den ifrågavarande byggnads-skyldigheten, och det omförmäldte förslа-

get således angår förändring af Allmän Civil-Lag, anser Utskottet sig, enligt 33 och 34 §§. Riksdags-Ordningen, icke tillkomma att dermed taga befattning, utan får, enligt 44 §. Riksdags-Ordningen,

Vördsamt återlemna målen och underställa Rikets Höglofl. Ständers pröfning, till hvilket Utskott målen rätteligen höra.

Stockholm den 18 Februari 1840.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALLDÉN,
1840.

N:o 7.

Ankom till Exp.-Utsk. den 27 Febr. kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion, att halfva indeldta Arméen må hållas vacant under fredstid, emot en årlig afgift, som vissa år användes till fond för en, i förening med folkskolor, inrättad arbets-anstalt för fattige och obemedlade barn inom hvarje församling.

Riksdags-Fullmägtigen *Johan Olof Widegren* från Östergöthlands Län har inom Hedervärda Bonde-Ståndet framställt ett förslag, som till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet blifvit remitteradt och Utskottet den 20 dennes emottagit, att, som den ständige krigsmagten skall vara större, än som för fredstid kan anses nödigt eller lämpligt, i förhållande till Rikets folkmängd och tillgångar, hälften af den indeldta Arméen må, under fredstid, hållas vacant, med iagttagande:

1:o att allt Befäl, så högre som lägre, ända till Corporaler, bibehållas och njuta sina indelningar och löner oafkortade, samt, tillika med den bibehållna stammen af Arméen, öfvas hvarje år och flitigt i vapen;

2:o att, vid hvarje med Regementerne skeende mönstring, afskedas minst 25 man af hvarje Compagni, till dess halfva Arméen är vacant;

3:o de Rust- och Rotehåll, som blifvit vacanta, erlägga årligen i vacanceafgift 60 R:dr Banco, som af en dertill af Rust- och Rotehållare utsedd Direction uppbäras och lika emellan alla numer inom Compagniet fördelas, intill dess

4:o Regementernes halfva Numerär blifvit indragen, då två Rust- eller Rotehåll förena sig om en karl, men betala likafullt tillsammans en vacanceafgift af 25 R:dr B:co årligen, i åtta löpande år, som användes till en fond för en, i förening med folkskolor inrättad, arbets-anstalt, till underhåll för fattige och obemedlade barn inom hvarje socken;

5:o att torp-byggnaden bibehålles och underhålles på hvarje vacant numer efter vanligheten, äfvensom gevär, utrednings- och bevärings-persedlar skola förvaras.

Emedan den föreslagne inskränkningen af Arméens tjenstbarhet skulle upphäfva det med indelningsverket åsyftade ändamålet, och derigenom måste anses innebära en rubbning af denna inrättning, samt derförutan den inkomst, Motionären ansett på detta sätt kunna beredas, är föreslagen att användas för ett annat Statsbehof, som med indelningsverket icke har något sammanhang,

och ärendet, i dess så beskaffade skick, påkallar, enligt 30 §. 2 Mom. Riksdags-Ordningen, en annorlunda behandling, än den, som i 34 §. af samma Grundlag är föreskrifven för ärenden, som det tillhörer Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet att bedömma, så anser Utskottet sig

icke kunna upptaga målet, utan får, enligt 44 §. Riksdags-Ordningen, detsamma vördsamt återlemna, med hemställan hos Rikets Höglofliga Ständer, till hvilket Utskott det rätteligen hörer.

Stockholm den 27 Februari 1840.

N:o 8.

Ankom till Exp.-Utsk den 27 Febr. kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om förändring af Kongl. Förordningen den 27 October 1812, om utskrifnings sättet och inrättningen af allmänna Bevärings-manskapet.

Med Remiss från Hedervärda Bonde-Ståndet, har Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet den 20 i denna månad emottagit ett af Riksdags-Fullmäktigen *Pehr Sundström* framstäldt förslag om upphäfvande af föreskriften i Kongl. Förordningen den 27 October 1812, angående Bevärings-skyldigheten, *att, om en legd Beväringskarl rymmer eller på annat sätt sitt lefverne ändrar, så att han Kronans och Rikets tjenst ovärdig förklaras, skall den, som har legt, inom nittio dagar, sig sjelf i tjensten inställa*, samt att deremot den Bevärings-yngling, som fått antagen duglig och godkänd karl i sitt ställe, bör sedermera vara fri från all skyldighet i berörde afseende, då, efter motionärens förmenande, den, som legt, icke bör stå i något ansvar för den leg-des uppförande, sedan behörige bevis om den legdes frejd och förda vandel blifvit företedde och godkände.

Som, enligt 33 §. Riksdags-Ordningen, under Civil- och Criminal-Lag äfven böra förstås de delar af Krigslagar och Författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten, och Utskottet anser det ifrågavarande förslaget angå förändring af en sådan författning, finner Utskottet sig, enligt åberopade Grundlags stadgande och 34 §. Riksdags-Ordningen, icke tillkomma att behandla detta förslag, utan får, enligt 44 §. Riksdags-Ordningen,

vördsamt återlemna målet och hemställa till Rikets Höglofl. Ständer att pröfva, till hvilket Utskott det rätteligen hörer. Stockholm den 27 Februari 1840.

N:o 9.

Ankom till Exp. Utsk. den 27 Febr. kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt Motion om inskränkning af Roterings-besväret, till öfverensstämmelse med hvad de derom afslutade Contract bestämma.

Inom Hedervärda Bonde-Ståndet, har Riksdagsfullmägtigen *Johan Christoffersson* från Kronobergs Län väckt motion, att, som roterings-besväret inom Kronobergs och Jönköpings Län är i flere afseenden utsträckt, utöfver hvad Kongl. Förordningen den 13 Maj 1685, samt det derpå grundade contractet om knecktehållet i denna ort bestämmer, Roterings-skyldigheterne måtte återföras till öfverensstämmelse med berörde contract, i hvilket afseende Motionären föreslagit:

1:o att en allmän nedsättning uti roteringen företages och verkställes uti alla de Provincer, som äro roterade utöfver föreskriften i de contract och förordningar, som upprättades och utgingo från den Regent, som, i samråd med Nationen, stiftade Indelningen, samt så indelas, att tvänne förmedlade hemman utgöra en rote och denna rote underhåller en Soldat;

2:o att Rothållare må ega rättighet att med sin Soldat uppgöra contract och bestämma löne-vilkoren och alla dermed förenade præstanda, efter som dem godt synes och de sins emellan öfverenskomma, utan att tredje man, eho den vara må, skall ega rätt att det klandra;

3:o att Passevolancen, som nu är förenad med roterings-kostnaderna och på olaglig grund skall vara Rotehållarne ålagd, blifver öfverflyttad på allmän bevillning.

Hedervärda Bonde-Ståndet har, enligt Protocolls-Utdrag den 12 dennes, remitterat denna motion till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet att handläggas, i sammanhang med *Fredrik von Zveigbergks* i ämnet väckte motion, jemte *Sven Heurlins* i anledning deraf afgifne yttrande, som förut varit till Utskottet remitterade.

Förstnämnde Remiss har Utskottet emottagit den 20 dennes, sedan Utskottet förut med utlåtandet N:o 3 återlemnat *Fredrik von Zveigbergks* motion och *Sven Heurlins* yttrande, såsom icke tillhörande Utskottets handläggning, med hemställan hos Rikets Ständer till hvilket Utskott målet rätteligen hörer.

På de skäl, som äro anförde i åberopade utlåtandet, och då de serskildta förslag i olika ämnen, som *Johannes Christoffersson* sammandragit i ett memorial och hvarigenom föreskriften i 51 §. Riksdags-Ordningen synes icke

vara iagttagen, åsyfta ett sådant förändradt ordnande af Statsbehofven, som påkallar en annorlunda behandling af ärendet, än den, som i 34 §. Riksdags-Ordningen är föreskrifven för ärenden, som det tillhörer detta Utskott att bedömma, anser Utskottet sig

icke kunna upptaga målet, utan får, enligt 44 §. Riksdags-Ordningen, detsamma vördsamt återlemna, med hemställan hos Rikets Höglofliga Ständer, till hvilket Utskott det rätteligen hörer.

Stockholm den 27 Februari 1840.

Rättelse.

Nästföregående häfte, betecknadt såsom det 3:dje, är egentligen det 2:dra, hvilket sednare således icke finnes i denna Samling.

STOCKHOLM, ECKSTEINSKA BOKTRYCKERIET 1840.

N:o 10.

Ank. till Exp. Utsk. den 24 Mars, kl. 1 e. m.

Memorial om beräkning af Notarie-arvode för de såsom Notarier hos Utskottet anställde Canzlister.

Som de, enligt 24 §. Riksdags-Ordningen, af Utskottet antagne Canzlister äro anställde att, såsom Notarier, tjenstgöra hos Utskottets serskildte Afdelningar, och tjenstgöringen blifver enahanda för de Canzlister, Utskottet kan finna nödigt att, på grund af åberopade stadgande, ytterligare antaga, i den mon göromålens mängd och beskaffenhet kunna påkalla att de af flere Afdelningar förberedande handläggas, får Utskottet vördsammast hemställa,

att Notarie-arvode må tilldelas de Canzlister, som Utskottet, på grund af 24 §. Riksdags-Ordningen antagit eller finner nödigt att antaga, för att anställas såsom Notarier hos serskildte Afdelningar af Utskottet, samt att sådant arvode beräknas för en hvar från antagningsdagen.

Och som den Canzlist, för hvars antagande Rikets Höglofliga Ständer lemnat serskild tillåtelse, efter Utskottets hemställan den 6 nästlidne Februari N:o 1, tillhörer lika vigtiga och grannlaga göromål, som de omförmälde Norierne, derföre också Rikets Höglofl. Ständer redan, genom bifall till berörde hemställan, täckts medgifva, att han må tillgodonjuta lika aflöning med de hos Afdelningarne anställde Canzlisterne, får Utskottet vördsammast hemställa,

att äfven för denna Canzlist Notarie-arvode må få beräknas från antagningsdagen.

Stockholm den 24 Mars 1840.

N:o 11.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 April, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att afstånden emellan Gästgifvaregårdarne i Riket måtte regleras.

Uti ett från Hedervärda Bonde-Ståndet till detta Utskott remitteradt memorial, har Riksdags-Fullmägtigen *Magnus Persson* från Wermlands Län

föreslagit, att en gräns måtte sättas för afstånden emellan Gästgifvaregårdarne inom Riket, och att hvarje skjutshåll icke bör öfverstiga 2:ne mil; förmenande motionären, att en sådan reglering skulle medföra fördel, ej mindre för den resande, än äfven för den skjutsskyldige.

Genom 28 Cap. 1 §. Byggnings-Balken är det redan stadgadt: "att Gästgifvaregårdar skola vara ej längre från hvarannan än högst 2:ne mil," och någon ytterligare lagstiftning kan således icke, med föranledande af motionärens förslag, komma i fråga; men som i åtskilliga orter finnas skjutshåll af större längd än den sålunda föreskrifna, hvilket mångenstädes torde kunna rättas, ehuru för en del ställen utan tvifvel locala hinder möta, anser Utskottet sig böra vördsamt föreslå,

att Rikets Höglofliga Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder erinra vederbörande Landshöfdingar, att, der localförhållandena sådant möjligen medgifva, skjutshållen i enlighet med allmänna lagens stadgande indelas;

hvilket likväl till Rikets Höglofliga Ständers egen pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 6 April 1840.

N:o 12.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 April, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om förbud för utländske Djurförare, Taskspelare m. fl. att kringresa i Riket.

Uti ett från Hedervärda Bonde-Ståndet till detta Utskott remitteradt memorial, har Riksdags-Fullmägtigen *Pehr Persson* från Örebro Län föreslagit, att ankommande utländningar måtte vid lämpligt vite förbjudas att kringresa i landet och å marknader eller vid andra tillfällen förevisa utländska djur, idka taskspelare-konster med mera dylikt, helst det icke skall kunna bestridas, att sådane personer från enfalldigt och okunnigt folk narra till sig mycket penningar, som derefter föras ur Riket.

Med anledning deraf, får Utskottet vördsamt upplysa, att Kongl. Maj:t, genom Nådigt Circulaire den 16 December 1836, förklarat: "att utländska Skådespelare, Lindansare, Taskspelare, Konstridare, de som förevisa utländska djur m. fl. dylika personer, icke få af vederbörande Landshöfdingar eller Auc-

toriteter i dem Nådigt anförtrodde Län tillåtas att gifva representationer, såvida de icke dertill kunna förete Kongl. Maj:ts serskilda Nådiga tillstånd eller ock uttrycklig tillåtelse, antingen att till sådane representationers gifvande i Riket inkomma, eller att hos vederbörande Auctoriteter på hvarje ställe få sig derom anmäla," och då Kongl. Maj:t sålunda redan fästat Dess Nådiga uppmärksamhet vid de icke utan skäl öfverklagade olägenheter af ifrågavarande personers kringstrykande i Riket, anser Utskottet sig endast böra vördsamt föreslå,

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att tillståndsbref för utländske Skådespelare, Lindansare, Taskspelare, Konstridare, de som visa utländska djur, med flere dylika personer, att i Riket inkomma och representationer gifva, måtte med yttersta sparsamhet utfärdas;

hvilket dock till Rikets Höglofl. Ständers närmare pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 6 April 1840.

N:o 13.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 April, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, om minskning i Soldatmålet.

Uti ett till Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet och derifrån till detta Utskott remitteradt memorial, har *Hans Hansson* från Götheborgs och Bohus Län, med fästadt afseende å nuvarande slägtets korta växt samt den tillökning i kostnad och besvär, som derigenom uppkommer för Rotehållare, att anskaffa Recruter, hvilka uppgå till *"erforderlige längdmåttet af fem fot och åtta tum,"* föreslagit, att berörde mått nedsättes till 5 fot och 6 tum, helst det icke är längd, utan kroppsstyrka och mod, i förening med vighet och felfri växt, som utgöra de egenskaper, hvilka i synnerhet böra ifrågakomma, vid bestämmande af en Recruts mer eller mindre duglighet till krigstjenst, hvaruti *Lars Rasmundsson* från ofvannämnde Län, *Sven Heurlin* från Kronobergs, *Hans Jansson* och *Johan Fredrik Dahlöf* ifrån Elfsborgs, *Ola Jeppsson* från Blekinge samt *Petter Persson* från Jönköpings Län instämt,

under yrkande af *Ola Jeppsson*, att hvad som blifvit föreslaget, i afseende på soldater, äfven måtte utsträckas till båtsmän.

Vid pröfningen häraf har förekommit, att, jemlikt 12 §. 3 Delen af Kongl. Tjenstgörings-Reglementet för Arméen af år 1819, de författningar, hvarpå detsamma sig grundar samt General-Mönstrings-Instructionen den 16 November samma år, den, som för nummer inskrifves, skall såväl vid Cavalleriet som Infanteriet, utom öfrige egenskaper, hålla en längd af minst 5 fot och 7 tum (icke såsom motionären uppgifvit 5 fot och 8 tum); dock att vid Cavalleriet växande ungdom till och med 21 års ålder får antagas till ett längdmått af 5 fot och 6 tum; och som det af erfarenheten är kändt, att hos manskap af mindre växt, icke i allmänhet kan påräknas full tjenstbarhet och styrka att bära packning och gevär samt uthärda marscher och andra med tjensten förenade ansträngningar, äfvensom någon brist på recrut-ämnen af denna storlek synes under närvarande tid icke vara att befara, så får Utskottet vördsamt hemställa,

att *Hans Hanssons* ifrågavarande motion måtte förfalla;

hvilket likväl till Rikets Höglofl. Ständers egen pröfning öfverlemnas.

Stockholm den 6 April 1840.

N:o 14.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 April, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion, att Pastorer måga deltaga i aflöning till Klockare, i mon af deras delaktighet i Klockare-val.

I anseende till det biträde, Pastorerna begagna af Klockare och den större rösträtt, som dem tillkommer vid Klockareval, har Riksdags-Fullmägtigen *Pehr Pettersson* från Jönköpings Län, genom motion inom Hedervärda Bonde-Ståndet, föreslagit, att de måga deltaga i aflöningen till Klockarne, i mon af deras så beskaffade rösträtt; men som Pastorerne icke ega någon rätt till biträde af Klockare annorledes, än i och för deras Embeten, och deras större deltagande i Klockarevalen jemväl hörer till deras Embetskall, motsvarande den förmän i allmänhet tillerkände rätt att tillsätta underordnade Tjenstemän och Betjening eller dertill medverka, hvaraf icke skäligen kan härledas

någon förbindelse att bidraga till dessas aflöning, så anser sig Utskottet böra tillstyrka,

att det ifrågavarande förslaget lemnas utan afseende;

hvilket Rikets Höglofl. Ständers pröfning vördsammast underställes.

Stockholm den 6 April 1840.

N:o 15.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 April, kl. 4 e. m.

Betänkande, om upphörande af den Handels-Societeterne i Sjö- och Stapel-Städerne, genom 7:de mom. i Kongl. Kungörelsen den 10 September 1828, ålagde förbindelse, att ingifva bevis öfver verkställd saltimport, samt rättelse af berörde Författning i öfrigt.

Inom Vällofl. Borgare-Ståndet, har Herr *E. J. Westman* väckt motion, att Handels-Societeterne i Sjö- och Stapel-städerne måga befrias från den, genom 7:de mom. af Kongl. Kungörelsen den 10 September 1828, dem ålagde förbindelsen, att, inom viss tid och vid vite, från Tullkammarne uttaga bevis öfver verkställd salt-import och dem till Magistraterne aflemna, för att till Commerce-Collegium insändas. Denna föreskrift har motionären ansett öfverflödig, såsom controll å fullgörandet af den Handels-Societeterna åliggande salt-importen, då sådan controll alltid igenfinnes i Tullkammarnes journaler, derifrån Commerce-Collegium är i tillfälle att erhålla all nödig upplysning, utan den omgång och det äfventyr för hårdt ansvar, som omförmälde föreskrift nu onödigtvis skall föranleda, äfvensom motionären förmenat, att Kongl. Kungörelsen den 10 September 1828 skall, jemväl i andra momenter, fordra rättelse och förändring, sedan Stapel-städernes skyldighet, att hvar för sig hålla ett vist quantum salt på ständigt nederlag, nu mera, åtminstone tills vidare, skall upphört.

Uti Kongl. Kungörelsen den 8 Maj 1829, äro sammanförde alla då gifna föreskrifter om Sjö- och Stapel-städernes skyldighet att importera salt, och den af motionären åberopade Kongl. Kungörelsen den 10 September 1828 har sålunda upphört att vara gällande; men uti 12 §. af förstnämnde Författning igenfinnes samma föreskrift, som motionären ansett böra upphäfvas.

Då den ifrågavarande import-skyldigheten är föreskrifven såsom vilkor för

bibehållande af Stapel-stads-rätten, måste Commerce-Collegium beredas tillfälle att tillse, huru den fullgöres, och det synes både lämpligt och rättsenligt, att Handels-Societeterne, såsom derföre ansvarige, böra ådagalägga, att skyldigheten blifvit fullgjord.

Deri innefattas också en beständig erinran om import-förbindelsen, som måste anses både gagnelig och nödig, då, innan sådan controll blef föreskrifven, det inträffat, att importen blifvit åsidosatt och saltbrist visat sig, hvarigenom denna, äfven för den fattigaste oumbärliga, vara blifvit betydligt fördyrad. Då Tullkamrarne icke lyda under Commerce-Collegium, är det icke lämpligt, att upplysningar i detta ämne af Collegium derifrån hemtas; hvaremot Magistraterne, som i Commerciela mål omedelbart äro underordnade bemälde myndighet, så mycket heldre böra tillkomma den dem ålagde befattningen, som, då importen för ett år öfverskjuter det föreskrifne beloppet, sådant får tillgodoräknas för ett efterföljande år, så vida öfverskottet då finnes i behåll, hvilket endast af Magistraterne kan undersökas och bekräftas.

På dessa skäl, och som dessutom den föreskrifne iagttagelsen icke kan anses för Handels-Societeterne serdeles betungande, då den icke oftare än en gång om året ifrågakommer,

kan Utskottet icke tillstyrka den förändring af ifrågavarande föreskrift, som af motionären blifvit föreslagen.

De rättelser af andra momenter i 1828 års Kongl. Kungörelse, som motionären dessutom förmenat vara nödiga, i följd af den under senare tider medgifne befrielsen från skyldigheten att hålla vissa salt-upplag, äro till sin beskaffenhet icke närmare uppgifne, och all undersökning derom synes så mycket mera vara öfverflödig, som den åberopade författningen redan i sin helhet upphört att vara gällande, hvarföre Utskottet hemställer,

att motionen, äfven i denna del, må få förfalla.

Hvilket, jemte serskilda Ledamöters yttrade olika meningar, till Rikets Höglofl. Ständers pröfning vördsamligen öfverlemnas. Stockholm den 6 April 1840.

Reservationer.

"Ehuru motionären åsyftat en förenklad controll för Skepps-Redarne, och sålunda en lättnad för sjöfarten i allmänhet, som står i omedelbart sammanhang med flere till handelns och sjöfartens underlättande och befrämjande till Utskottet inkomne motioner, har dock Utskottet ansett sig oförhindradt att isoleradt företaga denna motion till afgörande. För min del hade jag

deremot föreställt mig, att alla ämnen, som med hvarandra ega gemenskap, hade bordt, så vidt möjligt är, sammanföras och af Utskottet i ett sammanhang behandlas, dels att derigenom förkorta discussionerna, så väl inom Utskottet som Stånden, dels ock derföre, att man, i annat fall, af ett föregående beslut lätt kunde finna sig bunden, då en annan fråga i samma ämne eller dermed i nära gemenskap stående, till afgörande framdeles förekomme.

Vidare har Utskottet ansett det både lämpligt och rättsenligt, att Handels-Societeterna ådagalägga, att införsels-skyldighet af ett visst quantum salt blifvit fullgjord, på det Commerce-Collegium måtte beredas tillfälle tillse, huruvida stapel-städerna fullgöra en bland de dem åliggande skyldigheterna för bibehållande af stapelstads-rätten.

Här synes mig Utskottet hafva fästat mera afseende å nu gällande former, än på motionärens billiga anspråk; ty då Kongl. Maj:ts Nådiga Bref af den 1 Juni 1838 anbefaller General-Tull-Styrelsen att hvar tredje månad inkomma med uppgift å det salt, som blifvit infördt, på det Kongl. Maj:t måtte kunna i tid blifva underrättad om möjligen inträffad brist å denna vara genom minskad införsel, så synes det mig som vore all nödig controll vunnen; men förutsatt, att endast Commerce-Collegium kan afhjelpa sådan brist, så hade det väl varit lämpligare föreslå, att General-Tull-Styrelsen jemväl måtte åläggas att till omnämnde Collegium afgifva qvartals-rapport om saltinförsel för hvarje stad.

Från stapelstads-rätten har Utskottet öfvergått till en premiss-bestämmelse af vida vigtigare beskaffenhet, än hela motionen och hvilken af denna ej var påkallad; Utskottet har nemligen uttalat den åsigten, att import-förbindelsen måste anses både gagnelig och nödig, och "att innan en sådan con-"troll blef föreskrifven, denna för den fattiga oumbärliga vara blifvit betyd-"ligt fördyrad;" som med andra ord vill säga, att Utskottet anser tvångslagar och reglementena för handeln kunna åstadkomma god tid eller låga pris på nödvändighets-varor.

Den dyrköpta erfarenhet, Sverige allt sedan äldre tider tillbaka eger på följderna af så beskaffade lagar, den allmänt erkände sanningen, att endast den fria concurrencen kan åstadkomma ett sådant resultat, och slutligen den af Svenska folket från Haparanda till Ystad uttalade önskan, att frihet måtte hädanefter blifva grunden för vår ekonomiska lagstiftning, har föranledt mig hoppas, att någon sådan princip, som den, att genom reglementerande och tvångslagar åstadkomma god tid, icke skulle vid detta Riksmöte, minst inom

Utskotten, göra sig gällande. Och är det på dessa grunder, som jag emot Utskottets afgifne utlåtande å Herr *Westmans* motion, får reservera mig."

Oxehufvud.

"I den senare delen af Herr *Oxehufvuds* reservation anhåller jag att få förena mig, så vidt den nemligen rörer den åsigt, Utskottet uttalat, rörande nödvändigheten af controller på import-förbindelsen af salt, på det att denna vara ej måtte fördyras."

H. Hamilton.

Med Herr Friherre *Hamilton* hafva instämt Herrar Friherrarne *Raab* och *Lejonhufvud*, Herr *Tersmeden*, Herr Prosten *Gumælius* och *Matts Pehrsson* från Stockholms Län.

N:o 16.

Ank. till Exp Utsk. den 14 April, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om befrielse för Rotehållare från skyldigheten att för Regements-Officerare förevisa recryter, innan de antagas.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet har till detta Utskott blifvit remitteradt ett af Riksdags-Fullmägtigen *Hans Hansson* från Götheborgs och Bohus Län ingifvet memorial, hvaruti motionären öfverklagat en föreskrift, som åtminstone för hans hemort, skall vara gällande, att, vid nya soldaters insättande, de, som föreslås till recryter, skola inför Regements-Officerarne vid Chefs-Canzliet besigtigas samt deras antaglighet derstädes pröfvas; hvarigenom Rotehållarne förorsakas flere och ofta långväga resor, då deremot berörde besigtning och pröfning lika väl kan verkställas af Compagni-Chefen, som är skyldig att bo inom Compagni-districtet och till hvilken Rotehållarne merendels hafva vida kortare väg att färdas; varande dessutom i afseende på den stadgade läkare-besigtningen föreslaget, det Rotehållarne måtte tillåtas att, emot erläggande af ett lagligen bestämdt skäligt arvode, låta densamma företagas af närmast boende Läkare samt att, vid recruters inställande

lande hos Compagni-Chefen förete edligt bevis öfver hans vid besigtningen utrönta kropps-beskaffenhet.

Med motionären har Riksdags-fullmägtigen *Lars Larsson* från ofvannämnde Län sig förenat; äfvensom *Sven Heurlin* från Kronobergs Län tillkännagifvit, att det af *Hans Hansson* anmäldte missbruk jemväl råder i hans hemort, och att Rotehållarne ofta nödgas att, med den till soldat legde person, resa 7 à 8 mil, för att uppvisa densamma hos Compagni-Chefen, som tillvällar sig otillbörlig myndighet deruti att han icke allenast casserar hvarje recryt, som icke i kroppslängd betydligen öfverstiger det stadgade måttet, utan äfven obehörigen inblandar sig uti det aftal, som blifvit träffadt emellan rotehållaren och recryten, hvaremot *Fredrik von Zveigbergk* från Skaraborgs Län anfört, att ifrågavarande förhållande saknar laglig grund, samt att det beror på rotehållarnes eget godtfinnande att, vid recryters antagande, inställa dem hos Regements-befälet, men att han ansåg recrytens förevisande för Compagni-Chefen i flera hänseenden medföra nytta för rotehållarne, hvilken senare åsigt jemväl delats af *Hans Jansson* från Elfsborgs Län, under tillägg, att då Rotehållarne icke lagligen kunna förpligtas underkasta sig de af motionären omförmälde olägenheter, ansåg han dem sjelfva icke sakna tillfälle att afskaffa berörde missbruk.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet vördsamt upplysa: att i Kongl. Maj:ts Nådiga Resolutioner på allmogens besvär den 10 September 1743, 5 §., samt den 29 November 1756, 29 och 30 §§., Kongl. Värfnings-stadgan den 7 April 1802, 23 §., samt Kongl. Brefvet den 14 April 1818, och 3:dje delen 12 §. i Kongl. Tjenstgörings-Reglementet för Arméen af år 1819, stadgas: att manskaps antagande och inskrifvande, så väl af Indeldta Cavalleriet, som Infanteriet, skall alltid ske vid recryteringsmöte; att Regements-Chefen skall öfverenskomma med Landshöfdingen i Länet om termin och ställe för berörde möten, hvarom rust- och rotehållarne genom Landshöfdingens kungörelse skola förständigas; att Regements-befälhafvaren dervid bör vara närvarande och ansvara, det dugligt och tjenstbart manskap för nummer insättas; äfvensom Landshöfdingen i Länet, eller dess ombud, för att iagttaga och handhafva rust- och rotehållarnes rätt; att, såvida emellan Landshöfdingen och Öfversten vid recryteringen uppstår tvist, om karlens duglighet till krigstjenst, bör en sådan karl likafullt införas i recryterings-rullan, och saken derefter underställas Kongl. Maj:ts eller den blifvande General-Mönsterherrens beprövande och Utslag; att, innan karl antages, bör han, emot erläggande af 12 sk. banco, besigtigas af Regements-Lä-

karen, som vid recryterings-mötet skall vara tillstädes; att rust- och rothållare väl ega rättighet, men ingen skyldighet, att förr än recryterings-mötet infaller, uppvisa den karl, de önska få antagen, för Compagni-Chefen och af honom deröfver begära skriftligt bevis, hvarefter, och i den händelse karlen vid recryterings-mötet antages, rust- eller rothållaren befrias från erläggande af vacance-afgift längre, än till den dag karlen för Compagni-Chefen uppvistes. Deremot finnes icke något stadgande om recryters förevisande för Regements-Officerare å Chefs-canzliet, på sätt, enligt motionärens uppgift, för hans ort skall vara föreskrifvet, och det ankommer på vederbörande myndigheter att meddela rättelse om en sådan föreskrift skulle utan laglig anledning vara gifven; för öfrigt, då recryternas besigtning af Läkare kan ske vid sjelfva recryterings-mötet, der Regements-Läkaren bör vara tillstädes, bör denna besigtning icke för rothållare kunna föranleda till några ökade resor och kostnader, hvilkas undvikande lärer böra anses vara åsyftadt med motionärens förslag att besigtningen måtte få verkställas af närmast boende läkare.

Af dessa skäl hemställer Utskottet vördsammeligen, att motionen, såsom icke påkallande

någon ändring af hvad i ämnet är stadgadt, må få förfalla;

hvilket till Rikets Ständers pröfning vördsammeligen öfverlemnas.

Stockholm den 6 April 1840.

N:o 17.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 April, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, om vidtagande af åtgärder för Riksdagens förkortande.

Sedan vice Talmannen hos Välloſl. Borgare-Ståndet Herr *Halling* den 30 nästlidne Januari väckt motion, att Rikets Ständer skulle, i en underdånig skrifvelse, hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t, såsom medel att sätta en gräns för Riksdagens längd, täcktes, åtminstone inom den för Riksdags hållande bestämda tid, till Rikets Ständer aflåta alla de Nådiga Propositioner och andra meddelanden, som de hafva att under Riksdagen förvänta, har Välloſl. Borgare-Ståndet, den 18 nästlidne Mars, beslutat att remittera denna motion till allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, hvaröfver Protocolls-

Utdrag, den 23 i samma månad, blifvit Utskottet tillställdt, derefter de inom Ståndet afgifne yttranden i ämnet blifvit, genom serskildt Protocolls-Utdrag, Utskottet meddelade den 2 dennes.

Genom Nådigt bifall till den sålunda föreslagne underdåniga anhållan, skulle Kongl. Maj:t inskränka Sin, i 27 §. Riksdags-Ordningen, förvarade rätt att, under Riksdagens lopp till Rikets Ständer afläta Propositioner och meddelanden, hvarigenom hinder skulle uppstå äfven för framställningar, som, till följd af tilldragelser under Riksdagen, kunde vara af behofvet högt påkallade, och i alla fall anser Utskottet att Rikets Ständer icke böra, i den ordning, som nu är föreslagen, ifrågastätta en sådan inskränkning, hvarför Utskottet vördsamligen

hemställer, att vice Talmannen Herr *Hallings* motion må förfalla; hvilket, jemte serskilda Ledamöters yttrade olika meningar, till Rikets Höglofl. Ständers pröfning vördsamligen öfverlemnas. Stockholm den 9 April 1840.

Reservationer.

Af Herr Fiherre *Hamilton:* "Högl. Utskottets åsigt, rörande Hr *Hallings* förevarande motion har jag ej kunnat dela af följande skäl:

Jag tror nemligen, att om Utskottet jemfört ordalagen af den samma med den förklaring, motionären sjelf enligt Vällofl. Borgare-Ståndets Discussions-Protocoll i ämnet afgifvit, så hade Utskottet bordt finna, att motionen ej åsyftar, eller ens kan leda till någon inskränkning i Kongl. Maj:ts i 26 §. bevarade rätt. Herr *Halling* förklarar nemligen sig hafva menat endast de Nådiga Propositioner, som Kongl. Maj:t nu ernade till Rikets Ständer afläta, hvaribland han naturligtvis icke kunnat räkna sådana Nådiga Propositioner eller meddelanden, som kunna föranledas af inträffade oförutsedda tilldragelser, eller af sådane frågor, som under Riksdagen kunna hos Ständerne väckas.

Då nu motionären sålunda förklarat den syftning i hvilken han önskade att den af honom föreslagna underdåniga anhållan skulle affattas, så återstår endast att pröfva, huruvida en dylik underdånig anhållan, under nuvarande förhållanden, kan synas lämplig och nödig.

Dervid kan jag ej annat än instämma i motionärens åsigt, att alla lagliga medel för förkortandet af denna Riksdag böra vidtagas, både med billigt afseende till den för de skattdragande dryga riksdagskostnaden, och i synnerhet såsom en nödvändig följd af Rikets Ständers beslut om en förändrad or-

ganisation af Stats-Rådet, hvarå Kongl. Maj:ts Nådiga Sanction är att förvänta. Man kan nemligen ej förbise, att, om det stora ändamålet med denna förändring skall vinnas, densamma måste med det snaraste och så fullständigt som möjligt utvecklas till en fulländad ombildning af förvaltnings-organisationen i sin helhet. Härtill måste ett rådrum lemnas åt Styrelsen, som under Riksdagsförhandlingarnes gång ej är att påräkna, helst som denna förändring synes böra hafva ett mägtigt inflytande på Riksdagarnes förkortande för framtiden, då, i följd af densamma, Representationen bör kunna hoppas att vid början af hvarje Riksmöte få af Styrelsen emottaga fullständiga och i ett system utarbetade de ämnen, som för tillfället äro af vigt.

Om nu Rikets Ständer skulle lyssna till den opinion, som uppå dessa och flera skäl högt uttalat sig, såväl inom Nationen i allmänhet, som serdeles inom de fyra Stånden, och, i följd deraf besluta, att vid detta Riksmöte inskränka sin verksamhet hufvudsakligast till sådana mål, hvilkas vigt och omfattning ovilkorligen nu genast påkalla ett bestämdt afgörande, samt att till en kommande Riksdag, som torde kunna förväntas snarare än vanligt, uppskjuta de öfriga för närvarande mindre angelägna ärenden, så kan det för mig ej synas annat, än både lämpligt och angeläget, att Rikets Ständer derom gjorde en underdånig anmälan till Kongl. Maj:t, med underdånig tillförsigt att Kongl. Maj:t täcktes derefter lämpa Sina Nådiga föreskrifter till vederbörande om tiden för de Propositioners meddelande, som Kongl. Maj:t ansåg vara af den vigt, att de af närvarande Ständer borde behandlas.

Det är på dessa skäl jag stöder min öfvertygelse, att Höglofliga Utskottet hade kunnat skänka någon större uppmärksamhet åt den förtjenstfulle motionärens förslag. Den lagliga Riksdagstiden är visserligen långt framskriden, men så mycket nödigare synes det mig att Rikets Ständer vidtaga alla de steg, som kunna leda till Riksdags-ärendenas snabba gång.

Jag reserverar mig sålunda emot Höglofliga Utskottets beslut rörande Herr vice Talmannen *Hallings* ifrågavarande motion".

Uti denna reservation hafva instämt Herr Friherre *Friesendorff*, Herrar *Tersmeden*, *Oxehufvud*, *Westfeldt* och *Hammarskjöld*, Herr Prosten *Lundblad*, Herrar *Christierson* och *Wallander* samt *Anders Trysén* från Östergöthland, *Måns Månsson* från Calmar Län, *Niclas Jönsson* från Christianstads Län och *Matts Persson* från Stockholms Län.

Af Herr Friherre *Raab:* "Vidhållande den mening, som jag under Utskottets öfverläggningar i ämnet uttalat, förenar jag mig i så måtto med Friherre

herre *Hamiltons* reservation, att jag anser det Utskottet bordt i sitt betänkande uttrycka den åsigt att alla de af Friherren åberopade skäl skulle ofelbart föranledt Utskottet tillstyrka bifall till motionen, i händelse den tidigare kommit till Utskottets behandling; men att, sedan tiden nu vore så långt framskriden att den ifrågasatte underdåniga skrifvelsen sannolikt ej kunde hinna att afgå förr, än den för Riksdags hållande i 80 §. Riksdags-Ordningen bestämda tid antingen redan vore förliden eller hardt nära tilländalupen, så ansåg det Höglofliga Utskottet sig af detta skäl förhindradt att tillstyrka bifall till motionärens förslag".

STOCKHOLM, ECKSTEINSKA BOKTRYCKERIET 1840.

N:o 18.

Ank. till Exp. Utsk. den 16 April, kl. 7 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om Svenska undersåtars skyldigheter, när de vilja bosätta sig eller resa utrikes, samt Utlänningars rätt att inkomma och bosätta sig i Riket.

Herr *M. Bagge* har, uti ett till Vålloflige Borgareståndet ingifvet och till detta Utskott remitteradt memorial, anfört: 1:o att med närvarande tid icke synes öfverensstämma den föreskrift, att Svenska undersåtare icke skola vara berättigade öfvergifva fäderneslandet och bosätta sig i andra länder, eller dit resa, utan att, för erhållande af pass, en summa af 100 R:dr bör nedsättas eller ock borgen derföre ställas, hvilken summa tillfaller Sjömanshuset, om icke passhafvarens återkomst inträffar inom förelagd tid; 2:o att det stadgande, som innehåller, att den, som utan pass begifvit sig utom Riket, men ej återkommit inom ett år derefter, skall hafva sin arfsrätt förlorat, icke mer kan anses tillämpligt, samt 3:o att det bör lemnas Utlänningar frihet att i Riket resa och sig bosätta, enär de hos närmaste Konungens Befallningshafvande förete bevis om oklandrad frejd, samt visa sig ega den förmögenhet, att de kunna sig i Riket uppehålla, eller ock ställa antaglig borgen, det de icke komma att ligga Fattigvårdsinrättningarne till last.

Desse af motionären gjorda framställningar har Utskottet i öfvervägande tagit och, hvad först beträffar skyldigheten att ställa borgen för 100 R:dr, eller ock denna summa nedsätta, innan pass får utfärdas till den, som vill utrikes resa, får Utskottet upplysningsvis meddela, att Kongl. Förordningen den 18 Febr. 1768, Kongl. Brefvet den 11 September 1777, Kongl. Circulåret den 26 Juni 1804, samt Kongl. Brefven af den 27 December 1811 och 11 Januari 1815 föreskrifva bland annat: "att Svensk man, som tager skeppstjenst hos utländsk skeppare, så ock handtverks-, fabriks-, manufactur-arbetare och tjenstefolk, samt personer af andra stånd och villkor, som åstunda företaga resor till utrikes orter, men ej dertill erhållit Kongl. Maj:ts Nådiga tillstånd, åligga hvar och en, att,

innan pass den sökande kan lemnas, antingen anskaffa 2:ne gode män, de der borga för hans säkra återkomst inom den lämpliga tid, honom förelägges, samt tillika förbinda sig, att, om han öfver densamma tid uteblifver, för honom i plikt erlägga 100 R:dr, eller ock sjelfve nedsåtta penningar till slikt belopp, som tillfaller närmaste Sjömanshus, om den utrikes resande icke återkommer, innan sådan tid tillåndalupit, och ej eller laga förfall visa kan; hvarifrån undantag icke ega rum annorlunda, än för resor till Norrige, eller då fråga är om bosatte personer, för hvilka det får ankomma på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, efter omständigheterne, pröfva, huruvida den sökande kan från en slik skyldighet befrias. Utskottet delar motionärens åsigt, att dessa besvärande villkor, för erhållande af pass, hvarmed synbarligen varit åsyftadt, att inom Riket qvarhålla den arbetande classen af Rikets befolkning, icke mera äro lämpliga efter den utveckling af samfundsskicket, som senare tider visat sig, utan böra upphöra, såsom på ett skadligt sätt hinderliga för begagnande af de så sorgfälligt beredda lättare och lifligare communicationerne olika Stater emellan, hvarigenom äfven ringare personer, för billigt pris, blifva i tillfälle att å utrikes orter förvärfva ytterligare kunskap och färdighet i de slöjder, de idka, till förkofran och tillväxt af näringarne i allmänhet. Hvad åter beträffar den gjorda framställningen om upphörande af föreskrifter i Kongl. Förordningen af den 18 Febr. 1768: "att om någon oloflligen eller utan pass practiserar sig utur Riket, men ej inom ett års tid sig åter infinner, skall sin arfsrätt i Riket vara förlustig", delar äfven häri Utskottet motionärens åsigt sålunda nemligen, att, om den ur Riket oloflligen reste, icke begått sådant brott, som föranleder arfsrättens förlust, han bör tillgodonjuta allmänna Lagens stadgande, med tillämpning af Kongl. Kungörelsen af den 30 Mars 1835, hvari föreskrifves: "kommer ej frånvarande arfvinge inom 10 år från den dag, Kungörelsen 3:ne gånger i Tidningarne blifvit införd, vare från arfvet skiljd, der han ej laga förfall visa kan." Och då dessutom åtskilliga andra numera mindre lämpliga föreskrifter i nämnde Kongl. Förordning af år 1668 finnas, såsom t. ex. "att eho, som eger kunskap i Bergverk och drager ur Riket, utan serskildt tillstånd, skall böta 1:sta gången 66 R:dr 32 sk., 2:dra gången dubbelt, (och då böterne ej kunna fullgöras, straffas med 5 à 7 hvarf gatulopp), samt 3:dje gången mista lifvet" — anser Utskottet sig böra vördsamt tillstyrka,

att Rikets Stånder hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att föreskifterne i Kongl. Förordningen den 18 Febr. 1768 och de

flere dithörande Författningar, i hvad angår penninge-nedsättning eller borgens ställande för rättighet att resa utrikes, samt förlust af arfsrätt för den, som olofligen eller passlös begifver sig utom Riket, må upphäfvas; äfvensom ock att berörde Förordning och serskilda Författningar må i allt öfrigt öfverses och de deruti förekommande ämnen bestämmas genom nya, i oskiljaktigt sammanhang med hvarannan stående och efter närvarande tids förändrade förhållanden, lämpade stadganden.

Hvad slutligen beträffar den af motionären äskade större frihet för utlänningar, att i Riket resa och sig bosätta, anser Utskottet, att sådane föreskrifter stå i nära samband med omväxlande politiska förhållanden Stater emellan, hvilka på Kongl. Maj:ts höga pröfning böra bero, samt att de, i Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning af den 19 Febr. 1811, lemnade föreskrifter, nemligen att hvar och en främmande Makts undersåte, som ästundar vistas i Stockholm eller inom Riket, antingen för enskilda angelägenheter eller sitt nöje, bör dertill begära tillstånd, uti Stockholm af Öfver-Ståthållaren och i Provinserne af Landshöfdingarne, som ega rättighet att tills vidare lemna dylikt tillstånd åt sådane utlänningar, hvilka icke ådragit sig någon uppmärksamhet, genom anförda klagomål öfver deras förhållande lemna tillräcklig frihet, så i ena som andra afseendet, och får Utskottet, med anledning af hvad nu blifvit anfördt, vördsamt föreslå,

att motionärens hemställan, det större frihet för utlänningar, att i Riket resa och sig bosätta, borde dem förunnas, icke kan till någon Rikets Höglofliga Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 April 1840.

N:o 19.

Ank. till Exp. Utsk. d. 16 April, kl. 7 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om medel och utvägar till Svenska jernhandelns befrämjande i America.

Efter framställning, att, för Sveriges välbestånd, vore af högsta nödvändighet, att Svenska jernets afsättning i Norra och Södra America be-

fordrades, samt, med uppräknande af de, för detta ändamål, mest tjenliga hamnar och handelsplatser derstådes, har Herr *Carl von Hauswolff*, uti en hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln ingifven och till detta Utskotts behandling remitterad motion, föreslagit, det Kongl. Maj:t täcktes låta infordra de af Premier-Lieutnanten *A. Gosselman* m. fl. landsmän, hvilka besökt America, utgifna skrifter, upplysande så väl om jernhandelns nu varande tillstånd i detta land, som om de jernvarors beskaffenhet, hvilka der förbrukas, samt dessa uppgifter Rikets Stånder meddela, på det erforderliga medel måtte anslås och de utvägar beredas, hvilka kunna på kraftigaste sätt befordra ett så riksgagneligt ärende till Svenska jernhandelns förkofran uti den nya verldsdelen.

Då Utskottet trott sig finna, att de upplysningar i detta ämne, som motionären ansett behöfliga, hufvudsakligen äro att förvänta, i anledning deraf, att Premier-Lieutnanten *Gosselman* under sistförflutna åren fått sig af Kongl. Maj:t i Nåder uppdraget att, på Statens bekostnad, företaga resor inom America, till utrönande af hvarjehanda för det allmänna gagneliga företag, äfvensom i Utskottets tanka det lärer kunna antagas, att *Gosselman*, efter sin återkomst till fäderneslandet, ej underlåter att afgifva de upplysningar, som med expeditionen blifvit afsedde; så anser Utskottet den af motionären åskade framställning till Kongl. Maj:t i denna del icke vara behöflig, och då motionen till sitt öfriga syftemål är alldeles obestämd, samt något så beskaffadt förslag af ekonomisk art, som kunde blifva föremål för en underdånig önskan till Kongl. Maj:t uti densamma ej förekommer, så får Utskottet vördsamt tillstyrka,

att motionen må förfalla;

hvilket dock till Rikets Höglofliga Ståndens närmare pröfning öfverlemnas.

Stockholm den 2 April 1840.

N:o 20.

Ank. till Exp. Utsk. d. 16 April, kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion, angående beviljande af visse Stapelstads-rättigheter för Staden Laholm.

Herr *M. G. Wallén* har, uti ett, till Vålloflige Borgare-Ståndet ingifvet och derifrån till detta Utskott remitteradt memorial, anhållit, att

staden Laholm måtte beviljas den Stapelstads-råttighet att directe utskeppa ortens producter, och att deremot införa de oundgångligaste behofven af spannmål, salt och sill, m. m., hvilken förmon redan skall blifvit tillerkånd åtskillige af Rikets mindre Ståder.

Utskottet har tagit detta ärende i öfvervågande, och, då motionären för sin anhållan icke ens åberopat, ån mindre bestyrkt, att Laholm, belågen vid det för flygsand blottståldа Laga Åns utlopp i hafvet, år i besittning af god och rymlig hamn, eller annars har något sådant tillfälle till handel eller sjöfart, att af en direct communication med utrikes orter kan hemtas någon fördel af betydenhet, eller ens påråknas ersättning för kostnader till tullkammares och bevaknings anställande, samt säkerhet för uppfyllande af öfrige med Stapel-rått förenade vilkor, alltså anser Utskottet

sig icke ega skål tillstyrka Rikets Höglofliga Ståndet att till motionen lemna samtycke;

hvilket dock till Rikets Höglofliga Ståndets pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 15 April 1840.

N:o 21.

Ank till Exp. Utsk. den 16 April, kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om Askim och Frölunda Församlingars skiljande från Fässbergs Pastorat.

På anförde skål har Riksdagsfullmågtigen *Olof Benjaminsson* från Götheborgs och Bohus Lån, uti ingifvet memorial, anhållit, att Askim och Frölunda socknar, som jemte Fåssberg, Kållered och Råda Församlingar tillhöra Fåssbergs Pastorat af Götheborgs Stift, måtte derifrån skiljas och utgöra ett serskilt Consistorielt Pastorat, hvars Kyrkoherde erhåller till bostålle det nuvarande Comministers-bostållet, och för öfrigt tillgodonjuter vanliga Pastoralier; men som detta ärende beror på undersökning och pröfning af vederbörande Embetsmyndigheter, och icke utgör föremål för Rikets Ståndets behandling, får Utskottet vördsamt hemstålla,

att *Olof Benjaminssons* motion må förfalla;

hvilket dock till Rikets Höglofliga Ståndets pröfning öfverlemnas.

Stockholm den 15 April 1840.

STOCKHOLM. Tryckt hos *A. G. Hellsten*, 1840.

N:o 22.

Ank. till Exp. Utsk. den 7 Maj, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om inrättande af ett Curhus i Carlshamn.

Riksdags-fullmägtigen *Ola Jeppsson* från Blekinge Län, med hvilken sig förenat *Lars Nilsson* från samma Län, har, uti ett till Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet memorial, som till Ekonomi-Utskottets handläggning blifvit remitteradt, föreslagit, att, då Städerne Carlshamn och Sölvitsborg, jemte Bräkne och Listers Härader i nämnde Län, hvilka till Läns-Lazarettet i Carlskrona, genom Curhus-afgift, årligen lära bidraga med ett belopp af omkring 3,000 Rdr Bco, äro, i anseende till dess aflägsenhet från sistnämnde Stad, föga i tillfälle att få sine sjuke derstädes vårdade, men Carlshamn deremot ligger nästan i medelpunkten af Bräkne och Listers Härader, samt denna Stad redan eger ett mindre sjukhus, underhållet genom omsorg och bidrag af några bland Stadens invånare, ett serskildt Curhus alltså måtte, i förening med nyssberörde sjukhus, varda i Carlshamn inrättadt, för att begagnas af obemedlade och andra sjuke inom nämnde Stad och Sölvitsborg, jemte Bräkne och Listers Härader, samt dertill anslås den Curhus-afgift, som från berörde Städer och Härader utgår, jemte behörig andel af befintlige inventarier och förråder vid Länets gemensamma Curhus-inrättning i Carlskrona.

Då Curhus-inrättningarne måste anses för hvarje Läns invånares tillhörigheter, såsom tillvägabragte för deras behof och åtminstone till största delen af dem bekostade genom de årliga bidrag, som dertill erläggas för hvarje mantalsskrifven person, anser Utskottet Blekinge Läns invånares enskildta rätt vara beroende af den ifrågasatta anstalten, på ett sådant sätt, att förslaget icke kan blifva föremål för Rikets Ständers pröfning hvarföre Utskottet hemställer,

att motionen lemnas utan afseende;

hvilket dock Rikets Höglofl. Ständers egen pröfning härmed vördsamt underställes.

Stockholm den 30 April 1840.

N:o 23.

Ank. till Exp. Utsk. den 7 Maj, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om förändring i sättet att efterlysa brottslingar.

Herr *M. Bagge* har, uti ett till Vällofl. Borgare-Ståndet ingifvet och derifrån till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet remitteradt memorial, andragit, att då Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes Kungörelser, hvarigenom brottslingar efterlysas, tillika innehålla, huru och genom hvad medel gröfre brott och våldsamheter blifvit föröfvade, gifves likasom en väckelse till nya brott, genom anvisningen å utvägar att afvärja motvärn och äfventyret att blifva upptäckt; derföre, då sådane beskrifningar icke leda till brottslingarnes upptäckande och desse skulle vara mindre sorgfällige att dölja sig, om icke efterlysningen upplästes från Predikstolen, har motionären föreslagit, att Rikets Höglofl. Ständer måtte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förständiga Dess Befallningshafvande, att icke uti ifrågavarande kungörelser intaga ofvannämnde beskrifningar och att kungörelserne icke eller må i Kyrkorne uppläsas, utan ett tillräckligt antal deraf i stället afsändas till vederbörande Magistrat och Kronobetjening, som, i och för efterspaning bör ombesörja desammas utdelning till underhafvande och gästgifvare; förmenande Herr *Bagge*, att sådant otvifvelaktigt skall leda till ändamålets vinnande.

Utskottet, som anser ändamålet med brottslingars allmänna efterlysande vara icke blott deras efterspaning af Krono- och Polisbetjening, utan äfven en medverkan dertill af hvarje redlig samfundsmedlem, genom en ökad uppmärksamhet och sorgfälligt meddelande af de anledningar till misstankar, som kunna förete sig, kan icke finna, att, för det så beskaffade ändamålet, det kan vara tillfyllestgörande, att efterlysningarne spridas på sätt, som motionären föreslagit, äfvensom Utskottet föreställer sig, att den noggrannare beskrifningen om tilldragelserne vid brottens föröfvande, mången gång torde mana till en stegrad uppmärksamhet och äfven gifva någon ledning för forskningen, hvaremot föga anledning torde vara att befara de verkningar, motionären föreställt sig; på hvilka skäl Utskottet vördsamt får tillstyrka,

att Herr *Bagges* framställning må lemnas utan afseende; hvilket dock till Rikets Höglofl. Ständers beprö fvande öfverlemnas.

Stockholm den 30 April 1840.

N:o 24.

Ank. till Exp. Utsk. den 7 Maj, kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om närmare bestämmande af sättet för kolmätning inom Bergslagerne.

Uti afgifvet, från Hedervärda Bonde-Ståndet till detta Utskotts handläggning remitteradt memorial, har Riksdags-fullmägtigen från Stora Kopparbergs Län, *Lars Boethius* andragit, att, oagtadt tid efter annan utfärdade föreskrifter om kolhandeln, har ändock oupphörliga missbruk med kolmåtten förefallit, och då bestämdare föreskrifter om skrindors och stegars form, ehuru ändamålsenliga de i och för sig kunna vara, likväl alltid mötes med inkast å säljarens sida, att de uppgifna dimensionerne icke passa för den oländiga mark och de trånga vägar, genom hvilka kolen skola föras, så syntes för motionären ej annat återstå, för att i förevarande fall vinna nödig bestämdhet, med bibehållande af hvars och ens frihet, att inrätta sig efter sina omständigheter och behof, än att helt enkelt stadgades, det kolskrindor, vare sig vid afsalu af kol eller eljest, alltid måtte betraktas såsom målkärl, samt innehålla huru många eller huru få enheter man behagade, endast koltunnan, sådan den hittills vore bestämd, utgjorde denna enhet, äfvensom att detta målkärl, det måtte benämnas skrinda, kolryss, stig eller dylikt, alltid och ovilkorligen måtte vara krönt i vederbörlig ordning och af den person, som af föregående eller blifvande författningar dertill vore eller blefve förordnad. Motionären trodde, att härigenom ej allenast alla serskilda föreskrifter för skrindornas olika form i olika orter komme att försvinna, såsom fullkomligen öfverflödiga, utan äfven att egarnes frihet att tillverka, ega och bruka fordon af hvilken form och storlek han behagade, vore respecterad samt den köpande allmänhetens rätt jemväl förvarad genom bestämdheten af den utbjudna varans qvantitet och hvilken bestämdhet alltid ansetts åligga det allmänna, att i handel och vandel controllera; yrkande motionären slutligen: att ett vite af minst 16 R:dr 32 sk. B:co måtte utsättas för den, som blefve beträdd att hafva eller hafva haft kol i okrönt skrinda; att hvar och en måtte ega rätt att åtala brott i detta afseende, samt att böterne borde delas till hälften emellan Käranden och hans Sockens fattigvård.

Detta mål har Utskottet i öfvervägande tagit, och, vid pröfningen deraf, inhemtat: att Kongl. Maj:t, genom Nådigt Rescript till Kongl. Bergs-

Collegium af den 18 November 1823, behagat förordna, att stigar och skrindor inom Stora Kopparbergs Bergslag, så väl för ränte- och skattesom sälje-kolens leverering skulle, efter emellan Allmogen och Bergslaget träffad öfverenskommelse om dimensioner och skapnader till deras innehåll genom mätning utrönas; i följd hvaraf bemäldte Collegium, efter vederbörandes hörande, i ämnet, under den 13 Februari 1826, utfärdat reglementariska stadgande om kolmåttet och kol-levereringen inom nämnde Bergslag, samt angående ansvar för förbrytelser deremot; och då härigenom de af motionären antydde olägenheter, så vidt desamma röra nyssnämnde Bergslag, blifvit undanröjde, samt motionären, hvilken är Ledamot af detta Utskott, derjemte förklarat, att syftemålet med den af honom väckta motionen endast vore att få ofvanberörde reglementariska stadgande jemväl utsträckt till öfrige Bergslagerne inom Stora Kopparbergs Län, finner Utskottet sig böra vördsamt föreslå Rikets Höglofl. Ständer,

att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder medgifva den utvidgning af förenämnde reglementariska stadgande om kolmätningen inom Kopparberget, att detsamma jemväl komme att omfatta samt blefve gällande för öfriga inom Stora Kopparbergs Län belägne Bergslag;

hvilket dock till Rikets Höglofl. Ständers pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 30 April 1840.

N:o 25.

Ank. till Exp. Utsk. den 7 Maj, kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om anläggande af en Köping vid Wrigstad i Jönköpings Län.

Riksdags-fullmägtigen *Petter Pettersson* från Westra Härad af Jönköpings Län, har, genom motion, som från Hedervärda Bonde-Ståndet blifvit till Utskottet remitterad, föreslagit, att vid Wrigstads Gästgifvaregård i berörde Län, belägen emellan Jönköping och Wexiö, på lika afstånd

från

från dem begge, måtte få anläggas en Köping, lydande under förstnämnde Stad, för att bereda ortens invånare en behöflig lättnad i afsättningen af sina producter, och en beqvämligare tillgång å sina förnödenheter af Stadsmannavaror, i stället att, för uppköp och afsalu, besöka den närmast belägne staden Jönköping, med 10 à 12 mils resor; hvarförutan, såsom skäl för förslaget, är åberopadt, att läget, genom den tillräckliga vattentillgången, skall vara serdeles passande för anläggning af Fabriker och Handtverkerier, derföre ortens invånare skola ega mycken fallenhet.

Då hvarken af Utskottet eller Rikets Ständer lärer kunna väntas den noggranna kännedom om serskilda local-förhållanden, som, för hufvudsakligt bedömande af förslaget, måste förutsättas, och motionärens uppgifter icke eller kunna anses vara i detta afseende tillfyllestgörande, utan derom erfordras undersökning och yttrande af vederbörande Embetsmyndigheter, hvarföre ärendet lämpligast torde böra bero på underdånig anmälan hos Kongl. Maj:t; så anser Utskottet,

att motionen icke föranleder till någon åtgärd af Rikets Ständer, och hemställer således, att den må förfalla;

hvilket till Rikets Höglofl. Ständers pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 30 April 1840.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 26.

Ank. till Exp. Utsk. den 15 Maj, kl. ½8 e. m.

Betänkande angående Skjutsnings-anstalterna i Riket.

Från samtlige Riks-Stånden är till Utskottet öfverlemnad Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer den 24 näst. Februari, deruti Kongl. Maj:t, synnerligast på grund af de åsigter, som vid nästlidne Riksdag uttalats, i Nåder förklarat Sig vara sinnad att, på sätt Hedervärda Bonde-Ståndet då begärt, med 8 sk. banco per mil förhöja nuvarande Skjutslegan för en häst, på alla de ställen, der entreprenader kunna tillvägabringas, med åliggande för de skjutsnings-skyldige, att, på de ställen der de beslutade entreprenader ensamt emot denna förmon icke kunna åstadkommas, till dess befrämjande sammanskjuta ett öfverenskommet ytterligare tillskott i penningar eller varor, samt att, för sådant ändamål och i nära öfverensstämmelse med af Bonde-Ståndet afgifvet förslag, stadga nödige föreskrifter; men att dervid förekommit, å ena sidan, att en stor och ändamålet troligen motverkande oreda synts kunna uppstå inom de skjutslag, der entreprenad hade af de flesta blifvit beslutad, derest icke minoriteten vore förpligtad att underkasta sig pluralitetens beslut, samt, å andra sidan, att Kongl. Maj:t icke ansett Sig, utan Rikets Ständers medverkan, kunna ålägga någon skjuts-skyldig att, utan sitt eget frivilliga begifvande, nu och för framtiden, utbyta de honom åliggande præstationer emot en i penningar eller varor utgående afgift; hvadan Kongl. Maj:t ansett Sig böra med Dess hufvudsakliga beslut i ämnet uppskjuta och velat i Nåder inhemta Rikets Ständers underdåniga yttrande, huruvida Ständerna för deras del vilja, på sätt Bonde-Ståndet vid sistförflutna Riksdag föreslagit, förklara: att inom de skjutslag, der pluraliteten yttrat sig villig att, på uppgjorda villkor, ingå på öfverenskommelse om entreprenad, emot upphörande af håll- och reserv-skjutsskyldigheten, minoriteten ovillkorligen må vara förpligtad att underkasta sig majoritetens, och de frånvarande de närvarandes beslut; äfvensom Kongl. Maj:t i Nåder förklarat Sig komma i tillfälle att, med anledning af hvad Rikets Ständer derom yttra och ytterligare kunna finna nödigt i ämnet föreslå, samt Kongl. Maj:t pröfvar till ändamålet ledande, Dess Nådiga beslut meddela.

Uti samma ämne har Utskottet emottagit motioner, som blifvit väckte,

inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln:

af *Herr Hammarskjöld, Carl Wilhelm,* och *Herr Reutersvärd, P. A.;*

inom Högv. Preste-Ståndet:

af *Professor Geijer* och *Prosten Nordhammar;*

inom Vällofl. Borgare-Ståndet:

af *Herrar Ekholm, Hegardt* och *Westman;*

inom Hederv. Bonde-Ståndet:

af *Pehr Mårtensson* från Jönköpings Län, *Henric Hansson* från Elfsborgs Län, *Jan Andersson* från Westerås Län, *Lars Larsson* från Örebro Län, *Nils Persson* från Örebro Län, *Pehr Ericsson* från Wermland, *Anders Jönsson* i Okna Östergöthlands Län, *Olof Jacobsson* från Södermanlands Län, *Hans Hansson* från Götheborgs och Bohus Län, *Olof Carlsson* från Wermland, *Petter Classon* från Elfsborgs Län, *Petter Jönsson* från Jönköpings Län, *Johannes Pettersson* från Elfsborgs Län, *Lars Bengtsson* från Malmöhus Län, *Anders Jonsson* och *Anders Jönsson* från Östergöthlands Län, *Pehr Pålsson* från Christianstads Län, *Anders Göransson* från Stora Kopparbergs Län, *P. Pettersson* från Jönköpings Län, *Johan Ericson* från Stora Kopparbergs Län, *Nils Gustaf Nilsson* från Östergöthlands Län, *Pehr Sahlström* från Stockholms Län, *Per Sundström* från Wester-Norrlands Län, *Jon Olsson* från Gefleborgs Län, *Eric Marmén* från Upsala Län, *Eric Persson* från Gefleborgs Län, *Eric Nilsson* från Jemtlands Län, *Per Sundström* från Wester-Norrlands Län, *Lars Pettersson* från Blekinge Län, *Eric Persson* från Gefleborgs Län, *Sven Jonsson* från Härjeådalen, *Ola Jeppson* från Blekinge Län, *Olof Lindbeck* från Hallands Län, samt *Niclas Jönsson* från Christianstads Län.

Då man sammanförer innehållet af dessa talrika motioner, igenfinnes deri hufvudsakligen samma klagan, som vid sista Riksdagen blifvit förd öfver orättvisan af den lagstiftning, hvarigenom skjutsningsbestyret är, såsom en skyldighet, fästadt vid jordbruket, öfver den kännbara uppoffring, som jordbrukaren derigenom, i den mon skjutslegan icke motsvarar besväret och kostnaden, får vidkännas för föremål, som merendels för honom äro främmande, öfver den ojemna fördelningen af detta besvär emellan serskilda hemman, och framför allt öfver de menliga verkningarne af närvarande skjutsnings-anstalter, genom hindret för ett ändamålsenligt ordnande af jordbruket och arbetskraftens ostörda använ-

dande för dess förkofran, samt genom de retelser till sedeförderf, som med skjutsningsbestyret äro förenade, och för hvilka i synnerhet det uppväxande slägtet af allmogen är blottställdt.

Dels för att kunna afskaffa den så beskaffade tvångs-skjutsen genom tillvägabringande af frivilligt betingade skjutsnings-anstalter, dels för att lätta bördan deraf, i den mon den icke kan afskaffas, är i allmänhet yrkad stegring af skjutslegan, då ingen skall finna sin räkning vid skjutsens öfvertagande emot den nu fastställda legan, och denna stegring är föreslagen till olika belopp från 24 skillingar till och med En R:dr Banco milen för hästen, dervid likväl några af motionärerne förutsatt att, på många ställen, skjutsen skulle kunna betingas för lägre pris genom underbud vid entreprenad-auctioner, hvartill försök alltid borde göras, äfvensom, der beting icke kunde åstadkommas utan tillskott af de skjutsnings-skyldige, de skulle lemnas tillfälle att yttra sig, huruvida de ville ikläda sig sådane tillskott, utan att likväl någon skulle kunna emot sin vilja dertill tvingas genom beslut af skjutslagets pluralitet, hvarförutan genom serskilda motioner är föreslaget, dels att skjutslegan må bestämmas olika för olika årstider och lämpas efter den deraf beroende olika svårigheten vid skjutsningsbestyret, dels att det bidrag, som, utöfver skjutslegan, måste erläggas till entreprenörer, bör fördelas lika på alla hemman i hvarje Härad, och att i allmänhet alla hemman, utan afseende på deras natur, måge i skjutsningsbesväret deltaga.

I motsats af de här omförmälda allmännare yttrade åsigterna, äro motioner väckta inom Vällofl. Borgare-Ståndet af Herrar *Hegardt* och *Westman*, af hvilka den förre ansett skjutsnings-skyldigheten, såsom af ålder fastad vid jordbruket, icke utan orättvisa kunna derifrån skiljas, då den tagits i beräkning vid köp af jordegendom, så att för ett hemman med skjutsnings-skyldighet är erlagd mindre köpeskilling, än för ett annat hemman, som är befriadt från ett sådant besvär, och en nu beredd allmän befrielse skulle följagtligen lända det förra hemmanets innehafvare till en opåräknad fördel, hvarföre någon motsvarighet icke kunde, i afseende på andra hemmans-innehafvare, åstadkommas. Denne motionär har också ansett skjutslegan icke böra stegras, då sådant skulle leda till en oskälig beskattning för den, som måste begagna det redan nog dyra communicationsmedlet, och ökade utgifter för Staten och allmogen sjelf genom ersättning för embetsmäns resor i ärenden, som allmogen måste bekosta, hvarjemte denna stegring ansetts till och med verka menligt för jordbruket, genom den lockelse, den skulle innebära för allmogen att

egna sig åt skjutningsbestyr, i stället att häfda sin jord; men deremot har motionären föreslagit, att hållskjutsen, såsom egentligen besvärlig och ledande till sedeförderf, må upphöra, och de till sådan skjutsning anslagne hemmanen indelas till reserv-skjutsning, utan afseende å den längre väntningstid, som de resande derigenom få vidkännas, om de icke vilja underkasta sig kostnaden för förebud. Herr *Westman* har likaledes yrkat, att ingen stegring af skjutslegan må ega rum, då den skulle verka till hinder för den så angelägna communicationen inom landet, och jemväl föranleda stegring af forlönerna, till kännbar skada för varuafsättningen, serdeles i Rikets norra orter, der den alltid är förenad med långväga transporter.

Genom yttranden, som, vid remisserna af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition och de här åberopade motionerne, blifvit inom Riks-Stånden afgifne, hafva de sålunda framställda skiljaktiga meningarne blifvit, dels ytterligare utvecklade, dels ömsesidigt motsagde, och derunder har Herr Friherre *af Nordin* inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln erinrat om den beskattning, som Rikets Ständer under Drottning Christinas regeringstid beviljat under namn af "Skjutsfärdspengar", med vilkor af befrielse från skjutsnings-skyldigheten, i sammanhang hvarmed Herr Friherren serskildt yrkat, att Utskottet må fullständigt utreda grunden, hvarpå man bygger den yttrade öfvertygelsen, att det är jordegarens pligt att skjutsa.

Då de, som yrkat denna pligt, såsom grund derföre, åberopat den närvarande lagstiftningen och uråldrig sedvana, hörer det till den af Herr Friherre *af Nordin* yrkade utredningen, att tillse beskaffenheten af så väl lagstiftningen som sedvanan, samt huru de tillkommit och blifvit utbildade. Derom innehåller ett af Herr Grefve *Ankarsvärd* likaledes inom Ridderskapet och Adeln afgifvet yttrande en fullständig framställning, den Utskottet ej kan annat än biträda, och således i detta afseende får åberopa, så lydande:

"Våldgästningar och friskjutsningar tryckte menigheten under långa "tidehvarf, utan några stadgade ordningar. Under Folkunga-ätten var "Magnus I. Birgersson, efter döden, ärad med tillnamnet Ladulås, den "förste, som år 1285 utfärdade en stadga emot öfvervåldet, och påböds "då, att ingen vägfarande man skulle gästa utan för penningar, hvarföre "ock uti hvarje by en serskildt person förordnades att på dessa vilkor "åt vägfarande tillhandahålla, hvad som tarfvades; äfvensom att ingen "fick taga friskjuts, som icke hade Konungens bref dertill. (Konung "Ladulås' stadga 1285. Cap. 9.)

"Konung Magnus Ericson Smek utfärdade ett Kongl. Påbud åren "1335 och 1344, att, vid allmänna vägar, taverner skulle inrättas, och "*storbyomrättare*, der *taverni* ej vara kunde, och sattes hårdt straff så väl "för den, som våldgästning gjorde, som för den, hvilken emot egarens "vilja tog dess häst och den nyttjade. Under skydd af dessa författnin-"gar, samt till följe af den år 1442 utfärdade nya lag, uti hvars 24 Cap. "af Konunga-Balken de förra författningarne erhöllo större fullständighet, "kom folket i åtnjutande af något slags skydd emot våldgästningens olä-"genheter. Men Unionstiden kom, och den mannamån, hvarmed Svenska "folket derunder behandlades, påförde menliga förklaringar och tillägg "uti Skjutsförfattningarne, såsom: "att, då Herrskap redo genom landet, "två hästar för hvar kunde läggas till bonden; lades flere i gården, så "skulle skäl derföre göras bondanom" (Calmar Recess 1483, §§. 3 och 5). "Äfvensom att, der taverner ej vore inrättade, åboer på hemman och torp "i allmänhet voro förpligtade att, under de tillförordnade rättares be-"medling, åt vägfarande herberge lemna och skjuts förskaffa, "likväl! "alla andliga och verldsliga frälse landtboer från all sådan gästning och "gengärd undantagne." (Calmare Recess 1474, §. 1.)

"Dessa undantagslagar hafva, oagtadt de hela vår historia igenom "nästan beständigt förekommit, med otålighet och missbelåtenhet varit "fördragne, hvarföre också Riksföreståndaren Sten Sture den äldre af både "nödig och klok omtanka återkallade dessa båda ofvan åberopade stadgar "genom en annan, daterad Telge år 1491, uti hvilken föreskrifves: "att "ingen, hvarken andlig eller verldslig, fattig eller rik, skulle emot van-"lig ersättning undandraga sig att vägfarande herbergera och förhjelpa."

"Den store Konung Gustaf I. fann sig föranlåten att, till hämmande "af de inrotade missbruken, i afseende å vägfarandes frigästning och skjuts, "stadga: "att äfven Hofmän, som i Riksens resor stadde voro och hos "allmogen njöto hus och nödtorft, skulle, på samma sätt, som andra väg-"farande, sådant för sig betala." (Gustaf I:s Bref till Allmogen af den 15 December 1542.)

"Friskjutsning och frigästning syntes nu vara aflyst; men under "Eric XIV:s och Johan III:s vacklande styrelser uppkommo ånyo frågor "om undantagslagar för vissa klasser, isynnerhet Konungens Embetsmän "under deras embets-resor. De förändrade Styrelse-åsigterna i allmänhet "och serdeles i afseende å skjutsväsendet väckte naturligtvis mycket miss-"nöje, och Konung Erik XIV fann sig föranlåten att söka tillfredsställa "de olika intressena genom en pålaga för allmogen att utgöra så kallade

"*Taverni-penningar*, på det att de resande måtte för desto lindrigare kost-"nad kunna begagna de inrättade allmänna skjuts- och gästnings-ställena. "Men följden häraf blef, att jordbrukarne fingo vidkännas både skjutsen "och skjutspenningarne, och stadgandet blef åter af Konung Johan upp-"häfvet."

"Dessa kastningar af utfärdade och återtagna författningar alstrade, "som vanligt under dylika förhållanden, oordningar och den svagares för-"tryck. Skjuts- och gästnings-skyldigheten började å nyo att anses såsom "ett allmogens naturliga eller medfödda åliggande, hvaraf en och hvar, "som reste i egna ärenden, tog tillfället i akt att fordra fri skjuts och "fordenskap, under förevändning, att såväl den ena som den andra kunde "åberopa skyddet af Kongl. Nåd.

"Konung Johan fann sig likväl föranlåten att åter hämma den till-"tagande oordningen genom Patent om skjutsning och taverner, af den 22 "Februari 1569, hvarigenom, med undantag af dem, som med Konungens "Bref voro förpassade eller hade Konungens vapen, och de, hvilka af "Konungens Befallningshafvande voro förskickade af Konungen med Bref, "samt med deras pass voro försedde; äfvensom de, hvilka förde Konungens "egna forslor, alla öfriga Riksens Råd icke undantagna, borde betala den gäst-"ning och skjuts, de begagnade; och blefvo dessa stadganden ytterligare "bekräftade af de efterföljande Regenterne, Konung Carl IX, Norrköpings "Beslut 1604; Gustaf Adolf, Kongl. Brefvet af d. 3 Februari 1615; samt "Drottning Christina, Förordningen den 9 Januari 1636 samt Beslutet "af 1638.

"Omsider blef, emot erläggande af de bland våra jordeboksräntor "ännu bekanta skjutsfärdspenningarne, alla fria skjutsfärder och gästningar "afskaffade och upphäfne, så för Konungen sjelf, som för Dess Betjente, "undantagandes det, som bestås vid Krigsmanskapets af- och antågande, "Regements- och Fænike-tals, hvarom Besluten af 1642 och 1649, äfven-"som 1649 års Försäkran och ytterligare Gästgifveri-stadganderne af 1649, "1651 samt 1664 omständligen handla; och är det ifrån denna tidpunkt, "den ordnade gästgifveri-skjutsen egentligen utgår.

"De författningar, som ofta efter denna tiden utkommit och efter "hvilka Gästgifveri-inrättningarne ännu styras, äro allmänneligen kände. "Inseendet öfver dem åligger isynnerhet Landshöfdingarne, hvilka, i kraft "af deras Instruction, ega, att med tillämpning af allmänna Lagen, 1734 "års Gästgifveri-förordning, samt 1766 års Förklaring, såsom hufvudsak-"liga, jemte några Kongl. Bref och Påbud rörande mindre betydande om-

"ständigheter, derom efter hvarje orts serskilda förhållanden samt efter "menighetens hörande, att i samråd "med dem vid Härads-Rätterna för-"ordna."

Häraf visar det sig uppenbart, att skjutsningsbesväret, såsom ett med jordbruket fästadt åliggande, har sitt första upphof i godtycket och den starkares magtutöfning emot den svagare. Det lärer dock icke vara underkastadt något tvifvel, att, under den mångåriga tidföljd, som detta åliggande fortfarit, det varit fördraget och bibehållet, till följd af den erkända nödvändigheten af denna utväg för communicationer inom landet, som icke genom andra medel kunnat åstadkommas, hvarigenom det äfven öfvergått till en erkänd skyldighet; men å den andra sidan har man också, i den mon tidsförhållandena framkallat mera granlagenhet i vården om hvars och ens rätt, visat sig allt mera sorgfällig att åt den skjutsande bereda ersättning för hans besvär och freda honom från godtycklig behandling, men utan att likväl sätta i fråga skjutsnings-skyldighetens upphörande.

Man har med rätta betraktat skjutsnings-anstalten såsom en statsangelägenhet och jordbruket har måst öfvertaga den, emedan den icke annorlunda kunnat besörjas, och i så måtto är skjutsnings-besväret jemförligt med andra hemmans-onera, då det, lika med dem, utgör ett bidrag till Statens behof. Det är likväl icke taget i beräkning vid hemmanens allmänna skattläggning, och under all den tid, då det utgjort föremål för Lagstiftning, synes man aldrig hafva åsyftat, att det borde vara förenadt med någon egentlig uppoffring, eller utgöra någon servitut å jorden, då man förutsatt, att legan borde utgöra ersättning för besväret och att således sjelfva kostnaden alltid skulle drabba den, som begagnade skjutsen. Det skiljer sig också väsendtligen från andra onera deruti, att, då dessa äro till beloppet någorlunda oföränderligt bestämda och afmätta efter allmänna grunder, som, åtminstone efter förhållandet den tid, då de bestämdes, ansågos för rättvisa och ledande till en jemn fördelning, är deremot skjutsningsbesväret helt och hållet tillfälligt, har alla tider varit och måste vara det, såsom beroende af det för olika tider och orter skiljaktiga behofvet. Derföre kan det icke, såsom grundskatten, tagas i egentlig beräkning vid afgörande af ett hemmans värde vid köp och salu, och Utskottet kan på denna grund icke dela den meningen, att skjutsnings-skyldighetens upphörande skulle obehörigen leda till fördel för nuvarande innehafvare af skjutsnings-skyldige hemman på andras bekostnad, så vida icke andra hemmans besvär derigenom ökas.

Om de trafikerande derigenom få vidkännas en ökad kostnad, sker detta i full enlighet med hittills följda grundsatser, enligt hvilka man, på sätt Utskottet redan anfört, väl ansett jordbruket böra ansvara för skjutsanstaltens tillvägabringande, men med alltid dervid fästadt vilkor, att de trafikerande, för begagnandet deraf, böra lemna full ersättning genom legan.

Hvad beträffar de allmänt menliga verkningarne af skjutsbestyrets förening med jordbruket, samt angelägenheten att söka upphäfva denna förening och medlet dertill, instämmer Utskottet fullkomligt i de åsigter, som af Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottet vid sista Riksdagen blifvit framställda och af det då afgifna Betänkandet N:o 98 får Utskottet således åberopa följande yttranden:

"Utskottet hade, vid granskning af då framställda motioner, funnit den öfvertygelse inom de Respective Riks-Stånden uttalad, att skjutsningsbesväret fortfarande utöfvar på landets tillstånd och allmogen i synnerhet ett högst menligt inflytande, hvarföre det ock allmännast varit yrkadt, dels på ändring, dels på upphäfvande af det samma, såsom icke grundadt på någon naturlig rättsenlighet eller härledt från det förhållande, som ett stadgadt och utbildadt samhällsskick förutsätter emellan Staten och dess medlemmar."

"Vid flere Riksdagar hade under loppet af tvänne sekler, fråga förekommit om förändring i detta åliggande, men de stadganden, hvilka blefvo vidtagna för att befordra ett sådant ändamål, hade föga förmått motverka denna præstations menliga inflytande. Utskottet ansåg icke behöfligt att afgifva en fullständig framställning derom, då olägenheterne voro tillräckligt kända, och Utskottet skulle i detta fall föga kunna annat än å nyo upprepa, hvad de senare Riksdagarnes förhandlingar innehålla. Allmänna opinionen om denna fråga hade dessutom redan så stadgat sig, att svårligen någon röst skulle finnas, som höjde sig till försvar för lämpligheten och rättsenligheten af skjutsningsbesväret."

"Men destomera angeläget fann Utskottet vara, att fästa uppmärksamhet på behofvet att i möjligaste måtto lyfta denna börda från jordbruket. Utskottet drog icke i betänkande att förklara detta för en högst vigtig samhälls-angelägenhet och ansåg, att man svårligen lärer kunna påräkna några serdeles väsendtliga framsteg uti ett förbättradt åkerbruk och hushållningssätt hos allmogen, likasom i dess sedliga bildning, innan en reform af skjutsväsendet kunnat åstadkommas."

Utskottet

Utskottet insåg dock hela svårigheten af ett sådant företag och omöjligheten att verkställa denna reform på en gång, i afseende på alla delar af skjutsväsendet. En radikal reform skulle icke eller vara lämplig, äfven om den ens vore möjlig, emedan ett absolut upphäfvande på en gång af allt skjutsningsbesvär skulle framkalla andra och nya svårigheter af oberäknelig beskaffenhet.

Det vore derföre nödvändigt att förut beräkna medlen och tillgångarne för verkställigheten af den förändring, som åsyftades, samt följderna af densamma; och det väsendtliga uti en reform låge icke eller uti att borttaga och upphäfva det gamla, för tidens kraf otjenliga, utan fastmer uti att skapa och bereda nya utvägar, hvarigenom det afsedda ändamålet på ett lämpligare sätt kunde vinnas.

Från denna synpunkt hade Utskottet trott frågan om förändringarne i skjutsväsendet böra betraktas, och således ansett sig, med ett oförryckt syfte för hufvudmålet, likväl då för närvarande icke kunna föreslå vidsträcktare åtgärder, än dem, som voro verkställbara, utan äfventyr eller kännbar rubbning af andra lika vigtiga förhållanden.

Då Utskottet derföre ansåg sig icke kunna för Rikets Ständer framlägga ett förslag till allt skjutsbesvärs fullkomliga upphörande, förmodades dock de åtgärder, som af Utskottet skulle föreslås, kunna blifva en tjenlig förberedelse och ingång på den bana, hvilken borde leda till ändamålets ernående i framtiden. Åtminstone hoppades Utskottet en utväg derigenom öppnas, så att hemmansegaren må kunna befrias från det skjutstvång, hvaröfver han mest klagat, — en utväg, som troddes af honom skola begagnas, i samma mon, som han lärde sig att förstå sitt rätta intresse och att uppskatta värdet af det fria arbetet framför det aftvungna.

Hållskjutsen var i allmänhet ansedd såsom den mest förderfliga, i synnerhet, när man afser dess menliga inflytande på folkets sedlighet. Mängden af de hållsjuts-skyldiges barn och tjenare inöfvas i ett sedeslöst och lättjefullt kroglefverne, eller åtminstone hafva att motse farliga frestelser dertill. De utsättas dessutom för en godtycklig behandling af gästgifvare och måhända äfven af resande, deremot correctiv förgäfves sökes uti äfven de strängaste Police-ordningar, hvilka icke förmå att förebygga sådane förhållandens skadliga inflytande på folklynnet. Men detta förhållande ansågs verka lika förderfligt på de reserv-skyldige och i vissa orter i ännu större grad, emedan skjuts-uppbudningen, obestämd

och derföre ofta befarad, hindrar den reserv-skyldige att begagna sin tid och sina dragare till ett nyttigt arbete, eller ock ryckes han derifrån, för att fullgöra en besvärlig servitut. Den mindre omtänksamme från barndomen vid detta förhållande invande jordbrukaren förledes äfven lätt att med välbehag omfatta tillfället till en efterlängtad förströelse på skjutsfärden. Barn och tjenare lemna dessutom ett förlåtligt företräde åt detta slags sjelfsvåldiga lefnadssätt framför ett mödosamt arbete vid gården.

En ytterligare olägenhet troddes äfven för reserv-skyldige hafva uppkommit medelst de åtgärder till hållskjutsens förminskning, som egt rum, utan att forvagnar på samma vägar blifvit inrättade, hvarigenom, äfvensom genom hållskjuts-skyldiges olagliga uteblifvande, reserven fått vidkännas en förökad skjutsning.

Efter ett noggrant och sorgfälligt öfvervägande häraf, hade Utskottet funnit det vara angeläget, att en åtgärd vidtages, hvarigenom både håll- och reserv-skjutsskyldigheten måtte kunna upphöra, och hemmansegaren omsider befrias från denna, hans jord åtföljande præstation, i hvilket afseende Utskottet ansett de förslag böra begagnas, som åtskillige motionärer yrkat, dels om frivilliga entreprenader för skjutsbestyrets öfvertagande, dels om diligence- och forvagns-inrättningars befordrande, hvilka begge utvägar, i Utskottets tanka, voro förtjente af serdeles uppmärksamhet, såsom begge ledande till ändamålet.

Det var icke Utskottet obekant, att försök till sådane entreprenader i alla Län redan långt förut blifvit gjorda, till följd af Kongl. Maj:ts Nådiga Circulär till Dess Befallningshafvande af den 13 Augusti 1810, äfvensom att dessa försök icke aflupit efter önskan, men Utskottet trodde sig äfven känna, att orsaken härtill icke borde sökas i sjelfva utvägens olämplighet för ändamålet, utan torde hufvudsakligen kunna härledas, dels af allmogens och de flestes farhåga för sådane företag, hvilka icke, till sin större eller mindre fördelaktighet, kunna, på grund af någon erfarenhet, bedömas, dels deraf, att de skjutsande, hvilka stundom mindre beräknat de moraliska och ekonomiska olägenheterna af skjutsningen, än den tillfälliga vinsten deraf och känbarheten af det bidrag i persedlar eller contant, som de till entreprenören skolat utgöra, sällan kunnat förena sig om vilkoren för en sådan entreprenad, hvilka äfvenväl, då någon täflan af speculanter icke kunnat vid företagets början inträffa, blifvit högt uppstegrade af de få personer, som sig i sådant afseende anmält.

Dessutom vore det ett allmänt kändt factum, att i många landsorter frivilliga contract finnas upprättade emellan håll- och reservskyldige samt gästgifvare och enskilde personer om skjutsens utgörande emot en efter locala förhållanden lämpad ersättning i penningar eller varor. Det syntes således endast återstå att ytterligare uppmuntra och befordra entreprenader på alla ställen, äfvensom att bringa dem till mera enhet och sammanhang, för att vara målet nära. Härtill skulle hufvudsakligen bidraga, om sådana entrepreneurer berättigades att af resande uppbära 24 sk. Banco i lega för en häst per mil, samt att på de högst få ställen, der locala svårigheter sådant ovilkorligen påkallade, denna lega finge förhöjas ända till 36 sk. för milen. På de ställen åter, der entreprenad icke kan åstadkommas ensamt emot förmonen af den förhöjda legan, borde de skjutsskyldige, för befrielse från denna skyldighet, sammanskjuta det ytterligare tillskott, antingen i penningar eller varor, som för entreprenadens betingande kunde erfordras. Det ansågs så mycket billigare, att de skjutsskyldige vidkännas ett sådant tillskott, som skjutningsskyldigheten ostridigt är ett åliggande för dem och de följaktligen borde erlägga någon afgift för befrielsen derifrån.

Utskottet fann icke heller obilligt, hvarken att landets invånare i allmänhet, då de resa, komma att bidraga till det vigtiga ändamålets befordrande genom kostnaden af en ökad skjutslega, ej eller att staten derföre finge vidkännas den högre utgift för embetsresor, som häraf uppstår; men deremot ansåg Utskottet det blifva ett oeftergifligt vilkor, att förhöjning i skjutslegan utöfver den nu varande, endast må beviljas på de orter, eller inom de skjutsdistrict, der entreprenader genom frivilliga contract blifva inrättade, och följaktligen skjutsningsskyldigheten i sitt närvarande skick upphörde. Att förhöja skjutslegan i allmänhet och utan detta bestämda förbehåll, ansåg Utskottet vara att befordra det så mycket öfverklagade skjutsbesvärets bibehållande, och att missleda hemmansbrukarens begrepp om verklig fördel af sin arbetskraft, samt derjemte att försvåra entreprenaders tillvägabringande. Man borde således fast heldre begagna det kanske aldrig mer återkommande tillfället att medgifva denna förmon, såsom ett uteslutande vilkor för att en gång befordra den tvungna skjutspræstationens upphörande och det frivilliga åtagandet af skjutsningsbestyret.

En allmän tillökning af skjutslegan utan undantag skulle dessutom möjligen föranleda uppstegring i den lega eller de vilkor, som för foror eller forslingen af varor vanligen betingas, hvilket Utskottet trodde

skulle kunna förekommas, om tillökning endast medgifves att ega rum för entreprenad-skjuts till resandes fortskaffande, emedan härigenom utmärkes förutsättningen af den grundsats, att man ansett sådan skjuts, der hästarne alltid måste vara till hands för detta ändamål och der fortskaffningssättet är skyndsammare, böra betalas högre, än en tillfällig forsling, som verkställes efter serskild öfverenskommelse och vanligen sker långsammare. Likaledes borde man härvid icke förbise ett annat vigtigt ändamål, som ansågs att med denna fråga stå i ett oskiljaktigt sammanhang, det nemligen att de redan började forvagns-inrättningarne icke må motverkas medelst det gamla skjutsväsendets bibehållande och uppmuntran, hvarigenom nämnde inrättningar, såsom icke vinstgifvande, men väl förbundna med stora svårigheter och uppoffringar, skulle upphöra. I Utskottets tanka hade forvagns-inrättningarne, såsom verksamma medel för öfvergången till ett förbättradt skjutsväsende, gjort sig förtjenta af nationens uppmärksamhet och deltagande och borde på lämpligt sätt uppmuntras och understödjas, och Utskottet hade antagit, såsom vilkor för möjligheten af skjutsbesvärets upphäfvande under dittills varande förhållanden, ej allenast att skjutsningsbestyret öfverlåtes på frivilliga entreprenader, emot en dem bevisad förhöjning i legan, och i vissa fall tillskott från de skjutsskyldige, utan äfven att, i sammanhang härmed och såsom ledande till det gemensamma ändamålet, forvagns-inrättningar må befordras."

I öfverensstämmelse med dessa sålunda yttrade åsigter, föreslog Utskottet genom dess nu åberopade betänkande, att, efter föregångna bestämmelser om det för hvarje skjutsstation erforderliga hästantalet, och inom hvad tid det borde tillhandahållas m. m., skjutsningsbestyret borde utbjudas till entreprenad, med vilkor af ofvanomförmälde stegring af skjutslegan, och, i händelse entreprenader icke ensamt emot en sådan förmon kunde åstadkommas, det skulle af de skjutsskyldige bero, huruvida de, för att befrias från skjutsningsbesväret, ville ikläda sig det tillskott, som ytterligare kunde erfordras.

Detta betänkande har vid sista Riksdagen blifvit i de delar, som nu äro omförmälda, gilladt af Borgare- och Bondeständen, men afslaget af Ridderskapet och Adeln samt Presteståndet, och sedan förslaget sålunda förfallit, ingaf Bondeståndet, som frågan närmast rörer, enskildt till Kongl. Maj:t en underdånig ansökning om vidtagande af de åtgärder, Utskottet föreslagit, och i denna ansökning yttrade sig Ståndet äfven för öfrigt i fullkomlig öfverensstämmelse med Utskottets betänkande. En

sådan öfverensstämmelse igenfinnes jemväl uti den af Kongl. Maj:t nu till Rikets Ständer afgifna Nådiga Proposition, och med få undantag, uti de mångfaldiga motioner och yttranden, som inom Riks-Ståndén vid denna Riksdag blifvit i ämnet afgifne.

Det vidsträckta bifall, hvarmed förslaget sålunda blifvit omfattadt och det nu efter en längre tids förlopp förnyade yrkandet om verkställighet deraf, anser Utskottet såsom det säkraste vittnesbörd om dess rigtighet och äfven, om hos Utskottet nu uppstått någon betänklighet dervid, hade den skäligen bordt vika för det så tydligt uttalade allmänna omdömet.

Härunder får dock icke inbegripas en serskild bestämmelse för entreprenaders åstadkommande, som Utskottet vid sista Riksdagen föreslagit, neml. den, att, sedan flertalet af skjutsskyldige vid en station, bifallit föreslagne vilkor för entreprenad, borde de öfrige af samma skjutslag deraf vara förbundne att i dessa vilkor ingå. Kongl. Maj:t har genom Dess Nådiga Proposition täckts framställa betänklighet vid denna bestämmelse och serskildt påkallat Rikets Ständers yttrande derom, äfvensom flere ledamöter af Riks-Stånden ansett den icke böra ega rum.

En sådan bestämmelse kan Utskottet icke eller, för sin del, tillstyrka. Den skulle kunna leda till verkligt förtryck derigenom, att någon påbördades vilkor, som enskildt för honom voro mera betungande, än sjelfva skjutsningsbesväret, hvaremot någon säkerhet icke är att påräkna uti flertalets bifall till vilkoren, då ett sådant bifall kan framkallas af förhållanden, som icke för hela skjutslaget äro gemensamma, och man till och med kan tänka sig möjligheten, att en majoritet af ett skjutslag kunde befordra enskildt vinning genom stegring af entreprenad-vilkoren på minoritetens bekostnad. Grannlagenheten om hvars och ens enskilda rätt påkallar dessutom, att han, alldeles oberoende af andra, må sjelf bedöma, om utbytet af en honom ålagd skyldighet emot en annan länder honom till fördel eller icke. Deremot anser Utskottet det, utan all kränkning af sådan grannlagenhet, kunna antagas, att den, som icke vill ingå i föreslagna entreprenad-vilkor, bör bestämdt uttala sin vägran och icke hindra öfverläggningen och besluten om en så vigtig angelägenhet, genom egenvilligt uteblifvande från sammankomster, som för sådant ändamål blifvit behörigen kungjorde, och Utskottet tillstyrker således, att de vid sådana sammankomster frånvarande böra åtnöjas med de närvarandes beslut.

Då det sålunda ankommer på hvarje skjutsskyldig enskildt att, när fråga blifver om bidrag till entreprenad, antaga eller förkasta de vilkor, som kunna betingas, skall det utan tvifvel, åtminstone till en början,

vid många stationer inträffa, att, ensamt af denna anledning, skjutsningsbestyret icke helt och hållet kan åt entrepreneuren öfverlåtas, emedan man sällan torde kunna betinga sådane vilkor, hvarmed alla finna sig belåtna, för de ställen, der icke entrepreneuren åtnöjes med skjutslegan till det förhöjda beloppet, utan alla bidrag af de skjutsskyldige; men Utskottet anser icke sådant böra hindra införandet af den förändrade anstalten, så vida vilkoren antagas för så stor del af skjutslaget, att den ändamålsenligt kan tillvägabringas, och för ett sådant ändamål anser Utskottet i allmänhet erfordras, att entrepreneuren öfvertager skjutsningen, åtminstone för halfva skjutslaget; dock kan, till följd af skjutslagens större utsträckning och serskilda locala förhållanden, äfven en mindre andel vara tillfyllestgörande, hvilket Utskottet anser böra bero på pröfning af Konungens Befallningshafvande, utan att likväl entreprenad någonsin må antagas för mindre, än en tredjedel af skjutslaget. — Der således entreprenad blifvit aftalad endast för en del af skjutsen, komma de skjutsskyldige, som icke deri ingått, att fortfarande bestrida skjutsningen i sin tour.

Då man måste antaga, att, såvida icke de skjutsningsskyldige skola få vidkännas allt för känbara bidrag till entrepreneurer, den vinst, dessa böra få beräkna såsom ersättning för besvär och risk, endast är att hemta af den ökade skjutslegan, och denna inkomst för ett inskränkt skjutsningsbestyr icke kan blifva lönande, om den icke kommer entrepreneuren till godo, vidare än för den skjutsning, som af honom bestrides, så skulle deraf följa, att man föga kunde hoppas, att någon skulle åtaga sig entreprenader för delade skjutslag, och att således den åsyftade anstalten skulle uteblifva för alla de ställen, der skjutslagen icke enhälligt förena sig om entreprenad-vilkoren. Derföre anser Utskottet, att, för ändamålets vinnande, ovilkorligen måste förutsättas, att inkomsten af den förökade legan för skjuts, som utgår från stationer, der entreprenad är aftalad, odelad kommer entrepreneuren till godo, ehvad han bestrider större eller mindre del af skjutsningen, hvaraf följer, att skjutslegan för sådane stationer utan undantag erlägges till det stegrade beloppet, och att, då den skjutsskyldige, som sjelf bestrider sin skjutsning, derföre icke bör tillgodonjuta högre lega, än hittills, öfverskottet till entrepreneuren erlägges. — Till följd af en sådan bestämmelse, bör entreprenaden i det närmaste blifva lika förmonlig, ehvad den omfattar ett mer eller mindre vidsträckt skjutsningsbestyr, och det hinder således anses häfvet, som annars vore att förutse uti svårigheten att tillväga-

bringa enhällig öfverenskommelse inom hvarje skjutslag. Denna bestämmelse är också en gifven följd af den antagna grundsatsen, att skjutslegan bör förhöjas öfver allt, der detta medel erfordras för att framkalla frivilliga skjutsbeting, men att en sådan förhöjning icke annorlunda bör ega rum.

För öfrigt anser Utskottet det vara angeläget, att entrepreneurer icke betungas med allt för stränga förbindelser, i afseende på hästarnes tillhandahållande å skjuts-stationer vid anfordran, utan vilkoren i detta afseende någorlunda lämpas efter hvad förhållandet hittills varit och efter de för serskilda orter olika utvägarne för hästarnes utfodring. Det är troligt, att de försök till entreprenader, som hittills varit gjorde, oftast misslyckats, just till följd af de i detta afseende för vidt utsträckta fordringarne, lika mycket som denna utgång föranledts af brist på enighet inom skjutslagen, och i den mon, dessa olägenheter kunna undanrödjas, bör man hoppas mera framgång af försöken, om de förnyas.

På samtlige ofvan anförde grunder, och i enlighet med så väl Bonde-Ståndets vid förra Riksdagen aflåtna underdåniga skrifvelse, som det förslag, Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet då afgifvit, får Utskottet vördsamligen föreslå, att Rikets Höglofl. Ständer, för att befordra en nödvändig förändring af närvarande skjutsnings-anstalter, måga antaga följande bestämmelser:

1:o.

I stället för gästgifveri-, håll- och reserv-skjutsen, skola skjutsningsanstalter tillvägabringas genom entreprenader, så vidt sig göra låter, och i detta ändamål skall skjutslegan höjas å landet till 24 sk. och i stad till 28 sk. milen för hästen, för de stationer, der sådane anstalter blifva införde.

2:o.

Om någon erbjuder sig att bestrida skjutsningen med de vilkor, som för skjuts-entreprenader här nedan stadgas, och derföre icke fordrar annan ersättning än skjutslegan till det belopp, som i 1:a mom. är bestämdt, så att de skjutsskyldige följaktligen undgå att vidkännas några bidrag, skall sådant anbud af Konungens Befallningshafvande antagas, ehvad de skjutsskyldige dertill bifalla eller icke.

3:o.

Om åter skjutsentreprenad icke kan åstadkommas för skjutslegan, utan bidrag derutöfver fordras, ankommer det på de skjutsningsskyldige att åtaga sig sådant bidrag, för att befrias från skjutsningsbesväret.

4:o.

Såsom förberedelser för den förändrade skjutsningsanstalten, skola Konungens Befallningshafvande, efter föregången undersökning, för hvarje station bestämma antalet af de hästar, hvarmed en entrepreneur bör vara försedd och i hvad mon detta antal bör genast vid anfordran vara att tillgå, eller efter bestämda tider framskaffas, samt antalet och beskaffenheten af åkdon, som af entrepreneuren bör åt de resande tillhandahållas. Dessa bestämmelser lämpas efter behofvet, sådant det hittills visat sig, eller annars med någon säkerhet kan beräknas, och dervid skall äfven hafvas afseende å de tillfällen för hästarnes utfodring, som vid hvarje station äro att tillgå och måste begagnas; dock att de resandes fortkomst, så vidt sig göra låter, befordras och åtminstone icke vidsträcktare uppehåll medgifves, än det, som med nuvarande skjutsningsanstalt varit förenadt.

Sedan beslut härom blifvit fattade och vunnit laga kraft, skall Konungens Befallningshafvande serskildt för hvarje station föranstalta om entreprenad-auction för skjutsbestyrets öfvertagande. Vid utropet tillkännagifvas de i ofvanomförmälda ämnen antagne bestämmelserne, jemte de förbindelser entrepreneuren i öfrigt skall ikläda sig. Utrop skall först ske å skjutslegan till det antagna högsta beloppet, utan bidrag af de skjutsnings-skyldige, och det lägsta anbud, dervid göres, skall antagas, i öfverensstämmelse med hvad i 2:dra punkten är stadgadt. Göres icke sådant anbud, skall utrop anställas med vilkor af bidrag från de skjutsskyldige, jemte den förhöjda skjutslegan.

5:o.

I de fall, då, såsom vilkor för entreprenad, tillskott fordras af de skjutsskyldige, skola dessa stationsvis sammankallas, för att deröfver höras, då det beror af hvarje skjutsskyldig enskildt att antaga eller förkasta de erbjudna vilkoren; dock skola de vid sådan sammankomst frånvarande åtnöjas med de närvarandes beslut.

6:o.

Om minst hälften af ett skjutslag antager sålunda erbjudna vilkor, skall entreprenad för denna del afslutas och skjutslegan för den station, der det sker, utgå till det förhöjda beloppet. Erbjuder sig till antagande af vilkoren mindre del af skjutslaget, som dock utgör minst en tredjedel deraf, skall det ankomma på Konungens Befallningshafvande, att

pröfva

pröfva, om entreprenad-anstalten kan för en sådan mindre del ega rum, i hvilket fall den må afslutas och skjutslegan för stationen höjas. De af de skjutsskyldige, som icke ingått i sådane entreprenader, bestrida skjutsningen i vanlig tour och åtnjuta derföre hittills fastställd lega, hvaremot det förhöjda beloppet för den af dem sålunda utgjorda skjutsen skall tillfalla entrepreneuren.

7:o.

Der entreprenad för en del af ett skjutslag blifvit afslutad, och en eller flera af de skjutskyldige, som deri icke ingått, sedermera vilja sig dertill begifva, skall entrepreneuren vara pligtig att, på förut bestämda vilkor, öfvertaga deras skjutsskyldighet, dock icke förr än 6 månader efter behörigen skedd tillsägelse.

8:o.

Vid skjuts-station, der ingen entreprenad kan åstadkommas, bestrides skjutsningen, såsom hittills, utan förhöjning af legan.

9:o.

Om för någon skjutsstation de skjutsskyldige till så stor del, som ofvan är förutsatt, yttra sig benägna att ingå på entreprenad, men, af serskilda anledningar, bidrag dertill fordras, utöfver hvad de skjutsskyldige skäligen kunna anses ega förmåga att åstadkomma, och, till följd häraf, en ytterligare stegring af skjutslegan anses oundgängligen nödvändig, eger Konungens Befallningshafvande att härom hos Kongl. Maj:t göra underdånig hemställan, dervid likväl i intet fall må föreslås högre lega, än 32 sk. Banco milen för hvarje häst, ehvad det är å landet eller i stad.

10:o.

Vid uppgörande af contract om skjutsentreprenad, skall Konungens Befallningshafvande tillse, att endast välfrejdad och pålitlig person till entrepreneur antages, samt att han ställer vederhäftig borgen för fullgörande af sina förbindelser, under minst 5 eller högst 10 år.

Om Rikets Höglofl. Ständer bifalla, hvad Utskottet sålunda föreslagit, hemställer Utskottet,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att skjutsnings-anstalterne i enlighet dermed ordnas, och att nödiga föreskrifter i detta afseende af Kongl. Maj:t i Nåder meddelas.

De förändringar af hittills gällande författningar, som utan tvifvel blifva nödiga, till följd af den föreslagna förändrade skjutsnings-anstalten, torde böra räknas till sådane reglementariska stadganden, som icke kunna i alla detailler af Rikets Höglofl. Ständer bedömas; hvarföre Utskottet anser sig i denna del endast böra hemställa, att Rikets Höglofl. Ständer, i sammanhang med den underdåniga anmälan om berörde anstalt, hos Kongl. Maj:t i underdånighet föreslå följande iagttagelser:

1:o att betalning för skjutsandes åkdon erlägges, utom skjutslegan, till redan bestämdt belopp, samt att för selar, som utan åkdon begagnas, erlägges lega, beräknad för hvarje sele till hälften af hvad nu för enbetsåkdon är bestämdt;

2:o att den skjutsande alltid skall vara berättigad att sjelf köra sina hästar för åkdon, dertill blott en eller tvänne hästar begagnas, men för större åkdon med större hästantal må den resande besörja körningen, med vilkor af ansvar för den skada, som hästarne genom den körandes förvållande tillskyndas;

3:o att den skjutsande skall anvisas lämplig plats att sitta å det åkdon, han skjutsar;

4:o att ingen öfvermage eller qvinsperson får såsom skjutsande begagnas, och att för öfrigt entrepreneuren skall förpligtas att vara försedd med säkra skjutsdrängar, som äro fullt pålitlige att köra för åkdon, deröfver Konungens Befallningshafvande bör serskildt hafva tillsyn;

5:o att entrepreneurens förbindelse att vara försedd med starka och goda hästar och åkdon, vid laga ansvar, bestämmes; att controll hålles till förekommande af skjutslegans stegring utöfver hvad som för hvarje station fastställes; och att resandes och skjutsandes rättigheter och skyldigheter noga föreskrifvas;

6:o att alla med behöriga pass försedde personer måge få begagna skjuts, och följaktligen äfven gesäller vara dertill berättigade.

Uti de motioner, som angående skjutsnings-anstalterna blifvit väckta, är det jemväl yrkadt, att Diligence-inrättningen, såsom gagnelig för landet, måtte befordras och underlättas genom de förmoner, som möjligen derät kunna beredas, och Utskottet instämmer desto beldre deri, som Utskottet anser en fullkomligt stadgad och i möjligaste måtto

till alla orter utsträckt Diligence-inrättning och dermed förenade forvagns-anstalter, höra till den fulländning af skjutsväsendets utbildning, hvaråt alla bemödanden för förbättringar i denna del böra riktas. Utskottet föreställer sig att, i den mon skjuts-entreprenader mera allmänt hinna tillvägabringas, efter det förslag, som derom nu är framställdt, skall snart deraf framkallas omtankan att ordna forvagns-inrättningar för trafikens underlättande å de communications-linier, som dertill finnas lämpliga, på enahanda sätt, som redan skett för vägen emellan Stockholm och Upsala; och på det att denna angelägenhet så mycket säkrare må med uppmärksamhet omfattas, får Utskottet föreslå, att Rikets Ständer,

i sammanhang med den förut föreslagna underdåniga anhållan, hos Kongl. Maj:t hemställa, att Konungens Befallningshafvande måtte i Nåder anbefallas att befordra sådane anstalter, der de lämpligen kunna åstadkommas.

Hvad Diligence-inrättningen serskildt beträffar, är det kändt, att inkomsten deraf icke motsvarat, hvad den kostat, hvartill orsaken hufvudsakligen torde igenfinnas i svårigheten för den enskilda speculationen att täfla med de allmänna skjutsnings-anstalterna, sådane de varit och ännu äro, derigenom de skjutsningsskyldige i allmänhet ostridigt fått vidkännas betydliga uppoffringar till de trafikerandes fördel; men om också detta förhållande upphörer, qvarstå andra svårigheter, som påkalla fortsatt ansträngning för att besegras. Utskottet anser det likväl ovedersägligt, att Inrättningen beredt landet fördelar, fullt motsvarande, hvad derå varit uppoffradt, och om den måste upphöra, skulle saknaden deraf verka ganska menligt på trafiken. — Den anstalt för Diligence-inrättningens underlättande, som förut varit ifrågasatt, medelst medgifvande af rättighet för Diligence-Bolaget att entreprenera om hållskjuts, motsvarande det antal resande, som med Diligencen fortskaffas, kan Utskottet likväl icke tillstyrka, då sådant skulle onekligen leda till hinder för den förändring af skjutsinrättningen i allmänhet, som med det nu framställda förslaget åsyftas; hvaremot Utskottet vördsamt hemställer,

att Rikets Höglofl. Ständer i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t af de under Dess disposition ställde Postmedlen täcktes bevilja Diligence-inrättningen det understöd och de fördelar, som, efter Kongl. Maj:ts Nådiga ompröfvande, må finnas lämpliga för ändamålet och tillgångarne kunna medgifva.

På det den föreslagna stegringen af skjutslegan icke må verka till allt för kännbar tillökning af Statens och enskildes kostnader för embets-

mäns resor, anser Utskottet en lämplig förändring af 1827 års Resereglemente vara af behofvet påkallad, hvilket också är yrkadt genom de till Utskottet öfverlemnade motionerne; och i sådant afseende får Utskottet föreslå,

att de 12 classer, som upptagas i berörde reglemente, inskränkas till 5 classer sålunda, att för den hittills varande

1:sta classen anslås	5 hästar
2:dra och 3:dje classerna	4 hästar
4:de och 5:te d:o	3 hästar
6:te, 7:de och 8:de d:o	2 hästar
9:de, 10:de, 11:te och 12:te classerna . . .	1 häst

med bibehållande i öfrigt af de föreskrifter, reglementet innehåller; dock så, att skjutslega aldrig må beräknas annorlunda, än den samma för hvarje station är bestämd, samt att kronobetjening och fjerdingsmän ej beräkna högre skjutslega, än den hittills gällande, så vida de icke begagnat skjuts från station, der entreprenad finnes, hvarom Rikets Ständer torde besluta att hos Kongl. Maj:t göra underdånig hemställan.

I sammanhang med hvad som blifvit framsläldt, angående de skjutsningsanstalter, hvarom Utskottet nu yttrat sig, har uti motionerne jemväl blifvit klagadt öfver olägenheten af kronoskjutsen och yrkadt, att denna olägenhet måtte afhjelpas samt att höjning af skjutslegan äfven derföre måtte beredas.

Utskottet anser väl denna skjutsning icke kunna helt och hållet upphöra; men då den, serdeles för vissa orter, utgör en ganska känbar börda, är det angeläget, att den, så litet som möjligt, anlitas och det är Utskottets öfvertygelse, att, med det tillfälle, som Sveriges läge erbjuder för Sjö-communicationer, kan kronoskjutsens anlitande under fredstid betydligt minskas genom begagnande af ångfartyg och andra sjölägenheter; hvaremot, då Utskottet icke föreslagit någon förhöjning af legan för den vanliga skjutsen, annorlunda än för att framkalla entreprenader och med vilkor af deras tillvägabringande, Utskottet anser en sådan förhöjning ännu mindre böra komma i fråga för kronoskjutsen, som användes endast för landets gagn och säkerhet; och Utskottet får således endast föreslå,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, genom användande af ångfartyg och andra sjölägenheter, behofvet att anlita kronoskjutsen må, så vidt sig göra låter, inskränkas.

Med afseende å serskilda locala förhållanden, äro motioner väckte dels om legans stegring för skjuts emellan Wemdalen och Klöfsjö öfver det så kallade Klöfsjöfjell i Herjeådalen, dels om befrielse för hemman å Hammarön i Wermland från dem ålagd hållskjuts och väghållning å fasta landet; men så väl desse, som i öfrigt gjorde serskilde framställningar anser Utskottet, dels vara besvarade genom hvad om skjutsningsanstalterna i allmänhet är yttradt, dels ankomma på pröfning af vederbörande embetsmyndigheter, enligt redan gifne författningar; hvarföre Utskottet hemställer,

att motionerne om dessa serskilda förhållanden, så vidt de icke äro i ofvanskrifne puncter besvarade, icke måge till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Slutligen får Utskottet anmäla, att en del af de åberopade motionerne tillika hafva afseende på Postföring och fångskjutsning, hvarom serskildt utlåtande skall af Utskottet afgifvas.

Hvilket, jemte flera Ledamöters serskildt yttrade meningar i ämnet, till Rikets Ständers pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 14 Maj 1840.

Reservationer.

Af Herr *Tersmeden, Gustaf Reinhold:* "Det är erkändt af Utskottet och som jag tror, fullständigt utredt, att skjutsnings-besväret blifvit fästadt vid jordbruket, endast till följd af nödvändigheten att bereda communicationer i landet under en tid, då de icke på annat sätt kunnat åstadkommas. Om man också vill medgifva, att en sådan nödvändighet utgjort tillräckligt skäl för bibehållandet hittills af denna jordbrukets börda, synes man åtminstone böra tillse, om detta bibehållande äfven hädanefter bör fortfara, eller om icke tidsförhållandena förändrat sig så, att numera skjutsnings-anstalter kunna ändamålsenligt åstadkommas, utan att dermed orättvist betunga någon serskild samhällsclass. För min del tror jag, att förhållandet allmännast är sådant och att hindret för den rättsenliga förändringen består endast i den antagna ovanan att anse sig berättigad till betjening af andra för mindre kostnad, än hvad det erhållna biträdet verkligen är värdt. Att skjutsbesväret aldrig, sedan våldgästningen upphörde, ansetts i likhet med onera i allmänhet, är klart deraf, att de till skjutsning skyldige derföre tillerkändts en ersättning, olika under olika tider, allt efter som skjutsnings-besväret ansetts, i likhet med andra

tjenster, hafva stigit i värde; men att besväret att vid en gästgifvaregård, ofta på flera mils afstånd derifrån, inställa sig för att med en häst skjutsa en mil, ej nu är betaldt till dess fulla värde, hvarken 16 eller 24 sk. Banco, tror jag är lätt att uträkna. Jag tror ej en gång, att det är fullt betaldt med 32 sk. Banco; men anser att, om 32 sk. Banco lega bestämmes som ersättning åt de skjutsskyldige, skola öfverallt entreprenader kunna tillvägabringas och på de flesta ställen för vida bättre pris, olika i olika orter, hvilket äfven tyckes vara det billigaste. På denna väg skall man ganska lätt upphinna det eftersträfvade målet att befria jordbruket från den rättsvidriga och med så mycket skäl öfverklagade bördan, hvaremot jag fruktar, att hvarje annat försök måste misslyckas. Hade Utskottet till detta belopp velat antaga legans förhöjning, hade Utskottet sluppit att föreslå det i min tanka högst orättvisa stadgandet, att skjutsningsskyldige, som ej vilja ingå på entreprenad, skola fortfarande skjutsa för 16 sk. Banco milen, under det entrepreneuren får uppbära de 8 sk. Banco deröfver, som den resande skall betala. Det är ej gifvet, som Utskottet trott, att en skjutsskyldig, som ej i contant eller varor vill, och någon gång äfven ej kan, betala, hvad en entrepreneur öfver skjutslegan begär, derföre anser för en vinst att skjutsa; det bevisar blott, att han ej förmår klokt beräkna, huru han genom ett annat användande af sin häst under tiden, som åtgår att skjutsa, derigenom möjligen kunde förtjena måhända mera, än det en entrepreneur begärt, eller äfven dertill saknar alla utvägar; men derföre synes han mig ej förtjent af ett så orättvist behandlingssätt, som nyssnämnde stadgande innebär. Jag föreslår, att Ständerna måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det legan för all slags skjutsning må bestämmas till 32 sk. Banco milen för hvarje häst, och att Dess Befallningshafvande i Länen måtte anbefallas att söka ställa skjutsen på entreprenad till lägsta möjliga lega. Utom den stora vinsten häraf för jordbruket och alla de näringar, som ytterst på dess flor bero, är säkert äfven att motse uppkomsten af flera bolag till bildande af diligence- och forvagns-inrättningar på längre och kortare väg, hvilka nu ej, och säkert ej eller med legans förhöjning öfver allt till 24 sk. Banco, kunna bära sig utan uppoffring från det allmänna."

Af Herr Friherre *von Nolcken:* "Bland de egna förhållanden, som vårt fädernesland har att framvisa och hvaruti det skiljer sig från det öfriga Europa, är äfven vårt skjutsväsende. Jag tillhör ingalunda dem, som vilja förkasta en sak, för det den är oss egen och okänd i främmande länder, eller som yrka en förändring endast derföre, att förhållandet

är annorlunda utomlands. Tvärtom, jag tror, vi ega serskildt för oss mycket godt, som vi skola vara måne om att förvara och att freda från alla utländska moder. Men jag tror äfven, att egenskapen af sann fosterlandsvän väl låter förena sig med önskningen att öfverflytta till oss det gagneliga i andra länders institutioner, hvilket kan finnas passande och lämpligt. Skjutsningsskyldigheten är i Sverige ett onus, som är fästadt vid jorden. Det är en börda, som, jemte mången annan, trycker den Svenska bonden. Jag tror visst, Gudi lof! att han kan bära dem alla, och jag anser hans ställning i allmänhet ingalunda beklagansvärd; ty der eländet och nöden höjer sina klagorop, der finnes oftast eget förvållande vara dess upphof. Men om bördan än icke är för tung, kan det dock göra godt, att den lättas, och är det en samhällspligt att härtill bidraga, såvida andra förhållanden det medgifva. För min del finner jag isynnerhet tvänne vigtiga fel vid vårt närvarande skjutsväsende; af dessa drabbar det ena den resande och det andra den skjutsande. *Vårt sätt att färdas är nemligen allt för obeqvämt för den förra och skjutslegan allt för ringa för den senare.* Att afhjelpa båda dessa olägenheter på samma gång, anser jag derföre i närvarande stund för vårt hufvudföremål. Och detta blir så mycket lättare, som de begge ega ett gemensamt botemedel. Förhöj skjutslegan och förhållandet blir annorlunda; då kan den skjutsskyldige erhålla litet mera ersättning för sitt besvär och dessutom diligence-inrättningar möjligtvis bära sig på de mest besökta landsvägarne, synnerligen om detta blefve en stats-angelägenhet och posten dermed förenades. Den tiden skulle då vara inne, då den resande främlingen icke mer behöfde besväras med utgifter och omsorger för anskaffandet af eget åkdon, och den mindre bemedlade icke mera vore tvungen att vara ett offer för en Svensk bondkärras många obehagligheter. Till vinnandet af detta dubbla ändamål, fordras emedlertid en allvarlig åtgärd, och vi böra noga betänka, att det är till ingen nytta för det allmänna att stifta förbättringar, som endast komma att visa sina frukter på papperet. Detta tror jag likväl skulle blifva förhållandet med det förslag, som Utskottet nu tillstyrkt. Enligt flere sakkunnige mäns försäkran, skall det åtminstone på de flesta ställen i Riket blifva omöjligt att för den nu bestämda förhöjningen erhålla någon entreprenad. Jag tror dessutom, att, då den närvarande skjutslegan är allt för låg, fordrar billigheten, att den förhöjes, utan att dermed förena några i de gamla rättigheterna ingripande vilkor. Vill man äfven åstadkomma någon dylik förändring, bör sedermera en ytterligare förhöjning i detta fall blifva stadfästad. För min del tror jag dock, att entreprena-

derne komma att möta många, ofta oöfvervinnerliga, hinder samt att de äfven medföra vissa olägenheter, som man nu icke i allmänhet inser. Min mening, — den det dock ej lyckats mig att inom det Höglofl. Utskottet genomdrifva, — är, *att den af Utskottet projecterade förhöjningen till 24 à 28 sk. Banco måtte allmänt blifva gällande, utan afseende på någon entreprenad, men att, i händelse af en entreprenad, taxan borde förhöjas till 32 sk. Banco.*

Jag inser alltför väl, att en allmän förhöjning af skjutslegan möter många invändningar, och att man i allmänhet tror, det den skulle medföra många menliga följder. I vårt land finnas så många olika localförhållanden, att det visserligen är svårt att bestämma en lag, som med samma nytta kan gälla för alla provinser. Dock tror jag, att i de flesta af dem har skjutsnings-skyldigheten i sitt närvarande skick högst menliga verkningar, ehuru det kan finnas andra orter, der genom vissa egna omständigheter detta icke till samma grad är förhållandet; men äfven der blir ju detta icke sämre genom den allmänna legoförhöjningen, utan tvertom. Man förmenar, att bondens håg för att skjutsa skulle ökas alltför mycket genom stegringen; men i de provinser, der jordbruket blir synnerligen lidande genom skjutsningsbesväret, der tror jag äfven, att allmogen anser sjelfva besväret för hårdare än i de orter, der det egentliga jordbruket, så att sägandes, endast är en bisak. På förstnämnde ställen skall den lilla förhöjningen ingalunda i allmänhet ändra bondens åsigt af saken eller locka honom att heldre skjutsa än sköta sitt jordbruk, men jag tror också, att i fall en ännu högre förhöjning vore billig, denna dock icke borde föreslås af fruktan, att bonden derigenom möjligtvis skulle förledas att försumma sitt egentliga yrke.

Man påstår nog allmänt, att skjutslegans förhöjning skulle förhindra entreprenaderna. Jag kan icke dela denna åsigt. Jag tror, att dessa blifva alldeles oberoende derutaf. Skall det löna sig, måste entrepreneuren erhålla en besväret öfvervägande ersättning, och om han vid en station vill ingå på den projecterade förhöjningen, så är det väl för honom detsamma, om skjutsbonden i allmänhet erhåller 8 sk. Banco tillökning, när dock på de ställen, der entreprenader kunna uppgöras, bonden icke har tillåtelse att hindra eller motsätta sig en entreprenad för den bestämda taxan. Kan återigen för detta belopp ingen entreprenad erhållas, så fruktar jag, att det frivilliga tillskottet af de skjutsskyldige äfven kommer att uteblifva; ty det är redan allt hvad vi kunna begära af den skjutsande i

allmänhet,

allmänhet, att han afstår från den ögonblickliga skillings-inkomsten, som onekligen skjutsningen inbringar, fast oftast med Riksdalrars förlust. Att han ytterligare skulle directe utbetala penningar derför, är i sanning för mycket begärdt. Och gör han deremot detta, då inser jag icke, hvarföre den lilla skjutstillökningen skall förmå honom att i stället bibehålla detta onus! —

Man har äfven anmärkt, att om man nu ökar skjutslegan, skulle vid en kommande Riksdag vara att befara en ännu ytterligare förhöjning; men det kan, enligt min åsigt, aldrig blifva skäl att afslå en för det närvarande *billig* förhöjning af fruktan för en kommande *obillig*. För en sådan tror jag dessutom icke vara så mycket skäl att hysa farhåga, enär den resandes intresse vid Riksdagen är mera representeradt, än den skjutsandes.

Slutligen må jag vidröra det påstående, att bonden är belåten med närvarande skjutslegan. Detta tror jag icke vara allmänna förhållandet. Och om bonden stundom icke vet att rigtigt beräkna sitt verkliga intresse, utan sätter för högt pris på den ögonblickliga penninge-inkomsten, så anser jag det vara mindre värdigt af de mera upplysta, att begagna sig af detta misstag. Bland dessas heligaste pligter räknar jag äfven *den*, att städse stå på de mindre insigtsfulles bästa!"

Af Herr Friherre *Leijonhufvud:* "Under de fullständiga öfverläggningar, som blifvit förde öfver skjutsningsfrågan och hvad dertill hörer, har jag för hvarje serskildt fall utvecklat mina allmänna åsigter samt tillkännagifvit reservationer mot flere tid efter annan fattade beslut i speciella ämnen. Det kan icke vara min mening, att inverka på andras öfvertygelse eller att befordra ändringar styckevis uti ett omfattande Betänkande, hvilket bör qvarstå i sin helhet, eller ock totalt upphäfvas, efter som hvarje rubbning i detaille skadar det system, hvarpå ett allmänt förslag måste vara bygdt. Jag åtnöjes således — utan att afgifva en vidlöftig reservation, hvarigenom Utskottets Betänkande skulle ändamålslöst förlängas — att blott tillkännagifva, det jag icke kunnat till fullo dela Utskottets antagna principer, i afseende på skjutsnings-väsendet, eller sättet och vilkoren att deråt bereda en för jordbruket erforderlig lindring. Jag medgifver, att all slags tvungen skjutsnings-skyldighet är motbjudande och skadlig, både i ekonomiskt afseende och med hänsigt till vilkoren, sedlighetens och nykterhetens bevarande; men jag anser icke dess mindre, att

skjutsnings-skyldigheten ingalunda kallas orättvis eller oförenlig med jordbrukarens eganderätt. Så länge åldriga vilkor för denna eganderätt ännu äro bestående, och så länge det måste bli nödigt, att allmänna onera, under hvarjehanda former, utgöras efter omständigheterna af de jordbrukande medborgarne, i motsvarighet till de contanta bidrag eller præstationer, som gäldas af närings-idkande, eller med lön försedde, eller andra classificerade personer — i ändamål att samhälls-ordningen må kunna bestå med egande tillgångar för sin verksamhet; — lärer det svårligen lyckas att lossa jordbruket från obehaget att fortfarande fullgöra ett ännu behöfligt skjutsande; detta onus bör dock, så vidt ske kan, betalas fullt ut och jemväl till någon del eller i möjligaste måtto lindras; hvilket senare lämpligast kan ske medelst skjutsning efter entreprenad. I denna förmening delar jag Utskottets beslut, men anser deremot mindre lämpligt, att skjutsning, liqvid derföre och ordningsbestämmelser alltför mycket sammanblandas och antagas att gälla på samma ställe, efter olika grunder.

För öfrigt hyser jag den tanka, att Rikets Höglofl. Ständer icke behöft denna gång taga serdeles genomgripande befattning med reglementariska stadganden angående skjutsväsendet: Kongl. Maj:t har, i Skrifvelse den 24 sistl. Februari, i Nåder tillkännagifvit de grunder, som Han ämnar följa vid sitt utfärdande Beslut i denna ekonomiska lagstiftningsfråga, och de hvila på försöket att tillvägabringa frivilliga entreprenader för skjutsnings-väsendets öfvertagande, hvadan någon ytterligare önskan icke synes erforderlig från Rikets Ständers sida; men i stället böra de yttra sig öfver den framställda fråga, som slutet af skrifvelsen innehåller; och dertill har jag svarat ja, på de skäl, som blifvit muntligen anförde.

Jag förnyar ytterligare min förut tillkännagifna skiljaktighet från följande beslut:

1:o I fråga om lega för åkdon, sadlar och selar;

2:o angående det, att förhöjningen i skjutslega skall ensamt tillgodokomma entrepreneuren;

3:o om den skjutsandes rättighet att köra för den resandes åkdon, då dervid begagnas blott en eller två hästar, samt i afseende på bestämmelsen af tjenlig plats för den skjutsande, som åkdonet medföljer;

4:o i afseende på olika lega för reserv- och krono-skjuts."

Af Herr Friherre *von Kræmer:* "1:o Ehuru väl jag gillar den af Utskottet uttalade åsigt, att skjutslegan icke bör undergå en *allmän* förhöjning, hvarigenom det högst förderfliga skjutsnings-bestyret endast fastare komme

att vid jordbruket bindas, utan att endast förhöjningen må ega rum, der entreprenad kan tillvägabringas, så att fortskaffningen af resande icke mer blir ett *tvång* för de hittills skjutsnings-skyldige, utan kommer att bero på frivilliga öfverenskommelser med entrepreneuren, anser jag dock, då majoritetens beslut icke bör blifva bindande för minoriteten i detta fall, att, till förekommande af missbruk, minst halfva antalet af de skjutsnings-skyldige bör förena sig om vilkoren, vid station, der tillskott utöfver den höjda skjuts-legan ifrågakommer, för att entreprenad der skall kunna anses vara vunnen.

2:o Då Utskottet icke ansett sig kunna föreslå en förening af *skjuts-* och *post*-väsendet, på det goda skäl, att denna senare inrättning är ibland de få i vårt fädernesland, som fullt uppfyller sitt ändamål och ändå lemnar betydligt öfverskott, hvilket troligen icke blefve förhållandet, om man på det samma nu genast skulle inympa andra, mera rikt befolkade och af climat och local-förhållanden gynnade, länders fortskaffningssätt; så anser jag dock, att det varit lämpligt föreskrifva entrepreneur skyldigheten att på bestämda, allmänt kungjorda, tider, låta, åtminstone på de mer befarna vägarne, emellan stationerna afgå vagnar med flere säten till nedsatte priser för hvarje person under vanlig skjutslega för en häst, hvarigenom dels entrepreneur befriades från att hålla en större personal af skjutsdrängar, dels forvagnars anlitande blefve mera häfdvunnet i vårt land, och en möjlighet sålunda i en framtid beredas, att här med fördel kunna förena post- och skjutsväsendet.

3:o Utskottets förslag till reglementariska stadganden om resandes och skjutsandes rättigheter och skyldigheter ogillas af mig i många afseenden; jag anser rättast vara, att Rikets Ständer öfverlåta åt Kongl. Maj:t att Nådigst derom utfärda nödige föreskrifter, med underdånig anhållan derjemte, att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla Dess Befallningshafvande att till nästa Riksdag inkomma med detaillerad berättelse om de åtgärder, som inom hvarje Län blifvit vidtagna, till åstadkommande af skjutsningsbesvärets öfvertagande på entreprenad, och de hinder, som möjligen deremot kunna möta."

Af Herr Biskop *Agardh:* "Såsom jag icke delar Utskottets mening, att skjutsningsbesväret kommer att i någon betydlig mon lindras genom entreprenader på landet; och då i alla fall, om sådane något mera allmänt kunde åstadkommas, jag anser, att ett sådant fortskaffningssätt skulle tillskynda de resande stort obehag och många besvärligheter, så hade jag

önskat, att Utskottet, som det, enligt 34 §. Riksdags-Ordningen, tillkommer att föreslå förändringar och förbättringar i allmänna inrättningar, i anledning af de flerfaldiga motioner, som i detta ämne Utskottet haft att handlägga, hade företagit sig att något närmare utreda frågan om hindren för forvagnars inrättning och medlen att öfvervinna dem, än att blott i en enda tirade tillstyrka Rikets Ständer att öfverlemna till Konungen, att af Postmedlen bevilja understöd för de enskilda Diligence-inrättningarne.

Det är nemligen ådagalagdt, att de enskilda Diligence-bolagen kunna påräkna en högst obetydlig vinst. Alla mindre försök hafva, det ena efter det andra, misslyckats, med undantag af det, som blifvit gjordt för communicationen emellan Upsala och Stockholm. Det enda stora bolag, som bibehållit sig, och som underhåller communicationen med Helsingborg öfver Götheborg, har gått med jemn förlust. Det fördelaktigaste året, som var det sistförflutna, blef det först möjligt att använda 3,000 R:dr till utdelning åt bolaget. Då denna utdelning icke ens motsvarat räntan för det deruti innestående capitalet, mycket mindre lemnat någon vinst, äfven med det af Staten dertill lemnade understöd, och då detta bolag iagttager all möjlig beräkning och redan har en stor erfarenhet, så synes mig klart, att icke några andra speculationer skola i denna väg uppstå, så framt icke Staten skall derpå göra allt för stora uppoffringar. Det synes ock derföre icke välbetänkt, att Utskottet, utan närmare undersökning af ämnet, och om vidden af de uppoffringar, som Staten kan och bör derföre göra, i allsköns korthet tillstyrker Rikets Ständer att anhålla hos Konungen, det Konungen ville till understöd för sådane nya enskilda företag använda Postmedlens öfverskott.

Dervid förekommer dessutom anmärkningsvärdt, att Sverige i sina nya fortskaffningssätt snarare velat följa Englands och Frankrikes exempel, der förhållandena äro så olika med Sveriges, och sökt att införa enskilda diligencer, än följa Danmarks och Tysklands, der förhållandena äro mindre afvikande och der forvagnar äro med allmänna posten förenade. Det hade varit intressant, om Utskottet hade inför Rikets Ständer framlagt en på redan gjorda experimenter grundad calcul om uppoffringarna af Staten för de båda serskilda sätten. Det torde då möjligen hafva visat sig, att uppoffringarna för Staten icke blifvit större genom postvagnars förening med en paketpost, än genom det nu endast föreslagna användandet af postmedlen till uppmuntran af nya enskilda Diligencer.

Enligt uppgifter, som varit synliga i Utskottet, inrättade Postverket i Juni år 1831 en paketpost med passagerare emellan Stockholm och

Ystad. Förlusten inom de 7 månaderne af det första året utgjorde visserligen 12,395 R:dr; men då derifrån drages inköpta inventarier, 4,883 R:dr, samt paket-contoirets inredning, 517 R:dr, utgjorde verkliga förlusten första året ej mer än 6,995 R:dr Banco. Andra året 1832 utgjorde förlusten 11,713 R:dr, men då derifrån drages inköpta inventarier, 1,725 R:dr, så utgör verkliga förlusten för Postverket blott 9,988 R:dr. År 1833, eller tredje året, utgjorde förlusten 9,942 R:dr, men då derifrån drages inköpta inventarier, 3,000 R:dr, så utgjorde den verkliga förlusten icke mer än 6,942 R:dr. Såsom reparationerne af inventarierne äro i räkningen upptagne såsom utgifter, och ingå i förlustsumman, kunna inventarierne i det närmaste anses såsom en behållning. Med år 1834 upphörde denna inrättning att fortskaffa passagerare, och reducerades till en blott paketpost; och ifrån detta ögonblick blef förlusten mycket större, hvilket var naturligt, då så många andra medel funnos att fortskaffa paketer. Det synes emedlertid af detta försök, som jag ej känner af hvad orsak det blef afbrutet, att utslaget ingalunda var ofördelaktigt, och att förlusten med hvarje år förminskades. Det sista året utgjorde den icke fullt 7,000 R:dr, hvadan uppoffringen för Staten redan då var mindre, än den Staten nu gör för det enskilda Diligence-bolaget, för en annan lika stor linea till Helsingborg. Orsaken hvarföre, äfven om Staten ej kan tillvägabringa sina företag med samma hushållning, som den enskilda, hvilket förhållande dock betydligen förändrar sig, när den enskilda inrättningen drifves genom bolag, likväl med mindre uppoffring kan bekosta egna postvagnar, än understödja enskilda Diligencer är, att den enskilde fordrar, 1:o räntan för capitalet och 2:o betydlig vinst på företaget, då deremot Staten ej behöfver påräkna hvarken ränta eller vinst.

Alla dessa förhållanden hade det varit vigtigt om Utskottet närmare utredt inför Rikets Ständer, hvilka i alla fall torde hafva intresse uti att se, hvad utslag det försök, som Postverket i denna väg redan gjort, kunnat lemna, isynnerhet som Rikets Ständer vid sista Riksdag begärt, att Konungen ville befordra inrättningen af sådane postvagnar.

En reglering i detta afseende blifver i samma mon vigtigare, som ångfartygs-communicationen med hvarje år tilltager och utbredes till åtskilliga trakter af riket, hvarvid det obehagliga förekommer, att, när den resande landstigit, finnes ej för honom annan utväg att fortsätta sin resa, än på bondvagn, hvarigenom han tvingas att, blott för denna kortare resa, medföra vagn på ångfartyget. Således synes det mig af vigt, att ifrån alla större landningsplatser för regelbunden ångbåtsfart, man inrättade

Diligencer, som gingo åtminstone till de stora städerne och andra landningsplatser, t. ex. ifrån Arboga till Örebro och Carlstad, samt Sjötorp, en linea, hvarpå redan blifvit försökt af enskilde bolag att inrätta Diligencer, men som misslyckats, emedan de ej gifvit vinst; ifrån Jönköping till Ystad och Malmö etc. Då passagerarnes antal på ångbåtarna vanligen är stort, så synes, att sådane diligencer på kortare distancer och sammanbundne med en regelbunden ångbåtsfart, inrättade genom Postverket, snarare borde lemna öfverskott, än förlust.

Utskottet har i sitt förslag, som icke blott innefattar skjutsens reglering, utan äfven och synnerligen medlen att förminska skjutsningsbesväret genom andre communicationsmedel, endast utförligt afhandlat ett enda af dessa medel, nemligen inrättandet af skjutsentreprenader på landet, hvilket, i min tanka, föga kommer att afhjelpa skjutsens olägenheter, samt dervid ingått i de aldra minsta detailler, ända till ett nytt resereglemente, då, efter mitt förmenande, Utskottet hade bordt till Rikets Ständer framlägga en sådan fullständig undersökning af frågan, att derpå en allmän plan för framtiden kunnat grundas, och att styrelsen deraf kunnat inhemta Rikets Ständers åsigter öfver frågan i hela sin vidd, synnerligen huruvida Rikets Ständer förblifva vid deras sista Riksdag yttrade önskan, att äfven Postverket skulle försöka inrätta postvagnar för passagerare, och hvarom stillatigandet i Rikets Ständers blifvande förnyade framställning i frågan kunde föranleda till den förmodan, att Rikets Ständer numera frångått sin vid förra Riksdagen yttrade önskan."

Af Herr *Lewin:* "Mot den princip, Utskottet antagit vid frågan om såkallade skjutsväsendet i landet, får jag reservera mig, såsom, efter mitt förmenande, saknande all rationel grund.

Då man tager i betraktande ursprunget till skjutsningsbesväret, synes deraf, att endast våld och magtspråk belastat vissa hemman med samma besvär, hvarföre, vid afgörande af ämnet, man först bör besvara nöjaktigt den fråga: *är, enligt det rättsbegrepp, hvilket för all lagstiftning skall ligga till grund, skjutsnings-besväret en skyldighet, som bör vidlåda jordbruket?* — Blifver svaret negativt, som jag tror vara det rätta, och hvilket lätt inses, om man jemväl icke förbiser, att skjutsnings-skyldigheten är högst ojemnt fördelad, enär dels vissa hemman i en församling skjutsa, men andra icke, och det dels är beroende på Auctoriteterna att minska eller öka skjutslagen, faller deraf tydligt, att skjutsningsbesväret icke rättvisligen tillkommit eller tillhör jordbruket, hvaraf åter uppstår en annan fråga, nemligen: *kan detta besvär för närvarande skiljas från jordbruket?* Att så borde ske, tvekar jag icke att förklara, i synnerhet som jag icke

är ense med dem, hvilka anse hvarje tunga vid ett hemman måste qvarstå, emedan samma onus skall ingått i beräkningen, då fastigheten förvärfvades, utan tvärtom anser lagstiftningen bör bereda all rättvis lindring, då sådant kan tillvägabringas utan annans förnärmande, derpå både den enskilda och det allmänna har vinsten. Att skjutsnings-besväret icke under närvarande förhållanden helt och hållet kan afskiljas jordbruket, får jag bekänna, då tillgångarna icke medgifva Staten öfvertaga samma besvär, samt på den enskilda speculationen i landet icke kan göras beräkning; och det återstår derföre att fråga: *När skjutsnings-skyldigheten är ett onus för jordegaren, hvilket ingen kan bestrida, som, orättvist till sitt ursprung, tillkommit jordbruket, men derifrån icke kan skiljas, skall vid ett sådant förhållande, den skjutsande för detta onus njuta ersättning under eller någorlunda motsvarande tungan deraf?* — För min del faller det sig ovädersägligen rättsenligt, att den, som är berättigad begagna skjuts, derför bör erlägga så hög ersättning, att den skjutsande derföre kan vara skäligen belåten; ty i annat fall tillskyndas honom en dubbel orättvisa, dels genom sjelfva förbindelsen att skjutsa, hvarigenom han hindras tillbörligen sköta sitt jordbruk, och dels att sådant skall ske utan billig vedergällning. — Jag hade derföre trott, att Utskottet bordt antagit denna åsigt såsom grundprincip och derefter endast bestämt beloppet af ersättningen, såsom helt och hållet isolerad från alla andra förhållanden, enär jag anser det mindre lämpligt göra slika bestämmelser efter den enes eller andres olika opinion öfver demoraliseringen af skjutsbestyret, alldenstund det må vara Statens pligt motverka denna demoralisering genom andra, än konstlade och förnuftsvidriga medel, dertill jag räknar tvångsåtgärder med föreslagna entreprenader vid stationerna, hvarmed säkerligen det åsyftade hufvudsakliga målet icke vinnes; ty är skjutsningsbestyret ett sedeförderf för allmogens folk, blifver det icke mindre för entrepreneurens, och desse senare äro lika berättigade till omvårdnad, som de förra.

Jag vidhåller till följd deraf min åsigt, att Utskottet allenast bordt genom sitt förslag bereda jordbrukaren den lindring i det tryckande skjutsningsbesväret, att detsamma blifvit någorlunda ersatt; och då i öfvervägande tages underhållskostnaden för häst och kördräng, anser jag skjutslegan icke kan bestämmas till mindre än 24 sk. Banco milen för hvarje häst, utan afseende, om entreprenad kan tillvägabringas eller ej."

Af *Hans Hansson* från Götheborgs och Bohus Län: "Då Utskottet visat, att de skjutsskyldige ovilkorligen äro berättigade att erhålla full ersättning för den skjutsning, de utgöra, och äfven med fullt skäl antagit, att den nu fastställda legan icke motsvarar, hvad skjutsen verkligen kostar,

måste jag yrka, att legan till det föreslagna högre beloppet, 24 sk. Banco milen för hästen, må utgå ehvad skjutsentreprenad åstadkommes eller icke, och odelad tillfalla den skjutsskyldige för den skjuts, han bestrider; och i så måtto ser jag mig föranlåten till reservation emot Utskottets betänkande."

Härmed förenade sig till alla delar *Ola Jeppsson* från Blekinge Län, *Christen Andersson* från Malmöhus Län, *J. Kylander* från Wermland samt *Anders Larsson* från Upsala Län.

Af *Matts Persson* från Stockholms Län: "Jag reserverar mig emot Utskottets tillstyrkan, att den föreslagna förhöjningen i skjutslegan endast må ega rum på de ställen, der entreprenader kunna tillvägabringas. Uti inledningen till Betänkandet har Utskottet yttrat den lofvärda princip, hvilken ock i de fleste delar legat till grund för Utskottets tillgörande i denna fråga, nemligen att skjutsnings-besväret måtte lyftas från jordbruket, eller måhända rättare: *att detta besvär måtte för jordbrukaren blifva så lindrigt, som möjligt;* ty äfven på de ställen, der entreprenader verkställas, och skjutslagen få göra tillskott, vidlådar detta onus, såsom förut, jordbruket, fastän tillfälle är öppnadt att med en viss afgift lösa sig ifrån detsammas utgörande. Antages nu den billiga grundsats, att skjutsnings-besväret bör lindras så mycket som möjligt, samt att skjutslegans förhöjande är ett medel dertill; så finnes intet rimligt skäl, hvarföre man härifrån skulle göra ett undantag just på de mera glest bebodda och mera fattiga orterna i Riket, der entreprenaders tillvägabringande är alldeles omöjligt, hvilket serskildt är förhållandet vid flera så kallade sjögästgifverier i min hemort. Sådant vore, efter min öfvertygelse, att göra godt mot den jemförelsevis förmögnare, men glömma den obemedlade. Man kan taga för gifvet, att på de orter, der entreprenader låta sig verkställa, förstår landtmannen bättre sin egen fördel, än att han skulle, äfven med en förhöjd skjutslega, äflas att skaffa sig en ögonblicklig inkomst, hvilken i sjelfva verket, vid närmare eftersinnande, medför både för honom sjelf och för hans jordbruk en stor förlust. Jag kan således icke biträda den tanken, att man genom ifrågavarande stadgande bör söka *framtvinga* entreprenader på alla orter i Riket.

Likaledes reserverar jag mig mot Utskottets tillstyrkan, att ingen förhöjning må ske uti legan för *kronoskjutsen.* Här vore ett tillfälle att, utan kännbar förlust för någon samhällsclass, underlätta ett af de många besvär, som trycka jordbruket, hvars intresse Utskottet i öfrigt på ett fosterländskt sätt haft för ögonen i den vigtiga ekonomiska fråga, som utgör ämnet för detta Betänkande."

STOCKHOLM, Nordströmska Boktryckeriet, 1840.

N:o 27.

Ank. till Exp. Utsk. den 15 Maj, kl. ½ 8 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om för högt beräknade hemmans-räntor inom Calmar Län.

Ifrån Hedervärda Bonde-Ståndet har till Besvärs- och Ekonomi-Utskottet blifvit remitteradt ett af Riksdags-fullmägtige från Calmar Län *Johannes Andersson* och *Måns Månsson* ingifvet memorial, hvaruti jemväl Riksdags-fullmägtige från berörde Län *Nils Magnusson* och *Petter Persson* sig förenat; och omnämnes i samma memorial, hurusom Kongl. Maj:t, uppå derom gjord underdånig ansökning, uti Bref till Kammar-Collegium och Stats-Contoret af den 26 October 1838, i Nåder förklarat, att förmonen att få med endast alterum tantum, eller 1 R:dr 36 sk. för hvarje mantal, utgöra Byggningshjelpen, borde tillgodokomma, så väl de oindeldte, som de indeldte hemmanen i Calmar Län, med undantag af Öland, der densamma, jemlikt Kongl. Brefvet den 30 April 1838, skulle efter Kronovärdi erläggas. I anledning, så väl af denna föreskrift, som med föranledande af Kongl. Brefvet den 19 Februari 1793, hvarigenom stadgas, att uti alla slags frågor, hvilka angå orätt uppburna och i Stats-Cassan influtne medel, vederbörande, som antingen redan erlagt, eller derefter, medelst origtig tillämpning af författningarne, kunde komma att betala någon i dem icke grundad utlaga eller afgift, må ega frihet att inom trenne år efter betalningsdagen, vid förlust af vidare talan, hos Konungens Befallningshafvande eller annan behörig tjensteman, återsöka hvad som blifvit origtigt utfordradt och betaldt, hade ansökning hos Konungens Befallningshafvande i Calmar Län blifvit gjord, att de hemmansegare inom berörde Län, som en längre tid måst afgifva en mångfaldigt för hög afgift för Byggningshjelpen, måtte ega att, åtminstone för de trenne sista åren, återbekomma, hvad de sålunda erlagt för mycket; men enär Konungens bemälde Befallningshafvande förklarat, att Kongl. Brefvet af den 19 Februari 1793 endast afsåge sådane origtigt uppburne medel, som till Stats-Cassan influtit, hvaribland Byggningshjelpen ej kunde inbegripas, funno motionärerne sig, till undanrödjande af denna tolkning, föranlåtne hemställa, att sistnämnde Kongl. Bref måtte uti ifrågavarande hänseende förtydligas, så, att den, som erlagt för hög skatt, af hvad namn den vara må, skall ega rättighet att af vederbörande återfordra, hvad han för myc-

ket utgifvit, ehvad medlen directe till Stats-Cassan influtit eller blifvit annorledes disponerade; helst, om också Byggnadshjelpen icke directe ingår till Stats-Cassan, utan blifvit anordnad till tjenstemän och för andra ändamål, Statsverket icke skall kunnat från sig transportera denna ränta med bättre eller annan rätt, än det sjelf egt.

Efter öfvervägande häraf, får Utskottet vördsamt anföra: att enär enahanda påstående, som det af motionärerne nu framställda, varit väckt hos Konungens Befallningshafvande, samt derstädes ogilladt, och när det sålunda ikläadt sig form af rättsfråga, under verkställande-magtens pröfning, hvars beslut motionärerne, i händelse af missnöje, i vanlig ordning bordt öfverklaga, så, och då det ej lärer tillhöra Rikets Höglofl. Ständer att inlåta sig uti så beskaffad tydning, som nu afses, af gällande författningar, eller att pröfva befogenheten af de ersättnings-anspråk, som kunna anställas, till följd af förment origtig debitering vid uppbörd af hvarjehanda allmänna prestationer, anser Utskottet sig böra vördsamt hemställa,

att den nu väckta frågan må förfalla.

Dock varder detta till Rikets Höglofl. Ständers egen pröfning vördsamt öfverlemnadt.

Stockholm den 30 April 1840.

Reservation

af Friherre *Raab:* "Efter min uppfattning af motionen, åsyftar den ingalunda någon pröfning af den serskilda tvist, som deri omförmäles, utan en allmän förklaring af Kongl. Brefvet den 19 Februari 1793, så att hvad deri föreskrifves om tiden och ordningen för återfordranden af orätt beräknade hemmansräntor må gälla, ehvad räntorna influtit till Stats-Cassan, eller, såsom anslagne till löner för Statens tjenstemän, blifvit directe till dem erlagde; och jag anser, att Utskottet bordt tillse och utlåta sig, huruvida en sådan förklaring är behöflig och lämplig, utan allt afseende på den enskilda tvisten, hvilken i motionen också icke är framdragen annorlunda, än såsom ett exempel, huru författningen hittills varit förstådd. För min del, anser jag förklaringen icke nödig, emedan jag finner författningen ganska klart och bestämdt innehålla, att den gäller endast om räntor, som influtit i Stats-Cassan och således icke har afseende på de till löntagare anslagne räntor; och den utsträckta tillämpning deraf, som motionärerne föreslagit, skulle icke eller, efter mitt förmenande, vara rig-

tig, emedan den sersilda föreskriften om tiden och ordningen att söka rättelse af hvad, som blifvit räntegifvare orätt påfördt, är en undantagslagstiftning till Statens förmon och det finnes intet skäl, att den äfven bör komma löntagare till godo. För hvad de orätt uppbära, äro de underkastade åtal och kraf inom den tid af 10 år, och i den ordning, som i allmänhet är stadgad för rättstvister enskilda emellan, och den sökta förklaringen skulle leda till ökad svårighet för räntegifvare att vinna rättelsen, i stället för den minskning af sådan svårighet, som synes vara med motionen åsyftad.

Det är på dessa skäl, som jag anser mig böra tillstyrka, att motionen lemnas utan afseende."

N:o 28.

Ank. till Exp. Utsk. den 15 Maj, kl. ½ 8 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om afskaffande af Extra Länsmän och andra Police-tjenstemän utan Lön.

Uti ett af Hedervärda Bonde-Ståndet till detta Utskotts handläggning remitteradt memorial, har Riksdags-fullmägtigen *Gustaf Bernhard Appelqvist* från Blekinge Län anfört, att Kongl. Maj:t, i Nådig Skrifvelse den 7 December 1833, uppå Konungens Befallningshafvandes i nämnde Län derom gjorda framställning, tills vidare tillåtit Konungens bemälde Befallningshafvande att, såsom biträde för ordinarie Krono-betjeningen, constituera extra Länsmän; och som berörde Nådiga tillåtelse i sin tillämpning visat sig vara för allmogen menlig och tungande, i följd så väl af de ordinarie Länsmännens redan allt för knappa inkomsters minskning, som af otillräckligheten af hvad extra Länsmännen kunna påräkna för deras bergning, hvarigenom alla dessa tjenstemän försättas i armod och nödgas begagna utvägar till försörjning, som för allmänheten torde blifva nog kännbara, oberäknadt den tillökning i Kronobrefbäring och Underbetjening, som ifrågavarande inrättning medför; så har motionären, biträdd af Riksdags-fullmägtige *Ola Jeppsson* och *Lars Pettersson* från Blekinge samt *Nils Strindlund* från Wester-Norrlands Län, föreslagit en underdånig framställning till Kongl. Maj:t, om afskaffande, så väl af ofvanbemäldte extra Länsmän, som alla andra Police-tjenstemän utan lön.

Utskottet har tagit kännedom om Kongl. Maj:ts åberopade Nådiga Bref den 7 December 1833, och deraf inhemtat, att tillåtelsen att constituera extra Länsmän blifvit Konungens Befallningshafvande meddelad, i anledning af dess underdåniga framstallning om behofvet af ökadt antal Krono-betjening inom Blekinge Län, som, med en folkmängd å landsbyggden af 65,327 personer, vore försedt endast med 2:ne Kronofogdar och sex Länsmän, hvilkas mångfaldiga göromål och nog vidsträckta områden ej lemnade dem tillfälle att med den omsorg och noggranhet, som under ett tilltagande fylleri med deraf följande oordningar, mera än förr påkallas, fullgöra deras åliggande för allmänna lugnets och säkerhetens bibehållande; hvarföre Konungens Befallningshafvande anhållit om Nådigt tillstånd, ej blott att förordna extra Länsmän till biträde för de ordinarie, der sådant kunde finnas af nöden, utan ock att å de gästgifvaregårdar, eller andra ställen inom Länet, der vården om allmänna säkerheten det fordrade, antaga extra Polis-Gevaldiger, hvilken, med det skydd, annan Krono-betjening tillkommer, kunde afstyra förefallande våldsamheter och inträffande förbrytelser åtala, till hvilken senare hemställning Kongl Maj:ts ifrågavarande Nådiga Bref likväl icke innefattar bifall.

Om det i allmänhet är angeläget, att hvarje tjenste-befattning, såvida ett granlaga handhafvande deraf skall kunna påräknas, är förenad med löne-förmoner, som åtminstone motsvara de nödvändigaste vilkoren för bergning, anser Utskottet denna iagttagelse i synnerhet vara af vigt, hvad beträffar Krono-betjeningen, i anseende till beskaffenheten af deras befattningar och de förhållanden, hvari de äro ställde i och för dem. Efter hvad motionen föranleder, och så vidt af det åberopade Kongl. Brefvet kan inhemtas, lärer ingen bestämd lön vara anslagen för de i Blekinge Län anställde extra Länsmännen, utan andelen i böter för åtalade brott vara den enda inkomst, de vid en ordentlig förvaltning af tjensterna hafva att påräkna. Att denna inkomst icke kan vara tillräcklig, lärer en hvar utan serdeles tvekan antaga, och i stället för den omsorg att afvärja förbrytelser, som hörer till hvarje värdigt handhafvande af ordningsmagten, skall behofvet framtvinga benägenheten att se brotten fullländade, för att derföre få utkräfva böter. De många tillfällen, som stå öppna för afvikelser från granlagenhet vid åklagarekallets utöfning, skola, under sådane förhållanden, sällan lemnas obegagnade, och agtningen för lag och ordning är blottställd derigenom, vida mera än genom hvarje åsidosattande af Polis-uppsigten. Af dessa skäl anser sig Utskottet böra tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Krono-betjening icke måga på sådane vilkor tillsättas och, der de redan finnas, de genast afskaffas, samt der nödvändigheten påkallar biträde åt de ordinarie tjenstemännen, det tillvägabringas genom mera ändamålsenliga föranstaltanden.

Deremot, då det åberopade Kongl. Maj:ts Nådiga Förordnande icke innehåller någon tillåtelse för tillsättande af annan extra Polis-betjening än extra Länsmän, och motionären icke eller uppgifvit något förhållande, hvaraf kan hemtas anledning till någon framställning vidsträcktare, än som nu blifvit föreslaget,

hemställer Utskottet, att motionen icke må föranleda till vidare åtgärd.

Hvilket Rikets Ständers pröfning vördsamt underställes.

Stockholm den 11 Maj 1840.

N:o 29.

Ank. till Exp. Utsk. den 15 Maj, kl. ½ 8 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphörande af det så kallade Hemförare-Båt-Gillet i Götheborg.

Uti ett från Wälloflige Borgare-Ståndet till detta Utskott öfverlemnadt memorial, har Herr *C. F. Wærn* andragit, hurusom den Båt-Gillet i Götheborg på 1740-talet tillagde uteslutande rättighet att emellan staden eller dithörande lastage-platser och fartyg, hvilka ankrat på Götha Elf, allena föra alla slags varor, som skola lossas eller lastas, åstadkommer många olägenheter, härledande sig hufvudsakligen derifrån, att Hemförare-Båtarnes antal är för ringa, och icke motsvarande en stigande rörelses fordringar, hvaraf åter uppehåll, onödig dyrhet och andra tracasserier blifva en följd; och har Herr *Wærn* derföre yrkat, att detta vid tvänne föregående Riksdagar förgäfves öfverklagade monopolium måtte upphöra att vara gällande; hvarom Rikets Ständer på vanligt sätt kunde i önskningsväg hos Kongl. Maj:t anhålla.

Vid handläggning af detta ärende, har Utskottet inhemtat: att Hemförare-Båt-Gillet grundar sig på serskilde Resolutioner och Reglementen

af den 9 Augusti 1625, den 27 April 1639 och den 5 Januari 1641, sedermera tid efter annan bekräftade medelst Kongl. Resolutionerne den 10 September 1674, den 20 December 1748, den 12 December 1753, den 21 Juni 1784 och Kongl. Brefvet den 8 Juni 1814, hvarigenom Gillets rättigheter och skyldigheter blifvit sålunda bestämde, att icke någon, utan bemälde Gille, eger föra jern och köpmansgods samt allehanda varor, af hvad namn de vara må, till och ifrån skeppen i Götheborgs hamn, vid båtens och fraktens förlust; hvilket äfven sträcker sig derhän, att ej eller någon godsegare är tillåtet vid sådane tillfällen betjena sig af egne båtar, med mindre Hemförare-Båt-Gillet, efter anfordran på dess biträde, ansett sig icke kunna detsamma i behörig tid lemna, och bevis derom äfven meddelat; skolande likväl Gillet alltid underhålla så stort antal Hemförare-Båtar, som en tilltagande handel och sjöfart kunna fordra till ut- och inlastande af de fartyg, hvilka från Götheborgs redd Gillets biträde tarfva; äfvensom Gillets rättigheter icke få utsträckas till deltagande i någon varutransport å Götha Elf, än mindre att derifrån utestänga de till detta behof serskildt inrättade så kallade Ström-båtar, eller att hindra Skånska jakter och andra smärre fartyg med sina laster gå förbi Götheborg till Trollhätte Slussverk, Lilla Edet samt Åkers Sluss, allt vid förlust af berörde rättigheter; och skulle den taxa, som Magistraten, i afseende på en sådan båtföring, hade att upprätta, komma att lända till efterrättelse.

Hvad sålunda förekommit, har Utskottet i öfvervägande tagit; och då de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma och åligga Hemförare-Båt-Gillet i Götheborg, äro stadgade genom äldre och nyare Kongl. Resolutioner, hvilkas rubbning icke blott rörer innehafvaren deraf, utan äfven Götheborgs stads trafikerande i allmänhet, och således ej utan dessas hörande kan ske, hvilket åter endast kan blifva en följd af vederbörandes underdåniga ansökning hos Kongl. Maj:t om Dess Nådiga pröfning af ämnet, men ej kan utgöra föremål för någon Rikets Ständers åtgärd, så hemställer Utskottet,

att ifrågavarande motion må förfalla.

Hvilket Rikets Ständers pröfning vördsamt underställes.

Stockholm den 11 Maj 1840.

N:o 30.

Ank. till Exp. Utsk. den 15 Maj, kl. ½ 8 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om bestämmande af den afgäld under namn af tullkappe, som egare af skattlagde mjölqvarnar må uppbära för förmalning af annans säd.

Uti ett från Hedervärda Bonde-Ståndet till Utskottet remitteradt memorial, har Riksdags-fullmägtigen från Halland *Olof Lindbäck* anfört: att, som ibland den mängd utkomne författningar om anläggning af qvarnar, deras skattläggning och qvarnräntors utgörande, icke någon funnes, hvilken bestämde den afgäld, under namn af tullkappe, som qvarn-egare finge uppbära för förmalningen af annans säd, och hvaraf följt, att beräkningen af tullen för hvarje tunna dylik säd i flere orter fått bero af qvarn-egarens eller mjölnarens godtycke, hvadan olika förhållande härmed uti olika provinser uppkommit, i så måtto, att i en ort erlagts en kappe, i en annan 1½ och åter i andra orter 2 kappar å tunnan, utan afseende på det sädesslag, som förmaldes; så ock, ehuru uti 45 §. i Kongl. Resolution på Allmogens besvär den 16 Mars 1739 är stadgadt, att Härads-Rätten i hvarje landsort tillkommer att undersöka och beprofva, huru mycket i qvarntulltägt bör erläggas, samt vederbörande Landshöfding att, efter omständigheterna, samma tulltägt till ständig efterrättelse fastställa, äfvensom uti 7 §. af Kongl. Resolutionen på Allmogens besvär den 10 September 1743 och 27 §. i Kongl. Resolutionen på Städernes besvär den 3 Februari 1748 blifvit påbudet, att ifrågavarande reglering af qvarntullen, så för städerna, som för landet, borde af vederbörande ofördröjligen verkställas, funne motionären, enär desse författningar dels kommit i glömska, dels syntes icke för ändamålet vara lämplige, såsom ledande till en olika reglering af tulltägten, hvilken borde vara för alla orter efter enahanda grunder lika bestämd, sig böra föreslå, att en lika qvarntull öfver hela Riket måtte blifva stadgad för skattlagde tullmjölqvarnar, ehvad de äro belägne å kronoskatte eller frälsegrund, och att denna tull blefve beräknad i förhållande till hvarje sädesslag som förmaldes, emedan en del säd, såsom hvete, råg och stridt korn, vore bättre och fordrade mindre tid att förmala, än annan sämre sort spanmål, utom det att dessa förstnämnde sädesslag jemväl vore dyrare än andra.

Hvad sålunda förekommit, har Utskottet i öfvervägande tagit; och som, i Utskottets tanka, inga nog vigtiga skäl förefinnas till underdånig

framställning om utfärdande af ett stadgande, hvarigenom en allmänt gällande förmalningstull lika öfver hela riket skulle antagas, enär den hittills verkställda pröfningen efter locala förhållanden grundar sig på billighet och synes vara den enda användbara; alltså anser Utskottet det böra, enligt gällande författningar, bero af vederbörande Auctoriteter att bestämma den för förmalning af annans säd utgående ersättning, samt får på sådan grund vördsamt hemställa,

att motionen måtte förfalla.

Hvilket allt till Rikets Höglofl. Ständers pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 11 Maj 1840.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 31.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Maj, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om rättelse i den tull-afgift, som Kongl. Danska Regeringen uppbär för fartyg, hvilka passera Öresund.

Uti ett till Välloflige Borgare-Ståndet ingifvet och derifrån till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet remitteradt memorial, har Herr *Frans Schartau*, med fästadt afseende å Kongl. Maj:ts Nådiga tillkännagifvande, i Dess Berättelse om hvad i Rikets Styrelse sig tilldragit sedan sista Riksdagen, nemligen, att framställningar i ministeriel väg blifvit gjorda hos Kongl. Danska Regeringen för vinnande af rättelse i uppbörds- och beräknings-sättet af tull-umgälderne i Öresund, såsom i vissa delar afvikande från gällande tractater och deri fastställde tariffers tydliga bestämmelser, föreslagit, att Rikets Ständer skulle uti en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t frambära en önskan, att alla medel för ernående af berörde rättelse måtte varda begagnade.

Uti denna motion hafva samtlige ledamöterne inom Välloflige Borgare-Ståndet instämt, med tillägg, dels af Herr *Morsing*, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att med Kongl. Danska Regeringen tillvägabragtes en öfverenskommelse, hvilken medgaf erläggandet af tractat-enlig tull och andra afgifter, utan att fartygen för sådant ändamål nödgades anlöpa Helsingör och derstädes uppehålla sig; dels ock af Herr *Bagge*, som, med antagande, att i Helsingör verkligen blifvit uppburne högre tullafgifter, än som äro förenliga med ingångne tractater, ansett nödvändigt, att de Svenske medborgare, hvilka derföre varit utsatte, reclamerade hvad, som blifvit dem orätt affordradt.

Sedan, för pröfningen af detta ärende, Utskottet hos Kongl. Maj:ts Hof-Canzler begärt att erhålla del af åtskilliga handlingar, hvilka rörde Öresundska tullen; äfvensom att vinna underrättetse om i hvad skick ärendet sig befann efter omförmälde, i ministeriel väg derutinnan gjorde, framställning, har Hof-Canzlers-Embetet till Utskottet öfverlemnat, jemte tid efter annan från Rikets förnämsta stapelstäder till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifne klagomål öfver ifrågavarande tull-uppbörd, ett från Kongl. Commerce-Collegium i anledning deraf infordradt och den 7 Maj sistlidet år afgifvet underdånigt utlåtande; och har Hof-Canzlern tillika upplyst, att Kongl. Danska

Regeringen i ämnet nyligen afgifvit ett Betänkande, som Kongl. Commerce-Collegium den 24 i sistlidne Mars månad fått emottaga, med befallning att deröfver inkomma med underdånigt yttrande; uppå hvars afgifvande frågan följaktligen för närvarande vore beroende.

Af Commerce-Collegii berörde utlåtande inhemtas: att 93 Handlande och Skeppsredare i Stockholm, efter framställning af den börda och de olägenheter, Öresundska tullen och sättet för dess utgörande förorsakade handeln och sjöfarten från och till Östersjön, i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t måtte anbefalla en undersökning om tiden och sättet, hvarpå Öresundska tullen från början tillkommit, samt om grunderna, hvarå dess bestånd hvilar, äfvensom föreslå, att, i fall dessa grunder skulle finnas vara af sådan beskaffenhet, att Svenska handeln icke kunde helt och hållet befrias från utgörande af nämnde tull, en underhandling med Kongl. Danska Regeringen måtte öppnas, för att få erlägga tullen på ett sätt, hvarigenom fartygen för framtiden fritogos från skyldigheten att anlöpa Helsingör; att i hufvudsaken likartade underdåniga ansökningar blifvit gjorde af Handels-Societeterne i städerne Sundsvall, Hernösand, Umeå och Söderhamn, samt af Handlande och Skeppsredare i städerne Gefle, Carlshamn, Calmar, Carlskrona, Norrköping, Malmö och Ystad; äfvensom att åtskillige af Sökanderne serskildt anhållit, att Kongl. Maj:t måtte låta i ministeriel väg bereda dem ersättning för hvad, som under namn af Öresunds tull blifvit erlagdt utöfver tractaternes lydelse; att vidare Kongl. Collegium, efter att hafva aflemnat en fullständig utredning öfver så väl beskaffenheten och beloppet af de vid Öresund utgående afgifter, som sättet för deras uppbärande och de förändringar, samma afgifter, i strid med gällande fördrag, undergått, i underdånighet hemställt om vidtagande af åtgärder i ministeriel väg, för att vinna rättelse i de tillökta eller nya afgifter, som tid efter annan å Danska sidan blifvit införde, samt att för framtiden, så länge dessa afgifter skola fortfara, tillvägabringades en klar, icke godtycklig tillämpning underkastad, öfverenskommelse om afgifternes beskaffenhet och belopp; och att Collegium, som funnit frågorne om Svenska handelns fullkomliga befrielse från afgifters erläggande vid genomfarten af Sundet eller åtminstone rättighet att erlägga dem i Svensk hamn, utan skyldighet till uppehåll i Helsingör, samt om den äskade reclamationen af för mycket erlagd tull, ligga utom gränsen för sitt utlåtande, fästat uppmärksamhet å behofvet att gifva Svenska och Norrska Consulatet i Helsingör en sådan förändrad organisation, att Consuln sattes i tillfälle att fullständigt bevaka Handlandes och Skeppsredares i begge de förenade Konungarikena intressen vid Öresundska tullclareringen.

Genom Utskottet tillhandakomne afskrifter af serskilda Nådiga skrifvelser till Kongl. Commerce-Collegium, har Utskottet äfven erfarit, dels att bemälde Collegium fått sig anbefaldt att, efter vederbörandes hörande, inkomma med underdånigt förslag i sistberörde afseende, dels ock att Kongl. Maj:t gillat och bifallit de åtgärder, Collegium vidtagit derigenom, att Collegium, af förekommen anledning, gifvit Svenska och Norrska Consulatet i Helsingör tillkänna, det Collegium ansett öfverensstämmande med de rörande Consulernes tjenste-åligganden meddelade föreskrifter, att vid de tillfällen, då Svensk skeppare eller Svenskt fartygs commissionär funne Öresundska tullen vara beräknad till högre belopp, än gällande Tractater bestämde och, såsom följd deraf, åstundade Consulns närvaro eller embets-åtgärd vid tullclareringen, Consuln borde tillstädeskomma, samt, om tull och andra afgifter fordrades till högre belopp, än Consuln ansåg med Tractaternes föreskrift instämma, sådant, i fall så yrkades, med sin embets-påskrift bestyrka; hvarjemte Consulatet fått sig förelagdt, att derom hos Collegium genast göra anmälan.

Utskottet får nu, till besvarande af motionen, vördsamt anföra, att, alldenstund af hvad ofvan blifvit anmärkt, ådagalägges, att i ministeriell väg redan föregått underhandlingar, som föranledt Kongl. Danska Regeringen att i ämnet afgifva Betänkande, hvaröfver Kongl. Maj:t täckts infordra Dess och Rikets Commerce-Collegii underdåniga yttrande, samt de sålunda vidtagne mått och steg lemna fulla skäl för den förmodan, att de nöjagtigt och ändamålsenligt medverka till vinnande af den äskade rättelsen i uppbörds- och beräkningssättet af ifrågavarande tullumgälder; fördenskull och som ärendet redan erhållit den behandling, som åsyftas genom Herr *Schartaus* motion, med de dervid gjorde tillägg af Herrar *Morsing* och *Bagge*,

anser Utskottet sig icke böra tillstyrka någon Rikets Höglofliga Ständers åtgärd, i anledning af hvad i ämnet blifvit framstäldt;

hvilket dock till Rikets Höglofliga Ständers egen pröfning vördsamt öfverlemnas. Stockholm den 19 Maj 1840.

Reservation

af Herr *Christierson:* "Efter granskning af de Utskottet tillhandakomne handlingar, rörande Öresundska tullen, finner med förvåning jag det vara utredt och bestyrkt, att denna tull på mångfalldiga tractat-stridiga sätt uttages af Svenska handeln i det oerhörda förhållande, att den stundom motsvarar 7% af fartygets varuvärde i stället för rätteligen 1%, hvarvid orättfärdiga

reductioner af mått, mål och vigt, jemte andra beräkningar, begagnas samt hårda extra afgifter godtyckligen påföras. Det måste hänföras till det otroliga, att Danska embetsmännen vågat och kunnat lyckas på slika vägar och under lång tid och till en sådan höjd utbilda ett ordentligt, alla transport-artiklar omfattande system för uttvingande af pålagor, som helt och hållet både kunde och borde vara främmande för Svenska handeln och sjöfarten. — Och ehuru på enskildes besvär frågan redan är föremål för Hans Maj:ts Nådiga uppmärksamhet och i ministeriel väg beror på utveckling, hade jag likväl trott, att detta ärende, som i sig innebär så talrika och kännbare mångåriga förnärmelser mot national-intresset, hvilka inga tractater förmått skydda, bordt för sin vigt och allmännelighet upptagas af Sveriges nu församlade Ständer, för att frambäras till Svenska thronen, med underdånig hemställan, i hela nationens namn, att Hans Maj:t värdes fullfölja kraftiga förfoganden, hvarigenom helgd återskaffas slutna men å Dannemarks sida brutna fördrag, restitution af olagligen uppburne tullmedel vinnes samt allvarsamma mått och steg vidtagas, att Danska Regeringen hädanefter åtnöjes med sin tillständiga rätt efter tractater, som, ehuru innebärande en för sjöfarten onaturlig och servil skatte-behandling, Sverige, af urgammal agtning för tro och lofven, aldrig svikit. I följd häraf kan jag ej förena mig med Höglofl. Utskottet, som icke velat omfatta denna åtgärd, utan i stället dylik och all annan afstyrkt."

STOCKHOLM, ECKSTEINSKA BOKTRYCKERIET 1840.

N:o 32.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Maj, kl. 12 midd.

Betänkande, i anledning af väckte motioner, om ändring i författningarne, angående allmänna vägars underhållande vintertiden.

Till allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets handläggning hafva blifvit remitterade:

Från Högvördige Preste-Ståndet.

Ett af Herr Prosten *Sandberg* ingifvet memorial, hvaruti han hemställt, att 5 § af Kongl. Förordningen den 13 September 1790, såsom innehållande den obestämda föreskrift, att Kronofogden vid de vanliga uppbörds-stämmorne må, utan serskild vedergällning, plogpenningarne uppbära och till ploglagen utdela, måtte ändras, så att berörde stadgande icke må lemna rum för sådan tolkning, att det står i Kronofogdens fria val, om han vill åtaga sig detta besvär eller icke, samt att, sedan penningarne äro uppburne, utdela och redovisa dem, när och huru honom godt synes; hvarföre motionären föreslagit, att stadgandet måtte gifvas följande lydelse:

"Den således för alla ploglagen uti hela socken eller häradet löpande betalning, kommer att sammanslås och efter hemmantalet fördelas på alla dem, som, efter lag, uti väge-plöjnings-besväret böra deltaga; hvarefter det åligger Kronofogden, vid ansvar såsom för tjenstefel, att vid de vanliga uppbördsstämmorne den fastställda plogningsbetalningen, utan serskild vedergällning, uppbära och i Maj månad vid socknestämma till ploglagen utdela samt deröfver bevis taga, hvilket före Juni månads utgång till Landshöfdingen insändes."

Från Hedervärda Bonde-Ståndet.

Ett memorial, hvaruti Riksdags-fullmägtigen *Lars Larsson* från Elfsborgs Län andragit, att genom ofvannämnde Kongl. förordning är stadgadt, att hvarje socken eller härad skall, för vintervägars vidmagthållande, inrätta så kallade ploglag, hvilka hvar för sig hafva ett stycke väg att plöja och skotta, samt vidare, genom Kongl. Brefvet den 10:de Maj 1815, blif-

vit föreskrifvet, att den, som åsidosätter skyldighet att förrätta berörde plöjning och skottning, skall böta 3 R:dr 16 sk.; men som sistberörde Nådiga författning skall blifvit så tillämpad, att, då en eller annan intressent inom ploglaget åsidosatt sin skyldighet att, efter inträffadt snöfall, i rätter tid och ordning öppna sitt vägstycke, hafva, uppå instämning, alla delegarne i ploglaget blifvit fällde att hvar för sig böta det stadgade vitet, hvarigenom flere hundrade R:drs böter ådömas och uttagas af oskyldige medborgare; i anledning hvaraf motionären föreslagit Rikets Höglofl. Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det ofvanberörde stadgande för försummad snöplogning måtte vinna nödig ändring och rättelse i så måtto, *"att det indeldta ploglaget betraktas såsom en i fråga om bötesansvaret, hvilket, då ej hela ploglaget vållat försummelsen, endast tillämpas på den eller dem, som sin skyldighet uragtlåtit."*

Med *Lars Larsson* hafva sig förenat Riksdagsmännen *Magnus Persson* från Wermlands Län, *Olaus Eriksson*, *Hans Hansson*, *Johannes Johannesson* och *Lars Rasmusson* från Götheborgs och Bohus Län, *Johannes Christoffersson* från Kronobergs Län samt *Peter Persson* och *Peter Mårtensson* från Jönköpings Län; hvaremot *Fredrik von Zweigbergk* från Skaraborgs Län erinrat, att ett sådant förhållande, som det, hvari motionären begärt rättelse, efter lag och författningar icke eger rum.

Hvad sålunda blifvit framstäldt har Utskottet i öfvervägande tagit och dervid funnit den af Herr Prosten *Sandberg* yrkade ändring af 5 § i Kongl. Förordningen den 13 September 1790, icke vara behöflig, emedan Utskottet anser berörde § innehålla tydlig föreskrift om Krono-fogdens åliggande att uppbära och redovisa plogmedlen och icke gifva skälig anledning till en sådan tolkning, som motionären velat förekomma, hvarföre Utskottet får vördsamt hemställa,

att Herr Prosten *Sandbergs* motion icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Det i *Lars Larssons* motion åberopade Kongl. Brefvet den 10 Maj 1815, hvilket blifvit till Kongl. Kammar-Collegium aflåtet, innehåller bland annat, "att då, uti Förordningen den 13 September 1790, någon påföljd icke blifvit bestämd för dem, som åsidosätta skyldigheten, att vid infallande snöfall förrätta plöjning och skottning, har Kongl. Maj:t uti berörde politie-mål funnit skäligt förordna, det hvar och en, som emot berörde Författning bryter, gör sig till 3 R:dr 16 sk. böter förfallen." Då sålunda uttryckligen är stadgadt, att ansvaret skall drabba endast den, som bry-

ter, anser Utskottet den deröfver sökte förklaringen icke vara af behofvet påkallad, och får således vördsamt hemställa,

att *Lars Larssons* motion icke eller må till någon vidare åtgärd föranleda;

hvilket dock till Rikets Höglofl. Ständers pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 23 Maj 1840.

N:o 33.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Maj, kl. 12 midd.

Betänkande, i anledning af väckt motion, angående föreskrifter om sättet att mäta salt och spanmål.

Herr *G. Moberg* har, uti ett till Vällofl. Borgare-Ståndet ingifvet, och derifrån till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet remitteradt memorial andragit, att mätningen af salt och spanmål, sådan den nu verkställes, är förenad med åtskillige olägenheter, så väl för köpare som säljare, då det sätt, hvarpå målkärlet ifylles, betydligen inverkar på huruvida målet varder *"ordentligt, svagt eller drygt"*; till förekommande hvaraf motionären föreslagit: "att en större jerntratt, som rymmer 2 à 3 kappar, an-"bringas öfver målkärlet på 3 à 4 tums distance derifrån och uppbäres af "3:ne fötter, hvilka sprida sig så, att de icke vidröra detsamma och att, "uti berörde tratt insättes ett kors af jern, på det att den större eller "mindre styrka, hvarmed säden af mätaren i öses, icke må verka på mål-"kärlet, och skall detsammas vidrörande af skofveln eller någon del af tratten, "jemväl förekommas genom den föreslagna distancen och fötternes stora "spridning;" varande dock slutligen af motionären förklaradt, det han frånträder sitt sålunda framställda förslag, i händelse något annat kan uppfinnas, hvarigenom det åsyftade ändamålet bättre står att vinna.

Utskottet anser väl erfarenheten hafva visat, att, på sätt motionären uppgifvit, ifrågavarande mätningar äro underkastade osäkerhet, genom verkan af en häftigare eller lösare inskuffning i målkärlet; men då det af motionären föreslagna sätt för afhjelpande deraf otvifvelagtigt skulle medföra, bland andra olägenheter, en betydlig tidsutdrägt, som, synnerligast vid större leveranser, kunde blifva ännu menligare för både köpare och säljare, än den möjliga förlust, som någon af dem, genom osäkerhet af mätnings-sättet, till äfventyrs får vidkännas; alltså och då Utskottet icke

är i tillfälle att uppgifva något ändamålsenligare mätnings-sätt, än det hittills gagnade, hvilket finnes föreskrifvet i 7 § af Kongl. Förordningen den 29 Maj 1739, får Utskottet vördsamt hemställa,

att Herr *Mobergs* motion må förfalla.

Stockholm den 21 Maj 1840.

N:o 34.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Maj, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skyldighet för Säterier och Boställen att fortskaffa Kronobref.

Med fästadt afseende å det onus, som åstadkommes genom kronobrefbäringsskyldigheten, synnerligast sådan den nu är fördelad, har Riksdagsfullmägtigen *Peter Persson* från Jönköpings Län, uti ingifvet och till detta Utskott remitteradt memorial, föreslagit, att Säterier och Boställen jemväl må åläggas att uti berörde skyldighet deltaga; men som en sådan förbindelse icke är förenlig med de fri- och rättigheter, Säterier och Bostallen enligt privilegier åtnjuta, anser Utskottet sig

icke kunna tillstyrka bifall till *Peter Perssons* ofvannämnde framställning;

hvilket dock till Rikets Höglofl. Ständers egen pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 21 Maj 1840.

N:o 35.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Maj, kl. 12 midd.

Betänkande, i anledning af väckt motion om indragning af Vexel-Controlleurs befattningar.

Uti ett från Vällofl. Borgare-Ståndet till detta Utskott remitteradt memorial, har Herr *C. F. Wærn* yrkat, att Vexel-Controlleurs-befattningarne, såsom varande öfverflödige, måtte indragas, hvarom fråga redan blifvit väckt vid flere föregående Riksdagar.

Utskottet, som anser sig böra upplysa, att Vexel-Controlleurs-befattningar existera endast i Stockholm och Götheborg, samt att, genom Kongl. Brefven den 24 Augusti 1824 och den 16 Januari 1828, arfvoden blifvit

beviljade

beviljade att af Statsmedlen utgå, för Vexel-controlleringen i Götheborg med 800 R:dr, och för samma controllering i Stockholm med 1200 R:dr, hvilket senare arfvode likvisst numera blifvit nedsatt till 400 R:dr Banco, finner nämnde befattningar vara öfverflödiga, då Handlandes och Mäklares egna intresse och säkerhet bero af coursens rätta noterande, och man således icke kan tvifla, att ju de deröfver hålla hand, hvartill kommer, att, efter den stadga i myntvärdet, som vunnits genom 1835 års realisation, coursförhållandet icke vidare kan blifva så skiljagtigt som förut, samt att Mäklare i alla fall, om så skulle påfordras, äro pligtige att för hvarje postdag uppgifva totalbeloppet af de vexelslut, som ske; och får, på sådan grund, Utskottet vördsamt föreslå,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Vexel-Controlleurs-befattningarne i Stockholm och Götheborg må upphöra, och de derföre utgående arfvoden indragas;

hvilket dock till Rikets Höglofl. Ständers egen pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 21 Maj 1840.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 36.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Maj, kl. 12 middagen.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om inskränkning af Nämndemäns befrielse från skjutsningsbesvär.

Med remiss från Hedervärda Bonde-Ståndet har Utskottet fått emottaga en af Riksdags-fullmägtigen *Magnus Persson* från Wermlands Län väckt motion, hvaruti anföres, att Nämndemännen inom Wäse Härad af nämnde Län, under de senare åren, skola fritagit sig från all skjutsningsskyldighet, utan afseende å de större eller mindre hemman eller hemmansdelar, hvarföre de, såsom egare och brukare, äro ansvarige; och då denna frihet så mycket mindre skall vara förenlig med billighet och rättvisa, som, om den skulle anses såsom en tillökning i Nämndemännens lön, en sådan förmon borde lika vidsträckt tillfalla alla Nämndens ledamöter, hvilket icke nu inträffar, då en och annan af dem, i anseende till sin innehafvande mindre hemmansdel, icke har skjutsskyldighet för mera än en häst, men det oagtadt delar med öfrige Nämnden lika besvär och ansvar i tjensteväg, samt dertill kommer, att Nämndemän skulle kunna, utom redan innehafvande hemman, än ytterligare komma i besittning af fastighet, med lika stor, om icke större skjutsningsskyldighet, hvilken fastighet då blefve under samma frihet inbegripen, har *Magnus Persson* föreslagit den rättelse, såsom orden lyda: "att Nämndeman, i och för tjenstens utöfning, utan afseende å dess innehafvande större "eller mindre hemmansbruk, frikännes från all skjutsskyldighet med en häst och med "öfriga, hvartill hans innehafvande hemman är regleradt, träder i lika skyldighet med "öfrige inom skjutslaget belägne hemmansåboer."

Utskottet får, i anledning häraf, upplysa, att de föreskrifter, som i detta ämne blifvit gifne, innefattas i en af Kongl. Kammar-Collegium den 3 December 1821 utfärdad kungörelse, som stadgar, att, under den ordinarie Härads-Nämnden förundte skjutsningsfriheten icke får begripas reserv-hemmans och gästgifvaregårdars skjutsningsskyldighet, utan att denna frihet endast eger rum vid utgörande af Håll- och Kronoskjuts, i mon af den hemmansdel, Nämndemannen sjelf bebor och för hvilken han, såsom egare, värd eller åbo är skrifven, samt icke längre än för den tid, han tjensten bestrider, från hvilket stadgande likväl blifvit gjorde undantag för vissa Län inom Ri-

ket, deribland likväl icke för det Län, der motionären har sitt hemvist; hvarförutan föreskriften i afseende på Nämndemännens reserv-skjutsskyldighet blifvit i så måtto rättad genom ett serskildt Nådigt Bref af den 3 April nyssnämnde år, att hemman, som i öfrigt efter författningarne är skyldigt att utgöra reservskjuts, och hvilka, efter sistberörde tid af Nämndemän komma att brukas och bebos, icke må under deras tjenstetid en sådan skyldighet åläggas.

Hvad sålunda förekommit, har Utskottet öfvervägat; och som, till stöd för förslaget i den delen, att ordinarie Härads-Nämnden skulle frikännas från "all" skjutsningsskyldighet med en häst, motionären icke förebringat några skäl, som kunna verka för bifall till samma förslag; alltså får Utskottet vördsamt tillstyrka,

att motionen derutinnan må lemnas utan afseende.

Beträffande vidare motionärens yrkande, att Nämndemän måga åtnjuta skjutsfrihet endast för en häst, men för det större hästantal, som svarar emot de hemman, de innehafva, vidkännas vanlig skjutsningsskyldighet; så enär Kongl. Kammar-Collegii omförmälde kungörelse bestämdt föreskrifver, att den ordinarie Härads-Nämnden förundte skjutsningsfriheten icke får begripas i vidsträcktare mon, "än för den hemmansdel, Nämndemannen sjelf beror och för hvilken han, såsom egare, värd eller åbo är skrifven," samt det af motionären, bland andra skäl, antydde förhållande, att nemligen Nämndemän, som möjligen kunde sätta sig i besittning af egendom, jemte den de förut innehade och bebodde, skulle kunna få skjutsfriheten utsträckt äfven till den sålunda senast förvärfvade, icke lärer kunna inträffa, utan att derigenom uppenbarligen lemnas å sido föreskrifterna i åberopade gällande författningar; hvilket i sådant fall kan rättas genom påkallad beifran af vederbörande embetsmyndighet; fördenskull får Utskottet, som funnit sig icke kunna tillstyrka någon ändring i hvad nu finnes föreskrifvet om Nämndemäns skjutsningsfrihet, vördsamt hemställa,

att motionärens förslag äfven i denna senare del icke må till någon Rikets Höglofliga Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 Maj 1840.

N:o 37.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Maj, kl. 12 middagen.

Utlåtande, i anledning af väckt fråga om utfärdande af nya Instructioner för Länsstyrelserna och deras underlydande tjenstemän.

Herr Grefve *Ankarsvärd, Carl Henric*, har uti en hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln väckt motion, som till Utskottet blifvit remitterad, föreslagit, att, innan den af Rikets Ständer begärda förnyade Instruction för Landshöfdinge-Embetena, Kronofogdar, Häradsskrifvare och Länsmän komme att utarbetas, Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t frambära den önskan att få meddela Kongl. Maj:t deras åsigter i ämnet, hvarigenom Rikets Ständer sattes i tillfälle att bedöma, i hvad mon communalangelägenheterna kunde i sammanhang med göromålen inom Länsstyrelsen anordnas.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet har Utskottet likaledes fått emottaga ett memorial af Riksdagsfullmägtigen *Petter Persson* från Calmar Län, som, under yttrad förmodan, att Kongl. Kammar-Collegium redan uppgjort förslag till nya Instructioner för Läns-Styrelsen i allmänhet, hemställt att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga samma förslag under granskning, samt omförmälde Instructioner sedermera låta utfärda.

Utskottet får till upplysning i ämnet vördsamt anföra, att förslag till sådan Instruction, som i ofvan anmärkte motioner omförmäles, blifvit af Kongl. Kammar-Collegium författadt, och att detta förslag, dateradt den 10 sistl. April, inkommit till Kongl. Kammar-Expeditionen den 29 i samma månad; vid hvilket förhållande och då förslagen således för närvarande bero på Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, Utskottet anser den af *Petter Persson* föreslagne framställningen hvarken vara behöflig eller lämplig, derföre Utskottet vördsamt hemställer,

att denna motion må lemnas utan afseende.

Vidkommande derefter Herr Grefve *Ankarsvärds* förslag, att Rikets Ständer måtte beredas tillfälle att meddela Kongl. Maj:t deras åsigter, i afseende å de förväntade nya Instructionerne för Landshöfdinge-Embetena och derunder lydande tjenstemän, så enär desse Instructioner måste grunda sig på gällande lagar och författningar,

och sålunda endast kunna tillhöra den verkställande magten att utfärda, anser Utskottet, att å berörde hemställan icke må fästas afseende; hvadan Utskottet vördsamt derå tillstyrker afslag.

Stockholm den 25 Maj 1840.

N:o 38.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Maj, kl. 12 middagen.

Betänkande, i anledning af väckte motioner, angående ändringar uti eller tillägg vid författningarne om lumpsamling.

I detta ämne har till Utskottets handläggning blifvit remitterade:

1:o. *Ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln:*

Ett af Herr *von Rosen, Georg*, afgifvet memorial, hvaruti han, efter framställning af de olägenheter, som de orter få vidkännas, hvilka öfversvämmas af Lumpsamlare, uppgifvit såsom medel till afhjelpande deraf, att insamlingen af lumpor borde ske districtvis samt papperbruksidkare hålla derinom bosatte Commissionärer, som uppköpte lumporne, hvilkas afhemtning till bruket derefter ålåg bruksidkaren; att denna ordning icke hindrade någon täflan emellan alla de pappersbruk, som önskade erhålla lump från de district, der varan vore tillgänglig; äfvensom att de, hvilka egde lumpor att afyttra, funno afsättningsställen utan att hemsökas af kringstrykande lumpsamlare, hvilka, under skydd af deras lumpsamlare-pass, äro på landet så besvärlige, att med skäl må önskas befrielse från dem; och har motionären såsom följd häraf föreslagit: 1:o att inga så kallade lumpsamlare-pass må utgifvas, vare sig af Konungens Befallningshafvande, Magistraten eller af pappersbruks-idkare; och 2:o att lumpsamlingen måtte ske af i orten boende, kände, välfrejdade personer endast så vidsträckt att desse personer ej behöfde pass. Om desamma antoges af socknarne sjelfve, som bäst kunde bedöma deras frejd, och pappersbruks-idkaren för öfrigt sjelf drog försorg om att inom vissa district erhålla commissionärer, hvilka upphandlade för hans räkning lump, kunde dylika lumpmagaziner allmänt annonceras, så att hvar och en visste hvarest lumporne kunde afyttras, och hvarefter bruks-idkaren endast hade att ombesörja lumptransporten från upphandlaren till bruket. Härige-

nom kunde den åsyftade ordningen vinnas, och, om någon ovana skulle i början försvåra lumphandeln, trodde motionären den snart hafva en öfvergång och förändringen bereda en önskad frigörelse från de oordningar, som man fåfängt jäfvade och hvilka voro en tryckande börda för de landsorter, i hvars granskap pappersbruk voro belägne.

Emot denna framställning, i hvad den afser förslaget att districtvis endast genom derinom antagne ombud låta hopsamla lumpor, äfvensom att socknarne skulle åläggas antaga lumpsamlare åt bruken, har Herr *Bråkenhjelm* anfört: 1:o att alltid svårigheter, om ej omöjlighet, skulle uppkomma för andra pappersbruk- än dem, som voro belägne inom orten, att få de föreskrifne ombuden engagerade, hvarförutan uti de provinser, inom hvilka flera Bruk befinnas, tillgångar på lumpor snart blefve medtagen, då ett annat hade fördel att vara ensamt i sin ort; och 2:o att socknarne ej kunna åläggas att besörja lumpsamlingar eller sjelfve antaga samlare för det ena eller andra bruket, samt att betviflas måtte att, med sådane föreskrifter, någon toge vara på dessa råämnen så väl som nu sker, då desamma dageligen efterfrågas i stugan. Vidare anmärker Herr *Bråkenhjelm* den af motionären uttalade oviljan emot Bruksegarne, att annorlunda transportera lumporna, än genom egen åtgärd, samt bestrider de uppgifne orsakerne, hvarföre en välfrejdad person, som sysselsätter sig med lumpsamling, icke skulle vara berättigad att träda öfver länegränsen, då han i öfrigt intet annat ondt gjorde; och föreslår Herr *Bråkenhjelm*, till undanrödjande af de anmärkte omständigheterne: att pappersbruksidkarne böra inom hvarje års slut till Konungens Befallningshafvande i länet inlemna uppgift å de lumpsamlare hvaraf han vill för kommande år sig begagna; att desse skola vara välfrejdade personer af mankönet, hvilka icke, under hvad förevändning som helst, få medhafva hustru eller barn; att Bruksegare borde härtill företrädesvis antaga personer, hvilka till annat arbete vore mindre tjenlige, såsom afskedade krigsmän m. fl.; att, sedan lumpsamlare blifvit försedd med fräjdebevis samt brukets antagningssedel, borde han vara berättigad erhålla förpassning af Konungens Befallningshafvande, till hvilken ort som helst på högst 3:ne månader hvarje gång, då i passet kunde utsättas, jemte orten, hvarpå det lyder, om och hvilka kramvaror, som till utbyte af lump finge medhafvas; att förpassning endast af Konungens Befallningshafvande och ej af dertill uppdragne personer i landsorten finge meddelas; och att den lumpsamlare, som beträddes innehafva andra handelsvaror, än som i förpassningen bestämdes, eller idkade annan rörelse, än den för hvilken han vore utsänd, eller med betlande låge allmänheten till last, eller annars öfverträdde ordning och sedlighet, hvaröfver allt det åläge Kronobetjeningen och By-ståldermännen hålla noga hand, borde fråntagas förpassningen, samt Bruksegaren icke tillåtas, att en sådan i sin tjenst vidare antaga.

Herr *Edenhjelm*, som förklarat sig fullkomligen dela motionärens åsigt om skadligheten deraf, att lumpsamlare stryka landet omkring, har dock hemställt, om det ej vore billigt, att de lumpsamlare, som gjort sig kände för ett ärligt och anständigt uppförande, för lifstiden blefve bibehållne vid rättigheten att idka sin näring.

2:o *Ifrån Hedervärda Bonde-Ståndet*:

a) En af Riksdags-Fullmägtigen *Petter Gabrielsson* från Kronobergs Län väckt motion af innehåll: att ehuru, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse till Commerce-Collegium den 20 Januarii 1824 och bemälde Collegii derpå grundade Kungörelse den 9:de Februarii samma år, Pappersbruks-Idkare äro berättigade att till lumpors insamlande begagna, så väl egne hos dem skattskrifne arbetare, som ock annorstädes boende personer, hvilka egde laga försvar och god frejd, likväl och som till denna insamling för det mesta utsändas unga och starkt arbetsföre personer, hvars arbetsförmåga kunde vida nyttigare användas och hvilka genom detta kringvandrande lefnadssätt vänja sig vid en förderflig syslolöshet och lättja, som sedan sällan eller aldrig kan afläggas, och tillika uppenbart vore, att lumpsamlingen utan hinder borde kunna förrättas af sådane personer, som af ålderdom eller andre orsaker saknade full arbetsförmåga, fann motionären sig föranlåten föreslå den ändring eller tillägg i förberörde stadgande: att ingen, som ej uppnått 50 års ålder, eller af annan orsak saknade full arbetsförmåga, må tilldelas pass för insamling af lumpor.

b) *Håkan Nilssons* från Christianstads Län, med hvilken *Nils Jeppsson* från Skåne sig förenat, memorial, hvaruti motionären, efter framställning af de bedröfliga följder, lumpsamlares kringvandrande i landsorterne medförde, föreslagit: att pappersbruksegares rättighet att antaga och kringsända lumpsamlare må varda begränsad så, att hvarje pappersbruk endast tillåtes ega ett visst antal sådane, hvilket af Beredning- och Taxerings-Comitéerne årligen kunde bestämmas, hvarefter ifrågavarande personer, likt andre lagstadde tjenstehjon, borde hos Bruksegaren skattskrifvas; och skulle det dessutom åligga Bruksegarne, att, för utbekommande af pass åt lumpsamlare, med bevis från Häradsskrifvaren i orten, hos Konungens Befallningshafvande styrka, hvilka personer i berörde ändamål blifvit vid bruket skattskrifne och för hvilka endast pass borde meddelas.

c) Riksdagsfullmägtigen från Upsala Län *Erie Marméns* memorial, hvaruti, efter beskrifning af de olägenheter, som tillskyndas allmogen genom lumpsamlares kringstrykande i landsorterne, dervid ej sällan skall inträffat, att hela familjer, bestående af man, hustru och barn åtföljas och hvilka genom betlande och andra ofog söka sin bergning, motionären framställt det förslag, att, då sådane familjer anträffas, desamma genast måtte gripas och försändas till den ort, hvarifrån de uppgifva sig vara,

samt Pappersbruks-idkare förbjudas att årligen försända eller förpassa flere, än endast en person för hvarje Län.

Hvad sålunda blifvit anfördt har Utskottet i öfvervägande tagit, och vidkommande först yrkandet om förbud för Konungens Befallningshafvande, Magistrater m. fl. att utfärda så kallade lumpsamlare-pass, samt att i orten boende, kände, välfrejdade personer ej borde i vidsträcktare måtto få utöfva lumpsamling, än att desse dertill ej behöfde pass; så enär detta påbud skulle innefatta för pappersbruks-idkarne inskränkning uti sättet att förskaffa sig nödige rudematerier för sin näring i strid med andra fabriksidkares rättigheter i denna del, samt skäl icke förefinnas att behandla personer, hvilka befatta sig med lumpsamling, annorlunda än andra medlemmar af arbetsklassen och härtill kommer att Kongl. Kungörelsen den 18 Maj 1824, om hvars noggranna iagttagande serskild Nådig befallning är meddelad i Kongl. Circulairet den 30 Februari 1830, lemnar Konungens Befallningshafvande tillräcklig myndighet att i allmänhet förekomma personers olagliga kringvandringar, finner Utskottet några andre föreskrifter, i afseende på förpassnings meddelande för lumpsamlare, icke vara af behofvet påkallade än att Rikets Höglofliga Ständer behagade hos Kongl. Maj:t framställa den underdåniga önskan:

> att 1, 5 och 6 momenten i Kongl. Brefvet den 20 Januari 1824, samt Kongl. Commerce-Collegii, i anledning deraf, utfärdade Kungörelse af den 9 derpåföljde Februari, måtte i Nåder sålunda förklaras, att inga andra personer må till lumpsamling användas och af Konungens Befallningshafvande med pass förses, än sådane, hvilka äro hos Pappersbruks-idkaren mantals- och skattskrifne och derstädes ega sin bostad; att dertill företrädesvis böra användas personer, hvilka till annat arbete äro mindre tjenlige, såsom afskedade krigsmän, m. fl.; att desse icke, under hvilken förevändning som helst, få medhafva hustrur och barn; samt att passet för hvarje gång icke må lyda å längre tid, än högst 3:ne månader, eller gälla för flere än en enda person; äfvensom att 7 mom. måtte erhålla den förändrade lydelse, att "om lumpsamlare, som med pass är försedd, besvärar allmänheten med tiggande, eller idkar handel eller annan rörelse, än den, för hvilken han är utsänd, eller annars öfverträder ordning och sedlighet, skall han anses hafva förverkat rättigheten att vidare begagna sig af passet, och bör då, genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg, försändas till sin hemort, på husbondens bekostnad, så vida han icke sjelf eger tillgångar att ersätta kostnaden för sitt hemförskaffande".

Beträffande dernäst motionärernes framställning om skyldighet, dels för socknarne sjelfve att utse lumpsamlare för pappersbruken, och dels för pappersbruks-idkarne att inom vissa district hålla commissionärer till upphandling af lumpor, äfvensom att blott ett visst antal personer, hvilka af Berednings- och Taxerings-Comitéerne årligen borde utses, härtill finge begagnas, så, och jemte det, i Utskottets tanka, hvarken socknarne, eller Berednings- och Taxerings-Comitéerne kunna eller böra åläggas ett dylikt bestyr, anser Utskottet, genom såväl de nu föreslagne ändringarne i Kongl. Brefvet den 20 Januari 1824, som hvad detta Nådiga Bref dessutom stadgar i afseende på ifrågavarande ämne, så många controller vara pappersbruks-idkarne ålagde, att några ytterligare föreskrifter om deras skyldighet att hålla commissionärer i socknarne eller iagttagande af andre, i motionerne förekommande, yrkanden, icke torde numera vara behöflige; hvadan Utskottet får hos Rikets Höglofl. Ständer vördsamt hemställa,

att hvad i dessa hänseenden blifvit framställdt måtte förfalla.

Stockholm den 25 Maj 1840.

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri. 1840.

N:o 39.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Maj, kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta frågor om Näringsfriheten.

Uti detta ämne hafva till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet blifvit remitterade följande memorial, nemligen:

Från Höglofl. Ridderskapet och Adeln:

1:o Af Herr Friherre *Hugo Hamilton*, hvilken föreslagit, att vederbörligt Utskott måtte fullständigt utreda, huru med frågan om näringsfrihet, såsom för hela landet af största vigt, sig tilldragit sedan 1809 års Riksdag, då densamma först väcktes; hvad Styrelsen hittills tillgjort för att bereda ett derpå önskadt slut, samt att uppgifva de oeftergifliga grunder, hvarefter denna hufvudsakligaste del af den ekonomiska lagstiftningen måste en gång bestämdt regleras; och har motionären tillika hemställt, det Rikets Höglofl. Ständer, efter denna utredning, ville inför Kongl. Maj:t, som eger denna lagstiftning i sin magt, öppet uttala desse grunder och uttrycka den underdåniga önskan, att ett snart slut måtte blifva på det hittills varande i detta afseende mindre lyckliga tillståndet.

2:o Herr *Sölfverberg, Diedric*, som förenat sig med Herr Friherre *Hamilton* derom, att en utvidgad näringsfrihet är af behofvet påkallad, samt att de emot närvarande tids fordringar stridande Skråförfattningar måtte upphäfvas, men derjemte yrkat, att, vid ordnandet af denna vigtiga samhällsangelägenheten och vid öfvergången från ett prohibitivt till ett liberalare system för näringarne, varsamhet måtte iagttagas till förekommande af sjelfsvåld, samt att icke en så stor mängd personer obetänksamt må kasta sig in på desamma, att deras antal, öfverstigande behofvet, kommer att sakna afsättning för sina tillverkningar samt nödig utkomst, hvadan Herr *Sölfverberg* föreslagit, såsom oeftergifliga vilkor dervid, 1:o att hvar och en, som anmäler sig till idkande af borgerlig näring, bör styrka sig ega erforderlig skicklighet och insigt i yrket, och 2:o att ingen före 24 eller 25 års ålder må kunna berättigas att för egen räkning idka borgerlig näring.

3:o Af Herr *Oxehufvud, Göran Adolf*, hvilken, efter en omfattande öfversigt om närvarande tillståndet med handel, näringar och sjöfart, hem-

ställt: 1:o att, till befrämjande af den inhemska productionen, måtte godkännas såsom hufvudsaklig grundsats: a) oinskränkt frihet att producera, utan afseende på qvalitet, qvantitet, tid eller ort, hvilkas bestämmande måtte åt den enskilda omtankan öfverlemnas; b) näringsfrihet eller rättighet för en hvar att, till ostörd täflan med hvarje annan individ eller näringsklass, använda capitaler och skicklighet, utan inskränkning af skråtvång; c) afskaffandet af all export-tull, hvilken egentligen verkar såsom en præmie, betald från Sverige till uppmuntran för andra länders production; 2:o att alla förbud mot införsel af främmande varor måtte, så fort rättvisan det tillåter, upphöra och alla tullafgifter derefter hufvudsakligen grunda sig på stats-intrader; och 3:o att sjöfarten, så väl med afseende på landets försvar, som national-rikedomens förökande, måtte uppmuntras, a) genom undanrödjandet utaf alla onödiga controller och förenkling af de nödvändiga, så för den utrikes, som inrikes sjöfarten; b) genom tullfri införsel af alla skeppsförnödenheter; c) genom en förändrad organisation af nuvarande consulat-väsende, så att Svenska sjöfarten måtte vinna fördelar, svarande mot de ofta betungande consulat-afgifterne, och slutligen d) genom navigations- och skeppsbyggeri-skolors snara inrättande i de orter, der rörelsen lemnar bästa tillfälle till practisk utöfning af dessa vetenskaper.

Med föranledande häraf har Herr *Hjerta, Lars*, under åberopande af hans vid sista Riksdag väckta motion om nödvändigheten att borttaga alla sådane hinder från hvilka försvararne af prohibitiv-systemet i stadsmannanäringarne kunde hemta några antaglige skäl för sitt motstånd, anfört, att, i sammanhang med framställningen om behofvet af ett stadgadt system i näringsfrihets-frågan, borde föreslås några förändrade grunder för en blifvande beskattning för städerne, på så sätt, att alla invånarne och icke blott Borgerskapet skulle dertill bidraga, äfvensom att stadgandet i allmänna lagen, att den, som vill vinna burskap, skall ställa borgen för 6 års kronoutskylder, måtte undanrödjas.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet:

4:o Af *Nils Strindlund* från Wester-Norrlands Län, och

5:o *Peter Jönsson* från Jönköpings Län, med hvilka största delen af Ståndet sig förenat.

Dessa motionärer hafva föreslagit en allmän frihet för handel, näringar och yrken, eller hvarje Svensk medborgares rätt att, utan några i förväg lagda hinder, idka hvarje ärligt näringsfång, utan att dertill behöfva begära tillstånd eller uppvisa mästarebref eller annat betyg öfver genomgångne läroår eller inhemtad skicklighet och utan annan skyldighet,

i afseende på rättigheten till näringens bedrifvande, än att anmäla sig hos vederbörlig auctoritet, för att för sin rörelse blifva i laglig ordning beskattad; och ansågo motionärerne såsom följd häraf: 1:o att all skillnad emellan landtmanna- och stadsmanna-näringar inför lagen borde försvinna samt att hvarje näringsidkare måtte ega rätt att nedsätta sig och utöfva sin rörelse, hvarest han behagar och för sig finner bäst passande; 2:o att hvarje närings-idkare må få föryttra sine producter öfver allt i Riket och till hvem han behagar, vare sig i staden eller på landet, i parti eller i minut, på torgen, i husen eller i öppna bodar; 3:o att då näringsfriheten, genom en illa tillämpad beskattning, kan förvandlas i näringstvång, så borde såsom grundsats antagas, att hvarje näringsidkare bör skatta i förhållande till sin production, men ej i förhållande till den arbetsbesparing, han kan åstadkomma genom fullkomligare inrättningar; och 4:o att alla författningar, som hindra en näringsidkare att begagna så många arbetare, han kan eller vill sysselsätta, vare sig egna barn eller legohjon, och betaga honom rättigheten att antaga dem i sin tjenst, när som helst och på så kort eller lång tid, som de åsämjas, måtte upphäfvas.

6:o Af *Olaus Ericsson* från Götheborgs och Bohus Län: att en fri handel på landet med salt, kalk, stenkol, tjära, tran, beck, hampa, läder, hästskor, sömm, spik, såpa, tobak, snus, kaffe och socker, m. m., måtte tillåtas, samt en allmän och obegränsad näringsfrihet blifva förunnad hvarje medborgare, mot förbindelse att utgöra den beskattning, som Rikets Höglofl. Ständer kunde finna skäligt stadga.

Såsom inledning till bedömande af denna samhälls-angelägenhet, har Utskottet, dels med afseende på densammas vigt, och dels på grund af derom gjord framställning, ansett sig böra vördsamt meddela åtskilliga upplysningar om näringsfrihets-frågans uppkomst och behandling.

Sedan Rikets Ständer, vid 1809 och 1810 årens Riksdag, sinsemellan öfverenskommit om åtskillige förändringar och jemkningar uti deras innehafvande privilegier, förmoner, rättigheter och friheter, samt deribland, "att idkande af all borgerlig näring, emot åtagande af deremot svarande borgerlig tunga, måtte blifva en rättighet för alla medborgare-classer," samt uti skrifvelse den 2 April sistnämnde år i underdånighet gifvit Kongl. Maj:t sådant tillkänna, behagade Kongl. Maj:t, genom kungörelse den 6 i samma månad, till framdeles efterlefnad och iagttagande, i Nåder bifalla och antaga desse af Rikets Ständer sålunda gjorde concessioner. Frågan om allmän näringsfrihet har sålunda samtidigt med vårt nya statsskick blifwit föremål för offentliga förhandlingar inom Riks-Ståndens och i förening

dermed för alla de speciella omvägar, som åtföljt ärenders behandlande af Committerade, offentliga myndigheter och enskilda corporationer.

Man tvistade ifrån början efter olika af ståndsförhållanden utvecklade åsigter, om betydelsen af näringsfrihet och om dess practiska inverkan på stånds-privilegier, på medborgerlig rätt och på allmänna välmågans upphjelpande eller förfall. Det Vällofl. Borgare-Ståndet har, tillåfventyrs icke alldeles utan skäl, med ihärdighet, ehuru tid efter annan medgifna jemkningar uti den af förstone positivt yrkade ståndsrättigheten, ställt sig försvarsvis fram, att freda hvad som i dess tanka bordt anses för privilegier, inverkande på dess bestånd i egenskap af corporation, mot Höglofl. Ridderskapets och Adelns samt Hedervärda Bonde-Ståndets nästan enstämmiga förmenande, att skråtvånget och inskränkningar i näringsfriheten borde upphäfvas. I början uppträdde det Högvördiga Preste-Ståndet, såsom en förmedlande kraft, och afledde vid flere Riksdagar möjligheten att inom Riks-Stånden vinna pluralitet å någondera sidan; striden om principen blef sålunda alltjemt öppen och fördes utan ändamål, intill dess det Högvördiga Ståndet under Riksdagen året 1823 förenade sig med de två andra, så att ändtligen, och oagtadt Borgare-Ståndets motstridande beslut, till Kongl. Maj:t i underdånighet ingafs en skrifvelse med förslag till serskilde stadgar, i afseende på näringsfriheten i dess tre antagne hufvudafdelningar.

Utskottet anser det hvarken behöfligt eller lämpligt att afgifva en speciel redovisning öfver de mångvexlande tilldragelserne, i afseende på näringsfrihetsfrågan, enär derom finnes i tryckta handlingar fullständiga upplysningar. Men till upplysning för en hufvudsaklig behandling återstår icke dess mindre, att ifrån dessa handlingar samla och här nedantill intaga åtskilliga moment, hvilka utveckla, jemte betydelsen af sjelfva frågan, äfvenledes möjligheten att deråt ändtligen bereda det slut, som, i Utskottets tanka, under nuvarande förhållanden, lärer vara det enda lämpliga, det mest önskvärda och det, hvarigenom tillika en förnyad strid inom Riks-Stånden kan afledas.

Uti en vid 1812 års Riksdag afläten underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, har Vällofl. Borgare-Ståndet, bland annat, sig utlåtit: "att Skrå-ordningen och Stånds-reglementena röra näringarne, icke personerne, och äro icke gifne såsom något privilegium för Ståndet, utan till rättelse för alla, som uti handel och näringar ingå. De äro reglementariska stadganden, hvilka det beror af Kongl. Maj:t ensamt förändra eller upphäfva; att Ståndet ansåg sig vid detta tillfälle icke böra underlåta att jemväl framföra den lika underdåniga anhållan, att de nu gällande reglementen och författnin-

gar, rörande handel och näringar, måtte öfverses samt så jemkas och förändras, som Kongl. Maj:t i Nåder finner behofvet fordra och en vunnen tillförlitlig erfarenhet om den ena eller andra föreskriftens mer eller mindre lämplighet föranleda; samt att personers fallenhet, skicklighet och flit, mera än åldern, torde vara en riktig grund för bestämmande af lärotid, och att mindre denna tidslängd, än lärlingens nyssnämnda egenskaper, äro säker borgen för hans vunna framsteg i sitt yrke, så att någon viss allmän lärotid knappast vore användbar, eller skulle, utan tvång, med näringarne kunna hädanefter bibehållas."

Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet yttrade, uti dess af Ridderskapet och Adeln samt Bonde-Ståndet gillade Betänkande af den 4 Juli 1815: att, "enligt 89 §. Regeringsformen, bero numera alla lagar och författningar, som röra Rikets allmänna hushållning, på Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning och beslut; och då alla frågor om handel och näringar ofelbart höra till allmänna hushållningen, så är af Regeringsformen den följd klar och tydlig, att Kongl. Maj:t eger att alla sådane mål, efter Nådigt godtfinnande, afgöra, och de kunna således icke till privilegier hänföras. De stadganden om handtverkerien, som ännu finnas uti 3 och 4 Capitlen Handelsbalken, ehuru de såsom ekonomiska otvifvelaktigt böra ifrån allmänna lagar uteslutas, fordra likväl nu Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers samfälliga beslut för att upphäfvas, men icke i egenskap af privilegii-fråga, utan såsom hörande till Rikets ännu gällande Civil-lag."

Vid Riksdagen 1823 förklarade Kongl. Maj:t, i skrifvelse: att, ehuru Kongl. Maj:t funnit den för Rikets allmänna hushållning vigtiga, frågan om en vidsträcktare frihet i utöfning af handel och handtverk, vara af ekonomisk beskaffenhet och följaktligen beroende endast af Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning och afgörande, Kongl. Maj:t likväl icke velat derom besluta, utan efter föregången öfverläggning med Rikets Ständer, hvarföre ock Kongl. Maj:t, med tillämpning af Regeringsformens 89 §., i Nåder för godt funnit till Rikets Ständer öfverlemna att frågan om näringsfriheten, i likhet med hvad angående lagfrågor är stadgadt, gemensamt med Kongl. Maj:t afgöra; och hade Kongl. Maj:t, i förenämnde afseende, till Rikets Ständers pröfning hänskjutit de af en i Nåder tillförordnad Comité år 1816 författade förslag till Handtverkeri- och Handels-Reglementen, samt till en förordning, angående gerningsmäns antagande på landet.

I anledning häraf yttrade Rikets Ständer, i underdånigt svar den 12 December 1823: "då detta ämnes behandling, i likhet med lagfrågor, ålagt

Rikets Ständer förbindelsen att i detail utarbeta de stadganden, för hvilka hufvudgrunderna nu blifvit föreslagna, erkänna Riksens Ständer med tacksamhet den ledning, som dervid erhållits af de utaf Eders Kongl. Maj:t Nådigst förordnade Committerades förslag, deraf ej allenast uppställningen, utan ock i många fall åsigterna och de deraf härledda förskrifterna, blifvit begagnade i de förslag till förordning om handtverkerien, till författning om gerningsmäns antagande på landet, och till Handelsordning, som Riksens Ständer nu i underdånighet få till Eders Kongl. Maj:ts visa och Nådiga pröfning härjemte öfverlemna."

Härförutan aflemnade Rikets Ständer den 16 December 1823 en underdånig skrifvelse, med anhållan: att, med ändring af 6 Art. 5 §. af Kongl. Maj:ts förnyade Hallordning den 2 April 1770, måtte, genom allmän författning, i Nåder stadgas: att med alla fabriksgesällers och arbetares antagande, afflyttning, förbindelser emot idkarne, motsvarande rättigheter och ansvarigheter, derest de icke förse sig med laga försvar och sysselsättning, skall, så vidt icke, genom serskilda contract, hvilka i sådant fall lända till efterrättelse, varder annorlunda aftaldt, förhållas efter tjenstehjons-stadgan, likväl med undantag, att de må städslas på halfår; att uppsägningstiden å ömse sidor bestämmes till 2:ne månader före flyttningstiden och att de ej i tjensten användas till annat arbete, än hvartill de blifvit antagne.

Vällofl. Borgare-Ståndet, som icke delat Med-Ståndens beslut, inlemnade den 23 December 1823 dess serskilda underdåniga skrifvelse, jemte en fullständig granskning utaf de serskilda förslagen till författningar i förevarande frågor; och upptager samma skrifvelse, ibland annat, jemväl följande: "så välgrundadt det är att söka undanrödja allt tvång på näringarne, lika vigtigt är det att en viss ordning iagttages uti dem, icke mindre än i de mångfaldiga andra företag, hvilkas framgång deraf beror. Detta ändamål, ämne för de reglementariska föreskrifterna, hvilka af Kongl. Maj:ts Nådiga godtfinnande bero, har, under loppet af omkring etthundrade år, genom den under namn af Skråförfattning kända Kongl. Ordning för handtverkare i riket af den 27 Juni 1720, som, genom 1734 års allmänna Handels-Ordning, varit befordradt på ett sätt, som upphjelpt näringar och slöjder utur deras, under några års frimästareskap, iråkade förfall, och beredt deras idkare framgen bergning och trefnad. Mera bevis torde ej behöfvas för värdet af dessa så länge beståndande författningar och klokheten i deras institutioner. Om, under tidens längd, några förändringar deri blifvit behöfliga, hvilket, långt ifrån att af Borgare-Ståndet bestridas, är hvad detta Stånd redan år 1812 hos Kongl. Maj:t underdånigst framställt, med anhållan,

att alla då gällande författningar och reglementen, rörande handel och näringar, måtte öfverses samt så jemkas och förändras, som behofvet kunde fordra och en vunnen erfarenhet föranleda, så synas likväl de flesta grunddragen ännu vara antagliga och värda att bibehålla.

Ytterligare och i anledning af ofvannämnda hemställning aflemnade Vällofl. Borgare-Ståndet i underdånighet den 23 Januari 1830 serskilde, vid då hållen Riksdag, utarbetade, förslag till Handels- och Handtverksordningar samt till författning, rörande de handtverk, som utan burskap få å landet idkas, hvilka förslag i åtskilliga hufvudsakliga omständigheter äro skiljaktige från de af Rikets Ständer uppgjorde; och uttryckte Borgare-Ståndet dessutom sin åsigt öfver förevarande, på Kongl. Maj:t ännu lyckligtvis beroende, vigtiga ämne, uti serskild underdånig skrifvelse af den 21 December 1829, hvarutur nedan upptagne moment blifva införde, neml.: "att en hvar vore berättigad att, till sin förkofran, använda förvärfvad arbetsförmåga och vunnen skicklighet, med uteslutande äfven af det i äldre författningar föreskrifne vilkor af bestämda läro- och gesäll-år, blott den sökande, vid viss uppnådd ålder, före inträdet i det borgerliga yrke, han valt och hvaruti han ämnar sig bosätta, aflägger antagligt och godkändt prof af sin kunskap och skicklighet inför vederbörande myndighet. Så väl uti förevarande, som öfriga vid denna Riksdag rörande de borgerliga näringarne förekomna ämnen, har Borgare-Ståndet underlåtit att vända sig till de respective Med-Stånden, emedan en beklaglig erfarenhet ådagalagt, att sådant, utan någon för Borgare-Ståndet gagnande påföljd, endast skola leda till en obehaglig strid. För öfrigt anser Borgare-Ståndet frågan om den så kallade Näringsfriheten numera icke utgöra föremål för Rikets Ständers gemensamma öfverläggningar, sedan densamma blifvit i underdånighet öfverlemnad till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning och slutliga afgörande; och ehuru ytterligare åtgärder i detta afseende åter vid innevarande Riksdag blifvit från tvänne Riks-Stånds sida yrkade, har dock frågan härom, enligt Borgare-Ståndets underdåniga tanka, förfallit."

Sedan Näringsfrågan åter blifvit väckt vid sistförflutne Riksdag, afgåfvo Rikets Ständer den 28 Mars 1835 en underdånig skrifvelse, deruti, efter upptagande af hvad som sig tilldragit under 1823 års Riksdag, Rikets Ständer anhålla, att de då i underdånighet öfverlemnade förslag till förordning om handtverkerien, till författning om gerningsmäns antagande på landet, och till Handelsordning måtte, efter föregången Nådig pröfning, och sedan de rättelser och förändringar, som uti berörde förslag kunna anses nödiga,

blifvit verkställda, varda, före nästa Riksdag, såsom allmän lag till efterrättelse utfärdade.

Den 22 påföljande Maj anmälte Borgare-Ståndet, i underdånig skrifvelse, sin, äfven denna gång fortsatta, reservation mot de öfrige tre Ståndens tillgöranden; och finnas uti samma skrifvelse om Näringsfrihetsfrågan nedanstående yttranden:

"Att Borgare-Ståndet är för sin del öfvertygadt derom, att vigtiga skäl föranledt Eders Kongl. Maj:t att ännu icke hafva lemnat någon afgörande åtgärd åt de sålunda Eders Maj:ts pröfning understälda alternativa förslag, eller åt den för alla samhällsclasser högst vigtiga näringsfrågan i sin helhet, hvilken emedlertid, efter Borgare-Ståndets underdåniga förmenande, icke längre kan lemnas på den ståndpunkt af öfvergång, osäkerhet och vacklande, hvarpå den för det närvarande sig befinner, utan att samhällets hela näringslif derigenom lider;"

"Att Representanterne af nuvarande Borgare-Stånd anse sig af sakens ovedersägligen stora vigt och committenters uppdrag uppmanade att äfven vid detta riksmöte utbedja sig Eder Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet på angelägenheten, att ordning, stadga och säkerhet snart må i de borgerliga näringarne inträda i stället för den oreda och osäkerhet, som en längre tid egt och ännu ega rum;"

"Att Borgare-Ståndet icke fordrar andra vilkor för rättigheten att i stad blifva näringsidkare, än god frejd, erforderlig för hvarje medborgare, ämnad att verka och gagna i det allmänna, uppnådd viss ålder och dermed vunnen stadga och erfarenhet att väl råda öfver sig och andra, samt prof på egande skicklighet i det yrke, hvarå burskap sökes, såsom utgörande en nödvändig garanti för eget fortfarande bestånd och allmänhetens belåtenhet, denna skicklighet må vara vunnen, när, hvarest och på huru kort tid som helst, endast den består vid ådagaläggandet af det prof, som Borgare-Ståndet i sina underdåniga förslag ansett böra ega rum;"

"Att genom antagandet af de utaf Stånden aflemnade förslag skall ingen medborgares naturliga rätt blifva förnärmad, men sansad frihet och allmän säkerhet i näringsväg befordras och derigenom det onda afhjelpas, hvaröfver Städernas Borgerskap nu allmänneligen klagar;"

"Att Kongl. Maj:t värdes skänka Nådig uppmärksamhet åt ofta åberopade af Borgare-Ståndet vid sistlidne Riksdag aflemnade förslag, så att frågan om näringsfriheten i sin helhet samt den ovisshet och osäkerhet, hvar-

uti

uti Städernes Borgerskap för det närvarande sig befinner, må erhålla ett länge önskadt slut."

Genom skrifvelse den 19 Juni 1835, har Kongl. Maj:t, jemte öfverlemnande af de till näringsfrihets-frågan hörande handlingar, i Nåder anbefallt Kongl. Commerce-Collegium att, efter pröfning af de förändringar och jemkningar, som senare tiders erfarenhet och ombytta förhållanden kunna påkalla, i det af serskild Comité utarbetade och vid 1823 års Riksdag till Rikets Ständers granskning öfverlemnade förslag till författningar, rörande utöfning af handel och handtverk, afgifva underdånigt förslag till förnyade författningar i dessa ämnen, och dermed så tidigt inkomma, att Kongl. Maj:t måtte blifva i tillfälle att, före slutet af år 1835, i nyssnämnde af ekonomisk beskaffenhet varande frågor Nådigt beslut fatta.

Efter föregången anmälan, att det anbefallda granskning-arbetet icke kunde medhinnas inom föreskrifven tid, har Kongl. Commerce-Collegium i stället, under April och Augusti månader 1836, i underdånighet till Kongl. Maj:t ingifvit: 1:o förslag till förnyad Förordning, angående rättighet att i städerne och på landet åstadkomma slöjde- och handtverks-arbeten samt fabriks- och manufactur-varor; och 2:o förslag till förnyadt Handels-reglemente, hvilka förslag redan samma år blifvit från trycket utgifne.

Vid tillämpning af en dylik redogörelse i afseende på ämnets natur och behandling, hemtar Utskottet motiver till följande slutsatser:

1:o att näringsfrihetens tillämpning och reglementerandet derom icke innefattar egenskap af Stånds-privilegium, samt att båda Statsmagterna blifvit ense derom, att frågan om en vidsträcktare frihet i utöfning af handel och handtverk, är af ekonomisk beskaffenhet, och följaktligen beroende endast af Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning och afgörande;

2:o att samma fråga, så vidt den önskningsvis kunnat bero och framställas af Rikets Ständer, redan vid Riksdagen 1823 blifvit slutligen behandlad medelst Tre Stånds i grundlagsenlig ordning vidtagna beslut, samt Borgare-Ståndets till Kongl. Maj:t i underdånighet aflåtna serskilda skrifvelser, jemte i sammanhang dermed år 1830 ingifne förslag till reglementariska stadganden i förevarande ämnen. I följd hvaraf, under loppet af sistlidne Riksdag, de tre Stånden gemensamt och Borgare-Ståndet enskildt, ytterligare hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att näringsfrihets-frågan i sin helhet måtte snart, medelst allmänt lagstadgande, blifva slutligen afgjord; och

3:o att under de många år, som förflutit, sedan striden begyntes om näringsfrihetens bestämmande, åtskillige jemkningar i detailler skett, men att icke dess mindre de egentliga principfrågorna ännu förblifvit oupplöste, och antagit, å hvardera af de tvistandes sida, den rigtning efter motsatta opinioner, att någon vänlig förening icke kan tillvägabringas, och att förthy allt debatterande inom representationens serskilda afdelningar för ett dylikt ändamål måste bli onyttigt och föranleda snarare till ämnets inveckling, än utredande; hvaraf åter tydligen följer, att en allmän önskan antyder, såsom enda möjligheten att snart komma till reda i ett tillstånd af oordning och förlägenhet, att Kongl. Maj:t täckes begagna sin afgörande rätt, och sålunda, genom ett utfärdadt lagbud, afsluta striden och derigenom upplysa alla vederbörande om deras lagliga rättigheter eller reglementariska förbindelser.

Utskottet hyser den oförgripliga förmening, att, om Regeringen hunnit begagna tiden efter år 1836, då Commerce-Collegii serskilda förslag i underdånighet afgåfvos, för att, såvidt ske kunnat, afhjelpa nyssnämnde olägenheter, samt för detta ändamål och med föranledande af, eller jemförelsen emellan desse och de flere betänkanden och förslag, som Rikets Ständer, Comitéer och Corporationer afgifvit, fatta och förkunna ett definitivt beslut i förevarande serdeles vigtiga samhälls-angelägenhet; så skulle tvifvelsutan näringsfrihets-frågan redan upphört att vara ett ämne för missförstånd eller obelåtenhet inom Riks-Stånden, och följderna af en genom ändamålsenliga ordnings-bestämmelser medgifven sjelfförsörjningsfrihet, hade lika säkert redan burit en god skörd af lyckliggörande frugter samt sårmedelst öppnat utvägar att afleda, åtminstone någon del, af det armod, den sysslolöshet och det sedeförderf, som fortfarande mångenstädes sprider sin förstörande inflytelse ibland nationens ringare classer, i stället att ännu saknas en i nära 30 år begärd och af behofvet högt påkallad näringsfrihet, uppfattad, tillämpad och af lag ordnad, efter sund och helgjuten, men varsam, national-ekonomisk grundsats, dervid tagits i sorgfällig beräkning allmän och enskild rätt samt Corporationers anspråk på skydd mot förnärmelse; och derifrån åter härledes, i Utskottets tanka, följden, att frågan ånyo, genom flere motionärers genomgripande hemställanden, återigen blifvit dragen under Rikets Ständers skärskådande, hvarigenom, om en och annan representant så för godt finner, striden ånyo kan begynna, utan att tilläfventyrs medföra några nya eller bättre resultat, än de, som i detta ämne redan förslagsvis upphunnits.

Såsom ytterligare skäl för Utskottets fattade åsigt, att näringsfrihetsfrågan icke åter rätteligen bör framställas till tvisteämne, under dess mångartade, mera än nog utvecklade former, för att möjligtvis ännu en gång, till principer och reglementariska förhållanden, blifva af Rikets Ständer handlagd, måhända i olikartad syftning emot hvad förut skett, samt sedermera åter indragen uti det långsamt förberedande kretslopp, som vanligtvis åtföljer behandlingen communicationsvis med Collegier och Corporationer, får Utskottet vördsamt anföra, att densamma, på sätt förut är nämndt, redan blifvit öfverlemnad åt Kongl. Maj:ts egen Nådiga pröfning; att Kongl. Maj:t vid denna Riksdag icke begärt något ytterligare utlåtande i ämnet, eller ens till Rikets Ständers granskning öfverlemnat de af Kongl. Commerce-Collegium afgifna här förut åberopade författningsförslag, samt att hvarken enskilde motionärers framställningar, eller serskildt deraf föranledt behof, synes påkalla något åliggande från Rikets Ständers sida att till öfvervägande upptaga näringsfrågan ifrån samma eller andra och förändrade utgångspunkter, än de, som Rikets Ständer och Välloft. Borgare-Ståndet serskildt år 1830 förut tydligen utmärkt och antagit till rättelse vid flere till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifne skrifvelser med dervid fogade reglementariska stadganden; och af dessa anledningar får Utskottet vördsamt hemställa,

att de till Utskottet remitterade motioner icke böra föranleda till annan åtgärd, än att Rikets Ständer måtte besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deruti Rikets Ständer i underdånighet tillkännagifva den förmodan, att numera alla upplysningar vunnits, som kunnat anses nödiga, i afseende på rättelser eller tillägg vid Rikets Ständers förslag till lagstiftning om näringsfriheten med hvad dertill hörer, samt att Kongl. Maj:t följaktligen, i öfverensstämmelse med så väl de tre Riks-Ståndens, som äfven Borgare-Ståndets serskildt, tid efter annan, samt serdeles vid Riksdagen åren 1829 och 1830 i underdånighet aflåtne önskningar, täcktes i Nåder, ju förr dess helldre, utfärda de allmänna författningar, som skola i förevarande ämne till efterrättelse lända.

De af motionärerne i öfrigt framställde frågor, som icke kunna anses inbegripne i det ämne, hvarom Utskottet nu yttrat sig, hafva dels blifvit besvarade genom förut afgifna utlåtanden af detta eller annat Utskott, dels skola serskilda betänkanden derom af Utskottet meddelas.

Stockholm den 25 Maj 1840.

Reservation

af Herr *Christierson*: "Då Höglofl. Utskottet beslutat till Kongl. Maj:ts Nådiga definitiva afgörande öfverlemna näringsfrågan, med hänvisande till, eller åberopande af, de utaf Riks-Stånden hvart i sin ordning, vid 1823 och 1830 årens Riksdagar, till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifne betänkanden, skrifvelser och reservationer, jemförde med Commerce-Collegii nyare författnings-förslag, godkänner, på anförde skälen, jag visserligen denna utväg, såsom den klokaste och ej mera upplifvande striden, hvilken i många år blifvit fortsatt, icke utan bekymmer och förderflig osäkerhet för städernes vidare bestånd, hvaremedlertid och så länge närings-stadgan hvilar, man, utan all billig dagtingan, vill från Borgare-Ståndets concession år 1810 draga en detsammas oafhängighet och välfärd förstörande slutsats, dels stående i strid med städernes nödvändiga upprätthållande, som mot borgerlig rörelse kräfver borgerlig tunga och dels upphäfvande all kraft och betydelse af 114 §. Regeringsformen; — ty "*annat måste vara näringsfrihetens tillämpning och utsträckning utöfver gammal, af alla Konungar besvuren gräns och annat reglementerande derom.*" — I senare fallet beror frågan helt och hållet på Kongl. Maj:t, men att å landet i allmänhet eller den så kallade landsbygden utsprida och förordna rättighet att bedrifva handel, handtverk eller manufacturer i vanlig eller äldre bemärkelse och utöfver de för landtmannens eget behof nödige slöjderier, ingriper i sjelfva hjertat af städernes naturliga förmoner, hvarutom städer hvarken kunnat eller kunna uppkomma, tillvexa eller såsom Rikskroppens verksammaste hufvuddel vidmagthållas. Emot Utskottets antagande således, att näringsfrågan i *sin omfattning* och *allmännare local-tillämpning* beror på 3:ne Stånds beslut och Konungens samtycke eller endast på detta senare, reserverar jag Sveriges städers hittills åtnjutna och i Grundlagen jemte flere ordonnantier förvarade fri- och rättigheter, under förmenande derjemte, att enär 3:ne från Hedervärda Bonde-Ståndet remitterade motioner af den mest genomgripande syftning, och om de biföllos, medförande städernes totala undergång, dertill gifvit full anledning, samt då Kongl. Maj:ts beslut i denna stora riks-angelägenhet ej ännu utgått, Höglofl. Utskottet bordt bestämdt uttala det, så väl i stats-ekonomiskt, som juridiskt och moraliskt hänseende fordom och nu erkända behof, att skillnad göres emellan stadsmanna- och landtmanna-näringar, samt emellan handtverkerier

och fabriker, och att alla näringar, utom landt-slöjden, böra under burskap i stad såsom deras ur-hem eller emot skattebidrag och prestationer till stad bedrifvas.

Denna min opinion vågar jag bifoga Rikets Ständers, enligt Utskottets förslag, afgifvande underdåniga skrifvelse, och så länge nu gällande Grundlag existerar och då, emot sann mening jemte Borgare-Ståndets efter år 1812 gjorde åtskillige förklaringar, man icke får tyda 1810 års concession, upprepar jag, att handel och näringar icke kunna rubbas från deras ursprungliga naturliga läge eller lagbundna local-tillstånd, utan böra fortfarande betraktas, i enlighet med Borgare-Ståndets år 1830 till Kongl. Maj:t ingifne underdåniga förslag, öfvertygad, att, hvad serskildt angår det egentligen reglementariska, Kongl. Maj:t äfven värdes fästa afseende å Borgare-Ståndets med bästa sakkännedom redan gjorda och ej vederlagde hemställanden och hvad vidare i denna del, med afseende å nu rådande tidsomständigheter, kan vid denna Riksdag i underdånighet frambäras, helst hvad öfrige 3:ne Riks-Stånden och Commerce-Collegium sökt göra gällande, sådant ej låter i flere fall förlika sig med städernes billiga fordringar eller näringarnes natur eller dessas idkares sjelfbestånd och oeftergifliga sjelfständighet, utan finge landet i allmänhet derpå skörda en eftertänklig missbelåtenhet, derest den så ifrigt önskade sjelfförsörjningsrätten, hvilken man ej tror kunna missbrukas och missleda, blefve obegränsad och gjordes oberoende af skicklighet, erfarenhet och alla de förnuftiga band, national-intresset nu mera fordrar och hädanefter sannolikt aldrig kan eftergifva".

Häri hafva instämt Herrar *Åbom*, *Gustafsson*, *Pousette*, *Åkesson*, *Örström* och *Wallander*.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALLDÉN,
1840.

N:o 40.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om förändrade anstalter för vakthållningen vid Corrections-Inrättningen å Långholmen.

Uti ett från Hedervärda Bonde-Ståndet till detta Utskott remitteradt memorial, har Riksdags-fullmägtigen *Jon Olsson* från Gefleborgs Län föreslagit Rikets Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Gardes-regementena hädanefter måge bestrida vakthållningen vid den å Långholmen varande Corrections-inrättning och de indeldta Regementena derifrån befrias.

Såsom anledning till detta förslag, har motionären åberopat det missnöje, som skall blifvit yttradt deröfver, att den indeldta soldaten ryckes från sitt hem och från odlingen af sitt torp för att bestrida den ifrågavarande vakthållningen, under det gardisten permitteras att kringvandra i landet; förmenande motionären, att Gardes-regementenas styrka skall vara nog stor för att deraf må kunna afsättas de 100 man, som för bestridande af vakten å Långholmen erfordras, och att således, jemte befrielsen för de indeldte regementena, kan beredas betydlig besparing af kostnad genom undvikande af de ofta långväga marcherna, hvaremot besparingen af gaget för de permitterade gardisterne förmodas endast komma Compagnie-cheferne till godo; och hafva med motionären sig förenat Riksdagsmännen *Hans Persson, Olof Persson* och *Eric Persson* från Gefleborgs Län, *Nils Persson* från Södermanland, *Nils Persson* från Örebro Län, *Jan Persson* från Upsala, *Didric Weström* från Stora Kopparbergs och *Eric Jansson* från Stockholms Län.

Enligt de upplysningar, Utskottet inhemtat, utgöra de här i Stockholm förlagda 2:ne Gardes-regementen tillsammans 1,600 man, deri äro inbegripne 48 man spel, och genom Passevolans-contract med Compagnie-cheferne den 9 Mars 1833, skulle af denna styrka 752 man få permitteras på 10 månader af året, derunder gaget likväl för Kongl. Maj:ts och Kronans räkning besparas. — För den vakthållning, som berörde regementen hittills bestridt, erfordras minst 684 man utom spelet, hvilken styrka likväl under vissa årstider ökas till 827 man. Den till 848 man, deraf 48 spel, beräknade stän-

digt effectiva styrkan, är således icke mer än motsvarig behofvet för den dagliga tjenstgöringen, och för att fylla den brist, som uppkommer för sjuka, beräknade till 140 man, samt recruter 90 man, som exerceras och deraf hindras från vakthållning, måste antalet af permitterade i mon deraf inskränkas och anses således öfverhufvud utgöra endast omkring 550 man; men denna styrka synes likväl tillräckligt stor, för att medgifva en ytterligare minskning af 100 man, motsvarande behofvet för vakthållningen å Långholmen, då i alla fall, vid jemn omgång, hvarje gardist kan lemnas en ledighet af 2 à 3 månader på året. — Som det med Compagni-cheferne afslutade Passevolance-contractet om beklädnads- och utrednings-persedlars vidmagthållande förutsätter en vidsträcktare permittering, följer väl deraf, att Compagni-cheferne måste ersättas för de kostnader, den ökade tjenstgöringen i detta afseende medförer; men då Statsverket äfven vid den indeldta truppens commendering måste vidkännas sådan kostnad, och den minskade besparingen af gage under permissionstiden icke kan leda till någon förlust, då aflöning för vakthållningen måste utgå, ehvad denna bestrides af indeldt eller värfvad trupp, lärer det vara uppenbart, att i begge dessa afseenden någon ökad utgift icke kan föranledas genom vakthållningens bestridande af Gardes-regementena, på sätt som är föreslaget, hvaremot den ganska betydliga marchekostnaden är att anse såsom ren besparing och derjemte undvikes de mångahanda olägenheter för landet, som med marcherne äro förenade, äfvensom det icke bör förbises, att den indeldta soldatens aflägsnande från sin vanliga verksamhet leder till ganska känbart mehn för både honom och hans rotehållare, då deremot den värfvade soldaten under permissionstiden ofta är stadd i förlägenhet för sysslosättning och bergning.

Till följd häraf anser sig Utskottet böra vördsamt tillstyrka:

att Rikets Höglofl. Ständer i underdånighet anhålla, att, till besparing af kostnad för Statsverket och för undvikande af de flera olägenheter, som äro förenade med den indeldta arméens commendering, Kongl. Maj:t täckes förordna, att den erforderliga vakthållningen å Corrections-inrättningen vid Långholmen må bestridas af Gardes-infanteri-regementena, med iagttagande, att, i den mon dessa regementen derigenom få vidkännas en vidsträcktare tjenstgöring, än som, uti det med Compagni-cheferne afslutade Passevolance-contractet är förutsatt, skälig ersättning för de sålunda ökade kostnaderne åt Compagnie-cheferne beredes.

Stockholm den 1 Juni 1840.

Reservationer.

Af Herr Friherre *Kræmer:* "Då den Afdelning, som haft behandlingen af detta ärende, afgifvit ett olika betänkande mot det, Utskottet nu här antagit, får jag i korthet redovisa för de åsigter, som inom densamma gjort sig gällande. Afdelningen upplyser nemligen, att den besparade aflöningen för permitteradt manskap tillfaller Kongl. Maj:t och Kronan, men icke Compagni-Cheferna, som motionären synes förmoda, samt att Gardes-regementena till fot, för att kunna fullgöra den dagliga tjenstgöringen, måste, hvilket med fullständiga handlingar blifvit styrkt, indraga i tjenstgöring större styrka, än passevolance-contractet emellan Kongl. Maj:t och Kronan och Compagni-Cheferne medgifver, och har Afdelningen ansett, att, då Gardes-regementena sålunda redan äro fullt upptagne af den vaktgöring dem tillhörer, ifrågavarande vakthållning bör fortfarande af indeldte Infanteri-Regementena turvis bestridas, helst med dessa commenderingar en för soldaten nyttig militärisk undervisning är förenad. Dessa åsigter delar äfven jag, och får, då jag ej haft tillfälle deltaga i öfverläggningarne härom, som ytterligare skäl anföra, att jag icke inser, hvarföre undantag med Långholms-commenderingen bör göras, då indeldta arméen bestrider mångfaldiga andra sådana commenderingar, såsom vid Grisslehamn, Waxholmen, Carlsten m. m., äfvensom att jag är öfvertygad om, att en ganska dryg kostnad skulle tillskyndas staten om, Compagni-Cheferne vid Gardes-regementena antingen skulle upphöra med passevolancen af truppens beklädnad, eller ock tillerkännas ersättning för förlusten genom all permitterings upphörande och dermed åtföljande starkare slitning af munderingarne samt betydligt försvårad recrytering. Dessutom anser jag, på sätt Utskottet afgjort ärendet, att Stats-Utskottet bordt derom höras, emedan beslutet inverkar på Tredje Hufvud-Titelns anslag."

Af Herr Friherre *Raab:* "Den af Utskottet föreslagna inskränkningen af den hittills vanliga permitteringen för manskapet vid Gardes-regementena anser jag vara betänklig, dels derföre, att, då allmänt är kändt och erkändt, att tjenstgöringen är så sträng, att man till och med trott sig deruti finna en orsak till den större sjuklighet och mortalitet, som visat sig inom garnizons-trupperne, än inom hufvudstadens öfriga befolkning, torde manskapet vara i behof af någon längre tids ledighet hvarje år, för att desto bättre uthärda fatiguen den återstående delen deraf, dels derföre, att, om manskapet icke skulle få begagna den nu medgifna permissions-tiden, för att derunder förvärfva sig något understöd, jemte det ringa gage, hvarför de tjena, förutser jag, att recryteringen af välfrejdadt manskap skulle ansenligen försvåras.

Den indeldta truppens commendering till ifrågavarande tjenstgöring verkar deremot fördelagtigt på dess tjenstbarhet genom den öfning och undervisning, som derunder blifver densamma meddelad, och är det af vigt att, då vi äro i saknad af exercis-compagnier, ej upphäfva denna välbetänkta utväg att i sin mon ersätta den.

Jag kan således icke instämma i det beslutade betänkandet, utan anser mig för min del böra afstyrka bifall till motionen."

Af Herr *Stjernsvärd:* "Emot Utskottets Betänkande N:o 40, får jag, på grund af följande, anmäla min reservation.

Oaktadt jag ej anser de ifrågavarande Gardes-regementena utgöra eller, under dess nuvarande organisation, kunna utgöra den elite-trupp af Arméen, som vore att önska, anser jag icke desto mindre deras innehafvande befattning som garde vara utaf den art, att den ej bör förenas med ifrågavarande fång-bevakning. Äfvenledes reserverar jag mig emot Utskottets beslut uti betraktande deraf, att, som ej andra anslag för infanteriets Corporals-skolor finnas att tillgå, utom de, som äro förenade med befattningen af fångbevakningscorpser, så skulle 4:e Militaire-Districtets regementen och corpser, genom Gardes-regementenas öfvertagande af bevakningen vid Långholmen, gå miste om den, med denna tjenstgöring förenade senare tidens så nyttiga och soldat-bildande inrättning."

N:o 41.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, angående föreslagna vilkor och iagttagelser vid befordran till embeten och tjenster, bestämmelser om Embetsmäns rang och upphörande af fullmagters meddelande å titlar, utan motsvarande tjenste-befattning.

Till Utskottets handläggning äro motioner öfverlemnade

från Ridderskapet och Adeln

af Herr *Rosenqvist af Åkershult*, som anfört, huruledes, efter 1809 års regements-förändring, ett stort antal af Rikets embeten och tjenster skola, ser-

deles efter Riksdagarnes slut, blifvit anförtrodde åt personer, hvilka, om de icke varit Riksdagsmän, aldrig kommit i fråga till de embeten, de erhållit, samt att militär-personer skola blifvit gynnade med civila befattningar, serdeles inom Tull- och Postverken, framför de embetsmän, som inom samma Verk många år tjenstgjort; och som icke allenast de sistnämnde embetsmännen skola härigenom varit förnärmade, utan äfven befordringarne, på sätt som då skett, i öfrigt skola verkat menligt på embets-förvaltningen, har motionären föreslagit, att Rikets Ständer behagade ingå till Kongl. Maj:t med framställning om missförhållandet uti det nu i flera år följda befordrings-systemet samt tillika uttrycka den rättvisa anhållan, det värdes Kongl. Maj:t icke blott låta detta system upphöra, så att Grundlagens ordalydelse, anda och mening må varda enda regulatorn i allt, som angår utnämningar och befordringar till embeten och tjenster, utan äfven afskaffa det både till osäkerhet i de allmänna göromålens oafbrutna gång och jemväl till skada för enskilde personer nu i senare tider införda bruket med embets- och tjenstemäns förordnande tills vidare;

af Herr *Hjerta Lars*, som föreslagit: 1:o att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att den rang, som gäller för Hofvets embetsmän icke måtte sträcka sig utom Hofvet, och 2:o att Kongl. Maj:t täcktes hädanefter icke utdela några Caracters-fullmagter, som lyda å annan värdighet eller tjenst, än den, som innehafvaren bestrider;

Från Preste-Ståndet

af Herr Prosten *Ahlqvist:* att, som det för ingen skall vara okändt, huru, under senare år, en mängd embeten af högre och lägre grader icke i lagenlig ordning blifvit behörigen tillsatta, utan genom tillförordnande åt personer uppdragna, något correctiv emot ett sådant tillsvidare-system måtte af Rikets Ständer anordnas, så att dessa, emot all ordning stridande, ofta mångåriga tillförordnanden må upphöra och de ordinarie embetena med ordinarie embetsmän, ju förr desto heldre och allt framgent, enligt lag och laga stadgar, blifva försedda;

Från Borgare-Ståndet

af Herr *Ekholm*, som förmenat, att bristen på duglige embetsmän i administrationens serskilda grenar borde räknas ibland de orsaker, som menligt inverkat på de allmänna ärendenas behöriga gång, samt att denna brist vore att härleda derifrån, att, vid befordringar till högre platser inom samhället,

icke alltid fästats det afseende på förtjenst och skicklighet, som 28 §:n Regerings-Formen förutsätter, utan i samma mon, som oskickligheten undanträngt förtjensten från de högre platserne, hafva utmärkande förmögenheter i lägre tjenstegrader måst stå i skuggan eller blifvit förhatliga och förföljde. Talrika exempel skola icke saknas, att personer anställas i tjenstgöring och erhålla förmanskap öfver andra, oagtadt de icke ega den minsta förberedande kunskap eller erfarenhet, hvarpå deras verksamhet kan stödjas, och hvilka således äfventyra att antingen bero af de tjenstemän, för hvilka de äro ämnade att tjena till rättesnöre, eller ock begå misstag och åstadkomma oreda. I afsigt att åstadkomma någon förbättring härutinnan, har motionären föreslagit, att Rikets Ständer, medelst underdånig Skrifvelse till Kongl. Maj:t, ville uttrycka och anmäla landets temligen allmänt delade önskningar i följande afseenden:

1:o att, sedan, igenom flera serskildta författningar blifvit förordnadt, att hvar och en, som söker inträde i något af Rikets Collegier eller åtskilliga andra Embetsverk, bör förut hafva undergått examen i föreskrifne ämnen vid något af Rikets Universitet, hädanefter, äfven vid besättande af högre civila embeten och befattningar, såsom civila Stats-Råds- Presidents- och Landshöfdinge-platser m. fl., icke någon person må komma i åtanka, som icke presterat de prof af skicklighet, hvilka för erhållande af underordnade beställningar i samma embetsbana blifvit föreskrifne och hvars förtjenst icke blifvit pröfvad under tjenstgöring i lägre grader samt derunder jemväl ådagalagt oförvitligt uppförande, så vida icke Kongl. Maj:t, af förekommande synnerliga skäl, efter serskild ansökning derom, skulle finna för godt att härifrån bevilja eftergift derföre, att den sökande ådagalagt skickligket medelst utgifna skrifter eller eljest, under bestridande af värf, som berott af allmänt förtroende; hvilket tillstånd likväl borde hafva erhållits minst ett halft år förr, än den sålunda benådade personen kunde komma i fråga vid omförmälde embetens besättande;

2:o att, enär 28 §. Regerings-Formen synes inskränka Kongl. Maj:ts rättighet att förfoga om tjensters besättande efter deras egenskap, hvarmed ingen annan skall kunna förstås, än hvad de af ålder innehaft, Kongl. Maj:t ville återgifva åt de serskilde Embetsverken den rättighet, som i senare tider blifvit dem betagen, att förordna om åtskilliga lägre tjenstebefattningars fyllande, helst det skall vara ostridigt, att desse bäst äro i tillfälle att bedöma de sökandes skicklighet och förtjenst, samt Konungen är i alla fall förbehållet att uti besvärsväg meddela de rättelser, som omständigheterne någon gång kunde påkalla; och slutligen

3:o att, som flere vigtiga och ansvarsfulla sysslors besättande medelst

Nådiga förordnanden tills vidare, icke skall kunnat undgå att medföra en vacklande och osammanhängande behandling af allmänna ärenden, Konungen icke måtte förordna någon person till bestridande af en syssla på obestämd tid utöfver ett halft år, hvarunder tillräcklig erfarenhet förmodas säkerligen kunna inhemtas, huruvida samma person besitter alla nödiga egenskaper att till Kongl. Maj:ts och Rikets sannskylldiga båtnad uppfylla sina vigtiga åligganden;

af Herr *Bagge*, som, med föranledande af Herr *Ekholms* ofvannämnde motion, yttrat, att han ansåg upphofvet till det klandrade befordringssättet i de högre graderne, böra sökas uti den låga ståndpunkt, hvarpå den civila tjenstemanna-personalen i allmänhet, i förhållande till den militära och hofvets, blifvit satt, dertill Rikets Ständers njugghet emot den förstnämnda äfven skall bidragit, hvarföre han föreslagit, att Rikets Ständer, med anslående af erforderlige löner till de civile tjenstemännen, hvilkas antal bör inskränkas till hvad, som för Statens administration är behöfligt, göra underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t i Nåder täckes genom författning bestämma den värdighet, som bör åtföljа civila, militära och ecclesiastika embeten och tjenster, i förhållande till den vigt, som deras verksamhet bör hafva för Staten, och hvarvid ådagalagd lärdom äfven syntes böra komma i beräkning, äfvensom den Kongl. Hofvets icke tjenstgörande embetsmän åtföljande värdighet syntes böra begränsas inom Hofvets område, hvaröfver det tillkommer Konungen att enskildt förordna, och ej sträckas derutom till landsorten, samt att titlars medelande måtte upphöra och hvarje embets- och tjensteman inträda i den värdighet, som hans innehafvande befattning blifvit tillagd, så länge den af honom innehafves, utan afseende derpå, att han förut innehaft någon högre;

af Herr *Petré*, att Rikets Ständer måge hos Kongl. Maj:t anhålla, att sådane personer, som å Hofstaten innehafva tjenster och embeten, vare sig i ett eller annat afseende, icke måtte befordras i Statens tjenst, hvarken till civila eller militära befattningar;

Från Bonde-Ståndet

af *Ephraim Larsson* från Elfsborgs Län, hvilken föreslagit, att, i anseende till de flera olägenheter, som skola uppstått deraf, att lediga embeten icke blifvit tillsatte med ordinarie embetsmän, utan varit förvaltade efter förordnande tills vidare, det må stadgas, att intet embete må blifva otillsatt och förvaltas efter förordnande längre, än någon viss kort tid, t ex. ett halft år, ifrån det Regeringen kommit lagligen i tillfälle att tillsätta det, nemligen ifrån ledigheten i fråga om sådana tjenster, hvartill förslag icke upprättas, eller

ifrån förslagets complettering, der sådant eger rum, dels att, på det nit och skicklighet inom embetsverken må uppmuntras, det må föreskrifvas, att ingen skall kunna erhålla en civil befattning, hvartill han icke undergått vederbörlig examen eller annars, genom längre och godkänd tjenstgöring vid samma administrations-gren, visat sig ega skicklighet;

af *Nils Jeppsson* från Malmöhus Län, att, då hittils de bättre lönade befattningarne vid Tull- och Postverken vanligtvis skola blifvit anförtrodde åt militärer, till förfång för de tjenstemän, som från yngre åren tjenstgjort inom samma Verk, emot ringa löneförmoner, ett sådant befordringssätt må ändras sålunda, att ingen tjensteman inom de nämnde Verken må förbigås, då han med giltiga bevis styrkt sig ega skicklighet till den plats, han söker.

De olika framställningar, som hvardera af dessa motioner innehåller, kunna sammanföras till följande serskilda förslag, hvaröfver Utskottet också serskildt skall yttra sig, nemligen:

1:o om vilkor för befordran till högre civila embeten, såsom civila Stats-Råds-, Presidents- och Landshöfdinge-platser.

Dessa embeten tillsättas af Kongl. Maj:t utan förslag eller föregången ansökning, och Kongl. Maj:ts så beskaffade omedelbara val af embetsmännen förutsätter, att de ådagalagt sig ega de för tjensten erforderliga egenskaper, och att desse äro af Kongl. Maj:t direct kände. Om det likväl, under tjenste-utöfningen, skulle visa sig, att de icke motsvara, hvad af dem varit väntadt, eger Kongl. Maj:t deremot, enligt 35 §. Regerings-formen, att dem genast från sina embeten skilja, så vida de icke innehafva domare-embeten.

För det grannlaga och med Rikets sannskyldiga nytta enliga handhafvandet af dessa Kongl. Maj:ts prerogativ, äro Kongl. Maj:ts Rådgifvare lagligen ansvarige, och detta är, hvad embetens tillsättande beträffar, den säkerhet för Statsförvaltningens behöriga gång, som genom Grundlagen är stadgad och som utgör sjelfva grunden för det närvarande Statsskicket. Det tillkommer icke detta Utskott att ingå i något yttrande om det verkligen inträffat, hvad i motionerne är uppgifvet, att vid befordingar icke alltid varit fästadt afseende å förtjenst och skicklighet, utan oskickligheten vid många fall undanträngt förtjensten. — För undersökning derom och utkräfvande af ansvar derföre, är annan ordning i Grundlagen föreskrifven, och den åberopade säkerheten må icke anses förfelad, om också afvikelser egt rum, så länge rät-

ge rättelsen beror endast på anlitande af det skydd, som genom Grundlagen är anvisadt. De nu föreslagne vilkoren för befordran till ifrågavarande embeten äro deremot alldeles otillräckliga och skulle i många fall verka emot sitt ändamål. De för inträde vid Embetsverken föreskrifna kunskapsprof innebära i och för sig sjelfva ingen säkerhet om embetsmanna-skicklighet. De förutsätta endast en kunskapsgrad, den man i allmänhet anser nödvändig, såsom vilkor för förvärfvande af embetsmanna-förmåga och dess utveckling. Den skicklighet, som ådagalägges under utöfning af underordnade embetsbefattningar, är icke alltid och kanske sällan förenad med de serskilda anlag och den mera omfattande förmåga, som ovilkorligen erfordras för de högre embetsbestyren eller egentliga Chefs-platser och hvilka oftare utbildas under en annan art af verksamhet med mera tillfälle till mångsidig erfarenhet, än den oafbrutna tjenstgöringen inom ett serskildt Embetsverk medgifver. De, som besitta dessa egenskaper och denna förmåga, och för dem tillvunnit sig Konungens och nationens förtroende, måste således anses mest behörige att anlitas för Statsförvaltningen, utan afseende å hvad bana de förut beträdt, och det hinder derföre, som skulle uppställas genom en förut gifven bestämmelse, i enlighet med hvad nu är föreslaget, kunde på det mest eftertänkliga sätt verka menligt på denna förvaltning.

På dessa skäl anser Utskottet sig böra tillstyrka,

att förslaget om vilkor för befordran till högre civila embeten icke må föranleda till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd;

2:o att vid befordringar i allmänhet må iagttagas, att de, som längre tid oförvitligen tjenstgjort inom ett embetsverk, måga, vid yppade ledigheter, i sin tour komma i åtanka till befordran och icke af personer, som ej förut beträdt samma bana, utestängas, på sätt som hittills skall skett, genom militärers befordran till bättre lönade befattningar vid Tull- och Postverken.

Enahanda motioner hafva, hvad befordringar inom Postverket beträffar, blifvit väckta vid sista Riksdagen, och Rikets Ständer hafva, i anledning deraf, uti underdånig Skrifvelse, hos Kongl. Maj:t (N:o 92.), anmält, att Rikets Ständer väl funnit, å ena sidan, att någon våda för det allmänna eller skälig anledning till klagan öfver vederfaren orättvisa för Postverkets extra ordinarie tjenstemän, icke kunde härledas derifrån, att sådane Statens tjenare, hvilkas verksamhets-förmåga väl icke upphört, men som, i anseende till sjuklighet eller andra dylika orsaker, icke längre kunna fortfara med de militära eller civila tjenstebefattningar, de förut innehaft, varda, utan att förut hafva vid Postverket tjenstgjort, till Postsysslor befordrade; men ock, å andra

sidan, att, inom Postverket, liksom andra embetsverk, en längre tids nöjaktig tjenstgöring är förtjent af uppmärksamhet och belöning; hvaraf Rikets Ständer hemtat anledning att i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t, vid återbesättande af lediga tjenster, inom och under Postverket, täcktes fästa Nådigt afseende å långvarig, nitisk och pålitlig tjenstgöring vid samma Verk.

Hvad sålunda, serskildt om befordringar inom Post-Verket är yttradt, finner Utskottet fullt tillämpligt i allmänhet vid frågor om befordringar inom de Verk, hvarå de nu väckta motionerne kunna anses hafva afseende, och efter den underdåniga anmälan af Rikets Ständers åsigter i detta ämne, som redan skett, torde en förnyad framställning derom synas så mycket mera öfverflödig, som den icke kan anses föranledd af sedermera inträffade tilldragelser; derföre Utskottet hemställer,

att motionerne i denna del må lemnas utan afseende.;

3:o att Kongl. Maj:t icke må förordna någon person till bestridande af någon syssla på obestämd tid utöfver ½ år, utan, vid inträffande ledigheter, ordinarie embetsmän inom denna tid utnämnas.

Till Stats-förvaltningens fullordnade skick och det grannlaga handhafvandet deraf hörer ovedersägligen i allmänhet, att, vid inträffande ledigheter, ordinarie embetsmän utnämnas utan annat uppehåll, än det, som är en följd af den ordning, som för utnämningen är föreskrifven; men det gifves likväl förhållanden, då undantag härifrån äro oundvikliga, och påkallade af vården om Rikets sannskyldiga nytta. Ett sådant förhållande af mera vidsträckt omfattning, som i synnerhet vid detta tillfälle icke bör förbises, är den förändrade reglering af Embets-verken och deras personal, som, af Rikets Ständer längesedan påyrkad, till en del är verkställd och än vidare lärer böra fortgå, synnerligen i följd af den nya organisationen på Departementer. Intilldess den hunnit fulländas, är det nödvändigt, att de embeten, som komma i fråga att indragas, hållas ledige, så vida icke regleringen skall uppehållas eller Staten belastas med fortfarande aflöning för embetsmän, som icke komma att användas. För öfrigt är det icke möjligt att förut beräkna hvarje fall, då tillsättningen må fördröjas eller icke, och ännu mindre kan tiden för dröjsmålet bestämmas, utan måste sådant bero på serskildt pröfning vid hvarje inträffande ledighet och, äfven i detta afseende, säkerheten för det grannlaga förfarandet hvila på Konungens Rådgifvares ansvarighet för sina rådslag; derföre Utskottet hemställer,

att förslaget om bestämmande af viss tid för återbesättande af lediga sysslor ej för närvarande må leda till någon Rikets Ständers åtgärd;

4:o att Kongl. Maj:t måtte återgifva åt de serskilda Embets-verken den rättighet, som i senare tider blifvit dem betagen, att förordna om åtskillige lägre tjenste-befattningars fyllande.

Så vidt af framställningen kan fattas, lärer detta förslag hafva afseende på tjenstemän, som förut varit af Collegier eller andra Embetsmyndigheter tillsatta, men nu mera af Kongl. Maj:t utnämnas, och något annat skäl till förslaget är icke uppgifvet, än att embetsverken skola vara bäst i tillfälle att bedöma de sökandes skicklighet och förtjenst. Detta tillfälle lemnas äfven nu icke obegagnadt, då till sådane tjenster alltid upprättas förslag af de myndigheter, hvarunder de lyda, och som för öfrigt hvarken erfarenheten lärer visat eller Utskottet kan förutse några ofördelaktiga verkningar af den numera antagna ordningen för tjensternes tillsättande, utan man tvärtom bör föreställa sig en ökad grannlagenhet uti den högre pröfning, som de sökandes förtjenst och skicklighet är underkastad, samt en större enhet i åsigterne vid samtlige tjensternes tillsättande, kan Utskottet

icke tillstyrka bifall till detta förslag;

5:o att genom författning må bestämmas den värdighet, som bör åtföljа embeten och tjenster, i förhållande till hvarderas vigt och äfven med beräkning af dervid förutsatt lärdom, samt att Hof-embetsmäns rang icke må sträcka sig utom Hofvet.

Uti de bestämmelser om embetens värdighet, som den för närvarande gällande Rangordningen innehåller, förete sig ostridigt mångfaldiga missförhållanden, till följd af de förändringar i samhällsskicket, som inträdt under den mångåriga tiderymd, som förflutit, sedan denna författning utfärdades. En och annan förändring deri har också under senare tider egt rum, men ännu saknas likväl i allmänhet en fullständigt ordnad öfverensstämmelse emellan värdigheten och vigten af hvarje embete. Någon egentligen menlig verkan på embets-förvaltningen kan väl icke härifrån härledas, då förhållandet såsom befallande eller lydande är fullkomligt oberoende af Rang-ordningen och denna äfven, vid fråga om befordringar, föga tages i beräkning, derföre det också synes Utskottet, att all lagstiftning i detta ämne, såsom i sig sjelf i vår tid af föga vigt, är att betrakta såsom umbärlig, helst det anseende, som med hvarje embete bör vara förenadt, säkrast vinnes genom dess grannlaga och värdiga handhafvande och svårligen torde kunna framkallas genom ett lagbud, der dessa egenskaper saknas. Om lagstiftningen åter anses böra qvarstå, till följd af den mångåriga häfden och de vanor, som derefter lämpat sig, anser Utskottet likväl, att den måste stödjas på riktiga grunder, om den skall bibehålla något anseende såsom lag. Från denna synpunkt torde det anses nödigt,

att författningarne i förevarande ämne öfverses och omarbetas, hvilket lämpligast synes böra ske efter fulländandet af den för handen varande förändrade regleringen af Styrelse-verken, och Utskottet tillstyrker således vördsamligen,

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, sedan Statens embeten och tjenster blifvit ordnade, i öfverensstämmelse med den reglering, som ansetts nödig, Kongl. Maj:t täckes genom författning bestämma den hvarje embete och tjenst tillkommande värdigheten, i förhållande till dess vigt inom statsförvaltningen, samt att Kongl. Maj:t dervid täckes fästa serskildt afseende på det missförhållande, som hittills egt rum i detta fall genom den högre rang, som tillerkänts de i sig sjelf vida mindre magtpåliggande Hoftitlarne, helst då dessa ej äro förenade med någon motsvarande tjenstgöring, hvarföre Rikets Ständer för sin del i underdånighet anhålla, att antingen ingen rang må utom Hofvet tillerkännas dessa titlar, eller ock en vida lägre och emot deras verkliga vigt afpassad, än som hittills varit fallet;

6:o att inga caracters-fullmagter må meddelas, som lyda å annan värdighet eller tjenst, än den, som innehafvaren bestrider.

Genom sättet att utdela detta slags nåde-bevisningar, måste de anses hafva i det närmaste förfelat det dermed åsyftade ändamålet att uppmuntra embetsmanna-nitet och belöna förtjensten. Den flärdfria förtjensten finner föga deri någon belöning, hvaremot utmärkelserna utgöra en lockelse för fåfängan och ytligheten, så mycket mera förderflig, i den mon den leder till en yppighet i lefnadssättet, som störer det ekonomiska sjelfbeståndet. Denna missrigtning är att anse såsom slutligen stadfästad genom den dryga beskattning, som är förenad med caracters-fullmagter, dels vid deras emottagande, dels sedermera genom årliga afgifter, hvaraf följden nödvändigt är, att den med knappa löne-förmoner försedde obemedlade tjenstemannen måste antingen låta påbörda sig kostnader, som hans vilkor icke medgifva, eller ock underkasta sig att, endast för undvikande deraf, se sig i yttre värdighet eftersatt dem, som i verklig förtjenst äro honom jemlika eller underlägsna. I anledning häraf anser sig Utskottet böra vördsamt tillstyrka,

att Rikets Höglofliga Ständer, med framställning af detta förhållande, hos Kongl. Maj:t anmäla den underdåniga önskan, att fullmagter å namn heder och värdighet, utan verklig tjenste-befattning icke måga meddelas;

7:o

7:o att Hof-Embetsmän icke måga till några statens embeten befordras.

Några skäl för detta förslag äro icke af motionären uppgifne och Utskottet har icke eller kunnat igenfinna några sådane, utan synes det snarare, som om förslaget strider emot 28 §. Regerings-Formen, som stadgar, att, vid befordringar, endast skall hafvas afseende å förtjenst och skicklighet; och får Utskottet således tillstyrka,

att detta förslag lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 Juni 1840.

STOCKHOLM, ECKSTEINSKA BOKTRYCKERIET 1840.

N:o 42.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, angående föreslagen förändring af Författningarne om grunderne för befordran till civile Embeten och Tjenster.

Genom motion hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln, har Herr *von Moltzer* påkallat uppmärksamhet å olägenheterne af de obestämda, under olika styrelseformer utkomne, Författningar, som nu skola tjena till ledning vid behandling af civila befordringsmål och å behofvet af en Författning, hvilken, med lika ordning och fullständighet, som det till närvarande Statsskick mindre lämpliga Tjenste-Betänkandet af år 1756, innefattar alla i detta afseende nödiga föreskrifter, hvarföre är föreslaget, antingen att grunderne för en Befordrings-lag uppgifvas och af Rikets Ständer pröfvas, eller ock att Rikets Ständer förnya den underdåniga anmälan hos Kongl. Maj:t, som vid 1830 års Riksdag blifvit i detta ämne gjord.

I anledning af en motion, som i enahanda syftning varit väckt vid Riksdagen åren 1829 och 1830, har Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, genom Betänkande N:o 174, yttrat sig, att, ehuru Utskottet funnit det ofvanomförmälde Tjenste-Betänkandets återställande till kraft och verkan vara oförenligt med vår närvarande civilisation och samhällsordning, hade Utskottet dock icke kunnat förbise behofvet af en Författning, som med lika ordning och fullständighet omfattade alla till civile befordringsmål nödige föreskrifter; under hvilken synpunkt och då tillika olägenheterna af de obestämda, under skiljda styrelsesätt utkomne, förordningarne, som nu skola tjena till ledning vid sådane frågors behandling, ansågos vara allmänt kända och öfverklagade, Utskottet fann sig ega all anledning att fästa Rikets Höglofl. Ständers uppmärksamhet på den framställda önskan om dessa Förordningars genomseende och granskning; men företagandet af ett sådant arbete under dåvarande Riksmöte ansåg dock Utskottet destomindre leda till ändamålet, som Styrelseverkens påbörjade nya organisation, hvarefter stadgandena i den civila Befordrings-lagen, till vinnande af full practisk användbarhet, borde lämpas, då ännu ej hunnit sin fullbordan; och då härtill kom, att flere hit hörande frågor i anledning af detta sammanhang, redan blifvit i Serskildta Utskottets vid 1823 års Riksdag afgifne

betänkande till Konungen öfverlemnade, ansåg Utskottet sig böra tillstyrka, det Rikets Ständer måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville, i sammanhang med Styrelse-verkens organisation, låta utarbeta en fullständig Författning, rörande civila befordringar och dermed omedelbart gemenskap egande frågor.

Rikets Höglofl. Ständer, som godkänt detta yttrande, hafva, i enlighet dermed, hos Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning, genom skrifvelse N:o 352, men någon Författning i ämnet har likväl sedermera icke blifvit utfärdad, förmodligen af den anledning, att den förändrade organisationen af Styrelse-verken ännu icke är fulländad. — I samma mon organisationen fortgått, har det, till följd af de förändrade förhållanden, som derigenom inträdt, visat sig allt mera angeläget, att en derefter lämpad Lag om befordringar utfärdas, och denna angelägenhet har utan tvifvel tagit åt sig än ytterligare vigt, genom den vid närvarande Riksdag af Konung och Rikets Ständer antagna förändringen af Stats-Rådets organisation, då den dervid förutsatta ansvarigheten för Statsförvaltningen synes ovilkorligen påkalla närmare bestämmelser om den rätt, som tillkommer hvarje förman, i afseende på valet af underlydande tjenstemän.

Utskottet, som för öfrigt helt och hållet instämmer uti hvad Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet vid Riksdagen åren 1829 och 1830 yttrat, anser sig, till följd häraf, böra tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer,

att, med åberopande af den förut gjorda underdåniga framställningen, hos Kongl. Maj:t ytterligare i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täckes låta utfärda en, efter närvarande förhållanden lämpad, Lag om civila befordringar, hvilken tydligen bestämmer den rätt, som förmän härvid tillkommer, i afseende på dem underlydande tjenstemän, samt antyder de grunder, hvarefter sökandes befordringsanspråk böra bedömas.

Stockholm den 2 Juni 1840.

N:o 43.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, angående föreslaget förbud för Tjenstemän vid Embetsverken att på samma gång innehafva mer än en tjenst med lön på Stat.

I detta ämne äro motioner väckte inom Ridderskapet och Adeln, af Herrar *Palmcrantz* och *Reutersvärd*, *Pehr Adam*, samt inom Preste-Ståndet af Herr Prosten *Ahlquist*, hvilka enstämmigt framställt, huruledes, då flere tjenster i olika Embetsverk med lön på stat på en gång innehafvas, olägenheter deraf uppstå, dels genom göromålens mindre granlaga handhafvande, då tjenstemannen icke skall medhinna att åt hvarje serskild befattning egna all den tid och uppmärksamhet, som erfordras, dels genom hindret för inhemtandet af grundliga kunskaper och stadgad erfarenhet i Embets-förvaltningen, då den emellan flere, sins emellan fremmande ämnen, delade sysslosättningen måste verka, att skickligheten blifver ytlig i allt, dels ock derigenom, att, då flere löner sålunda upptagas af äldre tjenstemän, utsigterna till befordran för de yngre är så aflägsen, att de måste anses sakna den för deras nit och verksamhet nödiga uppmuntran och äro, under en mångårig lönlös tjenstgöring, underkastade uppoffringar af enskilda tillgångar, som ofta verka till förstörelse af deras ekonomiska bestånd, i anledning af hvilket allt det är föreslaget, att Rikets Höglofl. Ständer måge till Kongl. Maj:t frambära den underdåniga önskan, att ingen må hädanefter innehafva flere än en tjenst med lön af Statsmedlen, dervid en af motionärerne likväl föreslagit det vilkor, att undantag af denna allmänna föreskrift måtte af Kongl. Maj:t för serskilda fall kunna, på skeende underdånig ansökning, medgifvas.

Utskottet, som fullkomligt delar motionärernes åsigter om angelägenheten af den föreslagna förändringen, anser den icke kunna tillvägabringas annorlunda, än genom en sådan reglering af Embetsverken, att hvarje tjenstebefattning gifver full sysselsättning åt sin innehafvare och deremot är förenad med sådane löne-förmoner, att de motsvara nödtorftig bergning, då orsaken till det öfverklagade förhållandet uppenbart igenfinnes deri, att i många fall tjenstemännens antal är större, än som för göromålen erfordras och löne-vilkoren deremot så ringa, att ingen kan finna sig bergad, utan att med flere befattningar förena flere löner. Denna angelä-

genhet har också utgjort ett af de föremål, som Rikets Ständer hufvudsakligen åsyftat med de, vid flere föregående Riksdagar, hos Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställningar och förslag om Embetsverkens förändrade organisation, och då den ännu icke hunnit fulländas, torde häraf till en betydlig del orsaken kunna härledas, hvarföre det af motionären äskade och för en ordnad och ändamålsenlig förvaltning högt påkallade förbudet emot flere tjensters beklädande af en och samma person, ej blifvit utfärdadt, såsom allmänt och ovilkorligt gällande, ehuru för några Embetsverk serskilda föreskrifter äro i denna syftning meddeldte. Angelägenheten är emedlertid af den vigt, att, i Utskottets tanka, den påkallar Rikets Höglofl. Ständers ytterligare uppmärksamhet, och Utskottet anser sig derföre böra tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, i den mon, genom den förändrade organisationen, den umbärliga tjenstemanna-personalen kunnat indragas och sålunda tillfälle beredas att med hvarje befattning förena sådane löne-förmoner, som motsvara dess innehafvares behof för bergning, det må påbjudas, att inom Embetsverken ingen må på en gång innehafva flere än en sådan befattning med lön på stat.

Stockholm den 2 Juni 1840.

N:o 44.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion att förekomma Tjenste-accord.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet har Utskottet emottagit en af Riksdags-fullmägtigen *Petter Mårtensson* från Jönköpings Län väckt motion, att, sedan Kongl. Maj:t, för att förekomma tjenste-accorden bland Landt-Statens tjenstemän, täckts i Nåder anbefalla, att vid ansökningarne skola fogas förbindelser af de sökande att hvarken utgifva eller vid sin afgång fordra någon afgift i egenskap af så kalladt accord, af hvad namn det vara må, sådana förbindelser hädanefter måga utgifvas under *Edsförplig-*

telse; men som öfverträdelser af de ifrågavarande förbindelserna äro förenade med embetsmanna-ansvar, så väl för tjenstemannen sjelf, som för den förman, af hvilken han till tjensten föreslås, såvida denne om öfverträdelsen kan ega kännedom, och förbindelsen således har helgd af embets- och tjenstemanna-eden, anser Utskottet den yrkade ytterligare bekräftelsen icke vara nödig eller lämplig, hvarföre Utskottet hemställer,

att *Petter Mårtenssons* motion lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 Juni 1840.

N:o 45.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, angående föreslagen indragning af vice Presidents-Embeten i Hof-Rätterne och förändrad benämning af Hof-Rätternes Ledamöter, samt om ordningen för förslag till Ledamöter i Hof-Rätter och Collegier.

Genom motion inom Vällofl. Borgare-Ståndet, har Herr *Bagge* föreslagit, dels att vice Presidents-Embetena inom Hof-Rätterne måtte indragas, dels att, som det skall synas oformligt, att Ledamöter i en Öfver-Rätt hafva olika benämningar, då deras befattning är lika, hvilket förmodas hafva föranledt Kongl. Maj:t att, vid Kammar-Rättens och Kongl. Collegiernes reorganisation, borttaga Assessors-benämningen, denna benämning äfven för Hof-Rätterne måtte upphöra, hvaremot, på det skicklige sökande till Råder i Rikets Öfver-Rätter och Collegier må kunna sig anmäla, samt det icke ensamt bero af Presidenterne att föreslå den, som någon af dem finner skicklig och förtjent, ifrågavarande Råds-Embeten icke borde utnämnas i annan ordning, än efter af Öfver-Rätter och Collegier upprättade underdåniga förslag å trenne sökande, i enlighet med hvad för Assessors-Embeten är stadgadt genom Tjenste-betänkandet, som blifvit fastställdt, genom Kongl. Förordningen den 23 November 1756, och hvaröfver den förklaring borde begäras, dels att den Öfver-Rätters och Collegiers Betjente förunnade rättighet, att en af dem bör på förslag uppföras, icke är att förstå så, som

skulle de vara berättigade att alltid intaga första rummet, hvilket i senare tider skall blifvit tillämpadt, utan att bemälde Betjente böra tilldelas det rum på förslaget, som är öfverensstämmande med ådagalagd skicklighet och förtjenst, i jemförelse med de tvänne sökande, hvilka i öfrigt komma att derpå uppföras.

Som vice Presidenterne i Hof-Rätterne hufvudsakligen endast tillhörer att företräda Presidenternes ställen, vid tillfälle af deras frånvaro, eller då de äro hindrade, och detta skall synas lämpligen kunna bestridas af den för hvarje tillfälle närvarande äldste Hof-Rätts-Ledamoten, utan rubbning af ärendenas jemna gång, kan Utskottet icke tveka, att ju deras embeten äro umbärliga, hvilket också visat sig med Hof-Rätten öfver Skåne och Blekinge, der någon vice President aldrig funnits; hvarföre Utskottet tillstyrker, att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställa,

att vice Presidents-embetena i Hof-Rätterne måga indragas vid nu varande innehafvarnes afgång;

äfvensom Utskottet instämmer i motionärens åsigt, att, då Hof-Rättens samtlige Ledamöter hafva likartade embetsåliggande, det icke finnes någon giltig anledning för den olika benämningen af Hof-Rätts-Råd och Assessorer och den dem emellan varande skillnaden i värdighet; och får Utskottet således hemställa,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om förändring deraf, så att benämningen af Assessorer upphörer och samtlige Ledamöterne benämnas Hof-Rätts-Råd samt tillerkännas den dermed förenade värdigheten.

Hvad åter beträffar den af motionären föreslagna ordningen för upprättande af förslag till Ledamöter i Hof-Rätterne och Collegierne, får Utskottet åberopa dess serskildt afgifne Utlåtande N:o 2 angående iagttagelser vid befordrings-förslag i allmänhet.

Stockholm den 2 Juni 1840.

N:o 46.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att befordringar till Embeten och Tjenster icke måga hindra Embetsverkens förändrade organisation.

Genom ett från Vällofl. Borgare-Ståndet remitteradt memorial, har Herr *Bagge* föreslagit, att, som det icke sällan erfares, att hinder för reformer i Embetsverken möter derigenom, att embets- och tjenstemän påyrka att blifva bibehållne vid deras embeten och tjenster, så beskaffade, som de voro, då de dertill befordrades, det må genom allmän Författning stadgas, att skeende befordringar icke måga hindra de förändringar i Embetsverkens organisation, som Konungen och Rikets Ständer kunna finna vara förenlige med Rikets väl.

För det sålunda antydda ändamålet, har hittills, under det Styrelse-Verkens förändrade organisation varit förberedd eller fortgått, vanligen varit iagttaget, att, vid inträffande ledigheter af embeten och tjenster, på hvilka förändringen ansetts kunna verka, de icke blifvit tillsatta annorlunda, än tills vidare, eller ock att i de derå utfärdade fullmagterne varit förbehållet, att löne-vilkoren skulle lämpas, efter hvad vid den skeende organisationen kunde bestämmas, och på sådant sätt synes det af motionären befarade hindret för organisationens fortgång, äfven framdeles kunna förebyggas; hvaremot det af motionären föreslagna stadgandet skulle vara stridande emot 36 § Regerings-Formen, så vidt det vore fråga om embets- och tjenstemän, som icke annorlunda, än efter ransakning och dom, kunna mot sin vilja från sina sysslor skiljas, och är öfverflödigt, med afseende å dem, som uppräknas i 35 § Regerings-Formen, då desse kunna entledigas, när Kongl. Maj:t pröfvar Rikets tjenst det fordra; hvarföre Utskottet måste tillstyrka,

att förslaget lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 Juni 1840.

N:o 47.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om iagttagelser vid utnämningar till Riddare-värdigheter.

Från Höglofl. Ridderskapet och Adeln har Utskottet emottagit en motion af Herr *Rosenqvist af Åkershult*, hvari framställes, huruledes Kongl. Förordningen den 23 Februari 1748, angående de 3:ne förnämsta Riddare-ordnar, föreskrifver, att dessa, då de tilldelas enskilde Svenskar, icke kunna förvärfvas annorledes, än för ådagalagde stora talanger, tapperhet, långvarig och nyttig tjenst, snille och för Riket nyttige egenskaper, samt att hvar och en, som till Riddare af Svärds- eller Nordstjerne-Orden utnämnes, skall gifva förteckning på sine gjorde tjenster, samt i hvilka ärenden han till Rikets tjenst är och varit brukad. Med tillämpning af dessa stadganden skall det synas vara en afgjord sak, att inga andra än Rikets synnerligen utmärkte embets- och tjenstemän kunna hugnas med någon af berörde ordnar, men den nyare och nyaste tidens erfarenhet skall dock visat, hurusom föga bekanta personer, till och med utom tjenstemanna-classen, blifvit decorerade, och då man efterfrågat deras ingifne förteckningar på gjorde tjenster och i hvilka ärenden de till Rikets tjenst och fromma äro och varit brukade, skola dessa varit svåra att igenfinna — hvarföre, då det i åberopade Författningen antydde ändamålet med de trenne Riddare-ordnarne skulle förfelas och dessa blifva utan allt värde, om de tilldelas andra personer, än sådane, på hvilka kan fullkomligt tillämpas, hvad som är stadgadt såsom vilkor för utmärkelsen, motionären hemställt, att Rikets Ständer måtte hos Konungen framställa nödvändigheten deraf, att, hvad uti Kongl. Förordningen den 23 Februari 1738 är stadgadt, rörande grunderne och vilkoren för Riddare-ordnars tilldelande, kunde i Nåder varda ordagrant iagttaget.

Som utdelandet af Riddare-värdigheter icke hörer till Regeringsärender, hvarom i Grundlagen är stadgadt, och hvilka sålunda äro underkastade constitutionella controller, anser Utskottet motionärens framställning icke böra leda till någon Rikets Ständers åtgärd, hvarföre Utskottet hemställer, att motionen lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 Juni 1840.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 48.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, om befordringsrätt för Läkare, som äro antagne för sjukvården inom mindre samhällen på landet.

Med fästad uppmärksamhet å behofvet för vissa menigheter å landet att förse sig med serskild Läkare, som af menigheterna aflönas, och den svårighet, som härvid möter, då Läkaren för sådan tjenstgöring icke får beräkna någon befordringsrätt, hafva Herr Prosten *Ahlqvist* inom Preste-Ståndet samt Riksdagsfullmägtigen *Petter Persson* från Jönköpings Län inom Bonde-Ståndet, genom serskilda motioner, föreslagit, att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet begära utfärdande af den Stadga, att de som blifva antagne till Läkare på landet för ett samhälle, som i folkmängd motsvarar åtminstone de mindre städerne, ega att, för den tid, de i sådan egenskap med skicklighet och drift tjenstgöra, vid befordringar till andra Läkare-beställningar, beräkna och tillgodonjuta meriter; dervid tillika torde böra bestämmas om Sundhets-Collegii rättighet att, före en sådan Läkares antagande, yttra sig om hans competens, samt föreskrifvas om Läkarens åliggande i afseende på vaccination, medico-legala besigtningar m. m. inom sin commun och om hans skyldighet att, lika med Provincial-Läkare, subordinera under Sundhets-Collegium.

Det har redan temligen allmänt visat sig, att den på Statens bekostnad ordnade Läkarevården ingalunda är för behofvet tillfyllestgörande, utan enskilde Läkare för menigheter eller Inrättningar måst anställas på dessas bekostnad; och denna utväg skulle utan tvifvel ännu vidsträcktare begagnas till fördel för den allmänna helsovården, om icke svårighet mötte genom Läkares obenägenhet att åtaga sig sådana befattningar, då de icke derföre få beräkna befordringsrätt vid ansökningar om andra Läkare-tjenster. En sådan förmon synes också desto heldre böra dem förunnas, som deras verksamhet och insigter ofta anlitas lika mycket, som vid förvaltningen af

Läkare-tjenster, hvilka af Staten bekostas, och deras befattningar dessutom äro fullt jemnförliga med Stads-Läkare-tjenster, för hvilka en sådan förmon redan är medgifven; i anledning hvaraf Utskottet, med understödjande af motionerne, får föreslå:

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Läkare, som, efter enskilda aftal, anställas hos menigheter eller för bruk, fabriker eller andra sådana inrättningar å landet, för hvilka en större arbets-personal är upptagen, måga, i mon af befattningens vidsträckthet och vigt, åtnjuta befordringsrätt, med vilkor, att, innan en sådan Läkare anställes, Sundhets-Collegium yttrar sig om hans competens, samt för öfrigt, att Läkaren, i fråga om vaccination, medico-legala besigtningar, och sjukvården, vid inträffande farsoter inom hans tjenstgöringsort, är, lika med de på Stat anställde Läkarne, skyldig att ställa sig till efterrättelse vederbörande Embets-myndigheters föreskrifter.

Stockholm den 2 Juni 1840.

N:o 49.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om förbud för Judar att i sin tjenst städja Christna trosförvandter.

Uti en hos Hedervärda Bonde-Ståndet väckt, till detta Utskott remitterad, motion, har *Johannes Andersson* från Calmar Län föreslagit, att det ej måtte varda Judar vidare tillåtet att i sin tjenst städja Christna trosförvandter, helst, som motionären uttryckt sig, Judarne, då de icke vilja tjena Christne, icke eller borde vara berättigade att af Christne betjenas.

Sedan, genom Kongl. Commerce-Collegii Reglemente af den 27 Maj 1782, för dem af Judiska nationen, som ville hit i Riket inflytta och sig här nedsätta, det blifvit föreskrifvet, att "Ingen af de då i Riket varande

eller derefter inkommande Judar finge ega frihet att i dess tjenst antaga och nyttja någon Svensk undersåte"; så hade, i anledning af förd klagan öfver det tvång, hvari Judiska nationen inom landet blifvit försatt genom berörde stadgande, Kongl. Maj:t, genom Kongl. brefvet den 2 Maj 1792, i Nåder förklarat, att här i Riket varande Judar finge i deras tjenst antaga sådane personer af Svenska nationen, som dertill funne sig hågade, och som för dem till handelsbokhållare, ammor och tjenstepigor nödvändigt erfordrades; med vilkor likväl, att Judiska husbönderne, vid förlust af denna förmon, ej finge lägga något hinder i vägen för en sådan deras Svenska betjening, att å de Christnas Sön- och Helgedagar ordentligen förrätta och utöfva sin Gudstjenst; hvarefter, genom Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning den 30 Juni 1838, öfver hvars tillämpning i vissa fall Kongl. Maj:t låtit den 21 nästderpåföljde Sept. utfärda Nådig Kungörelse, Mosaiske trosbekännare, födde i Sverige eller som, utrikes ifrån inkomne och i Riket bosatte, blifvit eller blifva af Kongl. Maj:t till Svenske undersåtare upptagne, äro ställde i lika rättsförhållanden med öfrige Svenske undersåter, utan andra inskränkningar, än Sveriges Grundlagar för utrikes födde män eller främmande trosbekännare bestämma, eller i högstberörde Nådiga Förordning serskildt stadgades.

Då nu den, på sätt förenämndt är, Mosaiske trosbekännare här inom landet medgifna rättighet att begagna till tjenstefolk de Svenska Christne undersåter, som dertill finna sig hugade, och som de för sin tjenst behöfva, synes Utskottet vara grundad på billighet och rättvisa, samt hvarken utöfvandet af en sådan rättighet, så vidt Utskottet har sig bekant, inverkat menligt på de personer af Christna Läran, som hos Mosaiske trosbekännare innehaft tjenst, eller det bör befaras, att desse senare söka draga sådane deras tjenstehjon från den rätta Evangeliska Läran, helst ansvar för ett dylikt brott redan finnes stadgadt, anser Utskottet sig böra tillstyrka,

att ifrågavarande motion måtte lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 2 Juni 1840.

N:o 50.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, om upphäfvande af Kongl. General-Tullstyrelsens Circulär den 10 Februari 1838, och dervid gjordt tillägg af den 30 Juli samma år, rörande controll vid aflastning från Norr- och Westerbottens Län af lax och smör.

Uti ett från Hedervärda Bonde-Ståndet remitteradt memorial, hafva Riksdagsmännen *Joh. Jacob Rutberg* och *J. Lindberg* från Norrbottens Län samt *Anders Normark* och *Olof Olofsson* från Westerbottens Län yrkat upphäfvande af Kongl. General-Tullstyrelsens på Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse grundade circulär den 10 Februari 1838, med ett dervid gjordt tillägg af den 30 Juli samma år, hvarigenom blifvit stadgadt: att, vid afsändning från hamn i Norr- och Westerbottens Län sjöledes till annan inrikes ort af varu-artiklarne *saltad lax* och *smör*, dessa varor skola vara underkastade förpassning, i enlighet med förpassnings-stadgans 1 §., vid äfventyr, att de i annat fall vid framkomsten beläggas med tull, såsom om de från Finland inkommit, och att, för berörde förpassnings erhållande, de vilkor skola ega rum, antingen att varan förut bevisligen förtullats, hvilket i sådant fall af vederbörande, i afgående förpassnings-journalen, till rättelse vid revisionen, antecknas, eller ock, att afsändaren till Tullkammaren eller Inspectoren i lastnings-orten aflemnar inhemska producenters under edlig förpligtelse utgifna bevis, som vid nämnde journal skola till verification biläggas; att ifrågavarande varor utgöra afkastningen af de egendomar, de innehafva, å hvilka bevis Kronofogde eller Länsman i orten, eller församlingens Kyrkoherde bör hafva intygat, att bevisens utgifvare innehafva de uppgifne egendomarne och att de i samma bevis upptagne varu-qvantiteter kunna anses vara der producerade; dock att nämnde varu-artiklar må kunna från hamnar i förenämnde 2:ne Län till andra inrikes orter förpassas, äfven mot det att afsändaren till Tullkammaren eller Inspectoren i lastnings-orten aflemnar såsom verification vid förpassnings-journalen, sitt under edlig förpligtelse utgifna och af vederbörande Kronofogde, Länsman eller Kyrkoherde till sannfärdigheten bestyrkta skriftliga intyg;

att varor, som skola afsändas, äro af Svensk production; och hafva motionärerne, såsom skäl för deras yrkande, hufvudsakligen andragit: att berörde författning innebär ett betungande hinder för den inrikes rörelsen, utan att någon nytta, som uppväger de många svårigheter och prejerier, hvilka köpmannen och producenten derigenom underkastas; att det är allmogen, som sjelf medför sina varor och utbjuder dem till städernes handlande, i följd hvaraf det för de senare blifver svårt att fullgöra, hvad ifrågavarande författning stadgar, och att flere olägenheter drabba allmogen, i anseende till de kostnader, en oftast lång resa, för att uppsöka Kronofogden eller Länsmannen, ovilkorligen måste medföra; att varu-afsändningen från de norra orterne till kust-städerne sker i smärre partier flera gånger om året, hvilket förhållande gör författningen ännu mera betungande för de fattige Norrlandsboerne, samt att det alltid skall blifva ett fruktlöst bemödande att förekomma Finska varors olofliga införsel i Riket, och att ändamålet med författningen således i alla fall förfelas.

Hvad sålunda förekommit, har Utskottet i öfvervägande tagit, och som ifrågavarande General-Tullstyrelsens Circulär innefattar föreskrifter, hvilka otvifvelaktigt medföra betydliga olägenheter och kostnader för de norra provinsernes landtmanna-handel, utan att på detta sätt troligen kunna förekomma oloflig införsel af Finska varor på en så lång kust-sträcka, och då dessutom svårigheten att fullgöra författningen eller att med producentens under edlig förpligtelse utgifna bevis styrka, att en ofta i mindre partier inköpt vara är af inhemsk afkastning, måste föranleda till författningens öfverträdande; så anser Utskottet sig böra

tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer att i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder låta ifrågavarande General-Tullstyrelsens Circulär, såsom ledande till hinder i landtmannahandeln, utan att motsvara sitt åsyftade ändamål, undergå en af behofvet påkallad förändring.

N:o 51.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 Juni, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om upphörande af eller rättelse i den afgift, som erlägges till Commendanten å Elfsborgs fästning af alla till och från Götheborg kommande fartyg.

Till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet har Vällofl. Borgare-Ståndet remitterat ett utaf Herr *G. Moberg* afgifvet memorial, så lydande: "Bland de mångfalldiga bördor, som Svenska Skeppsrederi-rörelsen i senare tider blifvit underkastad, har min uppmärksamhet fästat sig serskildt vid en dylik, förmedelst dess i ögonen fallande obehörighet, och detta är den afgift af En skilling Banco per läst, som Commendanten å Elfsborgs fästning vid inloppet till Götheborg finner för godt uppbära af alla både in- och utgående fartyg. Vid efterfrågan, om med hvad auctorisation en sådan douceur affordras, har jag inhemtat, att Majoren *Krook* den 27 Juni 1817 erhöll Kongl. Maj:ts Nådiga tillstånd att af en del Handlande i Götheborg samt Gefle, som sådant för dem tillhörande fartyg serskildt medgifvit, äfvensom för utländske fartyg, få uppbära ifrågavarande afgift; men med hvad rättighet densamma numera belastar alla öfrige Svenska och Norrska fartyg, har jag ej kunnat erfara. Jag anser en sådan utgift alldeles onödig för Skepps-rörelsen, som icke deraf kan draga ringaste förmon, och hvilken tvertom genom uppehåll besväras. Elfsborgs fästning ligger i sigte af tull-stationen vid Klippan, circa 1/4 mil derifrån. Commendantens senare granskning af skeppsdocumenterne synes vara utan allt ändamål, men skulle sådant alltfort pröfvas nödigt, då måtte det vara ett tjenste-åliggande, som Staten godtgör. Jag får i anledning af omförmälde förhållande vördsamt föreslå, att Rikets Höglofl. Ständer underdånigst anhålla om upphäfvande af, eller rättelse i afgiften till Commendanten å Elfsborgs fästning."

Utskottet har tagit kännedom om den i motionen åberopade Kongl. Maj:ts Nådiga Resolution den 27 Juni 1817 och deraf inhemtat, att Kongl. Maj:t i Nåder tillåtit, att Majoren *G. Krook*, så länge han fortfar i utöfningen af Commendants-beställningen på Ny Elfsborgs fästning, må för

sjödocumenters granskning och påtecknande tillgodonjuta en afgift af 1 sk. Banco per läst af alla de Ny Elfsborgs fästning passerande Svenska fartyg, som tillhöra de Handlande i Gefle, samt dem af Götheborgs Handels-Societet, hvilka serskildt medgifvit *Krook* en sådan förmon; äfvensom Kongl. Maj:t tillagt honom rättighet att uppbära en lika afgift 1 sk. Banco per läst af alla utländska fartyg, som passera nämnde fästning och hvilkas documenter der påtecknas; hvaremot Majoren *Krook* är skyldig att, enligt eget erbjudande, för fästningen hålla prejbåt och journaler, utan att derföre njuta ersättning af allmänna medel.

Vidare har Utskottet sig bekant, att, efter det berörde Nådiga Resolution blifvit utfärdad, har tullbevakningen blifvit förflyttad från Götheborg till ett i sigte af Ny Elfsborgs fästning beläget ställe, kalladt Klippan, der alla passerande fartyg ovilkorligen äro skyldige att ankra, förevisa sina documenter, uppgöra märkrulla och inclarera, allt innan fartygen få vidare närmas Götheborg, så att de numera uppehålla sig vid fästningen, utan annat ändamål, än för att derstädes erlägga den ifrågavarande afgiften.

Vid öfvervägande häraf, och då, under sådant förhållande, anlöpandet vid Elfsborgs fästning i fredstid uteslutande tyckes vara en formalitet, hvarigenom sjöfarten onödigt uppehålles och de seglande blottställas för olyckor i det vid Ny Elfsborgs fästning varande trånga farvatten, anser Utskottet sig böra

tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att fartyg, som hädanefter under fredstid passera Ny Elfsborgs fästning, må befrias från skyldigheten att derstädes anlöpa.

Stockholm den 2 Juni 1840.

N:o 52.

Ank. till Exp. Utsk. d. 3 Juni, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion, om indragning af Tullkammaren vid Furusund.

Från Vällofl. Borgare-Ståndet har Utskottet fått emottaga en af Herr *E. J. Westman* väckt och af Hrr *Brinck* och *Valleij* understödd motion,

af innehåll, att då de från Rikets nordligare provinser hit till hufvudstaden inkommande och härifrån afgående fartyg, som måste anlöpa Tullkammaren vid Furusund inom Stockholms Skärgård, icke, oaktadt derstädes synes erforderlig den största noggranhet, för att förekomma lurendrejeri och tull-försnillning, skola hafva skyldighet till laddningens lossande, äfven i fall fartygen äro fullt lastade, utan för dem endast lärer affordras en viss, efter omständigheterne lämpad, afgift, jemte det förpassningar och visitations-handlingar böra uppvisas, ansåg motionären Furusunds Tullkammare icke ändamålsenlig för controllen och säkerheten emot lurendrejeriförbrytelser; vid hvilket förhållande och då dessutom, under svåra stormar, som ofta skola inträffa vid Furusund, i anseende till dess läge invid en öppen fjärd, fartygen understundom lära lida stora förluster genom påsegling, förlisning och mistning af ankare och tåg, motionären hemställt, att nämnde Tullkammare måtte indragas.

Utskottet får i detta afseende, i enlighet med inhemtade underrättelser, vördsamt upplysa: att för seglationen på Stockholm äro fyra hufvudfarleder tillåtna och lika många Inlopps-Tullkamrar organiserade, deribland inberäknad den vid Furusund, hvilken ansetts nödig, till följd af Finlands afskiljande från Sverige, samt inrättats, enligt Kongl. Kammar- och Commerce-Collegiernes Kungörelse den 11 Juni 1812, grundad på Kongl. Maj:ts Nådiga beslut af den 13 Maj samma år; att 22 §. i Förpassningsstadgan af den 28 November 1835 förpligtar hvar och en, som med fartyg eller båt anländer, att lägga till vid inlopps-orten, till visitations undergående; att med föreskriften i fråga om inkommande fartygs visiterande å inlopps-orten, icke egentligen afses laddningens lossande, utan förnämligast undersökning å tillgängliga ställen i fartyget, och att, sedan en slik undersökning skett, Tull-Inspectionen, jemlikt gällande Seglations-Ordning och 23 §. i nyss åberopade Förpassnings-stadga, eger att å fartygets luckor och öfriga last-tillgångar sätta sigill, så vidt sådant, till missbruks förebyggande, anses behöfligt; äfvensom att Tull-Inspectionen, vid vigtigare tillfällen, har sig öppet lemnadt att till lossningshamnen medsända tullbevakning; att vidare Furusunds Tullkammare är belägen vid ett ungefärligen 1/8:dels mil långt sund, och att först der utanför finnes den i motionen omnämnda öppna fjärden; att allestädes skall ankarbottnen vara god och invid stränderne skall finnas så djupt vatten, att de mindre fartygen kunna der anlöpa; att straxt innanför sundet är farleden utvidgad, så att för de större fartygen kan väljas ankarplats, allt efter som rym-

rymligare farvatten anses nödigt för att gå till segels; att fartygens påsegling med hvarannan skall högst sällan inträffa; att förlusten af ankare äfven skall vara sällsynt, såsom exempel hvarpå blifvit anfördt, att på 24 års tid icke mer än ungefärligen ett ankare om året förlorats af de fartyg, till antal utöfver 2,000, som vid Tullkammaren årligen ankrat; och denna förlust kunde lika väl tillskrifvas försummelse och bristande uppmärksamhet å besättningens sida, som locala förhållanden; att, under 17 års tid, intet till Stockholm ingående fartyg clarerat vid Furusund, utan att der hafva undergått visitation, men att inrikes fartyg, utgående från hufvudstaden, numera hafva vunnit befrielse tills vidare från skyldigheten att visiteras; med åliggande likväl, dels att, äfven vid dessa tillfällen, erlägga så kallad "Expeditions-afgift," grundad på derföre utfärdad Taxa, dels ock att å Tullkammaren uppvisa medhafvande pass-handlingar till påtecknande, ej mindre såsom nödig controll derå, att fartygets befäl fullgjort sina præstanda i Stockholm, än äfven till rättelse för den bevakning eller tullbehandling, som fartygen böra underkastas i utlopps-orten; och att berörde afgift, som, för inrikes seglande fartyg, aldrig skall uppgå till belopp af en full Riksdaler, är lämpad efter huruvida fartygen äro förpassade eller icke, och om de äro lastade eller ballastade.

Hvad sålunda förekommit, har Utskottet tagit i öfvervägande; och alldenstund hvarje från hafssidan genom skärgård inseglande fartyg har förpligtelse att begagna viss bestämd farled, äfvensom att vid Inlopps-Tullkammare lägga till, för att visitation undergå, och denna föreskrift bidrager till den väsendtligaste controll, i afseende å Seglations-Ordningens efterföljd, samt, genom undantag från visitations-skyldigheten för den inhemska farten, ändamålet med bevakningen å inlopps-orten uppenbart skulle förfelas, emedan vid fartygs passerande icke kan på afstånd urskiljas, huruvida detsamma anländer från ut- eller inländsk ort, eller om det, under inrikes fart, möjligen anlupit fremmande hamn, med flera dylika omständigheter; fördenskull och i betraktande deraf, att, om Tullbevakning ej funnes stationerad vid Furusund, lätteligen det förhållande skulle kunna inträffa, att fartyg, som ämnade sig till Stockholm, till större eller mindre del aflastades på något dertill tjenligt ställe inom skärgården, sedan de hinderslöst dit inkommit, utan att hvarken någon tull-afgift för varorne blefve erlagd, eller något tillfälle vore beredt för undersökning om deras beskaffenhet af till införsel lofgifne eller förbudne, samt med afseende i

öfrigt å hvad ofvan blifvit utredt rörande Furusunds Tullkammares läge och beskaffenheten af farleden derstädes, hvarigenom motionärens uppgifter derom synas vara vederlagde,

anser Utskottet sig böra tillstyrka, att Herr *Westmans* ifrågavarande motion må lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 Juni 1840.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALLDÉN,
1840.

N:o 53.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om Köpings-privilegier för Fiske-lägena Fjällbacka med Rådholmen och Grebbestad i Bohus Län.

Uti ett från Vällofl. Borgare-Ståndet till detta Utskott remitteradt memorial, har Herr *J. Hegardt* andragit, att, sedan Strömstads Stads Äldste, Handlande och Skeppare hos Kongl. Maj:t i underdånighet fört klagan öfver den der i orten å landet, serdeles i Fiskelägena Fjällbacka med Rådholmen och Grebbestad, uppkomne olofliga handelsrörelse, hvilken varit förnärmande för städernes rätt och skadlig för allmogen, samt derefter vid sistförflutna Riksmöte inom Bonde-Ståndet väckts motion, att Fjällbacka, beläget i Qville härad af Bohus Län, måtte tillerkännas rättigheter såsom Köping; men några hufvudsakliga åtgärder i anledning häraf ännu icke vidtagits; så har numera den öfvertygelse stadgats, att den djupt inrotade böjelsen att idka oloflig handel å landsbygden icke kunde hämmas, hvaraf åter den åsigt gjort sig gällande hos Strömstads Borgerskap, att de hittills stridiga intressen skulle till allas fördel kunna förenas derigenom, att de inom Strömstads Tullkammare-district belägne ofvannämnde Fiske-lägen Fjällbacka med Rådholmen och Grebbestad förklarades för Köpingar, lydande under Strömstad, hvilken förändring, enligt motionärens tanka, med de villkor och under de förhållanden, han i motionen närmare utvecklat, icke skulle medföra någon kostnad för Staten; och har Herr *Hegardt* alltså anhållit, att Rikets Ständer ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet framställa nyttan och nödvändigheten deraf, att ifrågavarande Fiske-lägen erhålla Köpings-privilegier, eller ock, i händelse ett dylikt förslag ej af Rikets Ständer godkännes, begära, att Kongl. Maj:t täcktes meddela en författning, hvari stadgades en bestämdare grund, med afseende på rättigheten till idkande af handel i stad och å landet, i enlighet med den underdåniga ansökning, Strömstads Stads Äldste, Handlande och Skeppare redan i ämnet till Kongl. Maj:t aflemnat.

Utskottet har tagit, hvad sålunda blifvit framställdt, i behörigt öfvervägande; men som frågan om utfärdande af Köpings-privilegier för Fjällbacka redan genom underdånig ansökning blifvit föremål för Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, och motionären icke visat, att Grebbestads invånare önska dylika privilegier eller vilja underkasta sig de dermed förenade skyldigheter, på sätt motionären föreslagit; synes den af motionären föreslagne underdåniga framställningen om dessa ämnen, icke lämpligen böra ega rum; hvarföre, då frågan om rättigheten att idka handel i stad och å landet, hörer till de ämnen, som genom Utskottets Betänkande N:o 39 om näringsfriheten i allmänhet, serskildt äro underställde Rikets Hoglofl. Ständers pröfning, Utskottet anser sig böra tillstyrka,

att ifrågavarande motion icke må föranleda till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd.

Stockholm den 16 Juni 1840.

N:o 54.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af motion, att Bibeltrycks-tunnan måtte användas till dess ursprungliga ändamål.

Uti en hos Högvörd. Preste-Ståndet väckt, till detta Utskott remitterad, motion, har Herr Contracts-Prosten *Sandberg* föreslagit, att, då Konung Gustaf den Förste, vid reduction under kronan af den tionde, som han ansåg icke vara nödvändig för Presterskapets underhåll, tillåtit en tunna från hvarje församling eller pastorat utgå under namn af Bibeltryckstunna, som skulle användas "att lägga Bibeln under allmänhetens ögon", men denna Bibeltryckstunna i senare tider blifvit disponerad till andra ändamål, det måtte densamma få användas till dess ursprungliga bestämmelse: Bibelns tryckning för det fattigare folkets behof.

Vid afgifvande af betänkande uti detta ämne, har Utskottet trott sig först böra redogöra för Bibeltryckstunnans uppkomst, huru den i äldre

tider blifvit disponerad och på hvad sätt den numera utgår; och får Utskottet i sådant afseende upplysa: att, sedan Konung Gustaf den Förste, vid reductionen af kyrkotionden under kronan, anslagit en tunna spanmål af hvarje kyrkoherberge i och för Bibelns läggande under allmänhetens ögon, så och efter det denna tunna, som blifvit benämnd Bibeltryckstunna, tid efter annan dels användts till andre än berörde ändamål, dels helt och hållet upphört att utgå, finnes Konung Carl XI, genom Förordning af den 20 Januari 1682, stadfästad genom Kongl. Brefvet den 14 Juni samma år, hafva förklarat, bland annat:

"Men när Vi nu denna tid närmare hafva låtit ransaka om samma Tryckeritunna, och sett först på hvad god grund och i hvad för ett lofligt uppsåt hon är af förre Sveriges Konungar vorden beviljad everdeligen att utgå etc. — — ty hafve Vi, i anseende till desse och flere kraftiga och vigtiga skäl, efter moget betänkande och noga undersökning, så belefvat, att denna Tryckeri-Tunna skall så härefter, som i förre Konungars tid, årligen utgå af alla Kyrkoherbergen i Riket, vare sig förlänte eller oförlänte, antingen under Presterskapet, Academierne, Militiæn, Skolorne eller andre, som underhåll af Kyrkoherbergen njuta, hvilken tunna skall blifva så härefter såsom af begynnelsen använd till lärde mäns underhåll och nyttige böckers publicerande uti andeliga och verldsliga saker, Riksens Lagar och Stadgar, Historier och Antiqviteter samt andre nödige Handlingar, som till Fäderneslandets heder och innevånarnes undervisning lända kunna."

— — — — — — — — — — — — — — — —

Derefter och med anledning af klagan hos Kongl. Maj:t öfver det ringa underhåll, som Skol-Betjenterne öfver hela Riket åtnjöte, har Kongl. Maj:t, sedan dåvarande Canzlie-Collegium blifvit hördt och afgifvit uppsats, som utvisade icke allenast, hvad Skol-lärarne i Riket i underhåll åtnjutit, utan ock, huru mycket som pröfvades nödigt att dem ytterligare tilldela, genom Bref af den 2 Januari 1690, tillagt Skol-Betjenterne så mycket, som af nämnde Collegium blifvit föreslaget, och tillika förordnat, att de skulle detsamma åtnjuta af Bibeltryckstunnan; hvarförutan densamma till en del sedermera blifvit ytterligare anslagen till Skole-lärares aflöning.

Utskottet har derjemte inhemtat, att Bibeltrycks-tunnan numera väl icke utgår till det ändamål, hvartill den först blifvit anslagen, eller för att lägga Bibeln under allmänhetens ögon; men att den deremot användes, dels till Skol-Lärares aflöning, dels ock till inköp af nyttige böcker vid Läroverken.

Då nu Bibeln är inom Sverge så spridd, att det ej lärer finnas mänge hushåll, som ej ega åtminstone ett exemplar deraf, och dessutom Bibelns spridande utgör ett föremål för Bibel-sällskapens lofvärda verksamhet, så att äfven utan den åtgärd, motionären föreslagit, det af honom åsyftade ändamål, att äfven det fattigare folket må vara i tillfälle att ega Bibeln, kan anses såsom redan i det närmaste uppnådt; och då härtill kommer, att af Bibeltrycks-tunnan en del åtgår åt Lärares underhåll och en annan till nyttige böckers inköpande, och sålunda ändå användes, i enlighet med det ändamål, hvartill den, genom Kongl. Brefven af 1682 och 1690, blifvit anslagen, nämligen till befordrande af allmän upplysning; anser Utskottet sig icke

böra tillstyrka Rikets Ständer att, i följd af motionärens förslag, att Bibeltrycks-tunnan måtte användas till dess ursprungliga ändamål, vidtaga någon åtgärd.

Men då en Lärobok för allmänna folkundervisningen synes Utskottet vara af behofvet påkallad, helst, ehuru flere läroböcker i nästan alla grenar af undervisningen utkommit i Riket, det dock icke finnes någon, som är lämpad efter de af Utskottet tillstyrkte allmänna Folkskolornes behof; så får Utskottet, då det fattigare folket ej bör lemnas utan tillfälle att sjelf inhemta den kunskap, som af en dylik lärobok kan vinnas, vördsamt föreslå Rikets Ständer

att fästa Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet vid behofvet af en sådan lärobok, som Utskottet omnämnt, och tillika anhålla i underdånighet, att den del af Bibeltrycks-tunnan, för hvilken nu inköpas böcker åt Rikets Läroverk, måtte till större eller mindre del användas till tryckning af en för allmänna folkundervisningen lämpad lärobok.

Stockholm den 16 Juni 1840.

N:o 55.

Ankom till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om förbud för enskilde lotteri-företag och försäljning af lotter för utländska lotteriers räkning.

Uti en hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln väckt motion, som blifvit till detta Utskott remitterad, har Herr *Rosenblad, Bernhard*, efter en framställning om de skadliga följder, som orsakas genom ej mindre försäljningen af lotter inom landet för utländska lotteriers räkning, än äfven genom enskilda lotteri-företag i Riket, äfvensom om det mindre ärliga spelsätt, som understundom begagnas, så att t. ex., som motionären bland annat anfört, ett sämre ångfartyg bortspelats efter en plan, enligt hvilken alla lotterna, om de blifvit försålde, skulle kostat omkring 1,100,000 R:dr, föreslagit, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att all offentlig utbjudning och försäljning af lotter, så väl för utländska lotterier som för något enskildt Svenskt lotteris företag, måtte vid betydligt vite förbjudas.

I anledning af denna motion, anser Utskottet sig böra först och främst redogöra för de stadganden om lotterispel, som blifvit meddelade, och hvilka föreskrifter, som derom ännu äro gällande; och får Utskottet i sådant afseende upplysa, att, sedan uti Kongl. Brefvet den 30 Juli 1739 det blifvit stadgadt, att ingen derefter finge inrätta lotterier till enskild förmon, detta stadgande genom Kongl. Rescriptet den 7 November 1750 förnyades, under förklaring, att inrättandet af andra lotterier, än som då redan voro privilegierade, vid vite af 200 daler Silfvermynt förbjödos, under hvilket förbud Juvel-, Silfver-, Möbel- och andra slags lotterier inbegrepos; att Kongl. Maj:t ytterligare, med anledning af Rikets Ständers underdåniga framställning den 18 Juni 1772, förbjudit alla enskilda lotterier, utan undantag, vid fördubbladt vite af 400 daler Silfvermynt, hvarjemte Kongl. Maj:t förklarade, att den eller de, som hos Kongl. Maj:t eller Rikets Ständer gjorde någon ansökning om sådant lotteris inrättande, borde derföre böta 2000 daler Silfvermynt; att genom Kongl. Commerce-Collegii Kungörelse den 28 Januari 1784 serskildt förbud emot försäljning här i Riket af lotter för utländska lotteriers räkning, blifvit, till följd af Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 11 December 1783, utfärdadt; att Kongl. Maj:t med föranledande af åtskilliga underdåniga ansökningar att få å lotteri bortspela fast egendom, genom Nådig kungörelse den 20 April 1824 tillåtit, att, med iagttagande af vissa vilkor, fast egendom finge genom lotteri förytttras, till och med år 1826; samt att Kongl. Maj:t, med anledning af

Nummer-Lotteri-Directionens framställning, dels att ett närmare förbud, än som innefattades uti sistberörde Nådiga Kungörelse emot försäljning af lottsedlar å fast egendom inom Riket, i annan ordning, än kungörelsen stadgade, måtte utfärdas; dels att lottförsäljning å utländsk fast egendom icke under något vilkor måtte få ega rum, genom Nådigt bref af den 6 Juni 1826 förklarat, att, hvad förra frågan beträffade, Kongl. Maj:t ville i Nåder taga detta ämne serskildt i öfvervägande, i sammanhang med frågan, huruvida högstberörde Kungörelse af den 20 April 1824 skulle efter 1826 års slut lända till efterrättelse, hvaremot, vidkommande senare frågan, Kongl. Maj:t upphäfde det genom Kongl. Commerce-Collegii Kungörelse af den 28 Januari 1784 utfärdade förbud emot försäljning af lotter för utländska lotteriers räkning.

Det är sålunda utredt, att lotterier för enskild räkning, till försäljning af fast och lös egendom, blifvit genom ofvanberörde 1751 och 1772 utfärdade Författningar förbjudne vid bestämdt ansvar, äfvensom fast egendoms försäljning genom lotteri måste anses otillåten alltsedan 1826 års slut, enär den tid, under hvilken sådan försäljning tilläts, redan då tilländalopp, och Kongl. Maj:t ej sedermera låtit utfärda någon författning derom; men att det deremot är tillåtet, att för utländska lotterier utbjuda och försälja lotter, så väl å lös som fast egendom.

Nämnde förhållande oaktadt, har erfarenheten dock visat, att förbuden emot enskilda inländska lotterier nu för tiden mera än någonsin öfverträdas; att lottsedlar å fastigheter och hvarjehanda lösören allmänligen utbjudas och hållas till salu, och att jemväl flere för sådant lotterispel bildade enskilda inrättningar i tidningarna kungöras och öppet bedrifvas.

Då emedlertid redan genom Kongl. förordningen den 2 Augusti 1792, "till befrämjande af ärbarhet och goda seder", alla äfventyrliga spel blifvit alldeles förbudne, och det icke kan förbises, att lotterier, af hvad beskaffenhet de vara må, äro att anse såsom de mest äfventyrliga spel, enär dertill icke erfordras den ringaste skicklighet, utan spelets utgång endast beror af lyckan; då hoppet att kunna för en lägre penninge-insats göra en betydlig vinst, ofta förleder äfven helt och hållet obemedlade personer att på lotterispel uppoffra penningetillgångar, nödvändiga för fyllandet af egna och ofta deras familjers oundgängligaste behof; då erfarenheten jemväl ådagalagt, att vid enskilda lotterier svek och bedrägerier understundom ega rum, oftast på det sätt, att den brottslige är oåtkomlig för lagen; samt då vid denna Riksdag motion blifvit väckt äfven om Kongl. Nummer-Lotteriets af-

skaffande; om bifall till hvilken motion Utskottet vill göra sig förhoppning; så får Utskottet

tillstyrka Rikets Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet framställa sin önskan, att alla enskilda lotteriföretag, af hvad beskaffenhet de vara må, å fast eller lös egendom, måtte ytterligare vid betydligt vite förbjudas, samt att, i händelse Kongl. Nummer-Lotteriet icke kommer att afskaffas, det äfvenledes måtte förbjudas att inrätta något lotteri, grundadt på Nummer-Lotteriets dragningar;

Och som utländska lotteri-företag, efter Utskottets tanka, icke böra här i Riket tillåtas mera än inländska, helst sådant skulle vara så mycket mera betänkligt, som utöfvandet af controll i afseende på utländska lotterier ej här är verkställbart; alltså och då desamma, utom de ofvananförde olägenheter, som lotterier, lika med annat spel, i allmänket medföra, onekligen draga betydliga penninge-summor ur landet, utan att derför lemna någon annan motsvarande valuta, än en i de flesta fall sviken förhoppning om vinst, anser Utskottet sig äfven böra

tillstyrka, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att det genom Kongl. Kungörelsen af den 28 Januari 1784 stadgade förbud mot försäljning af lotter här i Riket för utländska lotteriers räkning måtte, med upphäfvande af Kongl. brefvet den 6 Juni 1826, varda till dess kraft och verkan förnyadt.

Stockholm den 16 Juni 1840.

N:o 56.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, rörande Brefvexling emellan Embetsverken inom Riket.

I afgifvet och från Vällofl. Borgare-Ståndet till detta Utskotts handläggning remitteradt memorial, har Herr *G. F. Ekholm* fästat uppmärksam-

heten å flere olägenheter, som skola vara en följd af det sätt, hvarpå Embetsverken samt vederbörande embets- och tjenstemän inom Riket sins emellan brefvexla samt till afhjelpande deraf föreslagit:

1:o. att, då ett Embetsverk anser nödigt infordra utlåtande, förklaring eller upplysning från annat allmänt Verk eller publik tjensteman, eller meddela något beslut eller föreständigande, sådant bör ske, utan omvägar, igenom direct brefvexling, utan afseende på högre eller lägre värdighet, Embetsmyndigheterne emellan;

2:o. att sådan brefvexling endast i det fall må ske indirecte, då utlåtande eller åtgärd tillika bör af den medelbara Embetsmyndigheten afgifvas;

3:o. att Domstolar och lägre Embetsverk äfven böra utan omgång inbördes brefvexla samt med publika embets- eller tjenstemän, såsom Kronofogdar och Pastorer, äfvensom desse sins emellan i allmänna frågor och meddelanden, utom hvad angår uppbörd och handräckning till utbekommande af kronomedel, hvarom är serskildt stadgadt;

4:o. att för sådant ändamål hvarje allmänt Verk eller serskilde embets- och tjenstemän böra åtnjuta fribrefsrättighet;

5:o. att, då flere skrifvelser eller stämningar till enskilde, såsom t. ex. Concurskallelser, böra igenom allmänna myndigheters försorg expedieras i ett och samma Län, vederbörande Domstolar eller Verk må ega rätt att vända sig omedelbarligen till Konungens Befallningshafvande i det Län, hvarunder ifrågavarande parter vistas;

6:o. att hvarje Embetsverk och publik tjensteman bör vara ovilkorligen förpligtad att hålla Diarium öfver ankomne skrifvelser i sådane ämnen, hvarest ock, för dess på grund deraf vidtagne åtgärder bör redovisas, äfvensom Bref-concept-bok öfver innehållet af dess aflåtne skrifvelser på anfordran meddela recepisse o. s. v., vid ansvar för oordentlighet eller försummelse härutinnan såsom för andra tjenstefel;

7:o. att hvarje tjenstförrättande Lagman, Häradshöfding, Kronofogde och Kyrkoherde bör årligen, inom September månads slut, uppgifva Postadressen för instundande år till Konungens Befallningshafvande i Länet, som derefter bör uppgöra ett sammandrag häraf och inom November månads slut insända detsamma till vederbörande Stats-Expedition, som drager försorg derom, att en generel matrikel för hela Riket upprättas och vid hvarje års början tillhandakommer alla Embetsverk och personer, som till fribrefspost äro berättigade, eller ock att de af Konungens Befallningshafvande sålunda uppgjorde sammandrag genom Läns-kungörelser må tillställas samtlige Postförvaltare inom Länet, som då skulle tillförbindas att

genast

genast efter ankomsten af bref med obestämd address till inom Länet vistande allmänna tjenstemän, till vederbörligt post-contoir befordra alla med fribrefspost ankomne skrifvelser." Den ordning, som bör följa vid skriftvexling inom Embetsförvaltningen, beror så väsendtligen af de serskilda ärendenas olika beskaffenhet, att några allmänna stadganden derom synas icke lämpligen böra ega rum. — För sådane directa meddelanden Embetsmyndigheterna emellan, som motionären ansett angelägna, möter intet hinder uti nu gällande föreskrifter, och den ordning, som hittills varit följd, har icke veterligen och åtminstone icke mera allmänt verkat några olägenheter, som synas gifva skälig anledning åt Rikets Höglofl. Ständer att hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om en sådan underordnad detaille-reglering af förvaltningsbestyren, som motionären föreslagit, hvarföre Utskottet hemställer, att Herr Ekholms motion

icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 Juni 1840.

N:o 57.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om nederlagsrätt för Marstrand.

Uti ett från Vällofligе Borgare-Ståndet till detta Utskott remitteradt memorial, har Herr *C. G. Fridstedt* föreslagit, att som Kongl. Maj:t, under den 6 December 1838, i Nåder beslutat att, till lättnad för communicationen emellan Carlstens fästning och närmaste fasta land, låta ett nära Marstrands stad beläget sund, kalladt Albrecktssund, upprensas till det djup, att så väl armerade som transport- och handels-skärgårdsfartyg kunna derigenom in- och utgå, Marstrands stad måtte beviljas fri nederlagsrätt för alla varor, så vida serskildt anslag till ofvannämnde upprensning skulle äskas och af Rikets Ständer beviljas, samt arbetet till följd deraf kommer att verkställas på sådant sätt, att dimensionerna af Albrecktssunds Canal-

djup och bredd blifva lika som för Götha Canal, hvilket både af militäriska, commerciella och ekonomiska skäl, skall blifva nödigt, så vida det åsyftade ändamålet icke skulle i väsendtlig mon förfelas.

Såsom skäl för detta förslag, är af motionären i öfrigt andraget: att Marstrands hamn är en af de få Svenska hamnar, som sällan och icke utan en långvarig och ihärdigt stark vinter tillfryser, och att, om sådant någon gång inträffar såsom hinder för seglationen, är det likväl långt lättare att från Marstrands hamn genom is-sågning utkomma till öppna hafvet, än från Götheborg och flere andra städer i orten, enär öppna hafvet omedelbarligen gränsar intill Marstrands stad; att, om främmande nationer, hvilka drifva handel på Ryska Östersjöhamnarne, men under närvarande förhållanden icke medhinna att besöka dem mer, än en gång hvarje sommar, egde rättighet att i Marstrand upplägga sina varor, kunde desamma derifrån på mindre fartyg genom Albrecktssund, Nordre elf och vidare genom Götha Canal fortskaffas directe till sin bestämmelseort, och på samma väg och fartyg, de Ryska producterna, som äro bestämda att i utbyte afhemtas, återföras till Marstrand och der uppläggas, hvarigenom betydliga fördelar kunde vinnas, så väl genom en ökad activ handel, som genom vinnande af tid och besparing af den så kallade Sundska Tullen och Assurance-afgifterna; att ifrågavarande nederlagsrätt, utan att på något sätt betunga Staten, som tvertom kommer att beredas en vinst genom erhållande af recognitions-afgiften för in- och utgående varor, jemväl skall medföra en omedelbar nytta för invånarne i Bohuslänska skärgården, helst det är all anledning att förmoda, det Bohuslänska skärgårdsfartygen, bestående af större och mindre däckade och odäckade farkoster, företrädesvis blifva begagnade vid varornas ytterligare transporterande; att genom en lifligare rörelse på Canalen bolag möjligen bildas, för att med ångbogsering fortskaffa sistnämnde fartyg emellan Vesterhafvet och Östersjön; och slutligen att i den händelse, Marstrands stad erhåller nederlagsrätt, skulle sådant äfven medföra en lifligare rörelse i staden samt bereda invånarne åtskilliga tillfällen till arbetsförtjenst, utan att åstadkomma förlust för andra städer, såsom t. ex. Götheborg, hvars Handlande deremot, jemte säkerheten att hela året kunna ombesörja utskeppning af varor, lemnades tillfälle att mot början af vintern med inrikes förpassning afsända varor till Marstrand, att der uppläggas och sedermera derifrån utskeppas; hvarjemte de större handelshusen för sådant ändamål jemväl kunde derstädes utgrena sina contoir.

Så vidt Utskottet har sig bekant, har något anslag för upprensningen af Albrecktssund vid Marstrand icke blifvit äskadt och det vilkor för den föreslagna nederlagsfriheten, som motionären förutsatt, är således icke för

handen. I alla fall är en serskild undersökning nödig, för att kunna bedöma, huruvida Marstrands stad må anses lämplig såsom nederlagsplats och hvilka iagttagelser, som vid medgifvandet af nederlagsfriheten böra föreskrifvas, derom Utskottet icke är i tillfälle att inhemta den fullständiga kännedom, hvarpå ett bestämdt utlåtande borde grundas; hvarföre Utskottet får hemställa,

att motionen icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 Juni 1840.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA,
1840.

N:o 58.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Betänkande, anledning af väckt motion om inskränkning i användandet af kyrko-medel.

Genom remiss från Hedervärda Bonde-Ståndet har Utskottet fått emottaga ett af Riksdags-fullmägtigen *Eric Persson* från Gefleborgs Län ingifvet memorial, hvaruti han, under förklarande, att vederbörande Pastorer åtminstone i hans hembygd tillåta sig att, utan sockne-männens hörande, af kyrko-cassorne anslå vissa medel att utgå till underhåll för fattiga Prestenkor, yrkat, att då, enligt motionärens förmenande, berörde cassor tillkommit genom socknemännens sammanskott och desamme alltså utgöra en socknens tillhörighet samt dertill kommer, att Prestenkor och barn dessutom blifvit beredde åtskilliga fördelar framför andra embets- och tjenstemäns familjer, kyrkornes medel måtte för deras behof oförryckte användas eller sockne-männen åtminstone rådfrågas, innan berörde medel tillgripas för okända och icke afseddda behof och ändamål.

Med anledning af hvad motionären framställt, får Utskottet vördsamt upplysa, att, emedan kyrkornes medel i allmänhet icke tillkommit endast genom församlingarnes enskildt gjorda sammanskott och gåfvor, utan äfven genom den vin- och byggnads-säd, som Kongl. Maj:t och Kronan skänkt och bestått, har Kongl. Maj:t, genom Nådigt bref den 6 Juni 1797, förklarat församlingarne oberättigade att, efter behag och eget godtfinnande, använda berörde medel, hvilka ställts under tillsyn af vederbörande Landshöfding och Consistorium, som jemväl fått sig uppdraget att pröfva, huru vården deraf handhafves och att rätta deremot förekommande fel.

Då sålunda redan blifvit stadgadt, huru ifrågavarande medel böra förvaltas och användas, samt, i händelse af egenmägtigt förfarande dermed, det ankommer på vederbörande att i laglig ordning påkalla rättelse, får Utskottet, som anser några ytterligare stadganden rörande oftanämnde medel, icke vara af behofvet påkallade, vördsamt hemställa,

att *Eric Perssons* motion icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 Juni 1840.

N:o 59.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om rättighet för väfveri-idkare i Stockholm att i husen få utbjuda och afyttra sina väfnader, vare sig af bomull, linne eller ylle.

Uti ett ifrån Wälloflige Borgare-Ståndet till detta Utskott remitteradt memorial, har Herr *M. Grapengiesser* framställt, hurusom, genom Kongl. Förordningen den 27 October 1749, rörande handeln med aln- och kramgods i hufvudstaden, det väl vore tillåtet linne- och bomulls-fabrikanter samt idkare af alla andra under fabriker och manufactur-privilegierne sorterande näringar att mot serskild skatt till staden, hålla öppna bodar, för att i minut afyttra egna tillverkningar, men att samma Förordning förbjöde näringsidkare att sjelfva eller genom utskickade personer på gator, torg och i husen utbjuda och försälja egna arbeten; hvaremot landtmän och Westgöthe-handlande, sjelfve och genom deras handels-expediter, egde i hufvudstaden opåtaldt kringvandra samt i husen utminutera icke blott egna, utan äfven andras tillverkningar, utan att derföre betala någon skatt. På dessa jemte flera grunder, har motionären föreslagit, att, om rättigheten för landtmannen skall fortfara att i hufvudstaden sjelf eller genom sina utskickade handels-ombud uti husen sälja sina väfnader, af bomull, linne eller ylle, samma rättighet äfven, med upphäfvande af 1749 års Förordning, må tilläggas hufvudstadens väfveri-idkare, eller, i fall denna rättighet fortfarande skall vara dem betagen, att då äfven sådan utprångling må varda landtmannen och dess kringvandrande handelsdrängar vid lika ansvar förbjuden.

Hvad sålunda blifvit framstäldt, har Utskottet tagit i öfvervägande; och som uti det af motionären åberopade Kongl. Reglementet af den 27 October 1749, bland annat stadgas: "det hufvudstadens fabrikörer och manufacturister "i gemen ega frihet att uti hela stycken, samt hela och halfva dussin, för-"yttra de vid deras egna fabriker tillverkade varor, till hvem som helst så-"dant åstundar och det antingen vid sjelfva handtverkshusen eller hemma i "deras enskilde hus, äfvensom uti öppna bodar," så, och då härigenom tillräcklig utväg synes vara åt närings-idkare lemnad till afyttrande af deras fabrikater, finner Utskottet sig icke kunna tillstyrka motionärens förslag om rättighet för nämnde personer att jemväl i husen kringbära och afyttra sina tillverkningar.

Hvad dernäst vidkommer yrkadt förbud för landtmän att i hufvudstaden försälja varor och tillverkningar; så, enär genom Kongl. Kungörelsen den 28 Augusti 1834 är förklaradt, att landtmän, till följd af gällande författningar, äro berättigade att hvar som helst på landet och i städerne äfven vid tillfällen, då frimarknad ej hålles, föryttra deras och grannars afvel och af dem åstadkomne tillverkningar, äfvensom att slike tillverkningar uti öppna bodar i städerne hålla, hemställer Utskottet vördsamt, om icke

Herr *Grapengiessers* ofvanberörde motion jemväl i denna del må förfalla.

Stockholm den 16 Juni 1840.

N:o 60.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om inskränkning uti gårdfarihandeln med Eskilstuna manufactur-arbeten.

Till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets behandling hafva blifvit öfverlemnade nedannämnde motioner och i anledning deraf afgifne yttranden.

Från Högvördiga Preste-Ståndet.

1:o Af Herr Contracts-Prosten Magister *Johan Jacob Nibelius*, hvilken utförligen utvecklat sin förmening om de förderfliga följderna af den gårdfarihandel, som med Eskilstuna stads smides-tillverkningar bedrifves, i afseende på så väl de personers uppförande och moralitet, hvilka en sådan handel utöfva, som beskaffenheten af de varor, hvilka af dem föryttras; hvadan motionären tillstyrkt, att Rikets Höglofliga Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att en allvarlig undersökning måtte på stället företagas af sakkunnige och oväldige män, för att utröna de verkningar, som gårdfarihandeln med Eskilstuna smiden haft på jern-förädlingen derstädes, då, i händelse dessa verkningar finnas förderfliga, Kongl. Maj:t ej lärer underlåta att denna gårdfarihandel förbjuda.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet.

2:o Af *Olof Olsson* från Westerås Län, hvilken framställt den tanke, att lösdrifveriet i betydlig mon befordrades, dels derigenom, att författningarne tillåta nära nog hvilken person som helst att, blott han kunnat förskaffa sig pass från Magistraten i Eskilstuna, färdas öfver hela Riket i egenskap af smideshandels-betjent eller försäljare af derstädes tillverkade smiden och hvarjehanda annat kram, utan skyldighet att förskaffa sig annat laga försvar, och dels derigenom att Dal- och Smålands-allmogen jemväl opåtaldt få tåga omkring i Riket, under föregifvande att afyttra af dem åstadkomne smiden och fabricater; i följd hvaraf *Olof Olsson*, såsom hinder mot ett dylikt ofog, yrkat, att ej allenast reglementet af den 22 Februari 1787 för fristads-inrättningen i Eskilstuna i detta afseende måtte ändras, utan ock, att inga andra till smides-försäljare borde få antagas, än bofaste och för ärlighet kände personer, hvilka dock ej finge afyttra smide genom gårdfarihandel, utan endast på marknaderne och dessemellan, hemma hos sig sjelfva; hvarförutan blifvit ifrågaställdt, att hvilken som helst måtte ega rätt att under beslagsanspråk anhålla allt det smide, som genom gårdfarihandel utbjöds eller afyttrades här i Riket, med undantag af Lappmarken.

Emot detta yrkande, så vidt detsamma innefattar förbud för allmogen i Småland att försälja åtskilliga af densamma tillverkade smiden och ståltråd m. m. har Riksdags-fullmägtigen från Jönköpings Län *Per Mårtensson*, med hvilken sig förenat öfrige Riksdagsmännen från samma Län, samt *Peter Claesson*, *Henric Hansson* och *Efraim Larsson* från Elfsborgs Län, anmärkt, att enär, genom Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 17 December 1734, Rikets allmoge vore tillagd rättigheten att så väl på landet som i städerne obehindradt föryttra, hvad den sjelf kunde arbeta och förfärdiga, såsom laggkäril, jern- och träd-redskap, med flera handaslöjder, ansåg *Per Mårtensson* ifrågavarande yrkande böra utan afseende lemnas.

3:o *Jacob Kihlbom* från Södermanlands Län har, under öfverklagande af den alltför långt utsträckta rättigheten att tilldela så kallade smidesförsäljare-drängar pass på längre tid till företagande af handels-resor, enär hvar och en, som endast kan förevisa någon af fristadens mästare ett prestbetyg om någorlunda god fräjd samt på grund deraf af denne förordas till erhållande af pass, lätteligen undfår ett sådant, föreslagit, att en ny Pass-stadga måtte utfärdas, hvarigenom ingen borde tillåtas att i slikt afseende drifva landet ikring, med mindre än att han vore i Eskilstuna skattskrifven; äfvensom, att vid utfärdandet af sådana pass, tvänne Magistratens ledamöter måtte vara

närvarande, hvilka ovedersägligen bättre, än andra kände mästarnes tillgångar samt deras mer eller mindre behof af försäljnings-ombud.

Hvad sålunda förekommit, har Utskottet i öfvervägande tagit; och vidkommande först motionärens framställning om inskränkning i gårdfarihandeln med Eskilstuna smides-fabrikater; så har Utskottet trott, att, med tillämpning af ännu gällande författningar om näringsfrihet i dess flerfaldiga afdelningar, en alltför vidsträckt frihet synes vara mästare och manufacturister i Eskilstuna medgifven derigenom, att desse ega antaga och åt alla landsorter utsända ett obegränsadt antal ombud eller försäljare af deras tillverkningar och hvaraf flera oordningar kommit att ega rum; och således finner Utskottet sig böra, på grund så väl häraf som de af motionärerne i öfrigt andragne skäl, vördsamt hemställa:

det Rikets Höglofliga Ständer må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i Nåder förordna, det ingen, vid confiscations-äfventyr, må vara tillåtet att, under kringvandring i städerna eller på landet, utbjuda Eskilstuna smides-arbeten, utan att vara hos manufacturist eller mästare derstädes mantals- och skattskrifven, samt dessutom försedd med vederbörande Magistrats eller Landshöfdinges pass, hvaruti uttryckligen bör uppgifvas pass-innehafvarens rätt till en sådan handels idkande samt den manufacturists eller mästares namn, för hvars räkning kringresandet verkställes; manufacturists- eller mästares rätt att sjelfve, försedde med pass, kringresa i ändamål att afyttra egna tillverkningar härunder icke inbegripen; och

får Utskottet jemväl, på de af Herr Contracts-Prosten *Nibelius* upptagne grunder, vördsamt tillstyrka,

att Rikets Höglofliga Ständer må, genom underdånig skrifvelse, hos Kongl. Maj:t anhålla, att en noggran undersökning måtte företagas af sakkunnige och oväldige män, för att utröna de verkningar, som gårdfarihandeln med Eskilstuna smiden haft på jernhandteringen derstädes, då, i händelse dessa verkningar befunnos förderfliga, Kongl. Maj:t i Nåder täcktes, efter sig företeende omständigheter, deröfver besluta.

Hvad dernäst vidkommer det af *Olof Olsson* framställda yrkande om förbud för Dal- och Smålands-allmogen att befatta sig med smideshandel, så får Utskottet i detta hänseende vördsamt åberopa Kongl. Kungörelsen om förbud i allmänhet för smides-handlare med flere, att i ändamål af smidesvarors försäljning kringresa i landsorterne, af den 19 Januari 1822, hvarige-

nom uti 6 §. stadgas, att nämnde förbud icke i något fall får utsträckas till allmogen, som hädanefter såsom hittills eger rätt att med sina egna handaslöjder till hvad ort som hälst inom Riket sig begifva och dem försälja. Och enär följagtligen Dal- eller Smålands-allmogen eger enahanda rättighet vid försäljning af egna slöjde-alster, med annan allmoge, enligt nyssnämnde Kungörelse och Kongl. Resolutionerne af 1727 och 1734, samt anmärkta öfverträdelser i detta fall äro missbruk, som medelst laga åtal lära kunna rättas; så anser Utskottet den

af *Olof Olsson* i denna del gjorda framställning böra förfalla.

Stockholm den 16 Juni 1840.

N:o 61.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckte motioner, att så kallade "Rusthålls visitationer" icke må anställas oftare, än två gånger om året, samt om nedsättning i det hitintills bestämda mål å manskap och hästar, som vid Cavalleri-Regementen antagas.

Riksdags-fullmägtigen *Jonas Johannesson* från Jönköpings Län har, uti ett till Hederv. Bonde-Ståndet ingifvet och derifrån till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet remitteradt memorial anmärkt, att vid Smålands Hussar-Regemente, och, efter hvad han ville tro, äfven vid de öfriga Cavalleri-Regementen, nu årligen förrättas fyra visitationer å rustnings- och munderingspersedlarne, nemligen en vid hvarje af de under våren och hösten utsatte så kallade "Ådermöten" och två emellan dessa tider; och då hvar och en af nämnde visitationer, jemte det den upptager Hussarens tid med persedlarnes afputsande, vållar besvär för den rustande, om icke annorledes, åtminstone derigenom, att han måste skjutsa den Under-officer, som visitationen verkställer, samt då tillfälle funnes öppet att vid omförmälde ådermöten tillse, det persedlarne hållas i behörigt skick, har motionären hemställt, att de två öfriga visitationerna måtte upphöra.

Uti denna motion har instämt *Petter Jönsson*, äfven från Jönköpings Län, som derjemte föreslagit nedsättning af de vid Cavalleri-Regementen hitintills bestämda mål för så väl manskap som hästar; hvarjemte *Petter Persson* från förenämnde Län anhållit, att *Petter Jönssons* berörde förslag måtte såsom serskild motion anses.

Hvad sålunda blifvit anfördt och yrkadt har Utskottet i öfvervägande tagit och går nu att de gjorda framställningarne besvara:

Beträffande först frågan om de årliga visitationerna vid indeldta Cavalleriet, får Utskottet vördsamt upplysa, att, jemlikt Kongl. Förordningen den 2 September 1783, samt 24 §. i 3:dje delen af Kongl. Maj:ts för Arméen år 1819 utfärdade Tjenstgörings-Reglemente, "Åderlåtningsmöten," såsom de der benämnas, skola hållas två gånger om året, nemligen våren och hösten; att dessa möten endast afse besigtning af hästarnes beskaffenhet till hull och ryckt, och att 17 §. af samma Kongl. Reglemente, i öfverensstämmelse med Kongl. Förordningen den 15 October 1723, innehåller, att i slutet af Februari och November månader skall af Corporaler verkställas årlig visitation å munderingen, som, enligt 16 §. i oftanämnde Kongl. Reglemente, bör förvaras vid hvarje rusthåll; och alldenstund något stadgande icke förefinnes, hvarigenom är bestämdt, att visitationer å munderings-persedlarne skola ske oftare än å de tider, som i åberopade lagbud omnämnas, samt dessa visitationer icke, såsom uti motionen blifvit antydt, böra medföra för rusthållarne något besvär och ej eller någon kostnad, enär de icke äro skyldige, hvarken att gifva den visiterande underhåll eller betjena honom med skjuts, hvartill kommer, att rusthållarne hafva sig öppet att, i händelse den visiterande skulle sådant fordra, hvilket är honom vid ansvar förbjudet, derom i vederbörlig ordning göra anmälan för vinnande af rättelse; fördenskull får Utskottet vördsamt tillstyrka,

att *Jonas Johannessons* förslag om inställande af de tvänne visitationerne å munderingen ej bör till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Hvad vidare angår frågan om nedsättning af det hitintills stadgade längdmål för manskap vid Cavalleri-regementen, får, med åberopande af de skäl, som omförmälas i Utskottets Betänkande N:o 13 för afslag å yrkad nedsättning i längdmålet för soldater, hvilka skäl i så måtto kunna tillämpas på Cavalleri-regementens manskap, som detsamma, ehuru befriadt från bärande af gevär och packning, dock måste, för de med tjenstgöringen förenade ansträngningar, ega en stark kroppsbyggnad, som svårligen torde kunna påräknas hos manskap af mindre växt än den nu, såsom minst medgifna, nem-

ligen 5 fot och 7 tum, utom för växande ungdom under 21 år, de der få antagas, äfven vid 5 fot och 6 tum, Utskottet

vördsamt tillstyrka afslag å yrkade nedsättningen af längdmålet för manskapet vid Cavalleri-regementen.

Vidkommande derefter yrkandet om föreslagen minskning i den hitintills bestämda storlek å hästar, som begagnas vid Cavalleri-regementen, så enär, genom Kongl. Maj:ts Nådiga bref den 21 Juni 1806, finnes förklaradt, att lätta och viga hästar från 9 qvarter och 2 tums till 9 qvarter och 5 tums höjd, men ej derunder eller deröfver, få begagnas vid alla Trupper, med undantag endast af Lif-Regementets Curassierer, hvarest målet på hästar bör förblifva 9 qarter 4 tum, såsom Kongl. Förordningen den 11 Maj 1795 stadgat; och Utskottet för sin del anser, att mindre hästar, än de som hålla omförmälde, såsom minsta medgifne, målet af 9 qvarter och 2 tum, i allmänhet icke kunna antagas ega erforderlig styrka att bära ryttaren och den packning, som för dennes utrustning, samt hästens skötsel och fourage, under marscher, är af nöden; alltså får Utskottet vördsamt hemställa,

att yrkandet om minskning i nu föreskrifne målet för hästar vid Cavalleri-Regementen, må lemnas utan afseende.

Stockholm den 16 Juni 1840.

N:o 62.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Juni, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att H. K. H. Prins Carls Palais måtte öfverlåtas till ett National-museum.

Uti en hos Vällofl. Borgare-Ståndet väckt, till detta Utskott remitterad motion, har Herr *Winge* föreslagit, att, då Staten egde icke obetydliga samlingar af Målningar, Statuer och andra konstproducter, men i anseende till bristande utrymme, desamma dels voro spridde, dels förvarade på otjenliga ställen, så att t. ex., som motionären anfört, uti det nuvarande Museum å Kongl. Slottet målningar blifvit, i anseende till brist på rum, placerade

ända

ända ned till golfvet, det måtte Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att H. K. H. Prins Carls Palats måtte öfverlåtas till local för Sveriges nuvarande och blifvande konstskatter, samt att, i händelse någon ersättning derföre ifrågakomme, Ulricsdahls Kongl. Lustslott, der motionären förmodat Invalid-Inrättningen snart torde komma att upphöra, kunde gifvas som en sådan ersättning.

Efter de upplysningar, Utskottet erhållit, angående ifrågavarande byggnad, har densamma blifvit år 1764 försåld af Riks-Rådet Grefve *Thure G. Bjelkes* arfvingar till Directeuren *Clas Grill.* Derefter tillföll den Grosshandlanden *H. W. Peil,* hvilken den 24 Februari 1783 försålde huset för 40,000 R:dr till H. K. H. Prinsessan Sophia Albertina, som inköpte detsamma, i ändamål att, genom tillbyggnad, åt sig upprätta ett, till beboende enligt dess Höga värdighet, passande palats. Genom Förordnande af den 17 Mars sistnämnde år förordnade H. K. H., att detta hus, hvilket hon skulle bebo i sin lifstid, efter hennes död skulle tillfalla Hertig Carl Gustaf af Småland och efter honom den äldste manlige arfvingen, man efter man, utan att det finge af någon, till mer eller mindre del, abalieneras, eller mera än af en på samma tid egas; att, i händelse Hertig Carl Gustaf aflede utan manliga arfvingar, egendomen skulle tillfalla den äldste Svea Rikes Arf-Furste, som näst efter Kronprinsen egde rätt till Kronan; att, i händelse ingen Arffurste funnes, egendomen skulle tillfalla den äldsta Kongl. Prinsessan, som lefde ogift, och om hon ej heller funnes till, Kongl. Maj:t och Kronan till dess Riket hugnades med Arffurste eller Prinsessa; hvarefter Konung Gustaf den Tredje låtit på egen bekostnad ombygga huset samt anslagit Statsmedel till gamla husets inredning samt 1,000 R:dr årligen till husets underhållande.

Utskottet kan icke annat än dela motionärers åsigt om behofvet af en tjenligare local, till förvarande af Sveriges konstsamlingar, än den, som finnes å Kongl. Slottet, helst Sverige eger ganska rika sådana samlingar, ehuru de äro spridde och förvaras dels å Kongl. Slottet, dels å flere Kongl. Lustslott; och Utskottet skulle derföre gerna se motionärens syftemål på annan väg uppnådt, men som H. K. H. Prinsessan Sophia Albertina sjelf för egna medel inköpt ifrågavarande byggnad, och således egt densamma att fritt disponera, samt hon derom förordnat, på sätt förenämndt är, så att densamma alltid skall, i egenskap af Fidei-Commiss, utgöra ett boningsställe för Sveriges äldste Arfprins eller Prinsessa, alltså och då, i anseende härtill, Utskot-

tet anser det icke vara lämpligt föreslå ett annat användande af denna byggnad, än hvartill densamma blifvit af H. K. H. Prinsessan Sophia Albertina genom Dess ofvannämnde förordnande bestämd, vid hvilket förhållande motionärens förslag, att Kongl. Lustslottet Ulricsdahl måtte gifvas i ersättning för Prins Carls Palais förfaller; anser Utskottet sig böra tillstyrka

Rikets Ständer, att ifrågavarande motion måtte lemnas utan afseende.

Stockholm den 16 Juni 1840.

STOCKHOLM, ECKSTEINSKA BOKTRYCKERIET, 1840.

N:o 63.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om förbud för utrikes, hit till landet ankomne Läkare, att här practisera, utan att hafva fullgjort de prof, som för ett sådant ändamål äro föreskrifne.

Uti en hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln väckt, till detta Utskott remitterad motion, har Herr *af Grubbens, Nils Wilhelm,* föreslagit, att, då det redan finnes stadgadt, att i Sverige ingen utrikes examinerad och promoverad Medicinæ Doctor eller med kunskaps-betyg försedd Chirurg, egde rättighet att läkarekonsten utöfva, med mindre han inför Rikets Medicinal-Styrelse undergått förhör, dervid hans kunskaper och skicklighet blifvit godkände, Medicinal-Styrelsen likväl öppet lemnadt att derifrån frikalla dem, som, genom förvärfvad ryktbarhet göra sig af undantag förtjente; men, oagtadt ett sådant stadgande, det skall blifvit tillåtet att utbyta förhöret inför Kongl. Sundhets-Collegium emot en gradual-disputations ventilering vid ett af Rikets Universitet, hvilket ej vore ledande till det dermed åsyftade ändamålet, eller utrönandet af en sådan Läkares skicklighet, Rikets Höglofl. Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om ett orubbadt och oförändradt qvarblifvande vid det, som, på sätt förenämndt är, i författningar redan blifvit föreskrifvet.

Utskottet får, i anledning häraf, fästa uppmärksamheten å 8 §. i Kongl. Maj:ts Nådiga Instruction för Kongl. Sundhets-Collegium af den 6 December 1815, hvilken är af följande lydelse:

"Enär utrikes examinerade och promoverade Doctores Medici, eller med kunskaps-betyg försedde Chirurgi söka rättighet att få i Riket utöfva läkarekonsten, anställer Collegium med dem förhör, hvarvid Medico-Chirurgiska Institutets Professorer tillkallas; och skola sådane Medici eller Chirurgi, då deras kunskaper och skicklighet varda godkände, hos Collegium aflägga Tro- Huldhets- och Practici-ed samt blifva Collegii tillydande medlemmar. Dock må Collegium vara tillåtet att ifrån förenämnde förhör frikalla dem, hvilkas förvärfvade ryktbarhet gör dem af undantag förtjente."

Efter Utskottets tanka, innehåller detta stadgande alla de föreskrifter, som kunna vara af nöden för vinnande af det ändamål, som motionären åsyftat, att nemligen utrikes Läkare ej må få i Riket practisera, utan att de ega dertill erforderlig skicklighet. Motionären har också icke ifrågasatt något tillägg till detta stadgande, utan endast föreslagit en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t om iagttagande deraf, och en sådan anhållan anser Utskottet destomindre lämplig, som det ytterst måste ankomma på Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, om och med hvad villkor den för vissa fall medgifne befrielsen från det föreskrifne profvets aflägganden, må ega rum.

I anseende härtill får Utskottet vördsamt tillstyrka,

att det af motionären härutinnan väckte förslag måtte förfalla.

Stockholm den 2 Juli 1840.

N:o 64.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om Bergs-Collegii upplösning och dess förändring till en Bergs-Vetenskaps-Academie.

Uti ett till Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet och derifrån till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets handläggning remitteradt memorial, har *Lars Boëthius*, från Stora Kopparbergs Län, föreslagit, att, som den förmyndarevård öfver andra, hvilken Bergs-Collegium haft sig uppdragen inom Berg-väsendet, inverkat i hög grad ofördelagtigt på utvecklingen af Bergshandteringens serskilda grenar, nyssnämnde Collegium alltså måtte i sådan egenskap upphöra, och hädanefter utgöra en Bergs-Vetenskaps-Academie, hvars bestämmelse endast och allenast skulle vara spridandet af de för Bergsbruket nyttiga och nödiga kunskaper; och hafva Riksdags-fullmägtige *Peter Persson* och *Lars Larsson* från Örebro Län samt *Jan Eric Jansson* från Wermlands Län med *Boëthius* sig förenat.

Detta har Utskottet i öfvervägande tagit; och hvad först frågan om Bergs-Collegii upplösning beträffar, så och då den domsrätt, som förut tillhörde bemäldte Collegium, redan genom Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning af den 17 April 1828, är vorden upphäfven, samt de ärenden, hvilka

numera taga i anspråk Collegii vsrksamhet, endast bestå i enskildes ansökningar, eller allmänna statistiska frågor, som, i Utskottets tanka, lämpligast kunna af Civil-departementet behandlas, anser Utskottet sig böra vördsamt tillstyrka

Rikets Ständer, att till Kongl. Maj:t frambära sin underdåniga önskan, det Bergs-Collegium måtte i sådan egenskap upphöra, och i dess ställe en, under Civil-departementet lydande, bureau, af Kongl. Maj:t varda Nådigst organiserad, i och för utredningen af de ärenden, hvilka det, efter 1828, ålegat Collegium att besörja.

Hvad åter angår motionärens hemställan om Bergs-Collegii förändring till en Bergs-Vetenskaps-Academi; så har Utskottet ansett sig böra fästa Rikets Ständers uppmärksamhet derå, att, till vinnande af det ändamål, motionären åsyftat, eller spridandet af de för Bergsbruket nyttiga och nödiga kunskaper, dels högre Bergs-skolor redan finnas inrättade i Fahlun och Philipsstad, äfvensom vid Universiteten undervisning meddelas i det theoretiska af Bergs-vetenskapen, dels ock att de undersökningar och försök, ledande till framsteg i Bergsvetenskapen, som i andra rummet skulle utgöra föremål för en sådan Academies verksamhet, hittills blifvit med upplyst frikostighet och stor sakkännedom verkställde genom Bruks-Societeten, som dertill årligen använder betydliga summor af de under Jern-Contoirets förvaltning ställde medel; och då man eger allt hopp, att detta äfven framdeles, med största nytta för saken, kommer att ega rum, finner Utskottet den föreslagna Bergs-Vetenskaps-Academien icke vara af behofvet påkallad.

Utskottet kan således icke tillstyrka bifall till denna del af motionen.

Stockholm den 2 Juli 1840.

N:o 65.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att Advocat-Fiscalerne i Rikets Hof-Rätter och Collegier måga upphöra att vara beroende af de Embetsverk, vid hvilka de äro anställde.

Genom motion inom Hedervärda Bonde-Ståndet, har *David Andersson* från Hallands Län framställt, huruledes det vore af synnerlig vigt,

att Konungens Ombudsmän i Hof-Rätterna och Collegierne, i sin embetsförvaltning, icke underkastas annat tvång eller andra band, än dem Lagen, samvetet och öfvertygelsen ålägga. Motionären syntes derföre oformligt och ändamålsvidrigt, att Advocat-Fiscaler äro ställda i beroende af det Embetsverk, der deras bestämmelse skall vara att å Statens vägnar controllera och bevaka Verkets egna förhandlingar och utöfningen af dess åliggande, upprätthålla ordningen, iagttaga det allmännas rätt, beifra fel och försummelser, samt befordra Lagars och Författningars efterlefnad. Desse embetsmän skola hafva, hvar och en inom sin verkningskrets, enahanda förbindelser att fullgöra, som äro föreskrifne Konungens Ombudsmän, på det för desse senare utstakade vidsträckte och all embetsmanna-förvaltning omfattande fält, hvarföre Advocat-Fiscaler, inom det område, som för deras verksamhet är bestämdt, skola agera i Justitiæ-Canzlerens och Justitiæ-Ombudsmannens ställe. Det vore derföre af stor och omisskännelig vigt för samhället, att Advocat-Fiscalerne i Hof-Rätter och Collegier samt Krigs-Fiscalen i Krigs-Hof-Rätten, hvilkas embets-utöfning för Statens rätt och allmänna ärenders behöriga handhafvande, är så magtpåliggande, enär deras embets-utöfning påkallar en oaflåtlig vaksamhet öfver embets- och tjenstemäns förhållande, en oafbruten omtanka att befordra Kronans rätt och en oafvislig uppmärksamhet på Lagarnes iagttagande och efterlefnad, skiljas från all beroende beröring med den Hof-Rätt eller det Collegium, inom hvars Domvärjo och verkningskrets desse embetsmän fungera, likväl med den skyldigheten att, när Advocat-Fiscalens handräckning eller embets-befattning af det dömande eller förvaltande Verket påkallas, i ärender, der Konans rätt är i frågan eller underlydande tjenstemäns fel och försummelser upptäckas, vidtaga den åtgärd och lemna det biträde, sakens beskaffenhet i förening med embetspligten fordrar, utan att likväl Öfver-Domstolen eller Auctoriteter må ega, för utöfningen af Advocat-Fiscalens åliggande, meddela några föreskrifter. Till följd häraf har motionären föreslagit, att, för Advocat-Fiscaler i Rikets Hof-Rätter och Collegier, äfvensom för Krigs-Fiscalen i Krigs-Hof-Rätten, måtte utfärdas serskildt, efter ofvan omförmäldte grunder, uppfattad Instruction, som noggrannt bestämmer deras åliggande och verkningskrets, med utsättande af de skyldigheter, som påkallas af serskildte förhållanden inom den Hof-Rätt eller det Collegium, der Advocat-Fiscalen, såsom Konungens Ombudsman, fungerar.

Till bestämmelsen af Advocat-Fiscalernes embets-befattning hörer ingalunda, på sätt motionären förutsatt, att controllera förhandlingarne af de

Domstolar och Collegier, vid hvilka de äro anställde, och att hafva tillsyn å dessas utöfning af sina åligganden. I detta afseende äro andra controller föreskrifne och åtal af felsteg härutinnan ankomma omedelbart på Åklagare-magtens högsta organer. Deremot tillhörer det Advocat-Fiscalerne att tillse, huru de hvarje Öfver-Rätt eller Collegium underordnade embets- och tjenstemännen fullgöra sina åligganden att utföra åtal, som af Öfver-Rätt eller Collegium omedelbart upptagas, och, serdeles hvad Collegierna beträffar, att föra Kongl. Maj:ts och Kronans talan i ärender, som lyda under Collegiernas förvaltning samt bevaka och utkräfva fordringar, tillhörande dem underlydande Cassor.

För Advocat-Fiscalernes så beskaffade bestämmelse, är det icke allenast fullkomligt formenligt, utan ovillkorligen nödvändigt, att desse embetsmän äro underordnade de Verk, vid hvilka de äro anställde, och beroende af deras föreskrifter, så vida icke sammanhållningen i förvaltningen skall upphäfvas och ansvarigheten för denna förvaltning splittras på ett sätt, som skulle väsendtligen försvåra dess utkräfvande; derföre Utskottet hemställer,

att *David Anderssons* ifrågavarande förslag må lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 Juli 1840.

N:o 66.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande om föreslaget förbud för andra än infödde Svenske män att innehafva Tjenster, som af Embetsverken tillsättas.

Från Vällofl. Borgare-Ståndet har Utskottet emottagit en motion af vice Talemannen Herr *Halling*, af innehåll, att, som 28 §. Regerings-Formen stadgar, att Konungen eger att i civil tjenst antaga endast infödda Svenske män och deraf skall följa, att de Embetsverk, som det tillkommer att civila tjenster tillsätta, icke ega att andra än Svenske män dervid anställa, men motsatsen likväl inträffat och följagtligen äfven hädanefter kunde inträffa, torde det blifva nödigt, att Rikets Höglofl. Ständer, till förekommande deraf, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om

Nådig föreskrift till alla, åtminstone civila, Embetsverk, att icke uti Rikets tjenst lemna tillträde åt andra än infödde Svenske män.

Genom stadgandet i 28 §. Regerings-Formen om villkoren för tillsättande af embets- och tjenstemän, som med Kongl. Maj:ts Nådiga fullmagter förses, är en grundsats uttalad, som synes böra gälla, i afseende på Stats-förvaltningen i sin helhet, då Utskottet icke inser något skäl för afvikelse derifrån, hvad beträffar underordnade tjenste-befattningar, annorlunda än för de få fall, då den färdighet, som för en befattning erfordras, företrädesvis är att påräkna hos en utländning och befattningen tillika är af egenskap att utan betänklighet kunna åt en sådan anförtros. Såsom exempel härpå må nämnas Lärare för öfning i de fremmande språkens talande, hvartill man tilläfventyrs oftast behöfver anställa personer, som äro födda inom det land, i hvars språk öfningen sökes, och enahanda förhållanden torde äfven för andra fall en och annan gång inträffa; men om också undantag sålunda äro nödvändiga, böra desse icke hindra tillämpningen af grundsatsen i allmänhet, och Utskottet anser sig således böra tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om Nådig föreskrift till Embetsverk och myndigheter, som ega att tillsätta underordnade tjenste-befattningar, att dertill icke anställa andra än infödde Svenske män, utan serskildt tillåtelse af Kongl. Maj:t, hvilken icke må sökas i annat fall, än då de för en befattning erforderlige egenskaper företrädesvis äro att påräkna hos en utländning, och befattningen utan betänklighet kan åt en sådan anförtros.

Stockholm den 2 Juli 1840.

N:o 67.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om Roskildska Fredsfördragets öfversättning på Svenska språket och dess utgifvande från trycket.

Som Roskildska Fredsfördraget, enligt hvilket Skåne, Halland, Blekinge och Bohusland afträddes till Sveriges Krona från den Danska,

icke skall finnas intaget uti några äldre författnings-samlingar och det exemplar, som förvaras i Riks-archivet, skall vara författadt på Latinska språket, har Herr *Bagge*, genom motion inom Vällofl. Borgare-Ståndet, föreslagit, att, på det en hvar icke må vara i okunnighet om sina rättigheter och skyldigheter, Kongl. Vetenskaps-Academien eller någon af Philosophiska Faculteterne vid Rikets Universitet måtte anmodas föranstalta om en rigtig öfversättning deraf, hvarefter det på Stats-verkets bekostnad torde, med både Latinsk och Svensk text, befordras till trycket, så att exemplar deraf måtte vara tillgänglige, icke blott uti alla Embetsverks Archiv, utan äfven i Bokhandeln, för dem, som önska att deraf taga kännedom.

Det med denna motion åsyftade ändamålet har vice Talmannen Herr *Halling*, enligt yttrande vid remiss af motionen, ansett kunna vinnas genom Fredsfördragets intagande i det arbete, kalladt Svenskt Diplomatarium, för hvars utgifvande understöd af allmänna medel blifvit vid senaste Riksdagen beviljadt till belopp af 600 R:dr årligen intill närvarande Riksdag.

Utom det att kännedom om det hufvudsakliga innehållet af Roskildska Fredsfördraget är genom historien allmänt spridd, bör man föreställa sig, att, sedan de deri stadgade villkoren, under hundradetals år, varit gällande, de deraf beroende rättigheter och skyldigheter sällan kunna vara obekanta för dem, som det tillkommer att dem iagttaga; och då handlingen är tillgänglig i Riks-archivet för de troligen fåtaliga fall, då någon närmare upplysning deraf kan erfordras, anser Utskottet den föreslagna anstalten icke vara behöflig eller gagnelig, i förhållande till den kostnad, som deraf skulle föranledas, och hvilken icke heller torde kunna undvikas genom handlingens införande i Svenskt Diplomatarium, på sätt vice Talmannen Herr *Halling* föreslagit, då utgifvandet af detta arbete varit ett företag af enskild man, och det dertill beviljade understödet genom Statsanslag redan upphört, så att några derifrån härledda nya förbindelser icke lära kunna utgifvaren påbördas; hvarförutan detta arbete, hvilket egentligen är ämnadt för den vetenskaplige forskaren och samlaren, är alltför kostbart att kunna påräknas, såsom mera allmänt tillgängligt för det med motionen åsyftade ändamålet.

Af dessa anledningar anser Utskottet sig böra tillstyrka,

att förslaget om utgifvande af Roskildska Fredsfördraget eller dess införande i Svenskt Diplomatarium, icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 Juli 1840.

N:o 68.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om Elementar-Läroverkens reorganisation och utvidgning af Frösö Skola i Jemtland.

Uti en af Högvördige Preste-Ståndet till detta Utskott remitterad motion, har Prosten *Säve*, efter en framställning om förhållandet med Elementar-Läroverken och Gymnasierne inom Riket förr och nu, och det Skolsystem, som vid desamme blifvit följdt och ännu följes, anfört: att, sedan uti den i Stockholm år 1828 inrättade Elementar-skola och den tvänne år senare stiftade så kallade Hillska Skolan å Barnängen, äfvensom Cathedral-skolan i Upsala, ynglingar bibringats de förberedande kunskaper, som erfordras för inträde till Universitetet; så hade häraf visat sig, att Gymnasierne, hvilka blifvit stiftade för att ersätta Elementar-skolornes i äldre tider varande ofullkomlighet och inskränkthet, och hvilka hittills uppfyllt en vigtig bestämmelse såsom öfvergångs-station från Elementar-skolan till Universitetet, skulle blifva mindre af nöden i samma mon, som Lärdoms-skolorne erhöllo en af Gymnasierne oberoende och för Högskolan eller Universitetet direct förberedande ändamålsenlig organisation; och att dessutom den strängare disciplin, som iagttages vid Skolorne, gjorde det lättare att der bibehålla ordning, flit och sedlighet, än vid Gymnasierne, der, oagtadt Ephorernes och Lärarnes bemödanden, sådant understudom visat sig ytterst svårt, i anseende till den större frihet, lärjungarne i Gymnasierne ega, hvilken, i tidigare åren, menligt inverkar på ungdomens både intellectuella och moraliska bildning. Man hade nemligen hört personer vid en mognare ålder klaga, att flere år af deras bästa ungdomstid blifvit vid Gymnasierne, om icke förspillde, dock genom eget oförstånd

och

och oförekommet sjelfsvåld mindre väl använde, så att de vid Universiteten nödgats återtaga en del af de skolstudier, som på förra stället blifvit ej blott icke underhållne, utan äfven ofta förglömde.

I anseende härtill har motionären, som trott Lärdoms-skolan böra med Apologist-classerne sammanslås, ansett förenandet af de båda Elementar-Läroverken, Skolan och Gymnasium, komma att, med bibehållande af Skolans disciplin, medföra den fullkomliga enhet och det sammanhang under uppfostrans första och vigtigaste stadium, som borde finnas, men, efter motionärens förmenande, nu saknas; äfvensom motionären ansett en sådan förening böra försiggå, genom införandet i Skolans öfversta classer af dels det så kallade fack-systemet eller ambulatorisk och ämnes-läsning, dels fri flyttning, begränsad endast genom lärocursen, som för hvarje class borde vara afmätt, och dels s. k. classordinarier, hvilka skulle för hvarje Skolans afdelning ansvara för ungdomens moraliska uppfostran; föreställande sig motionären, att, genom ofvannämnde enkla förbättringar, det snart skulle ådagaläggas, att äfven med ett ringare antal Lärare, än det, som nu bekostas för både Skola och Gymnasium, Elementar-Läroverken skulle bibringa lärjungarne den bildning, som gjorde dem mogne för Universitetet.

Men då, efter motionärens åsigt, omförmälde förändringar ej kunde på en gång öfverallt verkställas, utan det vore tillräckligt, att "förvandlingsförsöket" företages med en eller annan Skola, för att visa reformens verkställbarhet och dess framgång; så har motionären härtill föreslagit Frösö Skola i Jemtland, som han ansett vara den, hvilken företrädesvis borde få åtnjuta den föreslagna förändringen; till stöd hvarför motionären åberopat: att Frösö Skola med fyra Lärare och vanligen omkring sjuttio eller åttatio lärjungar, ehuru den till namnet varit en lägre Lärdoms-skola, likväl fullgjort alla en högres åligganden, så att lärjungarne derifrån omedelbart ingått i Gymnasium; att Frösö Skola, för att uppfylla ett Gymnasii åliggande och utbilda ynglingar till inträde vid Universitetet, endast behöfde erhålla tvänne Lärare, utom de, som der redan äro anställde; att Jemtland och Herjeådalen ej egde något mer än nämnde Läroverk, hvilket vore 25 mil aflägset från Hernösand; att det skulle blifva en ganska stor lättnad för berörde provincers i allmänhet fattige invånare att få sända sine söner directe till Universitetet, utan att nödgas förut underhålla dem vid Gymnasium, der lefnadskostnaden vore lika stor,

som med Academien; samt att slutligen af de 288 tunnor korn, som utgå till Frösö Skol-stat, och som blifvit upptagne i det allmänna anslaget för Läro-verken, omkring 211 tunnor bestå af kyrko-tionde, som utgöres af ofvannämnde provincer sjelfve, men endast återstoden fylles med kronotionde; och har motionären, på nu anförde skäl, föreslagit, det måtte ett anslag beviljas till tvänne nye Lärare-löner vid Frösö Skola, och Rikets Ständer derjemte ingå till Kongl. Maj:t med den underdåniga anhållan, att denna Skola må få en ny organisation, så beskaffad, att dess lärjungar kunna, efter fulländad lärotid, omedelbart dimitteras till Academien; hvarjemte motionären hemställt, huruvida berörde anhållan borde serskildt framställas eller sättas i förbindelse med förslaget om såväl Apologist-skolornes som Gymnasiernes successiva reorganisation och förening med Lärdoms-skolorne.

I afseende å Elementar-Läroverkens reorganisation, hafva i senare tider flere åtgärder vidtagits, såsom att Kongl. Maj:t, genom Nådigt Bref af den 21 December 1825, förordnat en Comitée att, under ledning af H. K. H. Kron-Prinsen, i ett sammanhang granska tillståndet af Rikets allmänna uppfostrings-verk, och att dervid i underdånighet föreslå de förbättringar, som kunde anses behöflige; hvilken Comitée, i anledning deraf, den 20 December 1828, afgifvit ett underdånigt Betänkande; att den sedermera förordnade 1832 års Skol-revision, den 13 December samma år, äfvenledes afgifvit ett utlåtande i ämnet; att Kongl. Maj:t den 13 December 1834 anbefallt samtlige Consistorierne, äfvensom Directionen öfver Stockholms Stads Undervisnings-verk, att öfver Skol-revisionens ofvanberörde Betänkande sig utlåta; och har, sedan under loppet af påföljde år vederbörandes underdåniga yttranden och förklaringar i ämnet inkommit, Kongl. Maj:t, uti Nådigt Circulaire till Consistorierne den 1 November 1839, sig utlåtit, bland annat, att, då Kongl. Maj:t funnit flere till förevarande vigtiga ärende hörande frågor icke nog utredde, samt då meningarne om en del ifrågasatte förändringar icke hunnit sammanjemnkas, och man, för att stadga omdömet i en så magtpåliggande national-angelägenhet, ännu hade af behof att inom landet samla mera mognad erfarenhet och jemväl taga närmare kännedom om andra länders likartade institutioner, innan en för framtiden gällande organisation af Undervisningsverken i allmänhet kunde, med full säkerhet om dess ändamålsenlighet, uppgöras och stadfästas, samt då dertill komme, att de för ändamålet varande tillgångar icke voro tillräcklige för utförandet af en fullständigare

organisation af Undervisnings-verket i hela dess vidd; så pröfvade Kongl. Maj:t skäligt uppskjuta, så väl den difinitiva organisationen af Rikets Elementar-Läroverk, som regleringen af en för derstädes anställde Lärare ständig lönings-stat.

Utskottet instämmer visserligen, för sin del, uti så väl motionärens som flere Ledamöters inom Högvördiga Preste-Ståndet yttrade åsigter, att behofvet af en strängare disciplins införande vid Gymnasierne blifvit genom erfarenheten allt mer och mer ådagalagdt; dock lärer frågan härom, likasom om behofvet och lämpligheten af Läroverkens förändrade organisation i allmänhet, uti det skick, som samma fråga, på sätt ofvannämndt är, för närvarande sig befinner, icke kunna blifva föremål för Rikets Ständers pröfning; utan anser Utskottet sig endast böra i detta afseende tillstyrka Rikets Ständer att fästa Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet på vigten af de åtgärder, som, i detta ämne äro af nöden.

I anseende härtill kan Utskottet ej ingå i undersökning af de allmänna, på Elementar-Läroverkens reorganisation syftande, grunder, dem motionären anfört för en utvidgning af Frösö Skola; men då uti Jemtland och Herjeådalen, oagtadt desse Provinsers betydliga folkmängd, icke finnes någon allmän läro-inrättning, der lärjungar inhemta de kunskaper, som för inträde till Universitetet erfordras, och det närmast belägna Hernösands Gymnasium är så aflägset, att kännbara svårigheter för begagnandet deraf måste ofta möta serdeles för de obemedlade, anser Utskottet det vara nödvändigt, för undervisningens befrämjande inom denna ort, att ett Läroverk bildas, som motsvarar det sålunda för handen varande behofvet, och en sådan anstalt kan, efter Utskottets tanka, ändamålsenligt, med minsta kostnad, åstadkommas genom reorganisation af Frösö Skola; dock som det icke kan fordras, att Utskottet skall ega den kännedom af local-förhållanden, som är oumbärlig, för att kunna noggrannt bedöma, huru en sådan utvidgning må kunna tillvägabringas, ocb dessutom, enligt hvad Herr Biskopen Doctor *Heurlin* uti afgifvet yttrande inom Preste-Ståndet upplyst, fråga om Skolbyggnadernes vid Frösö reparation och Skolans derstädes förflyttning till Östersund, är anhängig hos Kongl. Maj:t, som infordrat vederbörandes förklaringar i ämnet; anser sig Utskottet icke böra ingå i närmare pröfning af de förslag, dem motionen i denna del innefattar, utan får endast tillstyrka,

att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t, efter tagen kännedom om ämnet

och vederbörandes hörande, täcktes låta upprätta och vid nästa Riksdag till Rikets Ständer öfverlemna det förslag i detta ämne, som Kongl. Maj:t kan i Nåder anse tjenligt.

Stockholm den 2 Juli 1840.

Reservation

af Herr Professor *Grafström*: "Mot detta Utskottets tillstyrkande anhåller jag att i ett visst fall få aflemna min reservation. Jag anser nemligen, att genom tillstyrkandet, såsom det nu befinnes, den för hela Jemtland och Herjeådalen vigtiga frågan endast blifvit till en obestämd framtid uppskjuten. Förslaget till Frösö Skolas utvidgande med tvänne nye Lärare och till anslående af löner åt desamma, hade, efter mitt förmenande, kunnat tillstyrkas oberoende af frågan om Skolans förflyttande till Östersund, en fråga, som redan några år hvilat, och hvilkens afgörande torde komma att ännu länge fördröjas, så vida de nuvarande Skolhusen, till följd af nödige reparationer, befinnas fullt brukbara. Jemtland har en enda Skola, med 4 Lärare, för en folkmängd af 44,000 menniskor. Wisby Län med 40,000 menniskor, eger för undervisningen 13 offentlige Lärare. Ju mera aflägsen och isolerad en provins är, desto nödvändigare är det att, inom densamma, organiseras en Undervisnings-anstalt, motsvarande dess behof, och att denna organisering så snart som möjligt vidtages.

N:o. 69.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om en förändrad organisation af Sundhets-Collegium.

Uti en hos Ridderskapet och Adeln väckt, till detta Utskott remitterad motion, har Herr *af Grubbens, Nils Wilhelm,* föreslagit, att, då handläggningen af de Kongl. Sundhets-Collegium åliggande göromål fordrade kunskap, och skicklighet hos Collegii Ledamöter att kunna säkert bedömma de saker, som komma under deras beprövande, och lemna såväl i juridiskt som vetenskapligt hänseende ordentligen motiverade Utslag; samt, för bedömande af de i Kongl. Collegium förekommande svårare frågor, hvilka skulle angå Provincial- och Stads-Läkares förrättningar, er-

fordrades i synnerhet kännedom i den practiska handläggningen af sådane frågor, det måtte Kongl. Sundhets-Collegium reorganiseras, och icke några andra till Ledamöter derstädes befordras, än de Läkare, som, jemte det de ega grundlige theoretiska kunskaper, femton till tjugu år varit Provincial- eller Stads-Läkare; helst motionären ansett det vara billigt, som han uttryckt sig, att en sinecur måtte finnas för desse tjenstemän, som skulle hafva de mest magtpåliggande och besvärligaste tjenster i Riket; äfvensom föreslagits, att en lagfaren man måtte tillsättas som Assessor, med säte och stämma i Collegium, hvilken borde ansvara för de juridiska göromålen, som inom Collegium kunde förekomma.

Vid besvarande af denna motion, får Utskottet upplysa, att, genom Kongl. Maj:ts Nådiga Instruction för Sundhets-Collegium af den 6 December 1815, det blifvit Collegium ålagdt: att hafva inseende och styrelsen öfver allt det, som angår Sundhets-tillståndet samt Läkare-vården och Sjukskötseln, så val hos Rikets inbyggare i allmänhet, som vid Krigsmagten till lands och sjöss i freds- och krigstid; att tillse, det alla Läkare, Chirurger, Apothekare, Veterinair-Läkare m. fl., uti allt hvad som rörer Medicinska, Chirurgiska och Pharmaceutiska vetenskapernes utöfning, fullgöra deras, enligt Instructioner och Reglementen, åliggande skyldigheter; att vaka deröfver, att de till desse personers practiska bildning i hufvudstaden varande anstalter fullgöra det med desse bildnings-anstalter åsyftade ändamål; samt att gå Kongl. Maj:ts och Rikets Collegier, Hof-Rätter och Domstolar jemte alla öfrige publike Verk och Embeten, så militaira som civila, tillhanda med råd och utlåtanden uti allt sådant, som med Läkares föremål har gemenskap; äfvensom Utskottet härvid vill tillägga, att göromålen i Kongl. Sundhets-Collegium blifvit i senare tider ganska mycket förökade, så att, enligt dess Diarium, antalet af de till Collegium under loppet af sistlidne år inkomne mål och ärenden uppgått till 3,623, hvaraf synes, att tjensterne i detta Embetsverk ingalunda äro att anse såsom sinecurer.

Om nu Utskottet å ena sidan vill erkänna, att Provincial- och Stads-Läkare-befattningarne äro besvärlige på de fleste ställen; så kan dock Utskottet icke dela motionärens åsigt, att tjensterne uti Collegium må blifva pensionsplatser för Provincial- och Stads-Läkare, eller att de vid dessa tjensters tillsättande, må ega företräde framför andra Läkare. Utskottet tror nemligen, att ifrågavarande ganska magtpåliggande tjenster i Collegi-

um fordra icke allenast den practiska kunskap, som är en följd af en längre utöfning af Läkare-yrket, och som endast vinnes genom erfarenheten, utan äfven en noga kännedom om Läkare-vetenskapens tillstånd och de i och för densamma och dertill hörande ämnen varande Institutioner, så väl i Riket, som i andra länder, äfvensom om Sveriges förhållande till desse i flera afseenden; och Utskottet hyser tillika den föreställning, att äfven den Läkare, som icke är Provincial- eller Stads-Läkare, eger tillfälle inhemta de kunskaper, som vinnas genom utöfningen af dessa tjenster, samt att han dessutom i allmänhet torde vara i stånd att bättre, än nämnde tjenstemän, hvilkas tid till större delen är upptagen af embetsåligganden, förvärfva en allmän öfversigt af Läkarekonsten, och dermed gemenskap egande ämnen, samt de kunskaper, som äro erforderlige för en Ledamot af nämnde Collegium, som rätt uppfyller sin plats.

Utskottet, som i allt fall anser, att vid tillsättning af omförmälde tjenster i Kongl. Sundhets-Collegium, afseende bör hafvas endast å de sökandes förtjenst samt skicklighet och duglighet, och icke å den omständighet, huruvida de varit Stads- och Provincial-Läkare eller icke, får derföre tillstyrka,

att motionärens förslag, det icke någon annan måtte till Ledamot i Kongl. Collegium befordras, än som 15 eller 20 år varit Stads- eller Provincial-Läkare, måtte förfalla.

Beträffande härefter motionärens förslag, att en lagfaren man måtte tillsättas såsom Assessor med säte och stämma i Kongl. Sundhets-Collegium, så enär Utskottet så mycket mindre tror sådant vara af behofvet påkalladt, som handläggningen af de Collegium åliggande göromål, så vidt Utskottet har sig bekant, icke beror på någon annan juridisk kunskap, än den, som erfordras i och för frågor, som röra medico-legala besigtningar, hvaruti hvarje utexaminad Läkare måste hafva full kännedom och då Collegium slutligen, liksom andre Verk, eger till ledning för sine åtgärder, att följa gällande Lag och Författningar, får Utskottet tillstyrka,

att äfven detta förslag måtte förfalla.

Stockholm den 2 Juli 1840.

N:o 70.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om förändring af grunderne för befordran inom Preste-Ståndet.

Uti en hos Hedervärda Bonde-Ståndet väckt, till detta Utskott remitterad, motion, har *Anders Larsson* från Westerås Län anfört, att, ehuru, vid befordran till Ordinarie beställningar, afseende endast borde fästas å de sökandes skicklighet, en sådan befordringsgrund likväl icke gjort sig gällande vid upprättandet af förslag till Prest-embeten, hvarvid skicklighetens beräknades efter erhållne betyg i Prest- och Pastoral-examina, och i öfrigt endast tjenste-år toges i betragtande; att ett sådant förhållande dels vore orättvist emot den del af Presterskapet, som egde beräkna endast enkla tjenste-år, dels ock alstrade liknöjdhet hos det yngre Presterskapet att förvärfva vidsträcktare kunskaper, än som oundgängligen erfordrades för att ega rättighet att blifva uppförd på förslag till ett ledigt Prest-embete; och har motionären i anledning häraf föreslagit: att då ledighet till ett Consistorielt Gäll yppas, ansökningar såsom hittills måtte få ingifvas till Consistorierne, som, genast efter ansökningstidens slut, böra pröfva och till Protocollet utlåta sig, om de sökande ega de meriter i lärdomsväg, som, efter upprättad classification, erfordras; att Consistorium borde vara skyldigt med nästa post derefter afsända alla ansökningarne, jemte sitt utlåtande, till Contracts-Prosten, hvilken genom Kungörelser skulle låta kalla socknens röstegande invånare, för att taga del af de från Consistorium ankomne handlingarne; att socknemännen derefter skulle ega att å denna sammankomst kalla hvilken af de sökande som helst, att aflägga predikoprof; dock minst tre, om så många sig anmält, hvarefter Contracts-Prosten hade att inberätta förloppet deraf till Consistorium, som meddelade Prediko-missiv till de kallade; och skulle val emellan Prof-Predikanterne sedermera i vanlig ordning ega rum.

Hvad sålunda blifvit anfördt, har Utskottet tagit i öfvervägande; och får Utskottet, till ledning för omdömet uti förevarande fråga, upplysa, att uti Kongl. Förordningen den 21 Aug. 1786 föreskrifves, bland annat: "att vid förslagers upprättande till Kyrkoherde-beställningar det skall åligga Consistorium först och främst, att hafva afseende uppå de sökandes Gudsfruktan samt ett dygdigt och stadigt uppförande; att, i öfrigt

endast förtjenst och skicklighet skall gifva den ene företräde för den andre att det bör skattas för skicklighet hos en sökande, att han eger lärdom och de kunskaper, som till sysslans fullkomliga bestridande erfordras, samt för förtjenst, att han med kännedom, nit och försigtighet skött det kall, honom varit anförtrodt, och såmedelst gjort sig förtjent af vidare befordran; att Consistorium skall noga utröna och dömma till det företräde, som bör gifvas den ene eller den andre; men att, om en vida yngre, som beständigt haft tillfälle att obebindradt sköta sina studier, skulle uti kunskaper synas öfvergå en äldre, som väl också egde mogen lärdom och öfrige goda egenskaper, men hvilken varit föranlåten att använda sin tid på utöfningen af en mödosam tjenst, och således ej hunnit uppnå en likaså vidsträckt lärdom, den senares arbete och erfarenhet då skall så jemnföras med den förres beläsenhet, att å ena sidan ej saknas uppmuntran till nyttiga vetenskapers alfvarliga skötsel, men å den andra, ej eller skicklige män afskräckas från att ingå uti arbetsamma och mindre lönande beställningar vid undervisnings-verket och församligen; hvilket ofelbart hända skulle, om ej den enes nyttiga möda och besvär, äfvensom den andres berömliga flit och lärdom, finge bereda dess förtjenst och lycka"; och finnes derjemte uti ofvanberörde Kongl. Förordning följande stadganden:

"Ehuru Wår alfvarliga vilja är, det icke allenast Domkyrkorne och andre större församlingar i Riket blifva försedde med sådane män, de der för serdeles lärdom och skicklighet gjort sig i det allmänna kände, utan ock att i öfrigt ej andre än Prester af verklig förtjenst varda till Kyrkolägenheter i allmänhet befordrade; kunna Wi dock icke annat än tillåta Consistorierne att vid ansökningar, som ske till de minsta och svagaste Pastoraten i Stiften, mindre strängt förfara uti de försök och förhör, som föregå förslaget, helst om i fråga äro gamle välförtjente Capellaner, dem Wi under deras arbetsamma sysslor gerna se hugnade med hopp om en mera ledig och bekymmerfri ålderdom. Af Nådig ömhet för desse, förklara Wi ock, att der förtjenst och skicklighet skattas like emellan tvänne sökande, och tjenste-åren närma hvarannan, dubbla år då må stå tillbaka för enkla, så vida ett lika antal af de senare hafva kostat större möda att förvärfva.

Förslag till Capellans-tjenster och andre sådane beställningar böra på det sätt upprättas, att, sedan de sökande äro af Consistorio pröfvade tjenlige till den lediga sysslan, skola de tre, som hafva flere tjenståren, föreslås Pastor och församlingen till deras val."

Vid

Vid jemnförelse af hvad sålunda blifvit föreskrifvet med Kongl. Maj:ts Nådiga Bref af den 24 Januari 1811 och den 12 Mars 1831, har Utskottet funnit de i afseende å Prest-Embeten gällande befordringsgrunder bestå deruti: att, vid tillsättande af 1:sta Classens Pastorat afses synnerligast de sökandes utmärktare lärdom; af 2:dra Classens, fästes afseende å lärdom och förtjenst, så att den enes använda möda och förvärfvade skicklighet i tjensten må vägas emot den andres större lärdom; och slutligen af 3:dje Classens Pastorat tages till befordringsgrund de sökandes förtjenst eller tjenstgöringstid.

Då nu Utskottet finner dessa befordrings-principer vara icke allenast grundade på billighet och rättvisa, utan äfven uppmuntra det tjenstgörande Presterskapet till ett fortsatt bemödande att förkofra sig i studier, samt göra det lättare att med Preste-Ståndet kunna, vid inträffande ledigheter, förena sådane män, hvilka, ehuru icke öfvade i presterlige förrättningar, likväl genom en vidsträckt lärdom, genom en förvärfvad mennisko-kännedom, genom kunskap i de vetenskaper, hvaraf Theologien har behof, kunna gagna och göra heder åt såväl Preste-Ståndet, som församlingen och landet; och då härtill kommer, att äfven de, som, utan att ega en öfvervägande lärdom, likväl visat, att de med nit skött det kall, dem varit anförtrodt, ega hopp att, medelst vinnande af befordran till 3:dje Classens Pastorat, ernå en bekymmerfri ålderdom; anser Utskottet ifrågavarande befordrings-principer böra, såsom ledande till det med dem åsyftade ändamål, bibehållas; hvarföre Utskottet tillstyrker,

att förevarande motion med de deruti föreslagne förändringar i sättet för upprättande af förslag till ledige Prest-embeten, måtte förfalla.

Stockholm den 2 Juli 1840.

N:o 71.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om utnämningar till Kyrkoherdar vid Regala Pastorat.

Uti en hos Hedervärda Bonde-Ståndet väckt, till detta Utskott remitterad, motion, har *Peter Petersson* från Jönköpings Län föreslagit, att,

då det ofta skall inträffa, att vacanta Pastorat stå lediga i flere år, af orsak, att vederbörande Consistorier och öfriga ecclesiastike Embetsmyndigheter icke hafva någon i Lag föreskrifven tid, inom hvilken de skola till Kongl. Maj:t insända Prof-predikanternes ansökningshandlingar, Consistorierne måtte åläggas att, sedan alla præstanda af de till regalt Pastorat sökande blifvit fullgjorde, samt valet vunnit laga kraft, inom trenne veckor derefter hafva till Kongl. Maj:t öfverlemnat alla för utnämningen nödiga handlingar; äfvensom att Rikets Ständer måtte hos Kongl Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i Nåder för Sig fixera någon tid, inom hvilken Kongl. Maj:t vill utnämna Lärare till den lediga platsen, helst en sådan bestämdhet, efter motionärens tanke, skulle vara högst fördelagtig för så väl församlingen som de sökande.

Hvad först beträffar motionärens förslag, att viss tid måtte bestämmas, inom hvilken Consistorierne skola hafva till Kongl. Maj:t öfverlemnat alla handlingar, som äro erforderlige för tillsättande af Kyrkoherde-beställning vid ett Regalt Gäll; så, enär det redan finnes föreskrifvet, att förslag till sådane Pastorat böra vara upprättade inom fyra månader af nådåret, Hernösands Stift undantaget, der tiden är bestämd till sex månader, och dessutom blifvit genom Kongl. Brefvet den 7 Augusti 1783 Consistorierne anbefallt, bland annat, att, sedan förslag blifvit upprättadt och missiv utfärdadt samt derefter profven aflagde, omröstningen förrättad och tiden till besvär lagligen iagttagen, "skyndsamligen för de Regala Lägenheter till Kongl. Maj:t insända förslagen;" samt, i händelse sådant af Consistorierne uragtlåtes, detta måste hänföras till tjenstefel, som kunna i laga ordning beifras; finner Utskottet några andra stadganden uti förevarande hänseende, än som redan sålunda finnas, icke vara behöflige; hvarföre Utskottet tillstyrker,

att motionärens ifrågavarande förslag måtte förfalla.

Angående härefter den af motionären väckte fråga, att Rikets Ständer måtte i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t för Sig bestämde en tid, inom hvilken Kongl. Maj:t ville tillsätta Regala Gäll; så och då Kongl. Maj:t icke lärer underlåta att, sedan förslag till sådane Gäll inkommit, efter förekommande omständigheter, besluta så, som Kongl. Maj:t finner i Nåder lämpligt och tjenligast, samt Kongl. Maj:t, enligt 30 §. Regerings-Formen, dessutom eger att, på det sätt förr öfligt varit, tillsätta Kyrko-

herde beställningar i Regala Pastorat; anser Utskottet en dylik anhållan, som motionären föreslagit, såsom olämplig, och

tillstyrker derföre, att äfven frågan härom måtte förfalla.

Stockholm den 2 Juli 1840.

N:o 72.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att hälften af Ecclesiastik-Staten måtte indragas.

Uti en hos Hedervärda Bonde-Ståndet väckt motion, som blifvit till Utskottet remitterad, har *Johannes Andersson* från Calmar Län föreslagit, att, då Presterskapet i Riket, hvars inkomst skulle uppgå till öfver 2 000,000 Rdr Bco årligen, kunde, efter motionärens förmenande, utan all fara för religiöst och intellectuelt obestånd, minskas åtminstone till hälften, hvarigenom en ganska betydlig tillgång skulle uppstå, att användas dels för den allmänna folkbildningen, dels ock till förbättrande af Krigsflottan och öfrige försvars-anstalter, det måtte omförmälde "inskränkning i Presterskapet och dess löne-inkomster" verkställas.

Som Utskottet icke kan dela motionärens, hvarken utvecklade eller af några skäl understödde, åsigt, att hälften af Presterskapet skulle kunna indragas, utan men för religionens och bildningens behöriga vård; och då motionären icke uppgifvit något sätt, på hvilket Presterskapets åligganden skulle kunna fullgöras af detsamma, så vida det inskränktes till dess halfva antal, får Utskottet tillstyrka,

att motionärens förslag måtte lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 2 Juli 1840.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 73.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om utvidgandet af Calmar Stift.

Till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet har det Högvördiga Preste-Ståndet remitterat ett af Biskopen m. m. Herr Doctor *af Kullberg* afgifvet memorial, af innehåll, att utvidgandet af Calmar Stift länge utgjort ett föremål för Stifts-Presterskapets lifligaste önskan, och vid sist hållna Prestmöte hade Presterskapet åt Herr Biskopen uppdragit att å högre Ort göra denna önskan gällande, antingen sålunda, att Stiftet utvidgades åt norr med några af af de närmast belägne Härader, hvilka i förra tider Calmar Stift tillhört, liksom de ännu tillhöra Länet, men blefvo år 1627 Linköpings Stift tillagde, eller helst och lämpligast med tillägg af Blekinge, i synnerhet hvad dess 2:ne Östra Härader beträffar, hvilka äfven tillförne varit Calmar Stift tillhörige. Också hade genom Dom-Capitlet uuderdånig anmälan i ämnet blifvit gjord, men icke i Nåder ansetts ännu kunna till någon åtgärd föranleda. Herr Biskopen hade således trott sig böra öfverlemna frågan till det afseende, Rikets Ständer finna den förtjena, och dervid vändt deras uppmärksamhet å följande omständigheter:

att, genom Blekinges införlifvande med Calmar Stift, hvarjehanda nu öfverklagade olägenheter skulle afböjas, härrörande från ortens aflägsenhet från dess nuvarande Stifts-styrelse.

att den hufvudsakligaste vinsten för Blekinge-orten skulle blifva det tillträde, som för dervarande ungdom varder öppnad till Läroverket i Calmar; samt

att, då sistnämnde Läroverk, å ena sidan, genom dess nya, rymliga och prydliga Gymnasii- och Skolhus-byggnad, och å den andra, genom det af Stiftets inskränkthet föranledda ringare antal lärjungar, lemnar, för ett vida större, tillräckliga både utrymmen och bildningstillfällen, Läroverkets utvidgning blifver en följd utaf Stiftets, och således ömsesidiga fördelar tillflyta båda, utan minsta betungande för Staten.

Och hade Herr Biskopen ansett sig kunna åberopa ofvanupptagna förhållanden, desto tryggare mot all misstanke för ensidighet, som i hän-

delse det föreslagna utvidgandet framdeles varder bifallet, väl en tillökning i göromål, men ingalunda i enskilda fördelar, skulle Stifts-Styrelsen tillskyndas.

Hvad motionären sålunda hemställt och anfört, har Utskottet i öfvervägande tagit, och dervid inhemtat:

1:o Att åtskilliga Blekingska socknar hafva endast 5 mil till Calmar, men deremot 20 och derutöfver till Stifts-staden Lund; ett förhållande, som måste försvåra undervisningen i Blekinge, enär dels åt densamma icke möjligen kan egnas lika sorgfällig tillsyn, som derest afståndet från Stifts-staden vore mindre, och dels många ynglingar i nämnde Provins hafva nog lång väg att färdas, för att kunna utan stor kostnad begagna sig af Lunds Elementar-läroverk.

2:o Att antalet af Lärjungar i Lunds Cathedral-Skola är så stort, att den ej kan emottaga flere; hvaremot antalet af Gymnasister i Calmar är särdeles inskränkt; samt

3:o Att den föräldra-önskan ofta uttalat sig, att, då i hela Lunds Stift icke finnes något Gymnasium, det i Calmar måtte stå grannprovinsens studerande ynglingar öppet, men att, oagtadt både oförvägrad och erbjuden tillgänglighet dertill, har verkställigheten dock mött ett stort hinder i den rådande betänkligheten, att, utan indigenats-rätt förlägga ortens ungdoms bildning till ett fremmande Stifts Läroverk.

På grund af ofvanstående skäl, och då härtill kommer, att den föreslagne utvidgningen af Calmar Stift icke lärer leda till någon minskning i de löne-förmoner, som innehafvaren af Biskopsstolen i Lund äro tillslagne, har Utskottet ansett sig böra tillstyrka,

att Rikets Ständer ville till Kongl Maj:t frambära underdånig hemställan, att, sedan Stifts-styrelsen i Lund fått tillfälle att i ämnet afgifva underdånig förklaring, Kongl. Maj:t täcktes i Nåder pröfva och afgöra, om icke Calmar Stift må, genom förening med Blekinge Län, varda utvidgadt.

Stockholm den 2 Juli 1840.

Reservation:

af Riksdagsmannen *Ola Jeppsson* från Blekinge Län, som förklarat sig icke kunna instämma i Utskottets förslag, då en stor del af Blekinge Län skulle, genom den förändrade Stifts-indelningen, tillskyndas en kän-

bar olägenhet, genom ökadt afstånd från Stifts-staden, i stället för den fördel af närbelägenhet, som man åsyftat att bereda, hvarförutan han ville fästa serdeles afseende å ett af ålder stadfästadt närmare föreningsband emellan invånarne i Skåne och Blekinge, deri han finner en ökad anledning för dessa Provinsers bibehållande under en gemensam Stiftsstyrelse.

N:o 74.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om utfärdande af Köpings-Privilegier för Trelleborgs By.

Riksdagsfullmägtigen *Lars Bengtsson* från Malmöhus Län, med hvilken sig förenat samtlige Riksdagsmännen från Skåne, har, uti ett till Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet memorial, som till Utskottets handläggning blifvit remitteradt, föreslagit, att Trelleborgs By, belägen i Skytts Härad och förenämnde Län, måtte, utöfver den ringa handels-rättighet, som redan blifvit Trelleborg medgifven, tillerkännas enahanda privilegier, som de, hvilka Lysekihls Köping i Bohus Län erhållit, genom Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse den 20 Februari 1836; och är såsom skäl för denna framställning af motionären andraget: att Trelleborg, som i fordna tider innehaft Stads-Privilegier och ännu måste vidkännas serskilda onera gemensamt med Städerne, utan att tillgodonjuta deremot svarande fördelar, är belägen i Rikets bördigaste och folkrikaste trakt, på 3 till 4 mils afstånd från närmaste Stapelstäderne Malmö och Ystad; att hela kringliggande nejdens invånare derstädes skulle finna den tjenligaste afsättningsplats för deras producter, hvaribland spanmål intager första rummet, då de under närvarande förhållande nödgas transportera den flera mil; att Skytts samtlige Häradsboar i förening med angränsande socknar hos Kongl. Maj:t sökt att för Trelleborg utverka än Köpstads, än Köpings rättigheter, hvarigenom serskilde, mindre betydande friheter, såsom rättighet att handla med Byggnadsvirke samt Påbud om en årlig frimarknad tillkommit; att stället redan eger både Post-Contoir, Bevaknings-Tullkammare och Apothek samt att, i anseende till den ständigt tillta-

gande rörelsen, jemväl Gästgifveri för 2:ne år sedan derstädes blifvit inrättadt; att för närvarande ej mindre än 7 Handlande der äro bosatte och idka en, i förhållande till ställets inskränkta näringsfrihet, icke obetydlig rörelse; att derstädes äfven finnas, utom 3:ne färgerier och 5 garfverier, Handtverkare snart sagdt af alla slag; och slutligen, att i senare tider från Trelleborg årligen utförts ända till 29 à 30,000 tunnor spanmål och omkring 20,000 kannor Bränvin.

I motionen äro derjemte åberopade följande, dervid bilagde, handlingar:

1:o ett af Konung Christian IV i Danmark den 19 April 1619 utfärdadt bref, hvaraf inhemtas, att de Stads-Privilegier och öfrige friheter, hvilka den tiden innehafts af Trelleborg, blifvit derifrån öfverflyttade på Malmö;

2:o ett från General-Tullstyrelsen den 26 Juni 1838 uttaget bevis af innehåll, att från och med år 1828 till och med år 1837 hafva från Trelleborgs Tullkammare blifvit förpassade ej mindre än 226,555¾ tunnor spanmål och 36,613 kannor Bränvin;

3:o ett af Tullbevakningskammaren i Trelleborg den 2 nästl. Mars meddeladt intyg, att sistl. år från Trelleborg förpassats med 133 fartyg, 29,675 tunnor spanmål och 8,509 kannor Bränvin, samt att med samma lägenheter, under nämnde tid, dit inkommit omkring 8,000 tolfter bräder och 300 famnar ved;

4:o ett af Ordföranden i Skytts Härads Hushålls-Comité, Prosten och Kyrkoherden *Bruzelius*, den 29 Februari detta år, meddeladt bevis, som innehåller, att jordbruket inom nämnde Härad, bestående af 258¾ mantal, betydligen förkofrats, och att hvarje halft hemman derstädes utan öfverdrift numera kan anses gifva en medel-afkastning af 300 tunnor spanmål, för hvilkas afsättning Trelleborgs By erbjuder det beqvämligaste och lämpligaste tillfälle, om nämnde ställe blef förunnadt Stads- eller Köpings-Privilegier, hvilket jemväl skulle i flera hänseenden vara af yttersta vigt för hela orten.

Den af motionären omförmälde Nådiga Kungörelsen den 27 Februari 1836, hvilken motionären önskar få tillämpad på Trelleborg, innehåller i afseende på Lysekihls Köping, följande stadganden och föreskrifter:

"1:o att hvar och en välfrejdad, till myndiga år kommen Svensk man eller utländning af Christna trosbekännelsen, sedan han vunnit Svensk medborgare-rätt, må, efter sökt och vunnet tillstånd af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Länet, i Köpingen sig bosätta och utan tvång af

Corporationer, Skrån eller Gillen, af hvilken beskaffenhet som helst, derstädes idka handel och handtverk, äfvensom hvarje välfrejdad till myndig ålder kommen person, som dertill hos Kongl. Maj:ts bemälde Befallningshafvande sig anmäler, må förunnas rättighet att i Köpingen idka bryggeri, bageri och slagteri;"

"2:o att alla slags fabriker och manufacturer må, efter hos Kongl. Maj:ts och Rikets Commerce-Collegium gjord anmälan och dertill erhållet tillstånd, i Köpingen anläggas och drifvas;"

"3:o att alla Landtmanna-producter, som ej äro skämda eller för hälsan skadliga, få, med undantag af Bränvin, vid försäljning hvaraf Bränvins-Brännings-Förordningens allmänna föreskrifter skola tjena till efterrättelse, föryttras i Köpingen alla söcknedagar i så små partier som helst;"

"4:o att antalet af Värdshus, Spisqvarter och Krogar i Köpingen bestämmes af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Länet, som jemväl till idkande af dylik rörelse meddelar tillstånd;" och

"5:o att Kongl. Maj:ts bemälde Befallningshafvande eger, att, till ordningens handhafvande inom Köpingen, förordna en serskild med Instruction försedd ordningsman."

Utskottet, som i behörigt öfvervägande tagit, hvad sålunda förekommit, anser väl, att alla åtgärder, som kunna befrämja handel och näringar, böra, så vidt möjligt är, iagttagas, såsom varande verksamma medel att befordra trefnad, välstånd och förkofran; men då Utskottet derjemte, oagtadt de af motionären anförde talande skäl — icke vågar med säkerhet antaga, att de för Trelleborg sökte Privilegier kunna komma att medföra beräknade fördelar, för bedömmande hvaraf torde fordras en närmare kännedom om sådana speciella och locala omständigheter, som hvarken af Utskottet eller Rikets Ständer torde kunna väntas, vill Utskottet icke obetingadt föreslå bifall till motionen, utan får i stället vördsamt tillstyrka, det Rikets Höglofl. Ständer i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i Nåder föranstallta om vederbörlig undersökning, i afseende på hvad rörande detta ämne nu förekommit, samt att Kongl. Maj:t, i händelse en utvidgad handelsfrihet för Trelleborg skulle finnas nyttig och ändamålsenlig, dertill behagade lemna Nådigt bifall.

Stockholm den 7 Juli 1840.

N:o 75.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om inrättande af Sparbanker mera allmänt än hitintills.

Från Högvördige Preste-Ståndet har Utskottet fått emottaga en motion af Herr Contracts-Prosten *Sandberg*, som, med afseende derå, att besparande af det, som kan undvaras för dagens nödvändiga behof, är en af många förgäten och försummad utväg till framtida bergning, och under förmenande, att en sådan utväg skulle beredas genom inrättande af Sparbanker, föreslagit:

1:o att vederbörande Landshöfdingar måtte tillvägabringa inrättande af Sparbanker i alla städer, der sådane icke redan finnas;

2:o att. äfven genom Landshöfdingens försorg, Filial-Sparbanker måtte inrättas på landsbyggden, antingen för hela Härader, District eller serskildta Pastorat;

3:o att Rikets Ständer beredde utvägar till understöd på de ställen, der icke någon fond kunde samlas till sjelfva grundläggningen af Sparbanker;

4:o att Läns-Styrelserne, medelst kungörelser för menigheterne och sammanträden med dem, på ett ändamålsenligt sätt bibringade öfvertygelsen om Sparbankers nytta;

5:o att Sparbanks-systemet så ordnades, att den största möjliga förmonen tillskyndades enskilde tjenaren, dagakarlen och mindre bemedlade personer, enär egentligen desses väl skulle med inrättningen afses; och

6:o att de reglementariska föreskrifter, som finnas inom Län, der Sparbanks-inrättningar redan uppstått, måtte hufvudsakligen tagas till grund för de nu föreslagne.

Enligt hvad Utskottet inhemtat, hafva redan i åtskilliga orter, såsom Upsala, Christianstads och Malmöhus med flere Län, Filial-Sparbanker å Landet med fördel blifvit inrättade och försedde med reglementariska stadganden, och det är troligt, att äfven å andra orter föga hinder torde möta för tillvägabringande af sådane anstalter, om uppmärksamheten väckes och nödig ledning gifves för deras ordnande. Den stora nyttan af

Sparbanks-inrättningar, genom deras verkan att hos den mindre bemedlade folkklassen väcka och underhålla en bättre anda för arbetsamhet, nyckterhet och sparsamhet, anser Utskottet vara af erfarenheten så allmänt känd, att något ådagaläggande deraf icke kan vara behöfligt.

Då alltså Utskottet anser af vigt, att Sparbanker inrättas ej mindre i de städer inom Riket, der de nu icke finnas, än i landsorterne, der omständigheterne sådant icke hindra, får Utskottet, som det icke tillkommer att meddela yttrande öfver motionärens i 3:dje puncten gjorde förslag om understöd till Sparbankers inrättande i vissa fall, tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att till samtlige Läns-styrelserne, så väl som till Hushållnings-Sällskaperne inom hvarje Län, må utfärdas Nådigt Circulaire med uppmaning, att Sparbanker inom städer allmänneligen, och i landsorter, der locala förhållanden så medgifva, måtte tillvägabringas; samt att nödige reglementariska föreskrifter måtte, i mon de kunna åstadkommas, för hvarje ort meddelas.

Stockholm den 7 Juli 1840.

N:o 76.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om ändring af 12 §. *uti Kongl. Patent-förordningen den* 13 *December* 1834.

Uti ett från Höglofl. Ridderskapet och Adeln till detta Utskotts behandling remitteradt memorial, har Herr *Palmcrantz* anfört, att för Svenska Industrien föreföllе högst menlig den för närvarande gällande principen, att, enligt Patent-förordningen, frågor, rörande Patent och nya uppfinningar, skola tillkomma en Nämnd, hvilken af parterne sjelfve, efter behag, utses på det sätt, att hvardera parten väljer tvänne gode män, utan minsta förbehåll af sakkunskap eller oväld hos desse senare, och hvilka fyra gode män sedermera genom lottkastning sins emellan bestämma, om den 5:te ledamoten skall tillhöra ena eller andra partiet; att härigenom inträffade, att de vigtigaste enskilda rättsförhållanden ofta kunde, enär den-

na fem-manna Nämnds fleste röster bestämde utslaget i sista Instancen, komma att helt och hållet bero på trenne antingen i ämnet och i afseende på lagbestämmelserne okunnige eller rent af illvillige personers godtycke och af slump i stället för af lag. På desse med flere andre grunder har motionären föreslagit: 1:o att en serskild edsvuren Municipal-auctoritet, till stående Opinions-Nämnd för teckniska frågor, måtte inrättas inom hufvudstaden, sammanträdande en gång hvarje månad å bestämda dagar eller oftare, derest enskild man underkastade sig kostnaderne, för att gemensamt afgifva utlåtande specielt rörande dels tvister, i afseende å Patent-Författningarne, dels nya uppfinningars duglighet, allmän nytta och utförbarhet, då enskild man eller någon Auctoritet derom anlitar; och vare denna Opinions-Nämnd ansvarig för den skada, som genom förhastade beslut kunde förorsakas; att denna Nämnd borde sammansättas af endast allmänt agtade, kunnige och ojäfvige män, samt dess Ordföranden ständigt vara den Kongl. Vetenskaps-Academiens Ledamot, som författar och utgifver Academiens Årsberättelser om technologiens framsteg; hvarjemte ledamöterne borde bestå af: a) 6 arbetande medlemmar af Kongl. Vetenskaps-Academien, utsedde af Academien vid allmän sammankomst; b) Technologiska Institutets Directeur och 2:ne de äldste lärarne derstädes uti Mechanik och Chemie; c) 6 Officerare af Arméens Genie-Corpser och Flottans Mechaniska Corps, invalde af de förenämnde Ledamöterne för ett år i sender; d) två af parterne eller enskild sökande för hvarje serskild fråga tillkallade specielt sakkunnige, ojäfvige och agtade personer eller män af något ifrågakommet yrke; samt såsom Secreterare någon juridiskt bildad tjensteman från Kongl. Commerce-Collegium, emot rättighet till sportler af lösen för utlåtanden, protocoll och betyg m. m.; och skulle sju ledamöter af denna Nämd, eller Ordföranden, jemte sex ledamöter, utgöra domfört antal, sedan de likväl af parterne icke kunnat jäfvige förklaras; och egde icke någon auctoritet att i denna Nämnds beslut göra ändring; samt 2:o att Svensk uppfinning, hvaröfver denna Opinions-Nämnd meddelat det utlåtande, att den är allmänt gagnelig, utförbar och vinstgifvande, måtte, derest uppfinnaren sådant äskade, på allmän bekostnad (af medel på Nionde hufvudtiteln) varda realiserad genom Technologiska Institutets försorg, antingen i ordenligt exemplar, eller, derest dyrbarheten skulle förbjuda sådant, uti prof eller modell, och borde Institutet, för dylika fall, ega att städse företrädesvis disponera öfver allmänna arbetsinrättningar samt enskilda verkstäder och fabriker, som hädanefter inrättades,

tades, emot ersättning enligt räkning, hvilken, jemte det fullbordade arbetet, af Opinions-Nämnden borde granskas, med rättighet för uppfinnaren att, inom viss tid efter arbetets fullbordan, detsamma till sig lösa efter ofvannämnde pris; hvaremot, i händelse en sådan lösningsrätt icke inom den bestämda tiden verkställdes, uppfinnaren borde vara densamma förlustig, samt arbetet, sedan det en viss tid varit å Technologiska Institutet till offentlig exposition utställdt, för Statens räkning bortauctioneras.

Vid öfvervägande häraf har Utskottet trott sig finna, att flere åligganden för den i motionen föreslagna Opinions-Nämnd äro af den besvärliga egenskap, att knappast någon ledamot ville underkasta sig desamma; I detta fall anförer Utskottet bland andra betänkligheter följande: att Nämnden icke skäligen bör stadna i ansvarighet för den skada, som genom förhastade beslut kunde förorsakas, enär i allmänhet det föregående omdömet öfver en uppfinnings duglighet icke kan antagas såsom ofelbart, utan endast genom erfarenheten vitsordas; att Nämndens sammansättning, på sätt motionairen föreslagit, skulle antingen *utan arfvode* ganska mycket betunga en mängd vetenskapsmän, eller *med afgifter* falla den rättsökande alltför mycket kostsam; samt att Technologiska Institutet hvarken billigtvis lärer kunna åläggas skyldigheten att, då patent-egaren sådant äskar, föranstalta om en ny uppfinnings realiserande i ordentligt exemplar, prof och modell, eller tilläggas rättigheten att för sådant ändamål disponera öfver allmänna arbets-inrättningar eller enskilta Verkstäder och Fabriker. På dessa grunder anser Utskottet sig icke kunna i vidsträcktare måtto biträda de af motionairen gjorda förslag, än att vördsamt tillstyrka Rikets Högl. Ständer, att

hos Kongl. Maj:t göra underdånig hemställan derom, att 12 §. af Kongl. Patent-Förordningen den 13 December 1834 måtte sålunda ändras: att de, för tvistefrågors afdömande, deri upptagne Gode Män eller Compromissarier, böra hädanefter till antalet blifva sju, samt på det sätt utses, att Kongl. Commerce-Collegium utnämner tre; den som klandret anställt, två, och Patent-innehafvaren två, hvilka derefter hafva att, genom anställande val bland de af Kongl. Commerce-Collegium utsedde 3:ne ledamöter, utvälja Ordförande i Compromiss-Rätten, äfvensom slutligen att alla sju ledamöterne böra, på sätt i allmänhet

vid Jury tillgår, aflägga en i formulär föreskrifven edsförpligtelse, innan de deras domarekall få utöfva.

Stockholm den 7 Juli 1840.

N:o 77.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, om uppförande af en brygga vid Blockhus Uddes Tullstation.

Riksdagsfullmägtigen *Stefan Andersson* från Stockholms Län har, uti ett den 7 nästl. Mars till Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet och derifrån till detta Utskott remitteradt Memorial andragit, att enligt gällande författningar åligger det alla mindre fartyg, från Storbåtar till Roddbåtar, hvilka besöka Stockholm, att vid inloppet dit, anlägga vid Blockhus-Udden, för erläggande af serskild Tull- och Drätsel-afgift, och då, vid sådant förhållande, billigheten tyckes fordra, att derstädes för de trafikerande funnes en lämplig brygga, hvarvid fartygen kunde anlägga, men en sådan för närvarande saknas, hvarigenom de sjöfarande tillskyndas betydliga olägenheter; så har motionären, till afhjelpande deraf, föreslagit, att, derest skyldigheten att lägga till vid Blockhus-Udden, än vidare kommer att fortfara, en brygga derstädes måtte anbringas på bekostnad af Tullverket och Stockholms Stads Drätsel-Commission.

I anledning af hvad sålunda blifvit föreslaget får Utskottet vördsamt upplysa, dels att, efter det ifrågavarande motion blifvit väckt, har Kongl. Maj:t, uppå derom gjord underdånig ansökning, uti skrifvelse till General-Tullstyrelsen den 24:de nästl. Mars i Nåder förklarat, att odäckade fartyg af 15 läster och deröfver, hvilka vid inlopps-stationen undergått tullvisitations behandling, må varda befriade från skyldigheten, att, enligt 22 §. i 1835 års Förpassnings-stadga, vid Blockhus-Uddes Tullplats anlägga; dels att vid nämde Udde skall, enligt de upplysningar Utskottet inhämtat, redan finnas en brygga, så beskaffad, att de mindre farkoster, hvilka ännu äro förpligtade, att derstädes sig uppehålla, kunna utan olägenhet densamma anlöpa.

Vid sådant förhållande och då Utskottet anser föremålet för ifrågavarande motion vara af den underordnade beskaffenhet, att det lämpligast genom anmälan hos vederbörande Auctoriteter kunnat i administrativ väg behandlas, får Utskottet hemställa,

att *Stefan Anderssons* motion må förfalla.

Stockholm den 7 Juli 1840.

N:o 78.

Ank. till Exp. Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, om ändring i Kongl. Maj:ts Nådiga Tågordning.

Med fästadt afseende å de förändrade förhållanden, hvilka inträffat efter utfärdandet af Kongl. Maj:ts Tågordning den 15 September 1791, hvars 26 §. innehåller, som orden lyda: "På landet intager Bonden i dess eget "rum, så många man, som der kunna rymmas och skall den ordning "hafvas och hållas, att ej mera manskap inlägges hos den ena Bonden än "hos den andra, och att den ena ej oftare besväras än den andra. Vid "sådana inqvarteringar må afseende ej göras på hemmantalet, utan på "matlaget, emedan en åbo med större gårdsbruk ändock sällan har mera "utrymme i sina boningsrum än den, som innehafver mindre hemmans-"del, dock bör den som äger mera än ett helt hemman vidkännas något "större onus;" har Riksdagsfullmägtigen *Måns Jössesson* från Christianstads Län, biträdd af *Per Jönsson* från samma Län, uti ett, från Hedervärda Bonde-Ståndet till detta Utskott remitteradt Memorial, föreslagit, att berörde stadgande måtte undergå en ändamålsenlig förändring, och vid skeende inqvarteringar afseende fästas å hemmantalet då detsamma understiger ¼:dels mantal.

Såsom skäl för denna framställning är af Motionären anfördt: att, då ifrågavarande författning utfärdades, var förhållandet med hemmantalen helt annorlunda än nu: att fastighetsegare då sällan innehade under ½ eller ¼:dels mantal, och att det då icke kunde vara så noga, om den ene Åboen inrymde lika manskap med den andre, helst proviant och an-

dra truppens förnödenheter den tiden sammantogs från hela orter och utdelades af Kronobetjeningen på stället der inqvartering skedde; men sedan hemmansdelarne numera blifvit klufne ända till 96:delar och vida derutöfver, hafva äfven utvägarne, att emottaga större inqvartering, betydligen minskats, enär hvarje jordegare merendels förskaffar sig utrymme i förhållande till sitt jordbruk: och sedan den gamla seden, att sammantaga proviant, äfvenledes upphört, och hvar och en i följd deraf nödsakas, att af eget förråd förse det inqvarterade manskapet emot en kostnaden understigande ersättning, måste det för de mindre hemmansinnehafvarne blifva alltför kännbart att draga en lika inqvarteringstunga med de större samt jemväl inqvarteringstagarne blifva lidande, då hvad dem rätteligen borde tillkomma, stundom icke finnes att tillgå.

Utskottet anser, lika med Motionären och på grund af här ofvan upptagne skäl, att en förändring i föreskrifterne i Tågordningen högligen af behofvet påkallas, och föreställer sig att hvad Motionären egentligen åsyftat, skulle kunna vinnas om vederbörande Kronobetjening beordrades, att vid skeende inqvarteringar, så vidt sig möjligen göra låter, efter erhållit förskott från Landtränterierne, uppköpa och tillhandahålla truppen proviant efter en fastställd spisordning, samt inqvarteringsgifvarne deremot i sådant fall endast förpligtades. att, i förhållande till deras hemmantal, emottaga och förse manskapet med nödigt husrum, ljus, värme och underbädd, på sätt hittills skett, hvarigenom ej mindre de sistnämnde skulle komma att befrias från en oftast högst betungande mathållning, än äfven truppen med större säkerhet kunna påräkna god proviant samt undvika att spridas från marchvägen till mera aflägsna qvarter, hvilket nu icke sällan inträffar; och får alltså Utskottet tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer att i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder anbefalla omarbetning af Tågordningen af den 15 September 1791, samt att dervid, i afseende på inqvarterad trupp, må iagttagas hvad här ofvan antydt blifvit.

Stockholm den 7 Juli 1840.

N:o 79

N:o 79.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, om stationerande af en Läkare i Vrigstad af Vestra Härad och Jönköpings Län.

Genom remiss från Hedervärda Bonde-Ståndet, har Utskottet fått emottaga ett utaf Riksdagsfullmägtigen *Petter Persson* från Jönköpings Län ingifvet memorial, hvaruti han, med fästadt afseende, så väl å nödvändigheten att, vid inträffande sjukdom, kunna erhålla Läkarevård, som ock å de svårigheter och kostnader, hvilka merendels uppstå då Läkare för sådant ändamål ofta måste hemtas på flere mils afstånd, föreslagit, att en af Småländska Regementenas Bataljons-Läkare, eller ock annan Läkare, som njuter lön af allmänna medel, måtte, emot serskild lämplig betalning, samt skyldighet att med läkarehjelp tillhandagå ortens invånare, stationeras i Vrigstads kyrkoby, belägen ungefärligen midt uti Vestra Härad af Jönköpings Län, sex mil från närmaste städerne Wexiö och Jönköping.

Hvad motionären sålunda föreslagit, har Utskottet i öfvervägande tagit, men då dels ordinarie Provincial-Läkare redan hafva sina bestämda districter föreskrifne, och dels Bataljons-Läkare, stationerade på landet, enligt Kongl. Brefvet den 23 November 1824, ega rättighet att bo hvarhelst de vilja inom Bataljonens stånd, och enär Stats-Utskottet i Utlåtande N:o 40, 11 punkten (rörande Provincial-Läkare-vården), föreslagit Rikets Ständer, att, för aflönande af ytterligare Åtta Provincial-Läkare med 250 R:dr till hvardera, låta å Stat uppföra en Summa af 2000 R:dr, med förbehåll, bland andra, att de sålunda beviljade arfvoden ej må utgå förr än Kongl. Maj:t, sedan Dess samtlige Befallningshafvande blifvit hörde och Sundhets-Collegium i ämnet afgifvit tillstyrkande, kommit i tillfälle att pröfva, hvarest tillökt antal Läkare kan finnas af behofvet påkalladt, samt att, vid anställandet af Extra Provincial-Läkare, hufvudsakligt afseende må fästas å de orter, som sakna medel och förmåga att sjelfva

bekosta underhållet af sina Läkare; alltså, och under förutsättning att berörde förslag vinner Riks-Ståndens bifall, anser Utskottet, att hvad motionären åsyftat, lättast kan vinnas genom ansökning hos vederbörande Auctoriteter; hvadan Utskottet på ofvananförde skäl vördsamt hemställer:

att *Petter Perssons* ifrågavarande motion må förfalla.

Stockholm den 7 Juli 1840.

STOCKHOLM, Nordströmska Boktryckeriet, 1840.

N:o 80.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att Hussar-Regementenas uniformer måtte förändras till likhet med dem, som äro fastställde för Skånska Dragon-Regementet.

Till Utskottet har blifvit remitterad en af Herr *Dalman, Wilhelm Fredric,* hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln väckt motion, deruti föreslagits, att, då af de åtta i Sverige varande Cavalleri-corpser, fem bruka Hussar-uniform, nemligen Lif-Gardet till Häst, Lif-Regementets Hussar-Corps, Smålands Hussar-Regemente, Skånska Hussar-Regementet och Kronprinsens Hussar-Regemente, samt denna uniform, utan att medföra annan eller större nytta, än den, som brukas af Skånska Dragon-Regementet, hvilken skall förena enkelhet med smakfullhet, endast skall tillskynda Staten och Rusthållare onödige kostnader, Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, efter fastställd återstående slitningstid för de nuvarande dyrbara ekiperingarne, ofvannämnde fem Cavalleri-corpser måtte erhålla samma enkla beklädnad, som nuvarande Skånska Dragon-Regementet innehar.

I ett land, som är fattigt, till följd af sitt läge och den mindre productiva jordmonen, måste folket, mera än annorstädes, önska att blifva befriadt från hvarje utgift, som endast synes leda till flärd utan motsvarande nytta, och en sådan iagttagelse är isynnerhet angelägen, i afseende på det i alla fall serdeles kostsamma försvarsverket, hvartill hvarje bidrag, som verkligen leder till betryggande af fosterlandets sjelfständighet, måste med beredvillighet lemnas, då deremot de skattdragande hafva de mest billiga anspråk, att dessa bidrag icke öfverstiga hvad, som nödvändigt erfordras. — För Utskottet synes det ovedersägligt, att Cavalleri-uniformen vid flera Regementen är, serdeles för befälet, vida kostsammare än behofvet fordrar, och att mycket ännu återstår att vidgöra för en ändamålsenlig förenkling deraf, på sätt som redan i väsendtlig mon skett vid senare tiders förändring af Infanteri-uniformerne; hvartill äfven synes höra, att, likasom uniformen nu är enahanda för allt indeldt Linie-Infanteri, den äfven göres likartad för allt Cavalleri, då Cavalleri-vapnet inom Riket nu-

mera är likartadt och Regementena emellan således icke finnes någon skillnad annorlunda, än i benämningen och beklädnaden.

På dessa skäl anser Utskottet sig böra tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t, till vinnande af största möjliga besparing för dem, hvilka bidraga till Arméens beklädnad, samt med afseende å den menliga inverkan af lux och fåfänga, som mångfalden af uniformen medförer, i Nåder täckes låta undersöka, hvilken uniform för Cavalleriet, som förenar ändamålsenlighet med minsta möjliga kostnad, samt att densamma må fastställas lika för allt Cavalleri vid Arméen, dock att den vid hvarje Regemente icke anlägges, förr, än då ny beklädnad för Regementet i alla fall måste anskaffas.

Stockholm den 7 Juli 1840.

N:o 81.

Ank. till Exp. Utsk. d. 29 Juli, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckte motioner, dels om nedsättning i, dels ock om upphörande af den afgift, som under namn af "Bro- och Quai-afgift" uppbäres för till Stockholm sjöledes inkommande målbara våta varor, äfvensom att afgälden för införsel af Potatis, sjövägen dit, icke vidare måtte utgöras.

Till Utskottets handläggning hafva i detta ämne blifvit remitterade följande motioner:

1:o *från Höglofl. Ridderskapet och Adeln*

af Herr Friherre *von Löwen, Wilhelm*, som, i betragtande af den olikhet, att ingen tull-afgift är ålagd de landtmanna-producter, hvilka landvägen införas till Stockholm, men deremot allt, som sjöledes måste dit inforslas, är med synnerligen dryga afgifter belastadt, hvarigenom kust- och öboer få vidkännas en beskattning, derifrån landtboerne kunna vara helt och

hållet frikallade, samt med fästadt afseende derå, att några anstalter icke finnas vidtagne, för att bereda de, som utgöra dessa afgifter, tillfället att mot solhetta, regn eller köld söka bevara sina producter, anhållit om undersökning, huruledes dessa afgifter tillkommit och med hvad rättighet de blifvit de trafikerande ålagde.

2:o *från Vällofl. Borgare-Ståndet*

a) af Herr *A. G. Åkesson*, som ansett den nu stadgade afgift för sjövägen inkommande bränvin, vara allt för mycket betungande, och derföre föreslagit, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet framställde behofvet och rättvisan deraf, att nedsättning uti samma afgift måtte ega rum, åtminstone till hälften af dess nuvarande belopp, för att derigenom tillvägabringa en jemnlikhet i förhållande till värdet af andra våtvaror.

b) af Herr *A. Brunnius*, som, jemte erinran om obilligheten, att den ifrågavarande afgiften beräknas efter rymden af kärlet, deruti varan är innesluten, och icke efter varans värde, fästat uppmärksamhet derå, att tolags-afgiften, till hvars uppbärande städerna ega rättighet, bör, mer än tillräckligt, fylla de behof, hvarföre denna blifvit bestämd, och på sådan grund föreslagit en underdånig framställning till Kongl. Maj:t om nödvändigheten att afskaffa den nu bestämda afgiften för våta varor, som till Stockholm sjöledes införas.

c) af Herr *B. Hjort*, hvilken, under åberopande af de utaf Herrar *Åkesson* och *Brunnius* anförda skäl, förenat sig i den senares yrkande om den ifrågaställde bro- och quai-afgiftens upphörande, samt

3:o *från Hedervärda Bonde-Ståndet*

a) af Riksdagsfullmägtigen från Östergöthlands Län *Anders Trysén*, som, under framställning, att den afgift, hvilken genom Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse af den 23 Februari 1838, förklarats böra erläggas för alla till Stockholm sjöledes inkommande våta varor, tillkommit i strid mot 57 och 60 §§ Regerings-Formen, och under anförande, dels att berörde afgift årligen till Stockholms stads cassa inbringat omkring 40,000 R:dr Banco, eller 15,000 R:dr mera, än vissa, af Kongl. Maj:t i Nåder förordnade, Committerade ansett nödigt, till amortering af stadens skuld, dels ock att detta belopp så mycket mindre kunnat användas till det af Committerade uppgifne ändamål, nemligen till ersättning för underhåll af broar och quaier samt renhållning i hamnarne, som stads-cassans inkomst af tolagen årligen uppgått till 94,000 R:dr Banco, hvilken inkomst skall blifvit förordnad att användas till underhåll af bryggor, posthus och andra nödiga byggnader,

dertill dock icke skall åtgått utöfver 30,000 R:dr årligen, yrkat, att nämnde Kongl. Skrifvelse måtte till all kraft och verkan upphöra, samt att hvad Stockholms stad, till följd deraf, hitintills fått uppbära, måtte återgäldas dem, hvilka samma afgifter erlagt; och

b) af Riksdagsfullmägtigen från Stockholms Län *Johan August Zetterberg*, med hvilken sig förenat *Stephan Andersson* från samma Län; varande af dessa motionärer anmärkt obilligheten deruti, att den nu ifrågavarande afgiften är lika för varor af de mest skiljagtiga värden, så att t. ex. för ett fat vin, hvaraf en kanna ofta kostar flere Riksdaler, afgiften är enahanda, som för ett fat ättika, deraf hvarje kanna kostar endast några skillingar; äfvensom den erinran gjord, att berörde afgift ofta till dryga belopp skall utgå äfven af dem, hvilka, enligt debetsedlar, årligen till staden erlägga skatt under namn af börs-, bro- och hamn-afgift; och hafva motionärerne, med hänsigt dertill, föreslagit, det Rikets Ständer måtte vidtaga sådana åtgärder, att den nu afsedda, enligt motionärernes förmening, i Grundlagsstridig väg tillkomne beskattning, måtte helt och hållet upphöra.

Härförutan har Utskottet fått emottaga en af bemälde *Stephan Andersson* väckt motion, deruti han anhållit, att landtmannen, som under de 2 senaste åren fått i sjötullen vid Långholmen utgifva 1 sk. 4 r:st. B:co för hvarje till Stockholm införd tunna potatis, måtte, enär han drygt får skatta till Kronan för den jord, som alstrar nämnde, synnerligast för den fattige oundgänglige, lifsförnödenhet, beredas befrielse från omförmäldta afgifts vidare utgörande.

Till upplysning i ämnet får Utskottet vördsamt anföra, att, sedan en Comité blifvit den 25 November 1836 af Kongl. Maj:t i Nåder tillsatt, i ändamål att reglera lönings-staten för embets- och tjenstemännen inom Stockholms Magistrat och denna Comité, jemte undersökning om de inkomster, som tillflutit stadens, under Drätsel-Commissionens förvaltning varande cassa, framställt en öfversigt af samma inkomsters upprinnelse och af de tid efter annan skedde förändringar uti grunderna för deras beräkning, så har nämnde Comité, uti ett den 15 September 1837 afgifvet underdånigt betänkande, ådagalagt, att, efter den nödige ansedde regleringen och tillökningen af lönings-staten för stadens embets- och tjenstemän, totala beloppet af stadens utgifter och behof, för år beräknade, uppginge till 286,130 R:dr 44 sk., hvaremot stadens tillgångar, efter gällande grunder för deras beräkning, ej kunnat upptagas till högre summa än 260,876 R:dr 32 sk., hvadan en brist förefanns af 25,254 R:dr 12 sk. allt Banco; och hafva Committerade derjemte ansett oundgängligt att, genom lämpliga

jemnkningar eller förhöjning af stadens serskildta intrader, ersätta det sålunda bristande beloppet; i hvilket afseende Committerade underdånigst föreslagit, att afgifterne till Stockholms stad för sjöfart och handel dädanefter måtte utgå: för sjöfarten under en enda benämning, nemligen: "Afgift för Fartyg", och för handel under fem Titlar, nemligen: "Afgift af varor, som vägas"; "Afgift af varor, som mätas eller räknas"; "Afgift af varor, som packas, eller af såkalladt lakegods"; "Afgift af varor, som stämplas"; och "Stadens Tolag."

Uti benämningen "Afgift af Fartyg" ansågo Committerade böra inbegripas, dels last- och bro-penningar, hvilka utgått, enligt Kongl. Brefvet den 5 Juni 1812, dels hamnpenningar, hvilka påbudits genom samma Kongl. Bref, och dels kokhus- och eldstads-penningar, som utgjorts, enligt Kongl. Brefvet den 30 Augusti 1754.

Under rubriken "Afgift af varor, som mätas eller räknas", borde, enligt Committerades åsigt, hänföras:

1:o mätbara torra varor, såsom spanmål, salt, kalk, krita, stenkol, brännkol och ved;

2:o målbara våta varor, såsom bränvin och andra spirituosa, olja, tran, vin och ättika, samt

3:o mur- och tak-tegel, jemte halm.

Beträffande de i 1:sta puncten omnämnde mätbara torra varorne, hvarföre afgiften alltsedan år 1818 uppburits med 1 sk. Banco för hvarje tunna, hafva Committerade föreslagit, att denna afgift, motsvarande mätare-penningar, borde förhöjas till 1 sk. 4 r:st. B:co för tunnan, samt fördelas sålunda, att 11 r:st. tillkomma mätarne, såsom lön, och de återstående 5 r:st. tillfalla stadens cassa; äfvensom Committerade tillstyrkt, att enahanda förhöjda afgift måtte erläggas för grönsaker.

Vidkommande åter de målbara våta varorna, som, i 2:dra puncten omförmälas, hafva Committerade hemställt, det Kongl. Maj:t täcktes bifalla, att för alla till Stockholm sjövägen ankommande sådane varor, som icke betala tull och tolag, måtte beräknas serskild afgift till staden, helst dessa voro frikallade från all afgift till ersättning för stadens kostnad att underhålla hamnar och broar till de trafikerandes nytta och beqvämlighet; samt, såsom följd deraf, i underdånighet föreslagit, att nämnde afgift måtte bestämmas till 4 r:st. pr kanna, ifrån hvilken afgift inga andra målbara våta, till staden sjövägen ankommande, varor skulle befrias, än de, som draga tull och tolag.

I anledning af ofvanberörde underdåniga Betänkande, har Kongl. Maj:t uti Nådig Skrifvelse till Öfver-Ståthållare-Embetet den 23 Februari 1838, tillkännagifvit, att Kongl. Maj:t i Nåder gillat Committerades förslag till afgifter för spanmål, salt och grönsaker m. m.; hvaremot, hvad angick deras förslag till afgift för de målbara våta varorne, Kongl. Maj:t icke funnit skäl att, på det sätt detta förslag blifvit framställdt, dertill lemna Nådigt bifall; men, då de stora och tunga käril, hvaruti flytande varor vanligen finnas inneslutne, nödvändigt skola tillfoga stadens broar, hamnskoningar och quaier skada, samt då desse käril icke varit underkastade någon serskild bro-afgift, i likhet med hvad för lakegods egt rum, har Kongl. Maj:t genom samma Nådiga Skrifvelse förordnat, att, såsom ersättning för stadens kostnad att underhålla broar och quaier, till nytta och beqvämlighet för trafiken med dylika varor, stadens cassa må för alla till Stockholm sjövägen eller utrikes ifrån inkommande målbara våta varor i fat, uppbära, såsom bro- och quai-afgift, 24 sk. B:co för hvarje fat af 60 kannors rymd och i proportionerligt förhållande derefter for fastager af större eller mindre kannetal; hvarförutan Kongl. Maj:t i sammanhang dermed föreskrifvit, att de sålunda bestämda afgifter skulle utgå från och med den 1 April 1838, i enlighet med den taxa, som från Öfver-Ståthållare-Embetet borde utfärdas.

En sådan taxa, upprättad den 22 Mars 1838, bestämmer, i afseende på uppbörden, att afgiften för grönsaker erlägges, då de komma från Saltsjösidan, hos stadens uppbördsman vid Blockhus-udds-tullen eller Djurgårds-canalen, och, då de komma från Mälare-sidan, till stadens uppbördsman vid Långholms-tullen; samt att afgiften för målbara våta varor uppbäres på stadens Tolagskammare, då de komma från utrikes orter, med undantag af Finland, och vid Finska Tolags-Contoiret i Packhuset, då varorna anlända från inrikes orter och Finland.

Af Committerades åberopade Utlåtande och förslag, samt Kongl. Maj:ts i anledning deraf aflåtne Nådiga Skrifvelse af den 23 Februari 1838, hvarigenom de nu ifrågavarande afgifterna blifvit påbudne, visar sig tydligt, att detta påbud icke varit föranledt af något behof för byggnad och underhåll af broar och quaier, utan åsyftat att bereda tillgång för fyllande af en brist i aflönings-staten för stadens embets- och tjenstemän; och för ett sådant ändamål synas trafikerande, som icke tillhöra staden, icke skäligen böra beskattas. Deremot inhemtas af berörde Utlåtande, att Stockholms stads inkomster af handel och sjöfart, utan beräkning af den nu tillkomne tillökningen, uppgått till 168,805 R:dr årligen, då alla kostnader, som

möjligen kunna anses hafva till föremål lättnad och beqvämlighet vid denna trafik eller handhafvande af ordning dervid, hvaribland äfven underhållet af broar och quaier endast äro uppgifne till 87,583 R:dr 10 sk., eller föga mer än hälften af inkomstbeloppet. Af dessa summariska uppgifter kan väl icke bestämdt slutas till förhållandet emellan inkomster och kostnader, i och för bro- och quai-byggnader serskildt. Sådant är icke serskildt utredt och torde svårligen kunna noga utredas, i anseende till den ordning för uppbörden och kostnadernes bestridande, som varit följd; men det är åtminstone alldeles ovedersägligt, att förhållandet, sådant det af Committerade är framlagdt, för ingen del utgör något skäl för afgifternes ökande, utan tvertom visar den mest uppenbara anledning, att förut fastställda afgifter redan varit betydligt högre, än som för deras rätta bestämmelse erfordrats. Afgifter af denna beskaffenhet måste alltid verka menligt på trafiken, och de, hvarom här är fråga, göra det så mycket mera, som för mången producent transporten sjöledes derigenom är mera kostsam än landtransporten.

Af sådane skäl, anser Utskottet sig böra tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det de, enligt Kongl. Brefvet den 13 Februari 1838, påbudna afgifter för varor, som sjöledes införas till Stockholm, måga upphöra.

Stockholm den 9 Juli 1840.

Reservation

af Herr Friherre *Kræmer:* "Då otvifvelagtigt Stockholms dyrbara bro- och quai-byggnader skadas af de tunga fastager, som från fartygen på de samma uppläggas, anser jag billigt och rättvist, att en afgift för denna rättighet erlägges, helst dylika afgifter äfven å andra ställen äro medgifna; men tror dock, i likhet med det förslag, Afdelningen afgifvit, att beloppet, hvars bestämmande på Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning beror, enligt 3 § i Ansvarighets-lagen, i möjligaste måtto bör nedsättas till lättnad för handel och rörelse."

Härmed förenade sig Herr Biskop *Butsch*, samt Herrar *Åbom*, *Wallander*, *Winge* och *Pousette*.

N:o 82.

Ank. till Exp. Utsk. d. 29 Juli, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att de till kyrkorne anslagne medel, i den mon de icke erfordras för kyrkornes underhåll och öfrige i och för densamma nödige utgifter, måga användas för undervisningens befrämjande.

Uti en af Herr *Munck af Rosensköld, Nils Rudolf,* hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln väckt, till detta Utskott remitterad motion, har blifvit föreslaget, att, då kyrkorne, åtminstone inom de från Danmark afträdde provincerne, vanligen skola vara rikt donerade, men läroverken och skolinrättningarne ega ringa inkomster, kyrko- och skol-fonderne inom hvarje församling måtte sammanslås till en gemensam cassa och, hvad som deraf ej åtginge till kyrkans årliga underhåll och öfriga i och för densamma nödige utgifter, användas för undervisningens befordrande; äfvensom, att de till Lunds Domkyrka hörande lägenheter och fonder måtte ställas under samma styrelse och förvaltning, som de Lunds Academi tillhörande fonder och gods, samt inkomsterne deraf gemensamt användas till kyrkans underhåll, och, om desamma, genom en ändamålsenligare förvaltning, än nu skall ega rum, ökade sig, äfven till löner för Academiska lärare eller också till ett af behofvet påkalladt Gymnasium.

Genom Kongl. privilegier, fundations- och donations-bref, förordningar och resolutioner, hafva kyrkorne blifvit försäkrade om ett oqvaldt åtnjutande af hvad dem lagligen tillhörer. — Så vida icke helgden deraf skall störas, kunna kyrkornes medel icke disponeras, på sätt motionären föreslagit, annorlunda, än sedan vederbörande, som det tillhörer att bevaka kyrkornes rätt, blifvit derom hörde, och efter serskild pröfning, huruvida hinder derföre möta. I öfverensstämmelse härmed, har hittills varit iagttaget, att, der man ansett kyrkornes tillgångar medgifva, att större eller mindre del deraf användes till förmon för undervisningsanstalterne, har underdånig ansökning om Nådigt tillstånd dertill blifvit till Kongl. Maj:t ingifven, och Kongl. Maj:t har, sedan vederbörandes yttranden blifvit infordrade, förordnat, efter hvad för handen varande förhållanden föranledt. I sådan ordning kan det af motionären åsyftade ändamålet äfven hädanefter vinnas, i den mon kyrkornes tillgångar verkligen öfverskjuta, hvad för kyrkornes be-

behof erfordras; men en serskild pröfning för hvarje förekommande fall anser Utskottet destomera angelägen, som förhållandet emellan tillgångar och behof är icke allenast olika på serskildta ställen, utan äfven skiljagtigt på olika tider, såsom beroende af inkomsternes tillfälliga stigande eller fallande och de större eller mindre utgifter, som för hvarje tillfälle kunna vara för handen.

Utskottet anser sig, af dessa skäl, böra hemställa,

att motionen icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 Juli 1840.

N:o 83.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckte frågor, dels om Kongl. Theaterns indragning och utarrendering till enskilde, dels om rättighet för enskilde att anlägga Theatrar i hufvudstaden, dels om upphörande af de afgifter, som för representationer i landsorterne erläggas till Kongl. Theatern, dels ock om den bevillning och de afgifter, som enskilde böra, för rättighet att gifva offentliga representationer, utbetala.

Till Utskottet hafva uti dessa ämnen blifvit remitterade följande motioner:

Från Höglofl. Ridderskapet och Adeln: af Herr *Rosenqvist, Fredric Leonard,* deruti föreslagits, att, då det syntes öfverensstämma med billigheten, att hvar och en finge underhålla sig med det yrke, han sjelf bestämde, det också måtte tillåtas hvar och en medborgare af ett oförvitligt uppförande att uti hufvudstaden inrätta Theatrar och derå gifva offentliga representationer, emot den bevillning, som derföre kunde blifva påförd; dock skulle den, som ville en sådan tillåtelse begagna, skriftligen anmäla

sig hos Öfver-Ståthållaren, hvilken det borde åligga att fjorton dagar efter det anmälan skett, meddela tillståndsbref.

Från Högvördige Preste-Ståndet: af Herr Prosten *Lindmark*, som föreslagit:

1:o att Rikets Höglofl. Ständer, med åberopande af stadgandet i 60 § af Regerings-Formen, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om upphäfvande af det hittills gällande förbudet emot Theatrars inrättande i hufvudstaden, så att hvarje Svensk medborgare af oförvitligt uppförande måtte, uppå derom gjord ansökan, erhålla rättighet att anlägga theatrar och uppföra skådespel, såväl i hufvudstaden, som i Rikets alla öfriga städer, emot erläggande af den bevillning, som derföre kunde blifva påförd, samt utan någon vidare inskränkning än den af en tjenlig censur å de pjecer, som komma att gifvas, hvilken motionären ansett lämpligen böra uppdragas för hufvudstaden åt Tryckfrihets-Comitéen, samt i de öfrige städerne åt någon af denna Comité dertill utsedd kunnig person; äfvensom att den, genom Kongl. Brefven den 14 Maj 1789 och den 30 Juli 1831, kringvandrande skådespelare ålagde afgift till Kongl. Theaterns och Hof-Capellets Pensions-Inrättningar måtte upphöra för dem, som äro inhemske, men att de utländske deremot borde, för rättigheten att gifva representationer, erlägga en viss afgift, dock icke till nämnde Pensions-inrättningar, utan till Fattig-Cassan i den commun, der de uppträda; samt

2:o att Rikets Ständer måtte, med stöd af Regerings-Formens 77 §, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla deras beslut att förändra förvaltningen af Kongl. Theatern på så sätt, att densamma, i stället att stå under Regeringens styrelse, å entreprenad upplåtes på arrende till enskild man eller bolag på längre eller kortare tid.

Från Vällofl. Borgare-Ståndet: af Herr *Bagge*, som föreslagit, att, då han ej kunde finna någon rättsgrund, hvarför landsortens infödde skådespelare skola vara pligtige att skatta till dramatiska Theaterns och Hof-Capellets Pensions-Cassor, en sådan beskattning måtte upphöra, och att, i händelse den ansåges böra ega rum, den måtte öfverflyttas till de utländske musikanter och sångare, hvilka kringfara i landet; samt

från Hedervärda Bonde-Ståndet, af *Petter Persson* från Jönköpings Län, hvilken föreslagit, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet begära, att Kongl. Theatern antingen måtte underhålla sig sjelf, eller ock bortarrenderas till enskilde, som kunna ställa nöjagtig säkerhet, och behållningen deraf användas till Stats-Cassans godtgörande, eller anslås till folkundervisningen.

Vid remiss af dessa motioner hafva sig yttrat:

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln: Herr Friherre *Boye, Fredric,* som trott, att tillåtelsen att anlägga enskilda Theatrar i hufvudstaden, långt ifrån att vara menlig för Theaterns bestånd, tvertom vore för den af stor vigt, enär Kongl. Theatern derigenom blefve i tillfälle att, sedan dess Skola för elever upphört, ändock erhålla skicklige sujetter; äfvensom Herr *von Moltzer,* som föreslagit, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att inga hinder från Kongl. Theaterns sida hädanefter måtte läggas för enskilde och bolag att i hufvudstaden Theatrar inrätta.

Hos Högvördige Preste-Ståndet:

Herr Comministern *Dahlgren,* hvilken förenat sig med Herr Prosten *Lindmark,* i afseende på den yrkade friheten att i hufvudstaden få inrätta Theatrar.

Hos Vällofl. Borgare-Ståndet: af Herrar *Lagergren* och *Ekholm,* hvilka förenat sig med Herr *Bagge,* så vidt hans motion angick utländska Theater-trupper; och

hos Hedervärda Bonde-Ståndet: *Anders Nilsson* från Östergöthlands Län, *Olof Olofsson* från Westerås Län, *Henrik Andersson* och *Per Persson* från Örebro Län, *Jonas Johansson* från Jönköpings Län, *Sven Pehrsson* från Skåne, *Johan Persson* från Upsala Län och *Johannes Christofersson* från Kronobergs Län, hvilka alla hufvudsakligen instämt med *Petter Persson* från Jönköpings Län.

Hvad sålunda blifvit anfördt, har Utskottet i betragtande tagit; och finner de väckte förslagen omfatta följande frågor, nemligen:

1:o om den Kongl. Theatern må indragas och utarrenderas åt enskilde samt om det för densamma varande Stats-anslag skall upphöra eller fortfara.

2:o huruvida enskilda Theatrar må i hufvudstaden tillåtas.

3:o om tillstånd att i landsorterne anlägga enskilde Theatrar och derå uppföra skådespel må meddelas.

4:o om den censur, som bör ega rum å de pjecer, som å de enskilda Theatrarne uppföras.

5:o om den bevillning, som bör för sådane skådespelares representationer erläggas; samt

6:o huruvida de afgifter, som enskilde skådespelare äro förpligtade att till Kongl. Theaterns och Hof-Capellets Pensions-Cassor erlägga, för representationer, må upphöra.

Hvad första frågan beträffar, så går Utskottet nu att fästa Rikets Ständers uppmärksamhet å de motiv, som ligga till grund för Utskottets här nedan yttrade tanka.

Utskottet har trott det för hvarje folk vara en ovillkorlig pligt både mot sig sjelf och sina efterkommande att med yttersta sorgfällighet vårda, och, om ej förbättra, åtminstone bibehålla de inrättningar till spridande af upplysning samt finare bildning och känsla för snillets och konstens producter, som af deras fäder och dessas Regenter stiftats. Under det förra århundradet och serdeles under den snillrike Gustaf III uttalade sig inom Sverige lifligt ett behof att äfven inom vårt land gå i bredd med tidens stigande odling, och vi hafva också denna tid att tacka nästan för allt hvad i denna väg hos oss är gjordt. En af de sköna konster, som tilläfventyrs utöfvar det starkaste inflytande på folklynnet, i både moraliskt och æsthetiskt hänseende, är skådespelarens, om den rätt vårdas och utbildas till den höjd, den kan uppnå, isynnerhet om skådespelen blifva så mycket möjligt är nationella. Folkens sinnen vänjas derigenom till känsla för snillets alster samt till högre, æsthetiska njutningar; och var det i detta syfte, som ofvannämnde Konung inrättade den Kongl. Theatern i Stockholm, och dermed fyllde en verklig brist inom vårt land. Det kan ej eller nekas, att den under olika skiften till större eller mindre del motsvarat de fordringar, man med afseende på det ringa understöd, den å Statens sida åtnjutit, rättvisligen kunnat göra, och så länge den med sakkännedom, och med afseende på sitt nationella ändamål omsorgsfullt vårdas, skall den alltid komma att göra det.

Vid bedömandet af det förslag, som blifvit framställdt, att Kongl. Theatern måtte indragas och utarrenderas åt enskilde, böra icke förbises de omständigheter, som häremot förekomma. Det är icke troligt, att någon enskild skulle öfvertaga den Kongl. Theatern, med mindre han dermed åsyftade vinning för sig, samt å penninge-vinsten fästade mera afseende, än å det ändamål, hvarför, enligt Utskottets ofvan uttryckta tanka, en Theater är af nytta och vigt för ett samhälle. I anseende härtill måste också eller kunde åtminstone lättligen inträffa, att detta ändamål helt och hållet förfelades, och att, i stället för att utöfva ett æsthetiskt och moraliskt inflytande å folklynnet, Theaterns representationer komma att leda till motsatsen deraf. Att genom någon controll motverka sådant skulle, efter hvad Utskottet föreställer sig, åtminstone medföra större obehag och mera stridigheter och tvister, än som uppvägas af de förmenta skäl, som blifvit anförde till stöd för förslaget. Det kunde derjemte, liksom erfarenheten

visat i andra länder, äfven här lättligen inträffa, att den enskilde, som öfvertoge Theatern, blefve urståndsatt att uppfylla de skyldigheter, till hvilka han, såsom villkor derför, sig förbundit; att han vanvårdade Theatern och dess inventarier, och att han sedermera icke egde medel att ersätta den derigenom orsakade skada; och, då en Theater i allt fall ej kunde undvaras, skulle det sålunda inträffa, att Staten nödgades med stora uppoffringar ersätta den förlust, som af den föreslagne åtgärden blifvit en följd. Utom allt detta förekommer jemväl, dels att de vid Kongl. Theatern anställde personer hafva contract upprättade, hvilka gälla för flere år, dels att många af dem, hvilka uppoffrat sin tid och sina krafter åt skådespelareyrket, skulle genom verkställighet af den föreslagne åtgärden försättas i en ganska nödställd belägenhet.

Ett ytterligare skäl för bibehållande af en större, under nödig controll ställd och efter högre åsigter skött Theater är det, att de mindre i landsorterne äfvensom i hufvudstaden inrättade Theatrar behöfva ett mönster för sina bemödanden, ett tillfälle att äfven inom vårt land lära känna den fullkomligare utveckling, hvaraf skådespelarekonsten är mägtig, för att sedan i sin mon söka uppnå en, mot deras tillgångar svarande, fullkomlighet, och derigenom bidraga till spridandet af bildning och smak inom nationen.

Åberopande de skäl, som sålunda blifvit framställde, får Utskottet tillstyrka, att ifrågavarande förslag om den Kongl. Theaterns indragning och utarrendering åt enskilde personer måtte förfalla.

Då ej eller Stats-Utskottet, i afgifvet Betänkande om reglering af anslagen å Riks-Statens 5:te Hufvud-Titel, ansett lämpligt föreslå upphörandet af det å Riks-Staten för dramatiska spectacler uppförde anslag, 4,500 R:dr, utan detsamma oförändradt bibehållit, med tillstyrkande likväl, att, vid dess fortfarande, det villkor måtte fästas, att hinder för enskilda Theatrars anläggande i hufvudstaden, med iagttagande af nödiga reglementariska föreskrifter icke vidare måtte ega rum; så och med afseende å hvad Besvärs- och Ekonomi-Utskottet här redan tillstyrkt, anser Utskottet sig icke behöfva meddela något vidare utlåtande uti denna fråga.

Vidkommande härefter förslaget, att enskilda Theatrar måtte i hufvudstaden tillåtas; så får Utskottet upplysa, att fråga härom väl förevarit vid flere Riksdagar, men att, i anseende till Riks-Ståndens olika beslut deruti, någon underdånig hemställan derom till Kongl. Maj:t icke hittills egt rum.

Efter Utskottets tanka, utgör frihet och täflan de första och nödvändigaste villkoren för utvecklingen af såväl den dramatiska, som öfrige sköna konster. Det tyckes ej böra påläggas den ena eller den andra af dem något annat tvång, än det, som i ett civiliseradt land påkallas till sedernas och den borgerliga säkerhetens vård, — ett tvång, som, är alldeles nödvändigt för deras eget sjelfbestånd, hvilket måste äfventyras, om de erhålla en skef och förderflig rigtning. Utskottet kan icke inse, att den Kongl. Theatern skulle lida något synnerligt men, genom enskilda Theatrars anläggande i hufvudstaden. Med de förmoner af fri local, redan befintliga ansenliga förråd och serskildt anslag, som den åtnjuter, är den alltid i tillfälle att bättre, än en enskild Theater, kunna uppfylla en publiks billiga fordringar, och genom en fullkomligare konstutöfning skall den otvifvelagtigt alltid vinna och bibehålla ett företräde framför hvarje enskildt försök på denna väg. Försedd dessutom med fördelar, som ej egas af de enskilda Theatrarne, skall den, om den rätt bevakar sin fördel, ifrån dem efterhand draga till sig de skickligaste ämnena, och dessa Theatrar skola således utgöra en ständig Skola, hvarifrån sujetter till Kongl. Theatern komma att utgå. Det är äfven en annan orsak, hvarföre, efter Utskottets tanka, enskilda Theatrar böra i hufvudstaden tillåtas. De skådespel, som å den Kongl. Theatern uppföras äro, ehuru tillgänglige för alla, likväl allt för dyra för mindre bemedlade personer, och dessutom i allmänhet sådane, att åstundan att dem besöka förutsätter en mera utbildad smak, än som vanligen träffas hos de lägre folkclasserne, för hvilka deremot skådespel, innehållande scener ur folklifvet, oftast äro mera begärliga och medföra större nöje.

Af sådane skäl och då den rättighet, som Kongl. Theatern nu åtnjuter att, med andras uteslutande, i hufvudstaden gifva offentliga skådespel, icke tyckes vara förenlig med våra samhälls-institutioner, hvilka icke lägga några andra hinder i vägen för en fri utöfning af hvilken skön konst som helst, än de, som påkallas af omsorgen för ordningens och sedlighetens bevarande, får Utskottet, äfven i enlighet med Grundlagens 60 §, tillstyrka, att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att inrättandet af enskilda Theatrar i hufvudstaden måtte tillåtas, under iagttagande af de reglementariska föreskrifter, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

Då genom Kongl. Maj:ts Nådiga Resolution den 31 October 1829, det blifvit förklaradt, att skådespels uppförande i städerne utom Stockholm,

icke i allmänhet är förbjudet, utan att det ankommer på vederbörande auctoriteter att, så vidt hinder af Författningar eller andre omständigheter på något serskildt ställe icke förekomma, dertill lemna tillstånd; samt Utskottet anser en vidsträcktare tillåtelse att i landsorterne gifva skådespel, än sålunda är medgifven, icke vara tjenlig, och klagan ej eller försports öfver några af vederbörande auctoriteter lagde hinder uti detta hänseende; så anser Utskottet sig böra

tillstyrka, att hvad i nämnde hänseende är föreskrifvet, måtte oförändradt bibehållas.

Men om rättighet att i hufvudstaden uppföra skådespel åt enskilda vårder medgifven, tror Utskottet det vara af högsta vigt, att sådane skådespel ej må få uppföras, som endast gifva näring åt lättsinnigheten, och äro mot sedligheten stridande, eller som leda till ett motsatt ändamål mot det, för hvilket Utskottet anser Theatern vara nyttig, likasom Utskottet föreställer sig förebyggandet deraf vara af lika vigt, hvad landsorterne beträffar. Här synes Staten ega en moralisk skyldighet och deraf följande rättighet att använda det tvång, som omsorgen för sedlighet och allmän ordning kan påkalla.

I likhet derför med hvad Utskottet vid sistlidne Riksdag tillstyrkt, i afseende å censur för skådespel, som i landsorterne uppföras, får Utskottet vördsamt föreslå,

att Rikets Ständer äfvenledes hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att påbud måtte utfärdas mot Theater-pjecers uppförande på enskilde Theatrar, såväl inom hufvudstaden som i landsorterne, innan de blifvit granskade och godkände af dertill förordnad person eller auctoritet.

Om den bevillning, som enskilde skådespelare böra erlägga för rättigheten att gifva representationer, har Rikets Ständers Bevillnings-Utskott i sitt Betänkande, angående grunderne för den blifvande allmänna bevillningen, sig yttrat; och Utskottet anser derföre sig icke behöfva besvara, hvad i detta afseende blifvit i förevarande motioner anfördt.

Hvad slutligen beträffar frågan om upphörande af de afgifter, som enskilde skådespelare äro förpligtade att till Kongl. Theaterns och Hof-Capellets Pensions-Cassor erlägga för representationer; hvilka afgifter genom Kongl. Brefven den 14 Maj 1789 och den 30 Juli 1831 blifvit bestämde att utgå med Två Riksdaler Banco till Kongl. Theaterns Pensions-Cassa, äfvensom en lika summa till Kongl. Hof-Capellets Pensions-Cassa; så hade Utskottet redan vid sistlidne Riksdag tillstyrkt Rikets Ständer att

hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det berörde Kongl. Bref måtte upphäfvas, men att, i händelse Kongl. Maj:t skulle finna lämpligt, att kringvandrande utländska personer, som gifva skådespel, visade konstridning m. m. eller som i allmänhet kunde innefattas under benämningen af Histrioner, borde vidkännas sådane afgifter, som ditintills varit dem ålagde att till nämnde Pensions-Cassor erlägga, desse afgifter måtte användas för folk-undervisningens befrämjande. I följd af Riks-Ståndens olika beslut förföll dock frågan härom.

Utskottet finner äfven denna gång icke någon rättsgrund, hvarföre enskilde skådespelare och de, som kringfara landet och visa konstridning m. m., skulle vidkännas några afgifter till nämnde Pensions-Cassor, helst de för rättigheten att gifva representationer erlägga en ganska dryg bevillning till Kongl. Maj:t och Kronan, och sjelfve icke ega att påräkna något understöd af dessa Cassor. Dessutom anser Utskottet ett skäl finnas, som kraftigt talar för afskaffandet af dessa, för de enskilda Theatrarna tryckande, afgifter, nemligen ett billigt afseende på de lägre folkclassernas behof af nöje och tidsfördrif. För de högre, eller rättare de mera bildade classerne äro tillfällen till passande nöjen mångfaldiga. Men hvad den större menigheten angår, så har man i senare tider just bemödat sig att afskaffa alla deras gemensamma lustbarheter, eller så kallade folknöjen, af farhåga för de dermed ej sällan förenade utsväfningar. Detta har visserligen haft framgång, men fört till ett helt annat mål, än det åsyftade. Glädjen har försvunnit, men utsväfningen har stannat qvar. Lusten att, efter mödosamt arbete för de närmaste behofvens uppfyllande, njuta något ögonblick af glädje och angenämt tidsfördrif, är lika naturlig och liflig hos den fattige, som hos den rike, och hos den obildade, som hos den bildade. Förtjenar icke detta något behjertande? Theatern kan i städerna, der större folkmängd på en punkt är samlad, bereda ett ganska passande folknöje och befordra folkbildningen, så vida den afser en moralisk förädling och sedernas förmildring på samma gång, som den närer och lifvar inbildningskraften. Det kommer blott derpå an, att de, som ega den högre bildningen, medverka dertill, att Theatern må erhålla en sådan, för de mindre bildade passande och förädlande, rigtning. Och äfven om detta högre mål ej alltid kan uppnås, så är redan, så vida, genom vederbörandes noggranna uppsigt, god ordning uppehålles och det förledande och skadliga undanrödjes, blotta glädjen, när den är menlös, blotta tidsfördrifvet, när det är oskyldigt, nog förtjent att befordras, för att göra det till en pligt

att

att lätta alla lofliga tillfällen dertill. Skulle också en och annan lättsinnigt kosta på Theatern en sparad penning, som till nyttigare ändamål borde användas, så torde väl i alla fall skadan vara mindre, än om den blifvit offrad åt krogen, som kanske vinner sina mesta gäster just genom bristen på andra, vida oskyldigare, tidsfördrif. Af dessa skäl anser Utskottet det vara både obilligt och mindre väl betänkt, att Staten genom tryckande afgifter fördyrar tillträdet till skådespelen för den folk-class, som annars eger så ytterst sparsamma tillfällen till oskyldig förlustelse. Utskottet får derföre

tillstyrka, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet begära, att omförmälde 2:ne Kongl. Bref måtte upphäfvas.

Men då utländske skådespelare eller sådane, som visa konstridning, lindansning m. m., ofta samla betydliga penningesummor, hvilka de medföra utur landet, så anser Utskottet det ej vara obilligt, att desse för sine representationer åläggas större afgifter, än inländske personer, helst ett sådant förhållande lärer ega rum å de fleste utrikes orter, i afseende å personer från annat land, samt reciprocitet i detta fall torde böra ega rum; om likväl sådane afgifter dem påläggas, anser Utskottet dock, af redan anförde skäl, detta ingalunda böra ega rum till nämnde Pensions-Cassors fördel, utan fast hellre, att dessa afgifter böra utgå till bidrag för befordrande af ett allmänt nyttigt ändamål, hvartill Utskottet vill föreslå den allmänna folkbildningen, som utgör ett af de vigtigaste ärenden, hvilka äro föremål för nationens önskningar.

Utskottet får derföre tillstyrka,

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t underdånigst anhålla, det utländske skådespelare, lindansare m. fl. måtte för deras representationer äfven hädanefter åläggas enahanda afgifter, som hittills äro bestämde att utgå till Kongl. Theaterns och Kongl. Hof-Capellets Pensions-Cassor, men att desse afgifter må användas till allmänna folkundervisningens befrämjande, enligt det sätt, Kongl. Maj:t kan täckas bestämma.

Stockholm den 7 Juli 1840.

N:o 84.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckte motioner om afskaffande af Helfrihetsbref och förändring, i följd deraf, i vissa delar af Kongl. Förordningen den 22 April 1829, angående passhandlingar för fartyg, hvilka segla till utrikes ort.

Från Vällofl. Borgare-Ståndet har Utskottet fått emottaga en af Herr *H. F. Christierson* väckt motion, deruti blifvit anfördt, att Helfrihets-bref, hvarmed, enligt 1 § i ofvannämnde Kongl. Förordning af den 22 April 1829, bör styrkas, det redare och skeppare för utrikes seglande fartyg äro Svenske undersåter och att fartyget blifvit bygdt i Sverige eller Norrige, är en öfverflödig och onödigtvis betungande skeppshandling, då Bil-bref, som omförmäles i 3:e mom. af 2 § i samma Kongl. Förordning, säkrare och rättare styrker hvarest fartyget är bygdt, samt det af Magistrat utfärdade Edgångs-Certificat, som bör företes, innan Helfrihets-bref från Kongl. Commerce-Collegium erhållas, lemnar visshet, att redare och skeppare äro Svenske undersåter; hvilka handlingar så mycket säkrare skola uppfylla det med Helfrihets-brefven åsyftade ändamålet, som de förre mindre än de senare skola, å de flesta utrikes orter, kunna anses för tvätydiga; och har motionären derjemte erinrat, huruledes Rikets senast församlade Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, "att förnyandet af Fribref "för fartyg till utrikes resor ej må anses nödigt eller påbjudas, så länge "samma egare eller intressenter innehafva fartyget och annan skeppare ej "antages," men att Kongl. Maj:t, efter Commerce-Collegii hörande, ej funnit skäligt att berörde anhållan bifalla; till följd af hvilket allt motionären föreslagit, "att Rikets Ständer ville till Kongl. Maj:t aflåta underdånig "ytterligare anmälan och ny önskan: att Helfrihets-brefs anskaffande från "Commerce-Collegium må genast inställas och Svenska fartyg derifrån be-"frias, samt för bevis om deras nationalitet gälla vederbörande Magistrats "Bil-bref och Certificat, detta senare bestyrkande, hvad i Formuläret N:o 1 "efter ofvanberörde Förordning af den 22 April 1829 bjudes: att detta "Certificat icke må behöfva förnyas oftare, än fartyget ombyter redare el-"ler skeppare, samt till inregistrering endast upptes för vederbörande Tull-"kammare, som finge deraf taga och insända afskrift till Commerce-Colle-

"gium, och att, såsom följd häraf, meranämnde Förordning i Nåder be-
"slutas till ny redaction, lämpad efter nu föreslagne ändringar."

Vid föredragningen inom Vällofl. Borgare-Ståndet af denna motion, hafva åtskillige ledamöter sig yttrat, och deribland Herr *Hegardt,* som ansett stadgandet för redare af fartyg att årligen och i vissa fall hvarje 3:dje år förse det med nytt helfrihets-bref, ovedersägligen vara ett af de mest tryckande band, som hvila öfver handel, sjöfart och näringar, och att med billigheten icke kunde förenas det förhållande, att rättigheten till fribrefs erhållande å Lands-Canzlierne, som är medgifven för de sjöstäder, der Landshöfdingar residera, icke är utsträckt till alla sjö- och stapelstäder, samt af sådan anledning föreslagit den ändring i Kongl. Förordningen den 22 April 1829: att ett af Magistrat utfärdadt Certificat, innehållande egarens och skepparens namn, fartygets byggnadsart och lästetal, samt intyg, att det är Svensk egendom, måtte, i förening med mät-bref, bil-bref och folk-pass, såsom varande vanliga skepps-documenter, anses behörigen styrka fartygs nationalitet; att, vid ombyte af skeppare å fartyg, redare må vara skyldig att sådant anmäla inför den Magistrat, som utfärdat Certificatet, äfvensom att anteckning om skeppare-ombytet göres å Certificatet hos den Magistrat, der den nye skepparen är närmast till hands; att redare måtte åläggas enahanda anmälan, då fartyg säljes å in- eller utrikes ort; att, vid ombyte af fartygens egare, den nye redaren, derest han är Svensk undersåte, må af närmaste Magistrat tilldelas nytt Nationalitets-Certificat, och att ett dylikt äfven bör af redaren anskaffas, om fartyget genom reparation eller ombyggnad förändras till construction eller lästetal; i sammanhang hvarmed Herr *Hegardt* hemställt, att till Commerce-Collegii en del tjenstemän, som genom den sålunda föreslagne förändringen komme att förlora en stor del af påräknad sportel-inkomst, måtte af Statsmedlen anslås en motsvarande ersättning; varande härförutan af vice Talmannen Herr *Halling* tillkännagifvet, att äfven han ämnat väcka motion, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad redan är anfördt; men att Herr *Halling* inskränkte sig till den anhållan, att vid frågans behandling måtte tagas i betragtande den skildring om tillkomsten af Helfrihets-brefven och den beskrifning om olägenheterne deraf, som serskildt förordnade Handels- och Sjöfarts-Committerade afgifvit och synnerligast hvad minoriteten bland dem framställt.

Vid sista Riksdagen yrkades dels förändrade stadganden, i afseende på skeppsegares åliggande att förse sig med Helfrihets-bref, dels att desse måtte i allo afskaffas, dels ock att Fribrefs-blanquetter måtte hållas till-

handa i Rikets alla stapelstäder; i anledning af hvilka yrkanden Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, i dess då afgifne Betänkande N:o 110, på anförde skäl, afstyrkte framställningen om fribrefvens afskaffande; men deremot tillstyrkte, ej mindre, såsom Herr *Christierson* i sin motion redan omnämnt, "att Fribrefs förnyande icke må anses nödigt eller påbjudas, så länge samma egare eller intressenter innehafva fartyg och annan "skeppare ej antages", än äfven "att, på sätt genom Kongl. Brefven den 15 Augusti 1829 och den 5 November 1831 för städerne Wisby och Götheborg "finnes medgifvet, samt under enahanda villkor, ett tillräckligt antal blan-"quetter till Commerce-Collegii Fribref måtte för skeppsredare, som så-"dant äska, blifva att tillgå hos Konungens Befallningshafvande i de Län, "der stapelstäder finnas;" varande de sålunda gjorde tillstyrkanden hos Kongl. Maj:t och Rikets Ständer framförda, i enlighet med Expeditions-Utskottets förslag till underdånig skrifvelse N:o 139 (10:de saml. 1 Bandet af Bihang till Riks-Ståndens Protocoll.)

I anledning häraf har Kongl. Maj:t, efter Commerce-Collegii hörande, uti Nådig Skrifvelse till bemälde Collegium af den 13 Augusti 1835, förklarat, att Kongl. Maj:t icke funnit anledning att vidtaga den förändring af föreskriften beträffande fribref, hvarom Rikets Ständer i omförmäldte måtto väckt fråga, men då, genom Kongl. Brefvet den 26 October 1833, redan vore medgifvet de stapelstäder, hvilka ådagalagt, det saknaden af fribrefs-blanquetter i samma städer verkar menligt uppehåll i sjöfarten, att, uppå ansökning, komma i åtnjutande af den städerne Wisby och Götheborg beviljade förmon att hos Konungens Befallningshafvande i Länet få anmäla sig till fribrefs erhållande, anbefalltes Commerce-Collegium att allmän kungörelse derom utfärda; och har sådant af Collegium iagttagits den 14 October 1835.

Enligt 7 § i oftaåberopade Kongl. Förordning den 22 April 1829, gäller helfrihets-bref endast ett år från den dag, då det blifvit utfärdadt, så framt icke fartyget, efter förloppet af denna tid, är oafbrutet stadt på resor utrikes orter emellan, i hvilket fall helfrihets-brefvet, så länge fartyget är på fremmande ort, gäller i 3 år; men fortfar resan utöfver denna tid, bör nytt helfrihets-bref uttagas uppå rederiets föranstaltande och af Commerce-Collegium afsändas till vederbörande Consul i den ort, der fartyget uppgifves vara liggande; och skall, enligt 3 § i samma Kongl. Förordning, när helfrihets-bref sökes, företes, ej mindre fartygets sist utfärdade mätare-bref och, i händelse fartyget ej förut haft helfrihets-bref, fartygets bilbref, eller, i händelse fartyget blifvit uppbragt och condemneradt, pris-

domen, äfvensom skepparens bur-bref, så vida han förut ej fört Svenskt eller Norrskt, med helfrihets-bref försedt, fartyg, än äfven ett af Magistrat utfärdadt Certificat, som dels styrker, att fartyget är bygdt i Sverige eller Norrige; att det helt och hållet tillhör infödde Svenska undersåter eller sådan utländsk man, som fått tillstånd att i Riket sig bosätta; att skepparen eger burskap på utrikes sjöfart i någon af Rikets sjö- eller stapelstäder och der är skattskrifven, samt att styrmannen och minst $\frac{3}{4}$:delar af besättningen äro infödde Svenskar eller Norrmän, dels ock utvisar fartygets namn, hufvudredare, lästetal och destination.

Af Committerades den 15 Maj sistlidet år, om Handels-sjöfartens tillstånd och om förändring af åtskilliga stadganden i afseende å denna näringsgren, afgifne underdåniga Betänkande har Utskottet inhemtat och skolat här meddela: att Committerade, på anförde grunder, ansett helfrihetsbref i dess närvarande skick vara den fullständigaste af de för Svenskt fartyg föreskrifne nationalitets-handlingar, och att de hädanefter, såsom hittintills, böra af Commerce-Collegium utfärdas; att Committerade ansett bil-bref och mätare-bref dessutom, till bestyrkande af fartygets nationalitet, alltid böra å fartygen finnas ombord; men att Committerade i underdånighet tillstyrkt, det skyldigheten att årligen uttaga helfrihets-bref måtte, i likhet med hvad skeppsrederierna allmänt önskat, till lättnad för sjöfarten upphöra och denna handling endast förnyas i de fall, då densamma blifvit fullskrifven, eller om correspondent-redare ombytes, eller om fartyget undergår sådan förbyggnad, att fartygets drägtighet derigenom förändras, eller om tacklingen å fartyget omgöres, så att dess egenskap af skepp, brigg, skonert, galeas eller slup derigenom förändras; dock skulle det vara redare obetaget, om han ville, att uttaga nytt helfrihets-bref, oagtadt någon af dessa omständigheter ej inträffat, sedan likväl det förra helfrihetsbrefvet blifvit behörigen återställdt, hvarförutan Committerade likaledes tillstyrkt, att nämnde handling hädanefter måtte skrifvas på pergament och förses ofvanföre contexten med ett emblême, som utmärker egenskapen af Svensk nationalitets-handling.

Tvänne af Comitéens ledamöter hafva skiljt sig från pluralitetens omförmälde åsigter, i så måtto, som de ansett bil-brefvet eller byggnads-beviset ej allenast böra utgöra, utan i sjelfva verket vara den enda rätta nationalitets-handlingen för ett fartyg och yttrat den öfvertygelsen, att om Magistrater i städer och domare på landet tilläts att utfärda bil-bref, kunde Commerce-Collegium vidtaga controllerande åtgärder för missbruk såväl inom som utom landet, och hafva dessa båda ledamöterne underdånigst

föreslagit, att helfrihets-brefven, som af Commerce-Collegium nu utfärdas, måtte afskaffas och bil-brefvet, med den utsträckning, och på de villkor, samma ledamöter i underdånigt serskilt förslag uppgifvit, i stället påbjudas såsom Svenskt skepps nationalitets-handling.

Det är kändt, att föreskriften om anskaffandet af Kongl. Commerce-Collegii så kallade helfrihets-bref för Svenska fartyg härledt sig derifrån, att fartygens beskaffenhet och byggnadsart fordom bestämde, om hel- eller halffria eller ofria tull- och skepps-afgifter skulle erläggas, och att fribrefvet erfordrades för att styrka rättigheten till helfrihet i nämnde umgälder. Detta ändamål har numera upphört, sedan helfrihet åtnjutes för alla Svenska fartyg, af hvad byggnadssätt de än må vara, så att helfrihets-brefvet endast tjenar till bevis om fartygets nationalitet. I detta afseende måste Magistraternes Certificat, innehållande egares och skeppares namn, fartygs byggnadsart och lästetal samt intyg, att det är Svensk egendom, i förening med mät-bref, bil-bref och folk-pass, anses så mycket mera tillfyllestgörande, som helfrihets-brefven just derpå grundas och dessas tillförlitlighet således helt och hållet beror på tillförlitligheten af berörde handlingar. Utskottet anser det också med säkerhet kunna antagas, att Magistrater, såsom behöriga myndigheter att i sådane ämnen meddela intyg, äro å utrikes ort kände såväl som Commerce-Collegium, och en tvekan om namnteckningens rigtighet synes icke vara mera att befara, då namnteckningen tillhör en Magistratsperson, än då fråga är om Commerce-Collegii underskrifter. I begge fallen måste en sådan tvekan häfvas genom Consulad-intyg och för Consulerne böra Magistraternes namnteckningar icke vara obekanta.

Då nu skyldigheten att anskaffa Commerce-Collegii helfrihets-bref icke allenast är förenad med kännbara besvär och kostnader, utan ofta kan föranleda de mest eftertänkliga hinder för sjöfarten, med hvilkas afskaffande för ingen del bör göras afseende å den minskning af inkomster för Commerce-Collegii tjenstemän, som deraf kan blifva en följd, anser Utskottet sig böra tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer till Kongl. Maj:t i underdånighet frambära den önskan, att föreskriften om anskaffande af Commerce-Collegii helfrihets-bref må helt och hållet upphäfvas och såsom bevis om fartygs nationalitet måge gälla vederbörande Magistrats Bil-bref och Certificat, detta senare bestyrkande, hvad i formuläret N:o 1 af Kongl. Förordningen den 22 April 1829 är föreskrifvet, utan att Certifica-

tet behöfver förnyas oftare, än fartyget ombyter redare eller skeppare, samt att Magistraterne måge förpligtas att årligen ingifva förteckningar öfver utfärdade Certificat, på det bemälde Collegium må fortfarande ega det tillfälle att hafva öfversigt af förhållandet med skeppsfarten, som hittills genom helfrihets-brefvens uttagande varit beredt.

Stockholm den 9 Juli 1840.

Reservation

af Herr *Wijk:* "Genom votering har Höglofl. Utskottet, medelst 2:ne rösters pluralitet, kullkastat det förslag till Betänkande uti förevarande fråga, som utaf Afdelningen blifvit framlagdt, och hvilket gick derpå ut — att tillstyrka Rikets Ständer, det underdånig framställning måtte göras om nödvändigheten af att, sedan Commerce-Collegium i föreskrifven ordning utfärdat fri-bref för fartyg, samma icke behöfde årligen ombytas, utan gälla, så länge samma egare eller intressenter ännu hafva fartyget, utan afseende derpå, om ombyte af skeppare inträffade och att fribrefven borde för att ega varagtighet utfärdas på pergament. — Detta förslag var, efter mitt begrepp, ganska grundligt motiveradt och befordrade både enskild och allmän fördel, emedan det ej allena tryggade skeppsrederierne vid att erhålla ett document, som uti alla utrikes hamnar i mer än 100 år varit kändt och respecteradt, utan ock sparade dem all den omtanka, tidspillan och kostnad, som är förenad med uttagande årligen af fribref, hvilket blifvit så mycket, och det med rätta, öfverklagadt, samt dessutom bibehöll Commerce-Collegium vid att fortfarande ega tillfälle till en ständig och säker öfversigt af förhållandet med Rikets skeppsfart, som hittills genom fribrefvens utdelande varit beredt, och hvilket ej bör anses likgiltigt. — Hvaremot om fribrefven skulle komma att utfärdas, på sätt Utskottet nu föreslagit, det är att betvifla, att desse documenter uti alla utrikes hamnar skola godkännas, och Consulerne kunna dessutom ej känna alla Magistrater, då de deremot jemt äro uti correspondence med Commerce-Collegium och således i tillfälle att vitsorda dess utfärdade handlingar, der så skulle behöfvas. Dessutom äro uti de handels-tractater, som under senare tider blifvit afslutade, grundade på reciprocitets-systemet, uttryckligen nämndt, att Svenska skepp skola vara försedde med Commerce-Collegii fribref, såsom nationalitets- och pass-handling, för att tillgodonjuta de fördelar, som skeppsrederierne äro genom tractater med utrikes magter tillförsäkrade, och hvilken handling

måste företes äfven i de länders hamnar, som ligga oss närmast. — På dessa skäl reserverar jag mig emot det nu uppställda Betänkandet."

Häri hafva instämt Herr Friherre *Kræmer*, Herr *af Schmidt*, Herr Biskop *Butsch*, Prosten *Sylvan*, Herrar *Åbom* och *Wallander*, samt Riksdagsmannen *Anders Trysén* från Östergöthland.

STOCKHOLM. Tryckt hos *A. G. Hellsten*, 1840.

N:o 85.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner om behofvet, 1:o af en tillförlitlig redaction af Allmänna Författningar; 2:o af en samling af alla äldre, ännu gällande Polis-Författningar, samt 3:o af en Revision utaf alla före antagandet af 1809 års Constitution utgifne Författningar.

I dessa frågor hafva från Höglofl. Ridderskapet och Adeln till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets handläggning nedan upptagne memorial blifvit öfverlemnade, neml.:

1:o Af *Herr Friherre von Nauckhoff, Johan Otto,* som anfört: att, i följd af samhällets utveckling, under en lång tiderymd, Författningar efter hand tillkommit, utan att deras nära anförvandter af äldre data, i mon af behofvet, blifvit upphäfna; att både de äldre och nyare således qvarstå, och åberopas icke sällan i gemensamhet, eller ock företrädesvis, allt efter omständigheterna, samt att en massa af författningar, med deras förklaringar, ändringar eller tillägg, härigenom uppstått, hvilkas inrymmande uti minnet öfverstiger hvarje mensklig förmåga. I sammanhang härmed har motionären vändt uppmärksamheten å de brister, som vid senare Författningars så väl uppställning, som redaction, finnas ega rum, i så måtto, att, i förra afseendet, motiven oftast varit inblandade i föreskriften, som bör framställas enkel och sjelfständig, och att, i det senare, afvikelser egt rum från den korthet och bestämdhet i uttryck, som stämpla det fordna Svenska Lagspråket.

I ändamål att tillvägabringa rättelse uti ofvan uppgifna förhållanden, har motionären föreslagit organisationen af en permanent Författnings-Commission, så sammansatt, att hvarje gren af Stats-förvaltningen, hvarifrån Allmänna Författningar emanera, deruti hade sin *icke ombytlige* representant; hvilken Commission det skulle åligga:

a) att uppsätta Allmänna Författningar, och, efter vederbörligt godkännande, dem från trycket utgifva, under benämning: *Archiv för Svenska Författningar,* dock icke blandade om hvarandra, på sätt nu eger

rum uti Svensk Författnings-samling, men classerade efter ämnenas ursprungliga art;

b) att, vid utfärdandet af en ny Författning, i ändamål att ersätta en redan existerande, ovillkorligen i den nya intaga föreskriften om upphäfvandet af den gamla, samt

c) att genomgå och granska äldre och nyare Författningar, för att utgallra och i underdånighet anmäla, hvad som deraf nu mera icke är tillämpligt.

2:o Af *Herr Hjerta, Lars*, som framställt olägenheterna af det inom fäderneslandet befintliga förhållande, att en del af lagstiftningsrätten tillhör Konung och Ständer gemensamt, en annan del åter Regeringsmagten allena, hvadan ock som, under denna senare afdelning, alla så kallade Polis-Författningar, genom ett slags häfd och tyst bifall, å Ständernas sida, kommit att inbegripas, det ofta måste blifva en ömtålig sak att bestämma den rätta gränsen emellan de båda Statsmagterna i nyssnämnde afseende. Det vore emedlertid, i motionärens tanka, ett af de angelägnaste villkoren för det lagbundna samhällsskickets bestånd, att en sådan gräns bestämdes, och att Styrelsen och Representationen med ömsesidigt förtroende äfven härutinnan gingo hvarandra till mötes. Men det är icke blott lagstiftningsrättens obestämda skick, som motionären ansett förtjena allvarlig uppmärksamhet. I egenskap af Polis-Författningar qvarstå nemligen, äfven ifrån äldre tider, en mängd undantags-lagar, som föga öfverensstämma med det nuvarande Statsskicket, och som, då många af dem äro för allmänheten, ja till och med för större delen af lagfarne män, obekanta, lätt kunna leda till oförskyllda lidanden. Till afhjelpande af dessa allmänt erkända och ofta öfverklagade brister, har motionären föreslagit, att Rikets Ständer ville förena sig om en underdånig önskan, att Kongl. Maj:t i Nåder täcktes anbefalla vederbörande att föranstalta om, och af trycket utgifva en samling af alla från äldre tider utfärdade Polis-Författningar, som ännu anses gällande, äfvensom af alla andra, utan Rikets Ständers medverkan, utfärdade lagar, som innefatta föreskrift om ansvar och böter; att denna samling vid näst inträffande Riksdag måtte öfverlemnas till Rikets Ständers kännedom, samt att alla de Polis-Författningar eller andra ansvarsbestämmelser, som icke i en sådan samling finnas upptagna, må anses hafva till deras kraft och verkan upphört, och icke vidare kunna tillämpas; samt

3:o Af *Herr Munck af Rosenschöld, Nils Rudolf*, som föreslagit, att, då det icke allenast ofta inträffat, att Författningar blifvit tillämpade, som, stiftade under andra Styrelseformer, än våra nuvarande, äro med dem i fullkomlig strid, utan också gällande Författningar finnas, som äro alldeles motsatta hvarandra, och kunna af Domaren, efter behof och godtycke, åberopas, en revision alltså måtte företagas af alla före 1809 års Regementsförändring utgifna Författningar, af hvad namn de vara må, och att de antingen varda lämpade efter vårt nuvarande Statsskick, eller, om de befinnas i rak strid deremot, alldeles förkastade och upphäfna.

Hvad sålunda är vordet anfördt och hemställdt, har Utskottet i noga öfvervägande tagit; men innan Utskottet går att öfver de väckta motionerne uttala sin mening, har Utskottet ansett sig böra i korthet redogöra för hvad i frågor om granskning af Lagförslag, Lagar och Författningar i allmänhet, blifvit, under senare Riksmöten, tillgjordt, och får i sådant afseende vördsamt upplysa:

att, vid Riksdagen år 1823, fråga väcktes om behofvet, att den tillförordnade Lag-Comitéen hördes öfver alla Lag-förslag, icke allenast i afseende på Civil,- Criminal- och Kyrko-lag, utan ock öfver dem, som angå Ekonomien, Politien och Krigs-väsendet, samt att nämnde Comité borde icke endast yttra sig öfver dylika förslag, hvad angick deras grunder och öfverensstämmelse med den öfriga Lagstiftningen, utan äfven föreslå redactionen; men Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten, till hvilkas gemensamma behandling motionen blef remitterad, afstyrkte bifall derå, i Betänkande af den 26 April sistnämnde år, hufvudsakligen på de skäl, att Regerings-Formen bestämmer gränsorna för Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers, hvar för sig egande, andel i Lagstiftningen; att Lag-Comitéen icke vore permanent, och att en ovillkorlig föreskrift om dess framgena hörande öfver alla Lag-förslag och befattning med Lagarnes redaction, skulle kunna föranleda till Comitéens bibehållande och aflönande under längre tid, än för dess egentliga göromål erfordrades; hvilket Betänkande af Rikets Ständer godkändes; samt

att, under 1834 års Riksmöte, hemställdt blifvit, att, då det sätt, hvarpå lägre Polis-embetsmän och betjening inom vissa städer förforo med allmogen, syntes påkalla Administrationens uppmärksamhet, så att de Ordnings-stadgar, som af städernes egna Styrelser utgåfvos, eller de allmännare Författningar, som, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utfärdades,

icke måtte blifva af den beskaffenhet, att de snarare gåfvo anledning till prejerier och mutor, än beredde offentlig säkerhet eller beqvämlighet, Rikets Ständer alltså ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte anbefallas att infordra och genomse alla de Ordnings-stadganden i Polis-väg, som af städernes Polis-styrelser blifvit för allmänheten utfärdade, samt deruti meddela rättelse, i händelse desamma skulle befinnas innebära sådane föreskrifter, att de med skäl kunde anses mindre nödiga för allmänna ordningen.

Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten, åt hvilkas handläggning frågan blef öfverlemnad, utläto sig i ett den 11 April nyssberörde år afgifvet Betänkande, som bifölls af Rikets Ständer, att, då, jemnlikt tid efter annan utkomne Förordningar och Instructioner, det ålåge Öfver-Ståthållaren och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande samt Polis-kamrarne och Magistraterne, att vaka öfver ordningens vidmagthållande i städerne: då de Författningar, som för detta ändamål pröfvades behöflige och utfärdades samt bestämda viten eller annan påföljd, utöfver det ansvar allmänna Lagen utsatte, redan voro controll och granskning underkastade, samt de förhållanden, som blifvit öfverklagade, syntes icke hafva sin grund i Författningarnes innehåll, utan härleda sig från missbruk, hvilka i föreskrifven väg borde till rättelse anmälas; funno Utskotten förslagen icke böra till någon åtgärd föranleda.

Då förslag till allmän Civil- och Criminal-Lag är utarbetadt och Utskottet delar med hela Nationen den förhoppning, att den slutliga pröfningen deraf icke må länge fördröjas, anser Utskottet, till följd häraf, att en samling och revision af äldre Författningar i denna del af Lagskipningen icke vore lämplig, då man icke kan förese någon möjlighet, att ett sådant arbete skulle medhinnas på kortare tid, än som erfordras för det nya Lagförslagets pröfning, och det derefter sannolikt skulle finnas utan all nytta.

Hvad åter beträffar Lagstiftningen i Cameral-, Ekonomi- och Politiemål, anser Utskottet, att, då denna Lagstiftning till följd af föremålens beskaffenhet, måste vara underkastad en ofta återkommande förändring, för att lämpas efter olika förhållanden under serskildta tider, kan en samling af äldre föreskrifter derom icke blifva gagnelig, i förhållande till den kostnad och möda, som derå måste användas, och i anseende till mångfalden af föreskrifterne och de serskilda ställen derifrån de skulle framletas, kunde man föga hoppas, att samlingen skulle blifva så fullständig, att den alltid

vore att anse för tillförlitlig, så mycket mindre, som man svårligen kunde bestämma någon viss tid, hvarifrån den borde taga sin början. Deremot anser Utskottet det vara angeläget och väsendtligen leda till det med motionerne åsyftade ändamålet, att, då Författningar i omförmäldta ämnen utfärdas, de icke inskränkas till de delar, hvarom förändrade föreskrifter eller förklaringar meddelas, utan tillika fullständigt upptaga ännu bibehållna stadganden i de ämnen, hvarom de handla, på det man i en enda Författning må igenfinna allt, hvad i hvarje ämne är stadgadt och vid tillämpningen undgå den ofta tidödande forskningen efter spridda Lagbud och jemväl äfventyret att icke alltid fullkomligt lyckas i denna forskning.

Utskottet kan icke instämma i förslaget att åt en serskild Comité uppdraga tillsynen å redactionen af utkommande Författningar. Då Författningarne måste öfverensstämma med de derom fattade besluten, bör uppställningen ankomma på Kongl. Maj:ts Rådgifvare, eller den Embetsmyndighet, som Författningarne utfärdar, såsom ansvarige för så väl beslutet, som uppställningen. Med en sådan ansvarighet kan svårligen förenas, att uppställningen underkastas serskild uppsigt och en föreskrift derom vore således stridande emot den nödvändiga formen för ärendenas behandling, jemte det man måste anse den ändamålslös, då man icke kan föreställa sig ofelbarheten säkrare hos den föreslagne Comitéen, än hos de embetsmän, på hvilka redactionen af Författningar enligt nu gällande ordning ankommer.

På dessa skäl anser Utskottet sig icke kunna understödja motionerne vidare, än att Utskottet, i öfverensstämmelse med hvad ofvan är yttradt, får hemställa,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t anmäla den underdåniga önskan, att, vid utfärdande af Författningar i Cameral-, Ekonomi- och Politie-mål, ehvad de utgå omedelbart från Kongl. Maj:t eller från Embetsmyndigheter, må iagttagas, att de icke inskränkas till de delar, hvarom förändrade föreskrifter eller förklaringar meddelas, utan tillika, så vidt det är möjligt och kan finnas erforderligt, fullständigt upptaga ännu bibehållna föreskrifter i de ämnen, hvarom de handla.

N:o 86.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om revision af de Academiska Constitutionerne.

Uti en hos Högvördiga Preste-Ståndet väckt, till detta Utskott remitterad motion, har Herr Professorn *Bolmeér* anfört, att, ehuru, under loppet af några decennier, Allmänna Lagen, Kyrko-Lagen, Ordningar och Reglementen för de lägre Läroverken, äfvensom Universitetens organisation, väsendet och syftningen af den undervisning, som der bör meddelas, utgjort föremål för en sorgfälligare granskning, hvilken föranledt vigtiga förbättrings-förslag, hvaraf en del kommit till verkställighet, hafva Universitetens så kallade Constitutioner och Styrelse-Lagar hittills icke blifvit vidrörde, utan befinna sig ännu i deras ursprungliga föråldrade skick. Den tillvext, de tid efter annan vunnit, genom en mängd Konunga- och Canzlers-bref, som i serskildta fall blifvit utfärdade, har icke kunnat afhjelpa behofvet af en fullständigare förbättring, helst äfven dessa Bref i sin ordning till en stor del föråldrats och, såsom föga svarande emot den närvarande tidens kraf, förlorat sin giltighet eller fallit i förgätenhet. Både i deras och de ursprunglige Lagarnes ställe, har derföre så småningom bildat sig ett jus consvetudinarium, som, om det än från början utgått från skrifven Lag, likväl i många fall förirrat sig derifrån. Att ett sådant jus eller en sådan praxis, äfven häfdvunnen, icke alltid förblifvit enahanda, utan, såsom i sig ej varande Lag, ofta lemnat spelrum för godtycket och tilltagsenheten och derföre både varit och fortfarande kan blifva af menligt inflytande, skulle icke kunna bestridas; men äfven derförutan syntes det vara den billigaste fordran, att så vigtiga institutioner som ett Lands Universitet, må ega både för tidsskiftet lämplige och bestämdt gällande Lagar. Af denna anledning, och då redan en vigtig del af Universitetens Constitutioner, medelst väckt fråga om Academiska Jurisdictions-rättens inskränkande, blifvit dragen under Rikets Ständers pröfning, har motionären föreslagit, att såsom ett önskningsmål till Kongl. Maj:t i underdånighet måtte frambäras, det täcktes Kongl. Maj:t utse och förordna några få sakkunnige män till genomförande af en fullständig revision och väl behöflig omskapning af Universitetens Constitutioner i deras helhet.

Utskottet, som delar den af motionären sålunda framställda åsigten, hvad beträffar behofvet af en fullständigare och efter närvarande tids förhållanden lämpad Lagstiftning för Rikets Universitet, anser sig till följd häraf och på de skäl, som i motionen fullständigt äro anförde, böra tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t, på sätt som kan anses lämpligt, täckes låta granska Universitetens Styrelse-Lagar, för tillvägabringande af den förbättring deri, som kan finnas behöflig.

Stockholm den 13 Juli 1840.

N:o 87.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om iagttagelser vid permittering af manskap från de värfvade Regementena.

Herr Contracts-Prosten *Sandberg* har, uti ett till Högvördige Preste-Ståndet ingifvet memorial, föreslagit, att, då det, för bibehållande af god ordning och kyrko-disciplin inom församlingen, är för Pastor af största vigt att ega noggrann kännedom, icke blott om sina stadigvarande åhörares uppförande, utan äfven om deras, hvilka blott en kortare tid sig inom församlingen uppehålla, Rikets Höglofl. Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att en Författning blefve utfärdad, med föreskrift, att ingen värfvad kneckt måtte erhålla permissions-pass till landsorterne, utan att tillika vara försedd med behöriga, från tjenstgörings-orten utfärdade, så väl Prest-betyg som Läkare-bevis, hvilka betyg det åläge den permitterade personen att genast efter sin ankomst till socknen hos vederbörande uppvisa, och serskildt, att prest-attesten till Pastor aflemna; äfvensom att, då soldat från värfvadt eller indeldt Regemente undfår afskedspass utur krigstjensten, han, för att få till sin hemort återvända, alltid bör vara med förrberörde betyg försedd; hvarjemte motionären uttryckt

den önskan, att värfvad kneckt ej mera än en gång om året må erhålla permissions-pass, och då ej på längre tid än trenne månader.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet har Utskottet likaledes fått emottaga Riksdags-Fullmägtigen *Johannes Johanssons* från Götheborgs och Bohus Län memorial, deruti han, till förekommande af de olägenheter, som genom obehörigt permitterande skola föranledas, föreslagit, att, då, efter slutad excercis, en större del af manskapet vid de värfvade trupperne permitteras, noga efterfrågan måtte ske, huruvida den permitterade karlen kan, i den ort, till hvilken han ämnar sig begifva, med säkerhet påräkna arbetsförtjenst eller annan utkomst under permissionstiden, samt att i annan händelse, den socken, till hvilken han ämnar sig begifva, måtte vid socknestämma varda hörd, om den vill honom under permissionstiden emottaga och om arbete för honom derstädes kan vara att påräkna.

Uti 10 Cap. 13 §. Krigs-Artiklarne stadgas, att, då corporal eller någon af manskapet vid värfvadt Regemente permitteras, han skall förses icke allenast med Befälhafvarens permissions-pass, utan ock med vederbörliga preste- och läkare-betyg, hvilka den permitterade alltid bör hafva med sig att för kronobetjente uppvisa; och uti det af Kongl. Maj:t den 1 Mars 1819 fastställde Tjenstgörings-Reglemente för Arméen, 1 Del. 1 Cap. 4 § föreskrifves i 5 mom., att den, som ur garnison på längre tid permitteras, skall vara försedd med Regements-pastors betyg, hvarjemte 6 mom. innehåller, huru ett sådant betyg bör vara styliseradt, samt i 1 mom. att soldat af värfvade Arméen skall, när han återvänder till Regementet, efter en längre tids permission, medföra prestbevis från den församling, der han vistats, hvaraf följer, att han måste till Pastor i denna församling aflemna det betyg, han från Regementet eller Garnisonen medfört.

Dessa föreskrifter, jemförde med stadgandet i allmänhet om skyldighet för en hvar att aflemna prest-bevis vid inflyttning i en församling, anser Utskottet motsvara, hvad Herr Prosten *Sandberg* åsyftat med förslaget om permitterade eller afskedade soldaters skyldighet att förete prestbetyg, derföre Utskottet hemställer,

att motionen i denna del icke må till någon åtgärd föranleda.

Vidkommande åter den framställde önskan, att värfvad kneckt ej mer än en gång om året må erhålla permissions-pass, och då ej på längre tid än 3 månader, anser Utskottet, att en föreskrift härutinnan skulle vara

hård

hård och obillig, då en välfrejdad person, som för sin hemort, genom sin arbetsskicklighet, ofta kan vara ganska nyttig under den tid, han för tjenstgöringen kan umbäras, icke mera än hvarje annan medborgare må hindras att fritt använda den förmåga och skicklighet, han eger till sitt eget och sina medborgares gagn; hvarförutan mången gång förhållanden inträffa, hvarigenom det blifver nödvändigt, och derföre redan är i Lag föreskrifvet, att en gång medgifven permissionstid förlängs.

Äfven i denna del anser Utskottet sig således

böra tillstyrka afslag å Herr Prosten *Sandbergs* motion.

Beträffande slutligen *Johannes Johanssons* motion, får Utskottet upplysa, att i Tjenstgörings-Reglementets 2 Del. 4 Cap. 68 §. 5 mom. stadgas: "ej må någon Soldat af Befälet tvingas att taga permission, *och ingen permitteras, som icke har säker och anständig förtjenst;*"

Det af *Johannes Johansson* föreslagna villkoret för soldaters permittering är således redan föreskrifvet, och ytterligare stadgande om ordningen för efterfrågan derom, på sätt som är föreslaget, synes icke erforderligt, derföre Utskottet hemställer,

att *Johannes Johanssons* motion lemnas utan afseende.

Stockholm den 13 Juli 1840.

N:o 88.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckt fråga om ändring i gällande författningar för Fartygs mätning.

Från Vällofl. Borgare-Ståndet har, den 23 sistlidne Mars, Utskottet fått emottaga en motion af Herr *P. O. Norin*, som ansett nu gällande författningar angående fartygs mätning vara i vissa delar olämpliga, och förty, under förbehåll att vid ett annat tillfälle få närmare och fullständigare utveckla ämnet, föreslagit en sådan förändring i nämnde författningar, att reglorna för mätningssättet varda mera tydliga och säkra, än de nu äro.

Sedermera har, den 10 nästlidne Juni, till Utskottet blifvit öfverlemnadt ett till Vällofl. Borgare-Ståndets Protocoll för den 27 förutgångne Maj afgifvet anförande, deruti Herr *Norin*, som ansett olikheten i tillämpningen af gällande Skeppsmätnings-stadga hufvudsakligen uppkomma deraf, att last-liniens bestämmande beror helt och hållet på skeppsmätarens godtycke, föreslagit, såsom orden lyda: "att följande, genom anställde "profmätningar, utrönte grunder för lastliniens bestämmande måtte antagas, "nemligen, att fartygets djup i rummet från garneringen till underkant af "däcket på nu öfligt sätt uppmätes. Häraf tages $\frac{1}{3}$:del, hvartill läggas, för "hvarje fot af hela djupet, $\frac{3}{4}$:dels tum för fartyg af 200 läster och derut-"öfver, $\frac{1}{2}$ tum för fartyg af från och med 100 till 200 läster, $\frac{1}{4}$:dels tum "för fartyg af från och med 50 till 100 läster; men för fartyg under 50 "läster göres intet tillägg. Det härvid uppkommande fot- och tumtalet "bestämmes såsom fartygets höjd öfver lastlinien och afstickes på farty-"gets sida, räknadt ifrån underkant af däcket, samt utmärker den rätta "lastlinien;" hvarförutan Herr *Norin* hemställt, "att den närvarande clas-"sificationen af fartyg vid mätningen, såsom i det närmaste obehöflig "och ledande till en godtycklig tillämpning, måtte upphöra, och talet 112 "antagas såsom en bestämd divisor vid mätningen af alla constructioner, "äfvensom att för alla nya fartyg ett afdrag af 6 procent ifrån det upp-"kommande lästetalet bör göras, för att motsvara den större nedtryckning "eller fartygets genom det insupna vattnet under det första och andra året "ökade egna tyngd, samt att profmätningar, då de befinnas nödiga, böra "verkställas på Statens bekostnad."

Vid förehafvande af detta ämne har Utskottet inhemtat, att för fartygs mätning nu gäller ett Reglemente af den 9 Maj 1822, och att, sedan denna tid, serskildte föreskrifter i afseende på skeppsmätning och mätarebref blifvit gifna genom Kongl. Förordningen d. 10 Augusti 1827, Kongl. General-Tull-styrelsens Circulär den 28 Januari 1829 och den 9 Juli 1831, samt Kongl. Commerce-Collegii Kungörelse den 22 Maj 1832, och samma Collegii Circulär den 3 October 1838; äfvensom att en af Kongl. Maj:t i Nåder förordnad Comité, som haft för ändamål att utreda Navigations-Skol-verkets närvarande tillstånd, och föreslå de förändringar i hittills gällande författningar, som för sjöfartens befrämjande kunde anses erforderliga, genom ett den 15 sistlidne Maj afgifvet underdånigt Betänkande, förklarat, så vidt detsamma rörer förevarande ämne, att det här i Sverige antagna mätningssätt för fartyg i allmänhet anses vara ändamålsenligt och

ega företrädet af en större noggrannhet framför flera af de i andra länder brukliga sätt att genom mätning bestämma ett fartygs drägtighet; hvadan Committerade inskränkt sina åtgärder i att föreslå följande förändringar, nemligen: att från ofvan åberopade Reglemente måtte uteslutas föreskriften derom, att berghultets öfverkant tages i betragtande för att bedömma, i hvad mon fartyget anses komma att nedtryckas genom den intagne lasten; att fartygen icke borde, såsom hitintills, undergå ommätning efter 10 års förlopp, utan att redarne sjelfve måtte få bestämma, när sådant skall ske, undantagande när fartygen förändrats genom byggnaden, i hvilka fall de borde å nyo mätas; att om fartyg, efter den controll-mätning, som det, enligt nu gällande föreskrifter, bör undergå, då det första gången ankommer till Stockholm, Götheborg eller Carlscrona, å nyo under controll uppmätes, finnas hafva en skillnad af mer än 5 procent i lästetalet, skall den, som sista mätningen verkställt, anmäla sådant, i Stockholm och Carlscrona hos Chefen för Constructions-Contoiret, och i Götheborg för Flottans Stations-Chef, hvilka embetsmän det borde åligga att anställa undersökning om förhållandet, och om utgången deraf underrätta rederiet, samt afgifva rapport till Förvaltningen af Sjö-ärendena; och slutligen, att ansvaret för felagtig mätning å de fartyg, som förfärdigas nya, och hvarå priset, köpare och säljare emellan, utsättes till visst belopp för hvarje läst af fartygets drägtighet, må bestämmas efter enahanda grunder, som i Reglementet omförmälas, i afseende å den skeppsmätare, hvilken antingen af försummelse eller elakt uppsåt gjort en origtig mätning å redan begagnade fartyg; förutan hvilket allt Committerade hemställt, huruvida icke Kongl. Maj:t skulle i Nåder finna lämpligt anbefalla vederbörande Embetsmyndighet att afgifva underdånigt förslag till ett förnyadt Skeppsmätare-Reglemente.

I betragtande af hvad sålunda förekommit, och då deraf slutes, att fråga om förändrade föreskrifter, i afseende å fartygs mätning, kommer att utgöra föremål för Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, har Utskottet, som icke ingått i närmare granskning af de här ofvan åberopade, för fartygs mätning gällande, författningar, enär Utskottet icke är i tillfälle att med tillförlitlighet bestämma de serskildta fall, hvari de möjligen kunna tarfva rättelse och förändring, ansett någon annan åtgärd icke vara att vidtaga, i anledning af Herr *Norins* ifrågavarande motion, än att tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer:

att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t, i sammanhang med förrbemälde Committerades åsigter, då de till Kongl. Maj:ts Nådiga beprövande varda öfverlemnade, täcktes egna Sin Höga uppmärksamhet åt de af Herr *Norin* i ämnet gjorde framställningar, till det afseende, de må anses förtjena.

Stockholm den 17 Juli 1840.

N:o 89.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om inrättande af Pant-Låne-Contoir i Rikets större Städer.

Genom remiss från Höglofl. Ridderskapet och Adeln har Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet fått emottaga en utaf Hr *Munck af Rosenschöld, Nils Rudolf,* väckt motion, så lydande:

"Jag vågar fästa Rikets Höglofl. Ständers uppmärksamhet på lämp-"ligheten af inrättandet af Allmänna Pant-Lånings-Contoir i Rikets stör-"re Städer, i likhet med och på samma grunder, som det i hufvudstaden."

Hvad sålunda blifvit framstäldt, har Utskottet i öfvervägande tagit; men då, i Utskottets tanka, den nytta, som kan påräknas af ifrågavarande inrättningar, i betydlig mon öfvervägas af dermed förenade, redan länge öfverklagade, olägenheter, får Utskottet vördsamt tillstyrka,

att motionen icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 Juli 1840.

N:o 90.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om rättighet för Tiondegifvare i Skåne att lösa Kyrkornes behållna Tionde efter årlig Markegång.

Uti ett från Hedervärda Bonde-Ståndet till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets handläggning remitteradt memorial, har, Riksdagsfull-

mägtigen *Per Jönsson* från Christianstads Län anmärkt, att Skånska kyrkornas behållna tionde under senare åren blifvit, enligt 7 puncten i Kongl. Maj:ts Nådiga Instruction, angående vården och förvaltningen af kyrkornas fastigheter, medel och öfrige tillhörigheter uti Malmöhus, Christianstads, Blekinge, Hallands samt Götheborgs och Bohus Län, den 12 April 1815, försålld å offentlig auction i mindre partier; men att flere olägenheter derigenom uppstå för tionde-gifvarne, hvilka jemväl nödgas att transportera den sålunda försållda säden ända till 6 mil från deras hemvist; äfvensom att det icke sällan inträffar, att spanmålen vid framkomsten casseras, hvarigenom obehagliga tvister uppkomma, hvilka oftast sluta med en för tionde-gifvaren kostsam rättegång. För afhjelpande häraf, och med serskildt fästadt afseende derå, att församlingarne eller tiondegifvarne sjelfve äro förpligtade att bygga och underhålla sina kyrkor, hvartill likväl ifrågavarande tionde i första rummet skall användas, men, i händelse af brist, sådan kommer att drabba församlingen eller tiondegifvarne, hvarföre de också böra fredas från alla de olägenheter, hvartill ofvannämnde Författning föranleder, har motionären föreslagit, att tiondegifvarne i Skåne hädanefter må vara berättigade att, oberoende af en mer eller mindre god årsvext, lösa kyrkornas behållna tionde efter markegång med 16 sk. B:co förhöjning för en tunna råg och korn, samt 12 sk. B:co för tunnan hafre; och hafva med motionären sig förenat Riksdagsmännen *Måns Jössesson* och *Niclas Jönsson*, äfvenledes från Christianstads Län.

Till upplysning i ämnet får Utskottet meddela, att 7 § af Kongl. Maj:ts ifrågavarande Nådiga Instruction den 12 April 1815 innehåller: "Att i de "Län, der kyrkotionde in natura utgöres och Kongl. Maj:t och Kronan "den icke åstundar, hvarom förfrågan hos Vår Befallningshafvande af Kyrko-"herden bör göras, skall den i penningar förvandlas på det för kyrkan för-"monligaste sätt, så vida hemmans-innehafvarne icke lidit missvext och "behöfva densamma; i hvilket fall de få lösa den mot betalning efter "markegång, med fastställd forsellön och jemväl å betalningen erhålla nå-"gon viss bestämd tids anstånd, emot en af Pastor och Kyrkovärdarne god-"känd borgen. Den spanmål, som icke för liden missvext hemmansbrukar-"ne således tillåtas att lösa, bör, efter föregången kungörelse uti häradet "inom hvarje socken, på auction till den mestbjudande i mindre poster "försäljas och medlen derföre redovisas; åliggandes Pastor och Kyrkovär-"darne att derom besörja och vid uteblifven betalning densamma genom "vederbörandes handräckning låta utsöka; men skulle Kongl. Maj:t och

"Kronan behöfva Kyrkans tionde, erlägges betalning derföre efter årlig "markegång, hvilken betalning uti kyrko-räkenskaperna redovises; för öf-"rigt kommer, hvad forsel af tionde angår, Vår Nådiga Förordning den "22 Juli 1803 att lända vederbörande till underdånig efterrättelse;"

Och då otvifvelagtigt en försäljning i mindre poster å auction af kyrkornes behållna tionde-spannmål måste för tionde-gifvarne medföra en högst svår och betungande forslings-skyldighet, samt rättvist äfven synes vara, att tionde-gifvare till egen kyrka icke blifva hårdare behandlade, än afrads- och tionde-gifvare i allmänhet, får Utskottet, stödjande sig i öfrigt på de af motionären anförde skäl, vördsamt tillstyrka

Rikets Hoglofl. Ständer, att i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t, med ändring af 7 puncten i oftanämnde Nådiga Instructionen den 12 April 1815, täcktes i Nåder medgifva hemmans-innehafvarne i Skåne rättighet, att hädanefter, utan afseende på årsvexten, lösa kyrkornes behållna tionde-spannmål efter markegång, med sådan forsellön, som omförmäles i 1 §. af Kongl. Förordningen den 12 Juli 1803, eller 16 sk. för hvarje tunna råg och korn samt 12 sk. för en tunna hafre.

Stockholm den 24 Juli 1840.

N:o 91.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 37, angående Instruction för Läns-Styrelserne, och dem underlydande Tjenstemän.

Hedervärda Bonde-Ståndet har till Utskottet återremitterat förberörde Betänkande, efter deremot gjorde anmärkningar; men som Betänkandet är, enligt ankomna Protocolls-utdrag, bifallet af Höglofl. Ridderskapet och Adeln och Högvördiga Preste-Ståndet den 10, samt af Vällofl. Borgare-Ståndet den 17 nästl. Juni, anser Utskottet, att frågan är, enligt 75 §. Riksdags-Ordningen, afgjord, och att återremissen således icke kan föranleda till någon Utskottets åtgärd.

Stockholm den 24 Juli 1840.

N:o 92.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 52. angående föreslagen indragning af Tullkammaren vid Furusund.

Från Vällofl. Borgare-Ståndet har förenämnde Betänkande blifvit till Utskottet återremitteradt, i anledning af deremot gjorde anmärkningar; men som Betänkandet, enligt ankomne Protocolls-utdrag, är bifallet af Höglofl. Ridderskapet och Adeln den 13, af Högvördiga Preste-Ståndet den 27 och af Hedervärda Bonde-Ståndet den 17 nästl. Juni, så har Utskottet ansett återremissen icke föranleda till någon dess åtgärd.

Stockholm den 24 Juli 1840.

N:o 93.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 43, angående förbud för Tjenstemän vid Embetsverken att på en gång innehafva mer än en Tjenst med lön på Stat.

Förenämnde Betänkande har, efter deremot gjorde anmärkningar, blifvit af Höglofl. Ridderskapet och Adeln till Utskottet åtterremitteradt; men är, enligt ankomne Protocolls-utdrag, bifallet af Högvördiga Preste-Ståndet den 27, af Vällofl. Borgare-Ståndet den 17 och af Hedervärda Bonde-Ståndet den 22 sistlidne Juni, derföre Utskottet anser frågan, enligt 75 §. Riksdags-Ordningen, vara afgjord och åtterremissen således icke kunna föranleda till någon Utskottets åtgärd.

Stockholm den 24 Juli 1840.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 94.

Ank. till Exp. Utsk. d. 10 Aug., kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, rörande skyldighet för Rikets stapelstäder, att hålla upplag af salt.

Uti ett från Vällofl. Borgare-Ståndet till Utskottets handläggning remitteradt memorial har Herr *M. Grapengiesser* föreslagit, att då salt, hvilket måste anskaffas från aflägsne orter, är en af de mest nödvändiga artiklar för Riket och den händelsen icke allenast är tänkbar, utan ganska möjlig, att vid inträffande krig Sveriges kuster kunna, såsom orden i motionen lyda: "blockeras och landets styrelse, genom salt-tillförselns förhindrande, kan tvingas *till hvilka villkor, som helst,*" det måtte, till förekommande af en så ytterst vådlig belägenhet, *de förnämste stapelstäderne* ånyo åläggas att, i likhet med hvad förr varit hafver, hålla ett för hvarje stad proportioneradt salt-upplag, hvarifrån åtskillige städer i senare tider skola blifvit tillsvidare befriade.

Under discussion inom Vällofl. Borgare-Ståndet, vid motionens remitterande, hafva åtskillige af Ståndets Herrar ledamöter bestridt saltupplagens återupplifvande, såsom medförande betydlig kostnad och andra dermed förenade olägenheter; hvaremot Herr *Grapengiesser,* såsom ytterligare skäl för sin framställning andragit, att saltbrist jemväl torde vara att befara derigenom att möjligen få eller inga befatta sig med import af denna vara, samt att i händelse en ymnig sillfångst skulle inträffa, vore en sådan alldeles ändamålslös om man icke eger full tillgång på salt.

Sedan vid nästlidne Riksdag motioner blifvit väckta, angående upphörande af ifrågavarande skyldighet, har detta Utskott uti då afgifne serskildte Betänkanden (8 Saml. N:o 17 och 101) tillstyrkt bifall å berörde motioner, och såsom skäl derför anfört: att, enligt Utskottets tanka, borde egentliga anledningen till den i förra tider öfverklagade saltbrist tillskrifvas de hinder för en friare handel, som genom då gällande prohibitiva författningar uppkommit; att genom det såkallade Product-placatet af år 1724 var stadgadt, att fremmande nationer icke finge idka handel på Sverige med andra, än sådane varor, som blifvit i deras egna länder producerade och då den directa hitförseln af salt från Portugal och de vid Medelhafvet belägna länder, der denna vara finnes att tillgå, i allmänhet icke

verkställdes med nämnde länders egna fartyg, utan uteslutande blef ett föremål för den Svenska handelsspeculationen, uppstod derigenom den följd, att salthandeln kunde af köpman i Svensk stapelstad begagnas, om hans fördel dertill uppmanade honom, men deremot utan fara för concurrans med utlendningen, eftersättas, om tillfälle yppades till andra mera vinstgifvande företag; vid hvilket förhållande det ej var underligt om någon gång klagan uppstod öfver bristande tillgång på salt helst sedan, under sista tredjedelen af förflutna seklet ett gynnande fiske vid Rikets vestra kuster börjat idkas och salt-behofvet i betydlig mon derigenom ökats; att för afhjelpande af denna olägenhet, utan att behöfva upphäfva de prohibitiva stadganden, som på förutnämnde sätt uteslutande lemnade salthandeln åt stapelstädernes handlande, blefvo desse genom Kongl. Brefven den 10 November 1773 och 18 Maj 1774 ålagde att årligen införskrifva ett efter hvarje stads rörelse lämpadt qvantum salt, samt att derjemte på ständigt upplag hålla en qvantitet, i allmänhet motsvarande lidel af införselsbeloppet, men att desse stadganden, i afsennde på serskildte städer, tid efter annan, undergått förändring och att de senast blifvit bestämde och reglerade genom Kongl. Förordningen den 8 Maj 1829; och att, enär under hela den tid, som förflutit, sedan dessa Författningar först vidtogos, några klagomål från Allmänhetens sida, öfver bristande tillgång på salt, icke försports, skulle det kunna synas att sådant varit en följd af förrberörde stadganden; men att, enligt Utskottets tanka, den egentliga orsaken härtill icke borde sökas i verkningarne af dessa författningar, utan ensamt tillskrifvas de åtgärder, till befordrande af friare handelsförhållanden, som sedermera vidtagits; att det är otvifvelagtigt, att de fjettrar för handel och rörelse, som förefunnos vid den tidpunkt, då den öfverklagade saltupplagsskyldigheten pålades stapelstädernes handlande samt de farhågor, som dertill hade föranledt icke mera vore för handen; att nationernas bemödanden, att söka utestänga hvarandra från handelsföretag å egna länder, måst lemna rum för ett friare system; att genom tractaten och reciproca öfverenskommelser med Ryssland, England, Nederländerne, Preussen, Danmark, Österrike, Belgien, Förenta Staterna i Norra America samt Ottomaniska Porten, har Product-placatet, i afseende på dessa länder, blifvit upphäfvet och nämnde Stater erhållit rättighet, att äfven ifrån andra ställen än productionsorten, och emot lika afgifter som Svenska undersåtare till Sverige införa de fleste varor och deribland salt; att erfarenheten bestyrkt den sanning, att sådane varor, som finna en säker och lönande afsättning alltid äro att tillgå, och att salthandeln gör häruti icke något undantag; att

någon brist på salt icke med skäl kunde befaras, om de deremot vidtagne försigtighetsmått helt och hållet uragtlätos, och att, till följd häraf, stadgandet om stapelstädernes saltupplags-skyldighet skulle kunna, utan fara för saltbrist upphäfvas; att saltupplagen under den förflutna tiden varit endast få gånger och till obetydligt belopp anlitade, samt att de till följd deraf numera kunna anses umbärlige, då i uppstäderne, der sådane upplag ej finnas, någon saltbrist icke försports; att ett betydligt capital, genom inköpet, underhållet och magazineringen af upplagen, drages ur den allmänna rörelsen; och slutligen att saltbrist så mycket mindre skulle kunna uppstå genom spärrningar af Rikets hamnar och farvatten under krigstid, som Rikets vidsträckta kuster omöjligen kunna underkastas en så beskaffad blockad, att tillförseln af denna slags vara helt och hållet förhindrades; äfvensom att neutrala nationers fartyg alltid skola finna sin fördel uti att förse landet med sådane förnödenheter för hvilkas anskaffande med egna fartyg hinder af en eller annan anledning kunna uppstå.

Då Utskottet till alla delar instämmer uti hvad sålunda, rörande denna fråga, blifvit vid nästlidne Riksdag yttradt, och dertill kommer, att någon olägenhet icke försports af den befrielse från skyldigheten att hålla saltupplag, som redan blifvit åtskillige stapelstäder tillsvidare beviljad, får Utskottet vördsamt tillstyrka,

att Herr *Grapengiessers* ifrågavarande motion icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 Juli 1840.

N:o 95.

Ank. till Exp. Utsk. d. 10 Augusti, kl. 6 e. m.

Ytterligare Betänkande, angående bestämmande af sättet för kohlmätning inom Bergslagen.

Det af Utskottet i detta ämne afgifne Betänkande N:o 24, har väl af Höglofl. Ridderskapet och Adeln blifvit återremitteradt, men är af de öfrige Resp. Riks-Stånden bifallet, och som beslut i denna fråga således är fattadt, kan återremissen icke föranleda till någon Utskottets åtgärd; hvaremot Utskottet tillhörer att yttra sig öfver en, genom återremissen, till

Utskottet öfverlemnad motion, som, med föranledande af Betänkandet, blifvit väckt af Herr Friherre *Cederström, Jacob,* att den åtgärd, som blifvit föreslagen, med afseende på kohlmätningen inom Stora Kopparbergs Län, måtte utsträckas till samtlige Bergslagen i Riket.

Utskottet, som delar motionärens åsigt att de för Stora Kopparbergs Län föreslagne stadganden om kohlmätningen, äro lika tillämplige och angelägne för Bergslagen i öfrige orter af Riket, får, i öfverensstämmelse dermed, tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer, i sammanhang med hvad genom bifall till Betänkandet N:o 24 blifvit beslutadt, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täckes i Nåder medgifva den utvidgning af Bergs-Collegii den 13 Februari 1826 meddeldte reglementariska stadgande om kohlmåttet och kohllefvereringen inom Stora Kopparbergs Bergslag samt om ansvar för öfverträdelsen deraf, att detta stadgande jemväl må omfatta och blifva gällande för öfrige Bergslager inom Riket.

Stockholm den 6 Augusti 1840.

N:o 96.

Ank. till Exp. Utsk. d. 10 Aug., kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckte motioner om inskränkning i den så kallade Landtmanna-seglationen.

Från Vällofl. Borgare-Ståndet, hafva till Utskottets handläggning blifvit öfverlemnade 2:ne serskildta motioner i detta ämne, den ena, af Herr *M. Grapengiesser,* som, under förmenande att den i 2 momentet af 1 § i Kongl. Förordningen den 11 Februari 1832 medgifna rättighet för landtmän, att, till Norrige, Finland och Danska Staterne, å egna, däckade eller odäckade fartyg utföra lofgifne producter, äfvensom att derifrån afhemta sådane, som till införsel i Riket äro tillåtna, står i strid med begreppet om landtmanna-seglationen, hvilken derigenom skulle vara att jemnföra med vanlig coopvaerdi-fart, samt dessutom, såsom ej underkastad några controller, föranleda till missbruk och underslef, hvilket skall hafva blifvit nogsamt ådagalagdt, sedan berörde förordning utkom, ansett nämnde

moment böra ur Förordningen försvinna, och den andra, af Herr *A. Brunnius,* som icke kunnat inse billigheten i den landtmän förunnade rättighet, att till utrikes ort utföra varor, så vida de icke bevisligen utgöra afkastning af egen gård eller egna gårdar, samt förty och då det vore svårt om icke omöjligt, att kunna controllera, vare sig frälse eller ofrälse mans uppgifter, i sådant fall, likasom huruvida egna producter, sålunda utföras för egen eller andras resico, föreslagit, att landtman, antingen han är frälse eller ofrälse, skulle, vid påfordran, vara skyldig, att edligen styrka, att de varor han till förtullning anmäler, äro producter af egen gård eller egna gårdar, äfvensom att utförseln sker för egen räkning eller resico.

Vid pröfningen af dessa motioner har Utskottet inhemtat, att en hufvudsakligen lika beskaffad fråga som den nu af Herr *Grapengiesser* väckte, utgjort föremål för Rikets Ständers uppmärksamhet vid sista Riksdagen och då blifvit omförmäld i Ekonomi-Utskottets Utlåtande N:o 86.

Uti nämnde Utlåtande är dels anfört hurusom, i anledning af Kongl. Maj:ts den 23 Januari 1830 gifne Nådiga befallning, Kongl. Commerce-Collegium under den 16 November 1831 efter granskning af alla de om landtmanna-seglationen från äldre tider meddelade föreskrifter, till Kongl. Maj:t öfverlemnat förslag till en efter dåvarande förhållande lämpad allmän författning i ämnet, och att, i sammanhang dermed, Collegium, på anförde skäl, i underdånighet tillstyrkt, det landtmän måtte varda tillåtet, att utskeppa Rikets producter till Norrige, Finland och Danska Staterne, samt att derifrån återhemta sådana, till införsel lofgifne varor, som der tillverkats; dels ock upptagit hufvudsakliga innehållet af 1 § i här förut åberopade Nådiga Förordning af den 11 Februari 1832, som, af Kongl. Maj:t blifvit utfärdad i öfverensstämmelse med Collegii berörde hemställan och förslag, enligt hvilken § hvarje på landet bosatt person tilldelats rättighet icke allenast att för transport inrikes-orter emellan af egna och andra tillhöriga landtmanna-varor och tillverkningar, begagna däckade eller odäckade fartyg och båtar af hvad lästetal som helst, samt att, med samma fartyg idka fragt-fart på alla orter i Riket utan ock, att till Norrige, Finland och Danska Staterne i egna däckade eller odäckade fartyg och båtar, af hvad lästetal som helst, utföra Rikets till utförsel lofgifne producter och tillverkningar, samt derifrån hemta dylika till införsel tillåtne; äfvensom att, emot fragt, åtaga sig för handlandes räkning i stapelstäderne, transport till och från nämnde länder af varor till ut- och införsel lofgifna, utan afseende derå, hvarest varorna blifvit producerade eller tillverkade; allt under iagttagande af hvad rörande tullumgälder och

tull-controll i allmänhet finnes stadgadt; hvarefter Utskottet för egen del förklarat, att då Utskottet icke kunnat annat än erkänna vigten af det ändamål, som med ifrågavarande författning åsyftats, samt dertill kom, att författningen blifvit så nyligen utfärdad, att, enligt Utskottets tanka, verkningarne af densamma icke kunnat med tillförlitlig säkerhet bedömas, ansåg Utskottet det icke vara lämpligt, att deruti söka tillvägabringa ändring och tillstyrkte alltså, att hvad som, till vinnande deraf, blifvit föreslaget, icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Till besvarande af motionerna får nu Utskottet förklara, hvad först angår den som blifvit väckt af Herr *Grapengiesser*, om uteslutande af 2 mom. i 1 § af 1832 års Förordning, att då, efter Utskottets tanka, några olägenheter sedan tidpunkten af förra Riksdagen icke försports, såsom följd af den landtmannen, förunnade fria seglationen och motionären icke eller uppgifvit annan menlig omständighet, som deraf skulle kunna följa, än möjliga missbruk och underslef vid varornas utförsel, men författningen noga tyckes afse förekommande deraf, medelst det uttryckliga villkor, att rörande tullumgälder och controller vid utrikes fart, allmänt gällande föreskrifter skola tjena till efterrättelse, Utskottet icke funnit något ledande till förändring af de åsigter, som, vid sista Riksdagen i ämnet blifvit tillkännanagifne;

hvadan Utskottet å Herr *Grapengiessers* motion tillstyrker afslag;

och som, vidkommande Herr *Brunnii* motion, den deruti yrkade förpligtelse för landtman, som, af sin seglations-frihet sig begagnar, att, vid påfordran, edligen styrka, det varorne äro producter af egen gård och att de utföras för egen räkning, icke, så vidt Utskottet kunnat inse, är erforderlig för bevarande af nödige controller och i allt fall, en sådan föreskrift icke alltid skulle blifva lämplig, enär landtmannen eger rättighet att för andras räkning till och ifrån Norrige, Finland och Danska Staterna transportera till ut- och införsel lofgifne varor, utan afseende derå, hvarest de blifvit producerade eller tillverkade,

anser Utskottet äfven denna motion icke böra till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 Juli 1840.

N:o 97.

Ank. till Exp. Utsk d. 10 Aug., kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af Utskottets Betänkande N:o 22, öfver motion om inrättande af Curhus i staden Carlshamn.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Högvördiga Preste-Ståndet hafva bifallit detta Betänkande, som deremot är återremitteradt af Vällofl. Borgare-Ståndet och Hedervärda Bonde-Ståndet, efter sammanstämmande anmärkningar af Herr *Foenander* och Riksdagsmannen *Ola Jeppsson*, att frågan om fördelning af de vid Curhuset i Carlskrona varande inventarier och förråder väl vore af beskaffenhet att icke kunna utgöra föremål för Rikets Ständers öfverläggningar och beslut; men deremot förslaget om inrättande af en Sjukhus- och Curhus-anstalt för tvänne Härader och Städer gemensamt, grundadt på bidrag af den vanliga Curhus-afgiften, lika ostridigt skall höra till antalet af de frågor, som röra allmänna inrättningar och följaktligen, likmätigt 44 § Riksdags-Ordningen tillhöra Ekonomi-Utskottets handläggning; hvarjemte bemälde Stånds ledamöter, såsom skäl att biträda motionen, uppgifvit

1:o angelägenheten att icke centralisera, utan alltmer och mer utbreda och mångfaldiga anstalter, som tillhöra allmänna sjukvården.

2:o Obilligheten af att tvinga communerne att använda communal-afgifter, på ett sätt som är ändamålslöst.

3:o Billigheten att åtminstone lemna öppen en fråga, för hvilken alla de vederbörande församlingarne skola enhälligt visat sig synnerligen intresserade.

Med åberopande af dessa skäl, har Herr *Foenander* förmenat det Utskottet borde föreslå Rikets Höglofl. Ständer en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att, i händelse de städer och härader, för hvilka den ifrågavarande Curhus-anstalten anses nödig, derom göra underdånig ansökning och styrka att, utan bidrag af Statsmedel, sådant Sjukhus är i Carlshamn inrättadt, hvarmed ett Curhus för orten må kunna förenas, Kongl. Maj:t då må förunna berörde menigheter att, utan hinder af hvad författningarne i allmänhet stadga rörande Läns-Curhus-anstalterne, samt, under de controller, som Kongl. Maj:t i Nåder pröfvar nödige, få använda de från orten utgående Curhusmedlen till inrättande af ett serskildt Curhus i Carlshamn.

Herr *Foenander* har jemväl företett Socknestämmo-Protocoll från Carlshamns, Sölfvitsborgs, Jemshögs, Mjellby, Asarums ech Ysane församlingar inom Listers och Bräkne härader af Blekinge Län, utvisande att dessa församlingars invånare önska den ifrågavarande anstalten och anse den angelägen emedan Curhuset i Carlskrona skall vara alltför aflägset från berörde ort.

Frågan om sättet att ordna Curhus-anstalterne inom hvarje Län ankommer på hvarje orts olika behof och olika tillgångar för anstalternes underhållande. Om Curhus-districten göras så inskränkta att invånarnes bidrag icke blifva tillräckliga för en serskild Curhus-anstalt, måste ändamålet just derigenom förfelas, hvilket ingalunda lika säkert följer af Curhusets aflägsenhet från vissa orter, då i detta fall sjukvården åtminstone är tillgänglig, ehuru förenad med något ökadt besvär för dem, som behöfva anlita dem. Den föreslagne förändringen kan således icke bedömas endast efter de yttranden, som en del menigheter af Blekinge Län derom afgifvit. Den rörer lika mycket de öfrige delegarne i Länets nuvarande Curhusinrättning, alldenstund beståndet af anstalten på det hela deraf beror. Det är häraf uppenbart att en noggrann undersökning måste föregå innan något yttrande fälles om anstaltens gagnelighet och om billigheten eller obilligheten att de communala bidragen för Länets sjukvård på det ena eller andra sättet användes. En underdånig framställning till Kongl. Maj:t, så villkorlig, som den Herr *Foenander* föreslagit, anser Utskottet för fullkomligt ändamålslös och följagtligen olämplig, helst, uti gällande författningar om Läns-Curhus-anstalterne i allmänhet, icke finnes något stadgande, som hindrar att lämpa dessa anstalter efter locala förhållanden; derföre Utskottet måste ytterligare tillstyrka,

att motionen lemnas utan afseende.

Stockholm den 6 Augusti 1840.

N:o 98.

N:o 98.

Ank. till Exp. Utsk. d. 10 Aug., kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om transito- och nederlags-rätt för Slitö hamn.

Uti serskilde från Hedervärda Bonde-Ståndet till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets handläggning remitterade memorial, hafva Riksdagsmännen *Pehr Båtelsson Burge* och *Christer Pehrsson Söjdeby* från Gottland, med fästadt afseende å de fördelar, som derigenom skulle vinnas, ej mindre för hela Riket i allmänhet, än Gottland isynnerhet, anhållit att transito- och nederlags-rätt måtte beviljas för Slitö hamn, samt att frågan derom, hvilken redan i enskild väg blifvit föremål för Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, måtte med möjligaste skyndsamhet afgöras; och hafva med motionärerne sig förenat Riksdagsfullmägtige *Mats Pehrsson* och *Pehr Sahlström* från Stockholms samt *Fredric von Zweibergk* från Skaraborgs Län.

Utskottet anser sig till en början böra upplysa, att fråga om porto-franco samt åtföljande nederlags-rättighet för Gottland senast väckts vid 1823 års Riksdag och att detta Utskott, till hvars handläggning ärendet äfven då remitterades, uti serskildte Utlåtanden 8 Saml. 2 Bandet N:is 152 och 200, af der anförde skäl, i det förra Betänkandet tillstyrkt Rikets Höglofl. Ständer, att, till porto-franco-frihets erhållande, i underdånighet anmäla 2:ne ställen på Gottland, ett på vestra och ett på östra sidan af ön, nemligen Wisby stad och Slitö redan då varande landthamn, som till stad borde uppbyggas och erhålla stapelstads privilegier; men efter erhållen återremiss af nämnde Betänkande från Höglofl. Ridderskapet och Adeln, Högvördiga Preste-Ståndet och Hedervärda Bonde-Ståndet, uti Betänkandet N:o 200, med frångående af sitt ofvananmärkte tillstyrkande, ansett, att någon porto-franco-inrättning för Gottland icke borde komma i fråga, hvilken senare åsigt jemväl vunnit dåvarande Ständers bifall.

Derefter har, på sätt motionärerne äfven uppgifvit, underdånig ansökning om transito- och nederlags-rätt för Slitö i enskild väg blifvit till Kongl. Maj:t ingifven. Handlingarne i detta underdåniga ansöknings-ärende har Utskottet i vederbörlig ordning begärt och erhållit samt deraf inhemtat: att sedan Handlanderne i Wisby *N. Eneqvist L:son, C. J. Chasseur* och *L. N. Eneqvist* å det såkallade Slitö-Compagniets vägnar den 30 October

1837 i underdånighet anhållit om nederlags- och transito-rätt för Slitö, och till vinnande af ett sådant ändamål anfört: hurusom de förmoner och friheter Kongl. Maj:t, under den 6 September 1834, täckts bevilja Slitö och åtskillige andra hamnar på Gottland, för förstämnde hamn haft den gynnande verkan, att den blifvit besökt af flere dels ångfartyg för att söka skydd mot storm och intaga stenkol, dels seglande fartyg, för att proviantera, att det emedlertid erfordrades tid och kraftiga åtgärder för att hos fremmande sjöfarande utplåna den i allmänhet mot ön Gottland, såsom olycksort, inrotade fördom; att likväl Slitö redan ådragit sig utländska sjöfarandes uppmärksamhet genom sitt centrala läge i Östersjön och den omständigheten, att hamnen är öppen 9 à 10 månader och ofta hela året; att varor, aflastade i norrut belägna hamnar, merendels inträffade på de fremmande marknaderne om våren för sent och om hösten för tidigt och att, i följd häraf, de tidigare öppna hamnarne i södra delen af Östersjön vanligen ensamme drogo fördel af en gynnande conjunctur; att man aldrig mera bittert öfvertygat sig om denna sanning, än sommaren 1837, då de i Mars och April månader från Östersjön till Medelhafvet aflastade bräder lemnade 50 à 100 procents högre proveny, än de senare afgångne; att Nordens sjöfart egde företrädet af billigt byggda fartyg och ytterst låga sjömanshyror, hvaremot dess största hinder lågo i en lång overksamhet under vintern och höga assurans-premier höstetiden; att dessa olägenheter kunde till en del undvikas genom användande af en sådan öppen, väl belägen hamn, som Slitö till omlastningsort; att, medan andra hamnar i Riket fordrade Statsbidrag till underhåll, fordrade Slitö intet, utom frihet att ändamålsenligt begagna sitt af naturen gynnade läge, för att ej allenast blifva nyttig för Svenska sjöfarten, utan äfven måhända i en framtid medverka till en ökad Statsinkomst; att idéen att införa lifligare rörelse i Slitö icke vore ny; men att frågan derom, som under senare decennier ofta förevarit, förfallit som det ville synas, emedan inga enskildta personer nog kraftigt arbetat på dess utförande för att motverka de af enskildt missförstånd deremot yppade stridiga små intressen; att bland desse uppgifvits Wisby borgerskaps farhåga, att en stigande rörelse i Slitö skulle undergräfva stadens commerciella bestånd, men att den närvarande generationen vore för mycket upplyst att hysa en sådan farhåga, då Wisby ej egde, eller, i anseende till sina locala förhållanden, kunde få en transito-handel, hvilken deremot skulle utgöra Slitös egentliga och enda rörelse, och att således icke någon täflan, utan endast samverkan kunde komma i fråga emellan Wisby och Slitö, emedan, då ett större antal fartyg skulle besöka Slitö, dessa all-

tid behöfde åtskillige förnödenheter, som till en stor del måste tagas från det, af den mest odlade och befolkade delen af landet omgifna Wisby och sålunda komma att bereda förtjenst åt dess borgerskap; att jorden kring Slitö till större delen egdes af en ibland Sökanderne *N. Eneqvist L:son,* som upplåtit den till ett bolag, kalladt Slitö-Compagnie, hvars afsigt vore att aflåta jord på billiga villkor åt hvar och en, som ville nedsätta sig vid Slitö, för att der drifva rörelse, då sålunda ingenting skulle hindra Wisby borgerskap att sjelfve utflytta dit eller der hålla ombud; så har Kongl. Maj:t den 31 October 1837 i Nåder infordrat Dess och Rikets Commerce-Collegii underdåniga utlåtande, sedan såväl General-Tull-Styrelsen som Konungens Befallningshafvande på Gottland och Handels-Societeten i Wisby blifvit i ämnet hörde. Med anledning deraf hafva bemälde auctoriteter och Handels-Societet i underdånighet yttrat:

Handels-Societeten i Wisby, att den lika med sökanderne ansåge ön Gottland, genom sitt läge och sina många och förträffliga hamnar, erbjuda fördelar, som, rätt begagnade, torde än en gång kunna göra denna ö till en betydande handelsplats; att Societeten höll före, att, om så beskaffade förmoner, som de ifrågavarande, icke kunde beviljas öns alla eller åtminstone dess förnämsta hamnar, det dock ofelbart skulle vara af det högsta inflytande på öns välstånd, om desamma beviljades *en* af dem, och att Slitö otvifvelagtigt härtill, genom de natur-förmoner den erbjuder, vore väl passande, hvarföre Societeten icke tvekade att tillstyrka Nådigt bifall å ansökningen; att Societeten likväl ansåg controller nödige, för att förekomma, att det såkallade Slitö-Compagniets åtagande, att upplåta nödigt utrymme för bosättningar vid Slitö, blefve illusoriskt, samt att derföre, till undanrödjande af all tvekan, ett visst maximum, vare sig af årliga tomtören, till exempel, lika med hvad Kongl. Maj:t och Kronan uppbär af Dess tomter i Wisby, nemligen Sex skillingar banco för etthundrade qvadratalnar, eller ock af motsvarande köpeskilling, torde kunna i Nåder fastställas; att, ehuru Societeten sålunda icke kunnat undgå att obetingadt förena sig med sökanderne i underdånig anhållan om bifall till ansökningen, såsom ländande till förmon för Slitö isynnerhet och hela Gottland öfverhufvud, Societeten likväl utbad sig att få fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på, hurusom, under förutsättning att det åsyftade ändamålet genom transito- och nederlags-frihet vid Slitö vunnes, det vore af oberäknelig nytta, att icke säga nödvändighet, för de många fartyg, som då komme att besöka Gottland, att äfven hafva en hamn på öns vestra kust, der de vid förefallande tillfällen kunde taga sin tillflygt, och der de, utan att behöfva kring-

segla öen, kunde finna samma fördelar som i Slitö, hvarföre Societeten hos Kongl. Maj:t bönfölle, att, om Kongl. Maj:t icke skulle anse nyttigt eller lämpligt, att till Gottlands hamnar öfverhufvud utsträcka den sökte förmonen, Kongl. Maj:t måtte täckas äfven Nådigst bevilja Wisby stad densamma.

Konungens Befallningshafvande på Gottland: att ett nederlag vid Slitö, uppburet af en betydande transito-handel, otvifvelagtigt skulle vara för öen Gottland af en stor ekonomisk fördel, utan att någon skadlig medtäflan deraf för någon på Sveriges fasta land belägen handelsplats vore att befara; att, om äfven resultatet af den beviljade transito- och nederlagsfriheten skulle inskränka sig till den i ansökningen omförmälde handels-förbindelse, såsom upplagsort af skogsproducter och afhemtningsort af styckegods för de af is länge tillstängda handelsplatser inom Finska och Bottniska vikarne, och såsom en nöd- och vinterhamn för deras fartyg, skulle fördelen för landet icke blifva obetydlig; hvarföre Konungens Befallningshafvande, efter en förutgången speciel granskning af de sökte förmonerne och de till vinnande af det åsyftade ändamålet föreslagne åtgärder, i underdånighet tillstyrkt, att Slitö hamn, med bibehållande af redan åtnjutande handelsförmoner, måtte Nådigst förunnas nederlags- och transito-rätt, dock sålunda, att tillträdet af denna hamn ej beviljas sådane fartyg, hvilkas flagga under serkildta förhållanden icke vore medgifvet inlöpa på andra stapelplatser; att frihet för skeppsumgälder vid lossning och lastning måtte medgifvas de fartyg, som uteslutande drifva transito-handel, men icke utsträckas till dem, som helt och hållet eller till någon del drifva vanlig export- och import-handel, så vida icke Kongl. Maj:t skulle Nådigst pröfva lämpligt att medgifva en sådan utsträckning, med villkor, att de handlande på Slitö deremot förpligtade sig att, under Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, uppsigt öfvertaga den districtets hemmansegare åliggande skyldighet, att underhålla hamnen, lastningsbryggan och de för sjöfartens säkerhet och fördel nödiga anstalter; men med hemmansegarne förbehållen rätt, att vid omförmälde brygga lossa och lasta, mot fortfarande skyldighet, att underhålla Strandridare-bostället; att de varor, som införas på nederlag eller transito, befrias från tolag; men att deremot för andra varor, som lossas och lastas, Wisby stad bibehålles vid sin nu egande rätt till tolag; samt att de handlande borde derjemte till Wisby stads cassa efter approximativ beräkning jemförelsevis med andra landthamnar, utgöra det öfverskott af hamn- och bropenningar, som, enligt Kongl. Brefvet af den 16 Mars 1833, bör stadscassan tillfalla, samt för alla dessa åtaganden ställa säkerhet; att rättighet

för utlänningar att nedsätta sig i Slitö och der drifva handel, måtte inskränkas till sådane, som dertill erhållit Kongl. Maj:ts Nådiga tillstånd, dock utan rubbning i den rätt till handels utöfvande genom ombud eller så kallade expediter, utländska handelshus kunna redan ega eller Commerce-Collegium kunde serskildt i afseende på Slitö finna lämpligt att föreslå; att af den Slitö hamn omgifvande och serskilda hemmansegare tillhörande mark en viss configuration måtte bestämmas, hvaraf egarne skulle ega rätt att emot en årlig afgift af 2 skillingar banco för hundrade qvadratalnar till hemmanet, mer än motsvarande andelen i skatt och onera, göra afsöndringar till dem, som ville vid hamnen bosätta sig, då på detta sätt den af Wisby Handels-Societet yttrade farhåga för monopol vid tomtförsäljning bäst kunde förekommas, utan den obilliga inskränkning i eganderätten, som skyldigheten, att mot de föreslagne högst ringa tomtörena afstå sin jord, skulle innebära; att, till yttermera säkerhet emot ett sådant monopol, Slitö-Compagniet kunde åläggas att uppgifva den jord det ville afyttra, och derföre ett pris bestämmas, motsvarande hvad för lika tomter i Wisby betales; att en plan för den nya handelsplatsens bebyggande borde underställas Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning; att i denna plan nödiga tomter borde utses för framtida behof till kyrka, begrafningsplats och skolhus; samt att Slitö-Compagniet måtte åläggas att af dess jord afstå å stranden till skepps- eller hamnbro en lämplig sträckning, som icke finge bebyggas, utan skulle vara till allmänt bruk.

General-Tullstyrelsen: att de ogynnande förhållanden Gottlands fordna så vigtiga utförsels-articlar, kalk och skogs-producter, så väl in- som utrikes, i senare åren blifvit underkastade, fordrade att gifva öns handel i annan väg någon ersättning; att äfven, efter upphörande af Gottlands lysande handelsperiod, tider förflutit, då handelns allmänna rigtning kunnat göra denna Ö i commercielt hänseende till en för Sverige synnerligen vigtig ort, derest nederlags- eller så kallad transito-rätt då varit för någon passande hamn derstädes medgifven; att organiserandet af en nederlagsinrättning vid Slitö i alla händelser kunde betragtas såsom ett oskadligt försök till återupphjelpande af provinsens välmåga, hvilket, om det vunne framgång, torde äfven ur allmän synpunkt finnas vara af större vigt, än att till dess återhållande borde afses den något högre aflöningskostnad, Tullverket kunde komma att vidkännas; hvarföre General-Tullstyrelsen i underdånighet hemställt, att Kongl. Maj:t måtte täckas åt Slitö hamn i Nåder förunna nederlagsrätt för utländska varor, dock under följande villkor:

1:o att nederlagsrörelsen vid Slitö hamn bedrifves endast af dem, som nu innehafva eller framdeles i laglig ordning förvärfva rättighet att der öfva utrikes handel;

2:o att dervid skola tjena till efterrättelse de stadganden, som gällande Nederlags-Förordning i afseende på controller i allmänhet stadgar;

3:o att styckegods, som på nederlag upplägges, skall till behörig vård inrymmas uti serskildt magazinshus af sten, hvilket på tjenlig plats utmed hamnen bör af de trafikerande, utan kostnad för Kronan, anskaffas;

4:o att varor, som från nederlaget till Finland utskeppas, må, såsom för Stockholm redan är stadgadt, vara frie från utgående nederlags-recognition: — att en lika afgifts befrielse vid inkommandet må ega rum för varor, som från Finland på nederlag införes; hvaremot för den öfriga nederlagsrörelsen 6 Art. i Nederlags-Förordningen bör lända till efterlefnad, och

5:o att den Nådiga tillåtelsen meddelas till en början blott för en tid af t. ex. 10 eller 15 år; hvarjemte Styrelsen hyst den underdåniga förmodan, att Kongl. Maj:t, när denna termin nalkas till slut, vill, på vederbörandes anmälan, i Nåder pröfva, huruvida, äfven om ifrågavarande nederlags-inrättning då icke på ändamålsenligt sätt kommit till stånd, samma tillåtelse ändock må ytterligare för längre eller kortare tid fortfara.

Uti derefter af *Commerce-Collegium* den 2 Maji 1838 afgifvet underdånigt utlåtande, har Collegium upplyst bland annat, att genom Kongl. Brefvet den 6 September 1834, är medgifvet, att fartyg, som för reparationers besörjande eller proviantering besöka Slitö eller andra hamnar på Gottland, der erforderlig tjenstemanna-personal för deras bevakning är anställd, befrias från erläggande af andra afgifter, än ersättning till lotsen, som ej må utgå till högre belopp, än det inhemska och privilegierade nationers fartyg vidkännas, samt den Tull-tjenstemännen efter sportel-taxan tillkommande expeditionslösen; äfvensom att Stenkol får uti ifrågavarande hamnar läggas på nederlag, under villkor af den i Nederlags-Förordningen stadgade controll i afseende på magazinering och bevakning samt erläggande af behörig nederlags-recognition; hvarefter Collegium yttrar, som orden lyda:

"När man betragtar Slitös belägenhet i medelpunkten af Östersjön, "på nära lika afstånd från de begge continenter, som omgifva denna sjö;

"när man vidare afser dess ypperliga hamn, som förenar rymlighet, till-"räckligt djup för större fartyg, lätt in- och utsegling, säkerhet för de fle-"ste vindar, med egenskapen att sent lägga sig, men tidigt gå upp, samt "sålunda onekligen är en af de bästa vid Östersjön, så måste man erkänna, "att denna hamn synes vara af naturen ämnad till en vigtig handelsplats, "såsom i äldre tider Wisby varit, då dess gamla hamn ännu ej var upp-"grundad och man begagnade mindre djupgående fartyg. Collegium er-"känner visserligen, att ej ensamt fördelagtigt läge eller beviljade privile-"gier förmå göra en ort till betydande handelsplats. Dertill fordras en för-"ening af många gynnande förhållanden samt, bland annat, förmögne och "driftige handlande, och erfarenheten har visat att desse ej så lätt gifva "de vägar, hvaråt vanan ledt deras rörelse, en annan rigtning; men der-"emot har äfven erfarenheten lärt, att stundom sådane händelser inträffa, "som tvinga handeln att ändra sin gång, och då är det vigtigt, att för de "orter, som deraf kunde draga fördel, inga reglementariska föreskrifter läg-"ga hinder i vägen."

På dessa skäl, och i öfrigt instämmande uti Konungens Befallningshafvandes och General-Tullstyrelsens ofvananmärkte yttranden, tillstyrker Kongl. Collegium underdånigst, att, med bibehållande af de i Kongl. Brefvet den 6 September 1834 i Nåder medgifne förmoner och friheten för fartyg, som vilja besöka Slitö eller andra hamnar å Gottland, följande utvidgade handelsförmoner måtte för Slitö hamn i Nåder beviljas:

1:o Nederlags-rätt för alla utländska varor, utan afseende på för hvars räkning de uppläggas, fritt från recognitions-afgift, men med de af General-Tullstyrelsen föreslagne villkor, att dervid skall tjena till efterrättelse hvad Kongl. Nederlags-Förordningen stadgar i afseende på Controllen, samt att styckegods, som på Nederlaget upplägges, skall till behörig vård inrymmas i magazinshus af sten, hvilket bör på tjenligt ställe utmed hamnen kostnadsfritt för Kronan af de trafikerande anskaffas;

2:o Allmän rättighet att från Slitö till utrikes ort utföra så väl Gottländska, som andra inhemska eller utländska, der upplagda producter, under iagttagande af hvad Författningarne derom stadga;

3:o Tillåtelse, att, under de villkor, som i General-Tullstyrelsens Circulaire den 12 Maji 1832 äro föreskrifne i afseende på inrättande af ett Finskt transito-upplag i Stockholm, få upplägga till annan ort destinerade utländska varor, som ej genom fortsatt sjötransport eller direct omlastning

till destinationsorten afgå; att afgiftsfritt, men under behöriga tull-controller omlasta från ett fartyg i ett annat utländska producter, ämnade till utrikes ort, samt att, emot utgående tulls erläggande likaledes för utförsel till utrikes ort omlasta inhemska producter;

4:o Befrielse för fartyg, som endast omlasta varor, ämnade till utrikes ort, ifrån andra afgifter än ersättning till lotsen och tulltjenstemännen i likhet med hvad genom Kongl. Brefvet den 6 Sept. 1834 är medgifvet för fartyg, som för reparationer eller proviantering anlöpa Slitö."

I sammanhang härmed har Kongl. Commerce-Collegium jemväl hemställt, att i händelse Kongl. Maj:t i Nåder skulle finna godt att bevilja Slitö de sålunda föreslagne, utvidgade handelsförmoner, torde Konungens Befallningshafvande på Gottland erhålla Nådig befallning att, efter vederbörandes hörande, uppgöra förslag så väl till föreskrifter om de villkor, hvarunder handel och handtverk må i Slitö utöfvas, som, till Taxa för locala afgifter derstädes, äfvensom till Hamnordning och öfrige reglementariska stadganden, hvilka påkallas af den lifligare handelsrörelse, som der kan komma att idkas, och till reglerande af denna handelsplats's framtida förhållande till Wisby stad; hvarförutan med vederbörande jordegare bör beredas öfverenskommelse om villkoren för upplåtelse af den jord, som skulle komma att utgöra området af Slitö handelsplats, hvaröfver bör uppgöras ordentlig Charta, innehållande plan för gator och torg, samt utvisande den plats, som, till anstalter och byggnader för sjöfartens beqvämlighet erfordras.

Vidare har Kongl. Maj:t den 3 Augusti nästlidne år anbefallt Kongl. Commerce-Collegium att öfver ifrågavarande ansökning infordra underdåniga yttranden från Handels-Societeterne i Stockholm och öfriga vid Östersjön belägna Stapelstäder, äfvensom i Götheborg. Af dessa yttranden har Utskottet inhemtat: att Grosshandels-Societetens och Skeppsrederiernes i Stockholm deputerade fästat uppmärksamheten derpå, att enär flere bland Rikets Stapelstäder saknade den rätt, hvarom nu vore fråga, syntes det vara mycken betänklighet dervid, att medgifva en sådan rättighet för en uthamn, som derigenom skulle erhålla förmoner på Stapelstädernes bekostnad, hvilka hafva vissa allmänna skyldigheter sig ålagde, hvaremot de äro tillförsäkrade vissa rättigheter — ett förhållande, som blefve rubbadt, om dels lika, dels större förmoner beviljades en uthamn; att, i fall Slitö skulle erhålla de nu sökta förmoner, skulle andra uthamnar med förmon-

liga

liga lägen icke utan skäl kunna begära samma fördelar, hvilket för städerne skulle medföra högst menliga följder, samt att vid dessa förhållanden deputerade ansågo sig icke kunna i underdånighet tillstyrka bifall å ansökningen; tilläggande Deputerade den underdåniga anhållan, att då en bestämd skillnad är stadgad emellan stapelstäder, andra städer och köpingar, transito- och nederlags-rätt icke måtte för Slitö i Nåder beviljas förrän stapelstads-egenskap blifvit denna plats tilldelad, derest Kongl. Maj:t skulle i Nåder finna för godt, att en sådan egenskap åt densamma förunna.

Att Handels-Societeten i Götheborg väl yttrat sig för sin del icke hafva något att anmärka emot beviljandet af transito- och nederlags-rätt för Slitö, men dock i underdånighet hemställt, att Kongl. Maj:t vid frågans behandling täcktes fästa dess Nådiga uppmärksamhet på såväl nödvändigheten af en vaksam och fullständig bevaknings-controll och af allmänna säkerhetens och ordningens vidmagthållande på stället, då det vore obestridligt att Tullbevakningen måste vara stark och ändamålsenligt organiserad på en så aflägsen och isolerad ort om oordningar, missbruk och underslef ville undvikas, — som derå att Staten icke blefve betungad med några kostnader hvarken för Tullbevakningen eller för de nödigblifvande magazins- och andra byggnader samt tjenstemäns aflöning m. m.; och att således jemte det afgifter i likhet med hvad i andra nederlagsorter eger rum blefve fastställde, att erläggas för alla fartyg med undantag endast af dem, som vid Slitö blott söka hamn utan att lossa eller lasta, efter samma beräkning, afgifter jemväl måtte fastställas å både inkommande och utgående varor för betäckande af de i och för transito- och nederlags-anstalterne, tullbevakningen och municipal-tjenstemännens aflöning med mera uppkommande kostnader; äfvensom Societeten härmed förenat den anmärkning, att de rättigheter, som för Slitö vore i fråga afsågo helt och hållet Statsmanna-yrken, som efter lag icke finge utöfvas af andre än lagligen antagne handlande borgare, under efterföljd af de ordningar och stadganden samt utgörande af de onera och utskylder, hvilka för städerna äro föreskrifne och hvilket förutsatte att den borgerliga rörelse, som för Slitö vore i fråga, icke syntes kunna der medgifvas eller få komma till verkställighet förrän Slitö blifvit privilegierad stad och dess invånare berättigade att idka handel, samt drifva borgerliga näringar.

Att Handels-Societeterne i Gefle, Hernösand, Umeå, Piteå och Luleå, med instämmande uti hvad sökanderne anfört och med serskildt afseende å den förmon, som den ifrågavarande transito- och nederlags-rätten

skulle medföra för de Norrländske vid Bottniska viken belägne städer, hvarvid Handels-Societeten i Piteå serdeles fäst sig vid den oberäkneliga fördel, som för denna stads större delen af året, genom isläggning, afbrutna sjöfart, skulle uppkomma genom tillfälle att till omlastningsort begagna en så öppen och välbelägen hamn, som Slitö — och i underdånighet yttrat den önskan att Kongl. Maj:t i Nåder måtte bifalla den gjorde ansökningen.

Att Handels-Societeten i Sundsvall förklarat, att ehuru Norrland sannolikt blott tillfälligtvis kunde begagna Slitö hamn, såsom upplagsplats för sina trädvaror, emedan fördelen deraf efter Societetens förmenande skulle motvägas af kostnaderne och olägenheterne, så ansåg den likväl allmänt nyttigt att Slitö hamn erhöll de sökte fördelarne så mycket hellre, som Wisby hamn, i anseende till dess uppgrundade beskaffenhet, såsom anlopps- eller nödhamn, ej erbjöde Svenska sjöfarten några sådane locala förmoner, som Slitö hamn, så framt den senare blefve försedd med de för trafikens befrämjande nödige friheter och inrättningar.

Att Handels-Societeterne i Hudviksvall, Nyköping, Christianstad, Ystad och Landskrona, på de af sökanderne anförde grunder, i underdånighet tillstyrkt bifall till deras ansökning.

Att Handels-Societeten i Söderhamn förklarat sig för sin del icke hafva något att anmärka emot beviljande af den sökte transito- och nederlagsrätten.

Att Handels-Societeten i Calmar ansett att bifall till ansökningen så mycket mindre skulle medföra något men för nämnde stads handlande, som den derigenom skulle tillskyndas den betydliga fördel att i Slitö kunna erhålla de utländske varor, som nu med mycket större risk och kostnad måste hemtas från productions- och tillverknings-orten.

Att Handels-Societeten i Malmö förklarat, att ehuru de för Slitö sökte förmoner egentligen icke borde ifrågakomma för andra än sådane platser, som ega stapelstads-rättigheter och förbindelser, Societeten dock med afseende å Slitös fördelagtiga läge, för egen del ej ville något emot den underdåniga ansökningen påminna, men dervid tillåtit sig den underdåniga hemställan att enahanda förmoner borde tilldelas Rikets samtlige stapelstäder eller åtminstone de betydligare och således äfven Malmö deraf komma i åtnjutande, helst närvarande saknaden deraf, i Societetens tanka, utgjorde en lika orättvis, som skadlig inskränkning i den frihet, utan hvilken en vidsträcktare handel knappast vore tänkbar.

Att Handels-Societeten i Helsingborg så mycket mindre velat lägga hinder i vägen för den för Slitö sökta förmonen, som Societeten ansåg att

om samma förmon beviljades en uthamn, den, desto snarare borde kunna vinnas för en handelsplats, som Helsingborg med den belägenhet att den på ett kanonskotts afstånd måste passeras af alla nationers fartyg, som segla till och från Östersjon; viljande Societeten genom denna afsägelse bana sig väg till en framdeles blifvande insinuation, att åt Helsingborgs stad tillvinna en lika utvidgad handelsfrihet genom transito- och nederlags-rätt som nu för Slitö sökes.

Att Handels-Societeten i Norrköping som väl ansett de för Slitö begärde friheter icke skola blifva utan gagn för handeln i allmänhet, ehuru måhända icke af den betydenhet sökanderne föreställt sig, hänskjutit frågan till Kongl. Maj:ts Nådiga bedömande, förvissad derom, att i fall ansökningen Nådigt skulle vinna bifall, nödige controller tillika blefve bestämde emot möjliga missbruk.

Att Handels-Societeten i Söderköping yttrat, att om den sökta rättigheten kunde medföra det slags gagn, som fördelagtigt inverkade på landets handelsförhållande, hvilket Societeten icke tillrodde sig att fullkomligt kunna bedöma, syntes de i sökandernes underdåniga skrift såsom deremot stridande, antydde små intressen böra vika för det stora helas, — en sak den Societeten, med trygghet öfverlemnat till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning.

Att Handels-Societeten i Carlshamn andragit, hurusom emot allmänna köpmanna-principen är stridande, att, i fredstider hemta varor från indirecta platser, hvarest detsamma genom fragt, assurans, loss- och lastningskostnader, commissions-arfvoden och ränte-förlust m. m., blifvit uppdyrkade vida utöfver hvad de på sjelfva productions-orterne kosta; att den lilla tillökning i fragten för ett större fartyg i afseende på skillnaden i seglationen emellan Gottland och Rysslands eller Finlands kuster, äfvensom den högre assurans-premien, hvilken icke bör eller kan öfverstiga en half procent, icke torde i något fall uppväga dessa kostnader; att de Nordiska producterne, såsom balkar, plankor, bräder, hampa, lin, olja, talg, m. m. äro af mest voluminösa arter och till en del af ringa värde, hvaraf oftast lasta sendast för att dermed förtjena fragt; hvarjemte Societeten fästat Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet på det obestridliga deruti; att till bedrifvande af transito- och nederlags-handel erfordras icke blott en god hamn och jord deromkring, utan äfven såsom hufvudsakligt nödvändige, handelshus med credit och vidsträckta relationer, capitaler, magaziner, loss- och lastnings-aparater, såsom broar, kranar, vågar och invandt arbetsfolk m. m., hvilket allt icke danar sig så lätt; och att, då Staten bör vara

frikallad för all slags uppoffring i denna sak, måste sökanderne i främsta rummet anskaffa nödig och säker garanti för de kostnader, som kunna erfordras till tullkammares och nödig bevaknings-personals aflönande, på grund hvaraf Societeten ansett sig böra afstyrka Nådigt bifall till sökandernes begäran.

Att Handels-Societeten i Carlskrona förklarat, att äfven om verkligen åsyftades beredande af mera lif i handels-rörelsen och seglationen, frågan, såsom icke väckt eller föranledd af allmänt erkänt behof af flere än redan tillåtna nederlags-platser, syntes Handels-Societeten förtjena mindre uppmärksamhet, innan sökanderne, som synbarligen med petitionen i första rummet afsett enskild fördel, kunde visa, det Gottland vore kraftigt nog, att bereda, emottaga och bibehålla transito-handel och dermed förknippad nederlags-rätt; tilläggande Societeten, att om man vidrörde frågans politiska sida, så, enär Slitö vore en obefästad och från fasta landet aflägsen plats, dit man likväl ville draga en myckenhet fremmande egendom, som, i vissa brytningar fordrade hägn, så framställde sig Slitö såsom en punkt, hvilken i farans stund kräfde försvar eller måste uppoffras åt första anfall och att med dessa åsigter af ämnet, Handels-Societeten ansåg sig rättast handla, att öfverlemna ärendet till Kongl. Maj:ts visa och Nådiga afgörande, under öfvertygelse, att Nationens säkerhet och allmänna commerciella intressen ej skulle äfventyras för den enskildta vinningen.

Jemte det Kongl. Commerce-Collegium till Kongl. Maj:t öfverlemnat Handels-Societeternas berörde yttranden och derjemte tillkännagifvit, att Handels-Societeten i Westervik afsagt sig den lemnade rättigheten att öfver ämnet sig utlåta, har slutligen Kongl. Collegium i underdånig skrifvelse den 23 September nästl. år förklarat, det Collegium icke funnit något påkalla tillägg uti dess ofvananmärkte utlåtande den 2 Maj 1838.

Sedan Utskottet sålunda fullständigt redogjort för frågans närvarande skick, får Utskottet förklara, att de af åtskillige städers Handels-Societeter framställde farhågor och betänkligheter i afseende på beviljandet af ifrågavarande transito- och nederlags-rätt visserligen icke sakna grundade skäl, men att dock, efter Utskottets åsigt, desamma öfvervägas af de fördelar, hvilka måste tillskyndas handel och rörelse genom denna i alla afseenden ypperliga hamns upplåtande till nederlags-plats, hvilka fördelar utförligen finnas uppgifna i de, med tillstyrkande till bifall af Konungens Befallningshafvande på Gottland, af General-Tull-Styrelsen och Commerce-Collegium

i den-

i denna fråga afgifne Utlåtanden; och anser Utskottet sig således böra föreslå Rikets Höglofl. Ständer,

att i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes på de af Commerce-Collegium utvecklade grunder och villkor, Nådigst bevilja Slitö hamn transito- och nederlagsrätt.

Stockholm den 6 Augusti 1840.

Reservation:

af Herr *Christiersson:* "Frågan om nederlags- och transito-frihet för Slitö på Gottland är redan den 30 October 1837, i enskildt väg underkastad Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning och sedan jemte vederbörande myndigheter Handels-Societeterne i Stockholm och öfrige stapelstäder vid Östersjön samt i Götheborg blifvit hörde, beroende på Kongl. Maj:ts afgörande, samt varit den 5 October sistl. och den 24 Februari innevarande år i Stats-Rådet föredragen, men blifvit uppskjuten. Om ock på grund af motion nu mera dertill berättigad, tilltror jag mig likväl ej meddela yttrande i ett ämne, som, efter dess många och märkliga företeelser tyckes innebära mera än ekonomisk betydelse, hvarför och då jag ej eller vill äfventyra, *att efter ett högst ytligt vidrörande af härvid ingående många vigtiga förhållander uttala förkastelse-dom öfver de af Handels-Societeterne i Stockholm, Götheborg, Malmö, Helsingborg och Carlshamn* framkastade erinringar och förbehåll, mig i egenskap af representant velat synas rättast vara, att hvarken af- eller tillstyrka motionen, utan i likstämmighet med Handels-Societeterne i Norrköping och Carlskrona öfverlemna Slitö-frågan till Kongl. Maj:ts egen visa pröfning i den administrativa väg, hvari den för nära 3:ne år sedan inkommit och är vorden beredd, synnerligast, då Kongl. Maj:t hvarken genom Nådig Skrifvelse eller Proposition påkallat Ständernes utlåtande och desse alltså ega ökadt skäl, att icke inblanda sig i ärendet, som efter Utskottets egen yttrade mening icke eller är fritt från grundade skäl till farhågor, hvilkas natur likväl ej är angifven, utan lärer dölja sig hos någon högre vishet, som ensam är förbehållet att betragta frågan från alla sidor och beräkna dess nyttiga eller skadliga inflytelser på framtiden. På desse skäl är jag skiljagtig från Utskottets betänkande och vill i afseende på motionen hvarken af- eller tillstyrka utan blott biträda med hemställan till Kongl. Maj:t, att frågan vinner ett slut, hvarigenom Stats-intresset i sin allmänlighet icke blottställes för beredande af partiella och underordnade fördelar."

I denna reservation hafva Herrar *Pousett* och *Wallander* instämt.

STOCKHOLM. Tryckt hos *A. G. Hellsten,* 1840.

N:o 99.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Aug., kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner, rörande förändrad reglering af Consuls Districten samt utfärdande af ny Consulad-Stadga.

Till Utskottets handläggning hafva i dessa ämnen blifvit remitterade

från Höglofl. Ridderskapet och Adeln:

2:ne serskilde utaf Herr *von Stahl, Emil,* väckta motioner, så lydande: *A).* "Olägenheterna af den närvarande, sins emellan högst olika, indelningen af Consuls-districten, hafva länge varit insedda, likasom att en förändring derutinnan, i närmare öfverensstämmelse med det af flera främmande Regeringar antagne system, är, till fördel och nytta för handeln och sjöfarten, af behofvet påkallad. Genom den nuvarande Consuls-districtindelningen har å de fleste ställen Consulernes verkningskrets blifvit alltför inskränkt, och man har, följande en föråldrad princip, i dessa mera tillskapat enskildes Handels-Ombud, än hvad de borde vara: *Statens Ombud* i främmande länder.

Utgående från denna synpunkt, hafva redan länge *Rysslands, Englands, Frankrikes* och *Österrikes* Regeringar anvisat åt sina General-Consuler större embets-district, med skyldighet att i alla hamnar, der behofvet sådant fordrar, anställa Vice-Consuler. Då Ryssland t. ex. endast anställt *en* General-Consul för alla Svenska Östersjöhamnar, eger Sverige deremot i Ryssland blott vid Östersjön *fem* General-Consuler. Men det ligger dock klart, att Ryssland, med afseende å den Finska handeln å Sverige, har ett vida större intresse att bevaka. Samma förhållande eger rum i Danska Staterna och Norra Tyskland, der, inom en rymd af några dagsresor, finnas icke mindre än *tolf* ordinarie Svenska och Norrska Consuler, nemligen i Aalborg, Elseneur, Köpenhamn, Flensburg, Kiel, Bornholm, Lübeck, Stettin, Greifswald, Hamburg, Hannover och Bremen. Genom den provisoriskt verkställda föreningen af Consulaten i Köpenhamn och

Elseneur, samt Hamburg och Hannover, är dock detta antal förminskadt till *tio*. För att fortsätta jemförelsen torde det få tillåtas att anföra, att, då, jemlikt nuvarande indelning af Consulaten, uti hela England, i Förenta Staterna af Norra Amerika samt i Finland, endast *en* Svensk och Norrsk General-Consul finnes anställd med Vice Consuler i de betydligare hamnarne, finnes i Hamburg, Lübeck och Kiel en Consul å hvartdera stället, samt således blott inom Hertigdömet Holstein 3:ne ordinarie Consuler. *En General-Consul kan således tillse hela vår och Norriges högst vigtiga handel med England, men 3:ne General-Consuler erfordras att tillse Svenska och Norrska handeln inom omkretsen af provinsen Holstein*, hvarifrån något spanmål, samt för öfrigt blott styckegods, till Sverige importeras, men dit exporten är i högsta grad obetydlig. För olämpligheten af den nuvarande district-fördelningen skulle detta enda exempel vara tillräckligt anföra, men många andra kunna läggas härtill.

En ny och förbättrad indelning af Consuls-Districten och en förbättrad organisation af Consularväsendet lärer väl blott småningom och i mon af inträffande vacancer kunna verkställas, men då verkställigheten sålunda kommer att draga på tiden, har mig synts, att frågans väckande icke bordt fördröjas.

Det är ett bestämdt factum, att man bland handlande å utrikes orter har lättare att finna en skicklig och passande person till vice Consul, än till Consul. Anledningen härtill är tvägghanda, först att General-Consuln genom relationer och efterforskningar, anställda på närmare håll, bättre kan utfinna den till bestridande af en Consularplats mest tjenliga person, än som är fallet genom det nuvarande ansökningssättet directe hos Regeringen, med sina oftast osäkra och tvetydiga recommendationer, hvarigenom händt, att personer blifvit till ordinarie Consulsplats recommenderade, som befunnits vara å stället antingen mindre välkände eller innehaft platser i samhället, som varit med den sökta tjensten oförenliga, hvilket svårligen kunnat vara af Regeringen här kändt; sedermera att skicklige handlande heldre åtaga sig en Vice-Consuls-beställning, då tillfälle finnes att, i alla kinkiga fall, å närmare håll inhemta råd och ordres af General-Consuln, hvarigenom ansvaret blir mindre, hvilket ansvar ofta afskräckt mången oberoende köpman att antaga ett dylikt, annars önskansvärdt, förtroende.

Den invändning, som blifvit gjord, att större skyndsamhet i utförandet af Regeringens eller dess departementers bud och befallningar vinnes genom anställande af talrika ordinarie Consuler, försvinner alldeles, så vida det tillägg göres i Consulstadgan, att i vigtiga fall en direct correspondance emellan vederbörande auctoritet och vice Consuln finge ega rum.

Behofvet häraf skall ytterst sällan komma att inträffa. Att emedlertid, om en förbättrad district-fördelning införes, General-Consuln alltid, så vidt ske kan, bör vara *nationel*, samt *icke* få befatta sig *med handel* å det ställe, der han är anställd, synes falla af sig sjelf, och utgör en af de principer, som de af mig citerade fyra stora Magterna redan länge antagit.

Stats-Calendern upptager 72 Svenska och Norrska ordinarie Consuler. Jag skulle vilja föreslå att få detta antal förminskadt till 20 Consuler med district, derunder inbegripna 5, hvilka redan äro förenade med beskickningar. Skulle å vissa aflägsnare orter eller med afseende å handelns behof å något visst ställe ytterligare en eller annan Consul böra tillsättas, så torde sådant, utan hinder af en ny förbättrad district-fördelning, kunna partielt ega rum.

En ny Consuls-district-fördelning borde vara grundad på principen att blott ega en, högst tvänne Consuler i hvarje land. Den skulle, enligt min åsigt, kunna erhålla följande, mera ändamålsenliga, utseende.

1:o *Finland.* En Consul i Åbo eller Helsingforss (redan verkställdt).

2:o *Ryssland.* En Consul i St. Petersburg med vice Consuler i de Rysska Östersjöhamnarne.

3:o *Preussen.* En Consul med vice Consuler i de Preussiska och Mecklenburgska Östersjöhamnarne.

4:o *Hanse-Städerna Holstein, Hannover och Oldenburg.* En Consul.

5:o *Köpenhamn.* En Consul för Danska öarne Jutland och Schleswig.

6:o *Nederländerna*
7:o *Belgien*
8:o *England*
9:o *Frankrike.*
} En Consul i hvartdera Riket (redan verkställdt).

En Consul för hamnarne vid Canalen och Atlantiska hafvet.

En dito för hamnarne vid Medelhafvet.

10:o *Spanien.*

En Consul vid Atlantiska hafvet.

En dito vid Medelhafvet

eller alternativt.

Att Consulsbefattningen förenas med Beskickningen.

11:o *Portugal.* En Consul (redan verkställdt).

12:o *Italien.* En Consul (redan verkställdt).

13:o *Sicilien.* En Consul (skulle kunna förenas med den uti Italien).

14:o *Österrike.* En Consul i Triest.

15:o *Grekland.* En Consul (redan verkställdt).

16:o *Turkiet.* En Consul (redan verkstäldt).
17:o *Barbareske Staterna.* (Torde böra bero på serskild pröfning.)
Amerika:
18:o *Förenta Staterna.* En Consul i NewYork (redan verkstäldt).
19:o *Brasilien.* En Consul i Rio de Janeiro.
20:o *Monte Video.* En Consul. (Denna befattning synes kunna indragas.)

Enligt de till Kongl. Commerce-Collegium inkomne förtekningar öfver Svenska och Norrska skepp, som besökt främmande hamnar under loppet af år 1838, har deras sammanräknade lästetal uppgått till mera än 300,000 läster. Jag torde härvid böra anmärka, att detta höga lästetal uppkommit deraf, att samma fartyg besökt flera hamnar under loppet af samma år. Då nu i Consulad-afgift af hvarje fartyg erlägges $\frac{1}{15}$ Species per läst, så har de begge nationernas sjöfart med öfver 20,000 R:dr Hamb. Banco bidragit till Consulernes aflöning. Men om härtill ytterligare lägges, hvad circa 2,000 Svenska skepp till Consulerne betalt för tillfällige tjenster, påskrifter, legaliseringar m. m., och som, enligt min på någon erfarenhet grundade beräkning, kan anses till minst 5,000 R:dr Hamb. Banco; så uppstår den betydliga summan af 25,000 R:dr Hamb. Banco eller, à 128 sk. cours, 100,000 R:dr Svenskt Riksgäldsmynt, som af sjöfarten i berörde hänseende utgått. Denna summa, fördelad på de många Consulerne, har för högst få af desse utgjort någon betydligare inkomst, men, besparad för skeppsredare, kunnat bidraga till någon lättnad i de öfriga afgifter, hvarmed deras yrke är belastadt.

I ett annat Stånd har fråga blifvit väckt om indragning af Handels- och Sjöfarts-Fonden och till densamma utgående afgifter. För min del skulle jag anse, att denna fond bör oförryckt blifva bibehållen för de ändamål, som senast församlade Rikets Ständer dermed afsågo och bestämde. Men då Svenska och Norrska sjöfarten, om den skall framhinna till det mål, som synes hafva blifvit för densamma utstakadt, i följd af ett lyckligt läge och lyckliga naturförhållanden, på sätt Herr *Oxehufvud,* uti sitt i förra Plenum afgifna förträffliga yttrande, så rigtigt anfört, synes vara i behof af både uppmuntran och lindring i afgifter och då på den plats, der jag såsom embetsman är ställd, det synts mig med min pligt öfverensstämmande att i min ringa mon dertill söka bidraga, då tvekar jag icke att föreslå, att, i stället för det ifrågasatta upphörandet af afgifterna

till Handels- och Sjöfarts-Fonden, den nu utgående Consulad-afgiften, som är tryckande för sjöfarten, samt otillräcklig och illa fördelad, betragtad såsom aflöning, måtte komma att, så fort ske kan, alldeles upphöra och försvinna.

Verkställigheten häraf kan lättast ega rum i sammanhang med antagandet af en ny Consuls-district-fördelning. Jag har i det föregående föreslagit inrättandet af 20 Consuls-district samt alternativt tillsättandet af 20 eller 22 Consuler. Af desse embetsmän äro 5 tillika Chargés d'affaires och såsom sådane aflönte, och 3:ne erhålla löner å Handels- och Sjöfarts-Fonden. För dessa åtta bör någon ersättning för förlorade Consulad-afgifter icke komma i fråga, men deremot en dylik i form af fast lön tilldelas de öfrige. *Och en dylik lönereglering kunde utan allt tvifvel verkställas vida inom samma belopp, som nu i Consulad-afgifter erlägges.* Det synes till och med kunna med någorlunda visshet antagas, att af Norrska Stats-Verket för en dylik reglering skulle kunna påräknas ett serskildt tillskott. Genom indragande af Consuls-beställningen i Monte Video, som torde vara af ringa nytta för handeln och sjöfarten, blefve för öfrigt tillgång beredd för minst 2:ne Consulers aflöning inom Europa.

Nyttan och nödvändigheten af en förändrad organisation af Consulsväsendet, med afseende å sjelfva tjensternas bestridande, torde vara af mig tillräckligen bevisad. De fördelar, som tillskyndas sjöfarten derigenom, att densamma blefve frikallad från afgifterne till Consulerne, äro för denna icke mindre vigtiga. De äro dessutom af behofvet påkallade och i deras grund rättvisa.

Jag vågar, med stöd af hvad jag sålunda haft äran anföra, föreslå, att Rikets Höglofliga Ständer måtte hos Kongl. Maj:t framställa deras underdåniga önskan:

1:o att en förändrad reglering af Consuls-districten måtte verkställas, dervid till grund antages anställandet af ett så *inskränkt* antal ordinarie Consuler, som möjligt;

2:o att Consulad-afgifterna måtte komma att försvinna;

3:o att de Consuler, som efter föregående grunder blifvit anställde, samt icke redan såsom tillika Missions-chefer eller annorledes äro försedde med fast lön, måtte, i stället för den upphörande Consulad-afgiften, varda af Handels- och Sjöfarts-Fonden aflönade;" samt

B) "Den n. v. Consuls-Stadgan af år 1830 torde med skäl kunna anses såsom ytterst bristfällig. Jemför man denna lag med andra nationers likartade stadganden, skola dessa brister lättast upptäckas. I vår Consulsstadga finnes t. ex. intet föreskrifvet, hvad Consul har att tillgöra i den

vigtiga och ej sällan förekommande händelse, att Svensk eller Norrsk man utrikes dör med efterlemnande af förmögenhet, men med arfvingar, som bo inom något af Rikena. För så beskaffade fall innehålla främmande Consuls-lagar de mest bestämda föreskrifter. Ännu mindre finnas nödiga föreskrifter, *om* och *hvilka* tvångsåtgärder af Consul kunna användas emot uppstudsige, olydige eller förrymde sjömän, eller om Consul må vara berättigad till ersättning af statsmedlen eller af skeppsredare för de kostnader, hvilka han genom efterspaningar och tillrättaskaffande af förrymd sjöman får vidkännas. Saken är af vigt i en tid, då rymningar alltmera tilltaga och då, om ryktet är sant, flera tusende förrymde Svenske och Norrske matroser skola befinna sig i Norra Amerika. Föreskrifterna om sjömäns sjukvård och hemförskaffande äro lika ofullständiga. Om *Svensk* skeppare skall kunna åläggas hemföra förrymd eller såsom sjuk qvarlemnad *Norrsk* sjöman, eller *Norrsk* skeppare hemföra dylik *Svensk* sjöman, derom finnes icke eller den ringaste föreskrift. Exemplen skulle kunna ännu mera ökas, men af det anförda torde vara tillräckligen ådagalagd nödvändigheten att erhålla nya, klara och bestämda stadganden och föreskrifter, rörande Consulernas embetsåligganden.

Jag får på dessa grunder vördsamt föreslå Rikets Höglofliga Ständer att hos Kongl. Maj:t hemställa, det en ny och fullständigare Consuls-lag måtte varda utfärdad, samt att den Auctoritet eller Comité, som får sig detta arbete ålagdt, måtte, om så nödigt pröfvas, ega att till biträde tillkalla en eller tvänne Consuler samt en eller tvänne Handlande och Skeppsredare."

Från Vällofl. Borgare-Ståndet:

Serskilde Motioner af

Herr Brink: som, med fästadt afseende å obilligheten deri, att de Svenska fartygen på många ställen erlägga högre Consulad-afgifter, än de Norrska, föreslagit, att enahanda Consulad-afgifter må bestämmas för Svenska fartyg, som de, hvilka för det närvarande erläggas af de Norrska fartygen, och att de Svenske och Norrske Consulerne icke må ega rättighet att, under hvilken rubrik som helst, uppbära af den Svenska sjöfarten några afgifter, hvartill de icke äro berättigade af den Norrska; äfvensom att Consulad-afgift icke må chargeras på annat ställe, än der fartyget intager eller utlossar en del eller det hela af sin last, samt att då fartyg utlossar eller intager sin last delvis i flera hamnar inom samma General-Consulads-district, Consulad-afgift icke må mer än en gång af sådant fartyg uppbäras."

Af Herr Wærn, hvilken till beredande af lättnad för sjöfarten föreslagit, att en ny sportel- och expeditions-taxa lika för alla Consuler må utarbetas.

Af v. Talmannen Herr Halling, som, till lindring i det onus, hvilket Öresundska tullen medför, föreslagit att, med upphäfvande af Kongl. Commerce Collegii på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning den 21 Augusti 1833 utfärdade kungörelse, hvarigenom Svenska fartyg, hvilka anlöpa Helsingör eller passera sundet och ej gå inrikes orter emellan, äro förbundna att till General-Consuln i sistnämnde stad erlägga för däckade fartyg öfver 10 läster 2 R:dr och för odäckade 1 R:dr Svenskt Banco, bemälde General-Consul hädanefter icke må ega rätt att af något Svenskt fartyg uppbära någon slags afgift, så vida fartyget icke i Helsingör lossar eller lastar eller skepparen, i och för fartygets eller lastens angelägenheter, af en eller annan orsak föranlåtes påkalla Consulns biträde.

Af Herr Brunnius, hvilken, utgående från den synpunkt, att Consulerne i Östersjöhamnarne icke äro Svenska handeln till ringaste nytta, föreslagit, dels att rederien må befrias från all Consulad-afgift i nämnde hamnar, dels ock att de manifest, hvilka Danska regeringen föreskrifvit, böra åtföljа till Holstein destinerade Svenska fartyg och laster må få utfärdas af Svensk auctoritet, hvaribland förslagsvis uppgifvits magistraterne i Rikets stapelstäder; hvarå taxa i Svensk lag är föreskrifven.

Med Herrar *Halling* och *Brunnius* hafva sig förenat åtskillige af Vällofl. Borgar-Ståndets Herrar Ledamöter; och vid remiss af Herr *von Stahls* ofvanintagne motioner har inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln blifvit yttradt:

Af Herr Oxehufvud, Adolf Göran: att Herr *von Stahls* berörde motioner afse betydlig lättnad för Svenska sjöfarten och att, på sätt deri uppgifvits, ordinarie Consuls-platser å utrikes orter ofta blifvit besatte med mindre lämplige personer, hvilket menligt inverkat på sjöfarten, då deremot skeppare kunna påräkna ett mägtigt biträde af en aktad och förmögen Consul; att de föreslagne indragningarne jemväl äro ändamålsenlige, dock med undantag, neml. af indragningen utaf General-Consulatet i Monte Video, hvilken Herr *Oxehufvud* ansett så mycket mindre lämplig, som de Handlandes uppmärksamhet nu mera blifvit fästad på de fördelar, som der finnas och, till följd hvaraf, åtskillige fartyg dit afgått från Götheborg och slutligen att, i händelse Consulerne komma att aflönas af Handels- och Sjöfarts-Fonden, skall stor lättnad äfven derigenom beredas för Svenska handeln, och Norrska nationen skall utan tvifvel gerna deltaga i samma afgifter, som den Svenska eller aflöna Consulerne till hälften, enär deras sjöfart nästan är större än den Svenska, och då derigenom undvikes den tryc-

kande, directa Consuls-afgiften och dermed förenade olägenheter för en befälhafvare i främmande hamnar.

I sammanhang härmed har Herr *Oxehufvud* jemväl föreslagit, att Rikets Consuler böra ställas under Stats-Ministern för Utrikes Ärendena i stället för att de nu lyda under Commerce-Collegium, hvilket ansetts så mycket mera lämpligt, som Ministrarne derigenom icke åläggas ett för dem främmande göromål, enär under närvarande fredliga förhållanden den hufvudsakliga delen af diplomatien bör afse handels-intressets befrämjande.

Af Herr Grefve Löwenhielm, Gustaf: att han till alla delar biträder Herr *von Stahls* förslag, utom i afseende derpå, att General-Consulerne skulle förmenas att drifva handel, hvilket Herr Grefven ansett böra bero af den auctoritet, under hvilken de komma att stå; hvarjemte Herr Grefven förklarat, ej mindre att 3:ne General-Consuler synas vara af nöden i Frankrike, en för Canalen, en för Vesterhafvet och en för Medelhafvet, — än äfven att frågan om, huruvida Consulerne böra lyda under Utrikes eller Finance-Departementet, är i andra Stater olika ansedd, och att afgörandet deraf bör åt Regeringen öfverlemnas.

Af Herr Nordensköld, Gustaf Otto: att Engelska Regeringen aflönar sina Consuler på sådant sätt, att de, som icke handla, njuta större lön än dem, som idka handel; men att, enligt Herr *Nordenskölds* åsigt, flere tracasserier undvikas, om Consulerne uppbära lön, utan att äfven derjemte drifva handel.

Till Ridderskapets och Adelns Protocoll har Herr *von Stahl*, i afseende på åtskillige af de uppgifter, som motionerne innefatta, vid ett annat tillfälle upplysningsvis meddelat följande närmare bestämmelser: att antalet af Svenska och Norrska skepp, som år 1838 besökte Utrikes hamnar, utgjorde, de förre 2,914 om 139,669 läster, och de senare 3,972 om 214,066 läster, eller tillsammans 353,735 läster; att Consulad-afgifterne derföre utgjorde efter $\frac{1}{15}$ Species per läst 23,582 R:dr 16 sk. Hamburger Banco; att om det antages, att hvarje af dessa Svenska fartyg, enligt Expeditions-Taxan, för påskrifter å folkpass, manifest, certificat, in- och mönstringar m. m. i medeltal erlagt blott $2\frac{1}{2}$ Species, hvilket icke torde kunna anses för högt tilltaget, så uppkommer en summa af 7,285 R:dr samma mynt, hvilken, lagd till den föregående, utgör 30,867 R:dr 16 sk. Hamburger Banco; att afgiften för fartyg, som passerat sundet och för öppna båtar och fartyg under 15 läster, häruti icke upptagits, men att, om jemväl dessa tagas i beräkning, utgör totalsumman af de årliga Consulad-afgifterna, alldraminst 33,333 R:dr 16 sk. Hamburger Banco eller, à 128 sk. cours, 133,333 R:dr

R:dr 16 sk. Riksgäldssedlar; hvarjemte Herr *von Stahl*, med förändring af sitt ofvananmärkte förslag i denna omständighet, ytterligare andragit: att några serskildt aflönte General-Consuler i Sicilien samt i de Österrikiske hamnarne vid Adriatiska hafvet icke äro behöflige, utan att vice Consuler der kunna anställas under inspection af General-Consulen i Italien; äfvensom att till det högsta en General-Consul i Spanien är af nöden; att om detta antoges, hvartill skall vara verkligt skäl, skulle de föreslagna 20 Consuls-districten kunna förminskas till 18; att 8 af dessa 18 General-Consuler redan erhålla löner och arfvoden å Handels- och Sjöfarts-Fonden, och att det vore sålunda de återstående tio, som af dylika löner blefve i behof till ersättning för de förlorade Consulad-afgifterne; att om Norrska Stats-Cassan skulle, såsom billigheten det fordrar, komma att lemna ett ökadt tillskott till Handels- och Sjöfarts-Fonden, i anledning af dennes ökade utgifter i och för Consulernes aflöning, så blef den nya aflönings-staten för berörde fond ännu mindre känbar, helst hela beloppet icke torde komma att öfverstiga 20,000 R:dr Hamburger Banco, eller föga mer än hälften af den summa, som nu i Consulad-afgifter utgår; hvaremot en förhatlig och tryckande afgift kom att småningom upphöra och en Consular-corps samtidigt blef bildad, som uti sin gemensamma föreningspunkt, Utrikes, eller Finance-Ministern, helt säkert skall blifva i tillfälle att tillse och befordra handelns och sjöfartens sanna fördelar; varande slutligen anmärkt, dels att upphörande af Consulad-afgifterne ingalunda lägger hinder i vägen för erhållande af ansedde vice Consuler, hvilket så mycket mera är en irring, som dylikt uppdrag emottages endast derföre, att det är hedrande i sig sjelf att ega en främmande makts förtroende; derföre att det medför möjligheten till handelsförbindelser med det främmande landets inbyggare, och ändtligen derföre, att uppdraget befriar vice Consul från en mängd municipala bestyr å dess boningsort, hvilka bestyr, der, hvarest Communalväsendet är mera utbildadt än i Sverige, oftast äro ytterst besvärande; dels ock att, i händelse å någon viss ort ett serskildt förhållande härutinnan möjligen skulle inträffa, eller emot förmodan svårigheter möta att finna en skicklig vice Consul, torde det böra tillkomma General-Consuln att af de honom anslagne inkomster tilldela denne vice Consul någon lämplig ersättning för hans möda.

Utskottet, som i öfvervägande tagit hvad sålunda förekommit, anser de af Herr *von Stahl* uppgifne skäl vara tillräckligt talande för bifall till det gjorda förslaget, rörande ny reglering af Consuls-districten, och får

Utskottet, på grund deraf, utan att inlåta sig i tillstyrkande om reglementariska föreskrifter, hvilket Utskottet anser mindre nödigt, vördsamt tillstyrka

Rikets Höglofl. Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t i Nåder täcktes anbefalla, att en förändrad reglering af Consuls-districten må verkställas och att, såvidt ske kan, dervid jemväl tages till grund den inskränkning af antal ordinarie Consuler, hvilken möjligheten tillåter.

Beträffande dernäst frågan, angående upphörande af nuvarande Consuladafgifterne samt Consulernes aflönande af Handels- och Sjöfarts-Fonden; så enär betydlig lättnad för handeln derigenom otvifvelagtigt kommer att beredas, utan att någon ny beskattning eller tunga för Statsverket derigenom ifrågakommer, får Utskottet vördsamt föreslå:

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t framställa underdånig anhållan derom, att, med upphörande af nuvarande Consulad-afgifterne, bestämd lön hädanefter må komma att af Handels- och Sjöfarts-Fonden utgå till de General-Consuler, som efter ofvanstående förslag kunna komma att anställas och icke redan, såsom tillika varande Missions-Chefer eller annorledes, äro med fast lön försedde.

Med afseende å hvad Utskottet sålunda tillstyrkt, torde några serskilda yttranden icke erfordras, i anledning af Herrar *Brincks, Wærns, Hallings* och *Brunnii* ofvananmärkta motioner, såsom derigenom redan besvarade, utan hvad angår den sistnämndes förslag derom, att de manifest, Danska Regeringen föreskrifvit att åtfölja till Holstein destinerade Svenska fartyg och laster, böra få utfärdas af Svenska auctoriteter; och då det är otvifvelagtigt, att berörde föreskrift åstadkommer betydlig kostnad, utan att någon fördel deraf vinnes, anser sig Utskottet böra föreslå

Rikets Höglofl. Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga sådana åtgärder, att ifrågavarande manifest måtte, i stället att utgifvas af i Sverige anställde Danska Consuler, utfärdas af Magistraterne i Rikets Stapelstäder.

I anledning af Herr *Oxehufvuds* motion, rörande Consulernas ställande under Ministern för Utrikes Departementet, får Utskottet förklara, att än-

damålsenligheten af en dylik åtgärd icke undfallit Utskottets uppmärksamhet och att, i samma mon, som det långvariga fredsförhållandet i Europa förändrat de diplomatiska underhandlingarne derhän, att deras föremål, åtminstone tills vidare och hvad Sverige beträffar, hufvudsakligen synes vara att bereda nationerne de största möjliga commerciella fördelar, samt deras handel och sjöfart nödig lättnad, har äfven ett närmare samband emellan Chefen för Utrikes ärendenas Departement och Consulerna, hvilka i första hand ega att vaka för dessa ändamål, blifvit af nödvändigheten påkalladt; att, såvidt Utskottet inhemtat, lära de flesta staters Consuler lyda under Utrikes ministerns chefskap, med skyldighet att till honom ingifva sina rapporter och af honom emottaga befallningar; att många Regeringar i senare tider äfven börjat att åt en och samma person anförtro, såväl sina diplomatiska, som consulaira göromål, och att en större enhet i deras behandling, mera kraft i de framställningar, som till de commerciella intressenas förmon behöft göras, och minskning i utgiften derigenom blifvit beredda; att man äfven hos oss tagit ett steg i samma rigtning, i det att Svenska och Norrska Chargés d'affaires i Turkiet, Grekland, Portugal och Förenta Staterna i Norra Amerika tillika erhållit uppdrag såsom General-Consuler; att Chefen för Utrikes Departementet dessutom är en gemensam embetsman för begge de förenade Rikena och innehar såsom sådan chefskapet för deras gemensamma Diplomatiska Corps samt vården och tillsynen öfver begge Rikenas angelägenheter i främmande länder, hvarföre det också synes så mycket mera lämpligt, att chefskapet för Rikenas Consuler äfven åt honom uppdrages.

På grund häraf får Utskottet vördsamt tillstyrka

> Rikets Höglofl. Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla att, vid skeende reorganisation af Consulad-Inrättningen i allmänhet, serskildt afseende fästes derå, att Svenska och Norska General-Consulerne må komma att lyda under Ministern för Utrikes Departementet, dock med skyldighet att, på samma sätt som hittils, med deras tjenstebiträde tillhandagå de öfriga auctoriteter, som detsamma påkalla.

Sedan Utskottet nu tillstyrkt, ej mindre en förändrad reglering af Consuls-districten, än äfven afskaffande af Consulad-afgifterna samt General-Consulernas ställande under Ministern för Utrikes ärendena, följer i Utskottets tanka deraf, att en omarbetning af nu gällande Consuls-stadgan den

9 Mars 1830 är af behofvet påkallad; hvarföre Utskottet slutligen bordt tillstyrka

Rikets Höglofl. Ständer att i underdånighet anhålla, det en sådan omarbetning må af Kongl. Maj:t i Nåder anbefallas, dervid nödig uppmärksamhet borde fästas, ej mindre å de emot den nu gällande Consuls-stadgan redan anmärkte bristfälligheter, än äfven å de flere, som derutinnan i andra delar kunna förefinnas.

Stockholm den 27 Augusti 1840.

STOCKHOLM, HOS L. J. HJERTA, 1840.

N:o 100.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Sept. kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af motioner om förändring af sättet att aflöna Tjenstemän och Betjening vid Tull-Verket samt upphörande af de i detta afseende stadgade sportler och expeditions-afgifter.

Genom motion inom Vällofl. Borgare-Ståndet, har Herr *Lagerqvist* föreslagit:

1:o att Tullkammare-tjenstemännens löner bestämmas till viss summa, utgörande för hvardera minst dubbla beloppet af hvad de nu uppbära;

2:o att desse tjenstemän tillfallande sportler dels försvinna, dels ingå till Tull-Verkets cassa, för att dermed bestrida den föreslagna löne-tillökningen;

3:o att den inkomst, som nu tillfaller Tullkammare-föreståndare, genom andel i tullen för högre värden eller qvantitet af varor, än den af varu-egaren angifna, försvinner och hela tullen för varans rätta qvantitet och värde ingår och redovisas bland Tull-inkomsterne;

4:o att, i likhet med bruket i England, den tjensteman, som i eller för sin tjenst, antingen fordrar eller emottager olaga sportler, gåfva af de trafikerande eller på annat sätt förgår sig emot Tull-lagarne, skall genast skiljas från tjensten och den trafikerande, som gör försök till sådan bestickning, skall vara förfallen till höga böter.

Herr *Brunnius*, som inom Vällofl. Borgare-Ståndet instämt i det sålunda framställda förslaget om sportel-inkomstens afskaffande, har derjemte sökt visa, huru expeditions-afgiften skall för Calmar stads handlande vara ännu mera tryckande, än för trafiken i allmänhet, då skeppsfarten derifrån merendels bedrifves med mindre fartyg, som endast göra korta resor, hvarigenom, då denna afgift måste erläggas vid hvarje in- och utlopp, frakt-förtjensten ofta skall lemna mindre behållen inkomst, än hvad i expeditions-afgift måste erläggas.

Inom Hedervärda Bonde-Ståndet har Riksdags-Fullmägtigen *Mats Persson* från Stockholms Län, i anledning af Utskottets Betänkande N:o 52, angående indragning af Tullkammaren vid Furusund, väckt motion, enligt 56 §. Riksdags-Ordningen, och deri föreslagit:

1:o att tjenstemännen vid Tull-Verket böra icke uppbära sina inkomster

directe af sjöfarande, utan af Stats-cassan undfå lön, tillräcklig att underhålla dem med deras familjer. Innan en sådan förändring vidtages, skulle man sällan kunna påräkna desse tjenstemäns oegennytta och aldrig deras medverkan för nyttiga reformer af Tullväsendet;

2:o att således den så kallade expeditions-afgiften, som directe till Tulltjenstemännen erlägges, äfvensom vind-drifvare-afgiften, skulle försvinna och, i dess ställe, ett fartyg för hvarje resa erlägga en afgift vid den Tullkammare, der hufvud-clareringen sker, hvilken afgift, under någon passande benämning, t. ex. extra tullmedel, borde redovisas lika, som andra Statens inkomster samt användas till löner för sådane Tull-tjenstemän, som hafva med clareringen och visitationen att skaffa;

3:0 att, sedan Tull-tjenstemännen erhållit tillräckliga löne-inkomster, borde alla egennyttiga försök å deras sida med serdeles stränghet bestraffas;

4:o att en Comité af Skepps-Redare, Skeppare och Tull-tjenstemän borde nedsättas för att, efter infordrade motiverade uppgifter, bedöma, hvilka controller, som vid hvarje Tull-station vore till sjöfartens bevakande nödige eller öfverflödiga;

5:o hvad serskildt beträffar Tull-stationen vid Furusund, att, derest någon annan reform för närvarande icke kan åstadkommas, de från norra orterne kommande inrikes seglande fartygen, hvilka begifva sig till hufvudstaden, måtte få vid inresan erlägga expeditions-afgift både för ingående och utgående, och sålunda befrias från olägenheten att vid utgåendet från Stockholm, lägga till vid denna station endast för expeditions-afgiftens erläggande, helst de då i alla fall äro befriade från visitation.

Den sportel-inkomst, som nu tillfaller Tullverkets tjenstemän och betjening, utgår, i enlighet med en af Kongl. Maj:t den 9 November 1830 i Nåder fastställd taxa, till en början bestämd att gälla från och med år 1831 till 1835 års slut, men genom Kongl. Maj:ts Nådiga Bref till General-Tull-Styrelsen den 14 November sistnämnde år, är förklaradt, att samma taxa skulle tjena till efterrättelse under ytterligare fem år, eller till slutet af innevarande år 1840, derförinnan General-Tull-Styrelsen skulle ega att till Kongl. Maj:ts pröfning öfverlemna frågan om taxans vidare giltighet.

Det sålunda för närvarande antagna aflöningssättet måste onekligen föranleda, att, då inkomsten icke på förhand kan bestämdt beräknas, aflöningen icke alltid kan afmätas efter behofvet, och för de fall, då den icke motsvarar hvad, som oundgängligen erfordras för bergning, måste retelsen till missbruk vara så mycket mera äfventyrlig, som missbruken underlättas af sättet för uppbörden och beräkningen af inkomsterne. Å den andra sidan äro de

afgifter, som för detta ändamål utgå, en på trafiken ojemnt fördelad tunga, som hårdast trycker farten med mindre farkoster, som göra korta, men ofta förnyade, resor, och för hvilka afgifterna uppgå till belopp, som, i förhållande till fraktförtjensten, äro serdeles kännbara, hvarjemte sjelfva uppbörds- och beräkningssättet förorsakar omgångar och uppehåll, som verka ganska menligt på trafiken. Dessa olägenheter lära väl icke undfalla uppmärksamhet, då frågan om sportel-taxans bestånd nu ytterligare kommer att underkastas Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, enligt hvad ofvan är förmäldt, helst Utskottet inhemtat, att Deputerade af Stockholms Grosshandels-Societet och Skepps-Redare, Handels-Societeterne i Götheborg och Carlskrona, Örebro Rederi-Bolag, åtskillige Handlande och Skepps-Redare i Wisby, samt deputerade af Handels-Societeten i Calmar, genom serskilde till General-Tull-Styrelsen afgifna skriftliga anmärkningar emot förrberörde sportel-taxa påkallat, att sportel-inkomsten för Tullverkets tjenstemän och betjening måtte upphöra; men ärendets vigt synes påkalla, att Rikets Ständer jemväl medverka till åstadkommande af den nödiga rättelsen, med afseende tillika å Tull-umgäldernes under senare åren betydligen ökade belopp, som torde medgifva en mera ändamålsenlig löne-reglering. Utskottet får således tillstyrka

den underdåniga anhållan hos Kongl. Maj:t, att hittills påbjudne sportel-afgifter af trafikerande till Tull-Verkets tjenstemän och betjening måga upphöra och att Tull-Verks-personalen i stället tilldelas bestämda löner af Tull-medlen till belopp, som, för hvarje befattning, kan anses motsvara behofvet, i sammanhang hvarmed, nödiga stadganden torde meddelas för att förekomma trafikens betungande med serskilda afgifter till denna personal; samt att, i händelse Kongl. Maj:t icke täckes härtill i Nåder lemna bifall, den förändring åtminstone må medgifvas, att sportel-afgifterne, så vidt sig göra låter, måga på en gång få erläggas, der hufvudsaklig clarering sker samt onödiga uppehåll och omvägar sålunda undvikas.

Deremot torde det icke vara nödigt eller lämpligt, att Rikets Ständer anvisa ordningen för inhemtande af de ytterligare upplysningar, som kunna erfordras för den föreslagna förändringens tillvägabringande, och Utskottet kan således icke understödja *Mats Perssons* förslag, att en serskildt Comité må i detta afseende utses, utan hemställer,

att berörde förslag må förfalla.

Stockholm den 18 September 1840.

N:o 101.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Sept., kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om upphörande af den afgift, som erlägges för begagnande af vägarne å Kongl. Djurgården.

Med fästadt afseende å den förmenta obilligheten deruti, att afgift skall erläggas för inträde å Kongl. Djurgården och begagnandet af der anlagde vägar, hvilken afgift äfven invånarne å Lidingön måste vidkännas, ehuru dessa sjelfva deltaga i en del af vägarnes underhåll, har Herr *Hjerta, L.*, uti ett från Höglofliga Ridderskapet och Adeln till Utskottets handläggning remitteradt memorial, föreslagit, att en enkel framställning af sakens beskaffenhet hos Kongl. Maj:t måtte göras; förmenande motionären, att sådant skall blifva tillräckligt för vinnande af rättelse härutinnan, enär det förmodas icke vara meningen, att Djurgårds-cassan skall, mer än någon annan, beredas inkomster på ett lagstridigt sätt.

Deremot har Herr *af Ström* andragit bland annat, att upphörande af ifrågavarande afgifter så mycket mindre är lämpligt, som desamma tillkommit genom ett Konungens och Ständernes gemensamma beslut, sålunda, att, sedan Kongl. Maj:t till 1766 års Ständer aflemnat Proposition om anslag af statsmedeln till vägarnes och broarnes underhållande på Djurgården, så att de promenerande då fingo begagna denna förmon utan afgift, läto Rikets dåvarande Ständer, genom Secreta Utskottet, förklara, att några medel dertill icke funnos, utan borde vägarne underhållas genom en afgift utaf dem, som sig deraf begagnade; i följd hvaraf Kongl. Maj:t jemväl sedermera låtit utfärda taxa för berörde afseende; att denna afgift allt sedan år 1768 opåtaldt utgått; att den numera är utarrenderad och inbringar 2,600 R:dr årligen, hvilka medel dock icke förslå att underhålla en vägsträcka af $2\frac{1}{4}$ mils längd, då fyllnings- och väg-grus icke finnas på sjelfva Djurgården; att Djurgårds-cassan är oförmögen att bekosta vägarnes underhållande, helst den har en skuld af 21,000 R:dr, tillkommen synnerligast genom inköp af Biskops-udden och Bergsjölund samt för väg-anläggningar derstädes; att erläggandet af ifrågavarande afgift drabbar mest de promenerande, hvilka icke serdeles göra afseende på en så obetydlig utgift; att Lidingöboerne hafva större fördelar af Djurgården och rättigheten att begagna vägarne derstädes, än som motsvara den ringa afgift, de derföre erlägga, hvilket bäst skall synas deraf, att de, i stället för att begagna en ganska beqväm sjö-väg, heldre färdas öfver Djur-

gården; äfvensom att den afgift, de betala för vägarnes begagnande, är ganska obetydlig, emot den afgift, de sjelfve uppbära för begagnandet af deras bro.

I anledning af berörde anmärkningar, har Herr *Hjerta* sedermera upplyst, att hans mening icke vore att få afskaffade de afgifter, som erläggas vid Blå-porten, hvilka kunna anses såsom en billig ersättning för Ladugårds-lands-broens begagnande, utan endast sådane, som erläggas vid infarten å de vägar, hvilka gå öfver Ladugårds-gärdet åt Lidingön samt från Roslags-tull-sidan.

Då ifrågavarande afgifter tillkommit genom ett Konungens och Ständernes gemensamma beslut, hvars upphäfvande i Utskottets tanka är så mycket mindre lämpligt, som underhållandet af vägarne och broarne å Kongl. Djurgården deraf uteslutande beror, hvaremot, om invånarne å Lidingön skulle, i anledning af uppgifna förhållandet, anse sig berättigade att utan afgift begagna vägarne, det ankommer på dem att i behörig ordning göra en sådan rätt gällande; alltså anser Utskottet,

att Herr *Hjertas* motion icke bör till någon Rikets Höglofliga Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 September 1840.

N:o 102.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Sept., kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om ändring af hittills gällande bestämmelser om Sveriges och Norriges ömsesidiga handels-förhållanden.

Uti ett från Vällofliga Borgare-Ståndet, till Utskottets handläggning, remitteradt memorial, har Herr *M. Bagge* anfört, att Kongl. Förordningen den 24 Maj 1815, angående Sveriges och Norriges handels-förhållanden, hvilken efterföljts af en under lika dag år 1825 i samma ämne utfärdad, skall medfört en högst menlig merkantil verkan på Rikets vestra städer, emedan de båda Rikenas båda olika Tull-lagstiftning skall förorsakat, att Svenska städerne omöjligen kunnat concurrera med de Norrska i pris på de utländska varor, hvilka för Sverige blifvit ett nödvändigt behof, och hvilka alltså, likasom bränvin, i stora qvantiteter, till Sverige landvägen inkommit, utan att Sven-

ska statsverket deraf erhållit någon tull, hvilken i stället ensamt tillfallit det Norrska; hvarföre motionären förmält sig så mycket heldre uppmanad att påyrka nämnde Förordnings upphäfvande, som förtullning af utländska varor, hvilka transporteras sjöledes från det ena till det andra Riket, icke skall vara tänkbar, emedan en vara, som blifvit förtullad antingen i Norrige eller Sverige, icke skall tåla att ytterligare få vidkännas half tull, utöfver den, som blifvit erlagd uti det Rike, hvartill varan först varit införd.

Då denna motion hos Välloflige Borgare-Ståndet förevarit, och blifvit till Utskottet remitterad, hafva Herrar *Hegardt*, *Grapengiesser* och *Lagerqvist* i mer eller mindre mon deri instämt, men Herrar *Petré*, *Wærn* och *Brinck* yttrat sig emot bifall till motionen.

De för närvarande gällande bestämmelserna om Sveriges och Norriges ömsesidiga handels-förhållanden innefattas uti Kongl. Majts förnyade Nådiga Förordning den 24 Maj 1825, som, med upphäfvande af hvad förut i detta ämne varit föreskrifvet, hufvudsakligen stadgar:

"Att alla natur-alster, och tillverkningar, ehvad de äro inhemska eller utländska, kunna från Sverige landvägen utföras till Norrige, så vidt de äro till införsel i Norrige tillåtne, med undantag af tack- asmunds- och ballastjern, jernhällar öfver ½ tum tjocka, råkoppar och malm, samt att från Norrige kunna likaledes alla natur-alster och tillverkningar, ehvad de äro inhemska eller utländska, landvägen utföras till Sverige, så vidt de till införsel i Sverige äro tillåtne;

Att ingen utförsels-tull eger rum för vara, som från ena till andra Riket landvägen utföres;

Att alla Norrska natur-alster och tillverkningar kunna till Sverige landvägen införas från Norrige, med undantag af bränvin till större myckenhet, än en ankare samt af saltpeter och spelkort, äfvensom till Norrige kunna landvägen införas alla Svenska natur-alster och tillverkningar, så vidt de till utförsel från Sverige äro tillåtna, med undantag af bränvin till större myckenhet, än en ankare, samt af spelkort;

Att varor, i Sverige eller Norrige alstrade eller tillverkade, må, vid införseln landvägen från ena till andra Riket, vara från tull-afgifter fria, med undantag af band, tråd, garn, strumpor och väfnader af bomull och ylle, raffineradt socker, socker-sirup, tobak af alla slag och snus, för hvilka varor, då de äro af sådana slag, som, enligt gällande författningar, äro i allmänhet till införsel tillåtne, beräknas afgifter till hälften af den i hvartdera Rikets sjötulls-taxa bestämda införsels-tull, men i annat fall till femton för hundrade af värdet;

Att utländska varor må jemväl från ena till andra Riket landvägen kunna införas, emot en tull-afgift, beräknad till hälften af den i hvartdera Rikets sjötulls-taxa utsatta införsels-tull, så vidt samma varor, der de införas, i allmänhet äro till införsel tillåtne och i det Rike, derifrån de komma, bevisligen dragit inkommande tull; dock må, vid resan från det ena landet till det andra, tullfritt kunna medföras af utländska tillåtna, äfvensom af Svenska eller Norrska tull underkastade, varor, mindre partier, nemligen af arrac ½ ankare eller 20 buteljer, band af alla slag, tillsammans 100 alnar, bomull 25 Skålp., garn af alla slag, tillsammans 25 Skålp., risgryn 25 Skålp., caffe 25 Skålp., salt 3 tunnor, socker 50 Skålp., tobak 25 Skålp., tråd af alla slag, tillsammans 10 Skålp., vin af alla slag, tillsammans ½ ankare eller 20 buteljer, väfnader af alla slag, tillsammans 30 alnar, samt af hvarje annan varu-artikel till ett värde af 10 R:dr silfver-specie;

Att de i hvartdera Riket gällande Författningar, i afseende på införsel till städerna och försäljning af handtverkeri-varor, skola, utan åtskillnad, om varorne äro Svenska eller Norrska, iagttagas;

Att, i afseende på tillåtelsen att från det ena till det andra af de förenade Rikena sjöledes utföra inhemska eller utländska alster och tillverkningar, äfvensom beräkningen af utförsels-afgifterne för de varor, som från ena till andra Riket utskeppas, gäller till efterrättelse, hvad i hvartdera Riket om varans utförsel och förtullning dermed i allmänhet är eller framdeles varder stadgadt;

Att, beträffande rättigheter till varors införsel sjöledes från ena till andra Riket, samt beräknandet af införsel-afgifterne, må jemväl iagttagas de, rörande varors införsel och förtullning dervid, i hvartdera Riket i allmänhet gällande föreskrifter; dock att åtskillige, å en bifogad förteckning upptagne, varor, då de äro af Svensk eller Norrsk afvel eller tillverkning samt directe från ena till andra Riket, i ettdera Rikets fartyg införas, utan att fartyget, under resan, i främmande hamn lossat eller lastat, så vidt varorne i allmänhet äro till införsel tillåtna, njuta lindring till hälften af den för dylika varor, enligt gällande sjötulls-taxa, bestämda införsel-tull, men, så vidt de i allmänhet äro till införsel i ena eller andra Riket förbjudna, emot en afgift, beräknad till 15 för hundrade af värdet, kunna införas."

För öfrigt innehåller Författningen föreskrifter om controller emot missbruk och öfverträdelser af hvad derigenom är stadgadt.

Som den i motionen omförmälde Kongl. Förordningen den 24 Maj 1815 redan är genom den nu åberopade Författningen upphäfven, lärer motionären

icke egentligen åsyftat, hvad derigenom varit stadgadt, eller åtminstone derom icke erfordras något utlåtande.

Hvad åter beträffar de här ofvan anförda stadganden, som uti förevarande ämne nu äro gällande, visar sig deraf, att Svenska Stats-verket ingalunda, på sätt motionären anfört, är i saknad af all tull för utländska varor, som landvägen införas från Norrige, då det är uttryckligt föreskrifvet, att vid sådan införsel skall erläggas tull till minst hälften af hvad i sjötulls-taxan för införsel i allmänhet är stadgadt, med undantag endast för sådana obetydliga partier, hvarå tull-inkomsten icke skulle motsvara besväret och kostnaden för controllen och uppbörden och framför allt icke uppväga olägenheterna af det hinder för trafiken, som dermed skulle vara förenadt. Motionärens klagan att, i anseende till den medgifna införsel-friheten och de olika tull-bestämmelserna i Sverige och Norrige, de Svenska städerna icke skulle med de Norrska kunna täfla i pris å utländska varor, motsäges redan af motionärens eget yttrande, att förtullning af utländska varor, hvilka föras sjöledes från det ena till det andra Riket, icke vore tänkbar, emedan en vara, som blifvit förtullad antingen i Norrige eller Sverige, icke skall tåla att ytterligare vidkännas half tull. Detta yttrande är dock icke tillämpligt på hvad, som är stadgadt om sjö-trafiken, emedan tull-beloppets nedsättning till hälften endast gäller för landt-transporten, då det är fråga om utländska varor; men om, med en sådan nedsättning, varorne icke tåla den ytterligare förtullningen, då de föras sjöledes, måtte detta förhållande i ökadt mått inträffa vid den, med högst få undantag, vida kostsammare landt-transporten, så att den medgifna införsel-friheten skulle vara att anse såsom i det närmaste tillintetgjord genom de dervid fästade vilkoren, hvarmed icke lärer kunna förenas den föreställningen, att berörde frihet skulle verka svårighet för de Svenska städerna att med de Norrska täfla i pris å utländska varor.

Om också Utskottet icke bör antaga, att handels-friheten genom omförmälde vilkor verkligen är till den grad inskränkt, som motionären sjelf sålunda antydt, är det åtminstone uppenbart, att af motionärens framställningar icke kunna hemtas några giltiga skäl för den ytterligare inskränkning, som blifvit yrkad; och som de, genom Kongl. Förordningen den 24 Maj 1825 gifna bestämmelserna hafva till syftemål att, genom undanrödjande af de hinder, som kunde möta för sammanbindande af de förenade Rikenas ekonomiska intressen, i möjligaste måtto befrämja utvecklingen af en för båda folken gemensam national-industri, i enlighet hvarmed dessa bestämmelser äro sorgfälligt afvägde och lämpade, på sätt som närmare inhemtas af ett vid

För-

Författningen fogadt Betänkande af Committerade, som utarbetat förslag till denna Författning; så får Utskottet tillstyrka,

att Herr *Bagges* ifrågavarande motion må lemnas utan afseende.

Stockholm den 18 September 1840.

No 103.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Sept. kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner, dels om utsträckning af föreskrifterne i Kongl. Kungörelsen den 27 Aug. 1823, om Domares skyldighet att lemna Pastorerne förteckning öfver sakfällde personer, dels om uppgifter å personer, som, efter häfdande, inför Domstol lofva hvarannan äktenskap.

Herr Contracts-Prosten *Sandberg* har, uti ett från Högvördige Preste-Ståndet till Utskottet remitteradt memorial, anfört, att man med skäl ansett det i flerfaldige hänseenden vara magtpåliggande för en Kyrkoherde att hafva en tillförlitlig och noggrann kännedom om sina åhörare, hvartill också skall höra, att han vet, hvilka utaf dem ända derhän afvikit från en christlig vandel, att de, genom öfverträdelser, gjort sig förfallne under de borgerlige strafflagarnes tillämpning. Kongl. Kungörelsen den 27 Augusti 1823 skall ock vara utfärdad i denna syftning, då den ålägger vederbörande Häradshöfdingar att, efter slutade Ting, meddela brottmåls-förteckningar, af hvilka utdrag genom Kronofogden i orten skola Pastorerne tillställas; men denna åtgärd uppfyller icke i allo det ofvan antydda ändamålet, enär dessa förteckningar upptaga endast sådane personer, som blifvit ställde under framtiden eller gjort sig skyldige till gröfre brott, som angå lif eller ära, tjufnader och sådane förbrytelser, som äro urbota. — Derjemte begås många förbrytelser, hvilka, ehuru fulltygade och bestraffade, icke komma till Pastors kännedom, ehuru de brottslige äro hans egna åhörare. Hit kunna exempelvis räknas snatteri, våldsgerningar, slagsmål, öfverdåd på allmänna vägar, fylleri, m. m., synnerligast om brottet blifvit begånget i främmande församling, under re-

sor, vid marknader, m. m., då upplysning derom ej en gång vinnes genom de sent omsider inkommande Saköres-längderne; i anledning hvaraf Herr Prosten *Sandberg* föreslagit, att bemälde Kongl. Kungörelse måtte erhålla det vidsträcktare stadgande, att nemligen Häradshöfdingarne i sina förteckningar upptaga icke endast gröfre brott, utan äfven derjemte alla ofvan antydda eller med dem likartade förbrytelser. — I sammanhang härmed är föreslaget af Herr Contracts-Prosten *Hallström*, det Domare måtte tillförbindas att meddela Pastor i församlingen uppgift på de personer, hvilka, densamma tillhörande, varit inför Domstolen för häfdande instämde och der gifvit hvarannan löfte om ägtenskaps fullbordande.

Utskottet kan icke dela åsigten, att åt ringare förseelser bör egnas en sådan fortfarande uppmärksamhet, som skulle föranledas af de föreslagne uppgifterne å dem, som derföre blifvit botfällde. Sådane förseelser äro oftast följder af öfverilning och sällan verkningar af någon djupare rotad vanart, som fordrar annan tillrättavisning, än den af Domstolen stadgade ansvarsbestämmelsen. — Då de af lagen icke äro belagde med vanfrejd, synes den felande hafva ett skäligt anspråk, att de skola anses såsom förgätne, sedan ansvars-bestämmelsen är fullgjord, och sjelfva hoppet derom skall otvifvelaktigt ofta vara ett kraftigt medel att framkalla och underhålla föresatsen om en varsammare vandel; hvaremot den fortsatta uppsigten, hvilken alltid måste anses vara förenad med misstroende och någon grad af missaktning, hos mången torde verka nedslagenhet eller ett trotts, hvaraf verklig vanart alstras och utbildas.

Utskottet anser sig således böra

afstyrka bifall till förslaget om utsträckning af föreskriften i Kongl. Kungörelsen den 27 Augusti 1823, angående förteckningar, som Domare böra aflemna till Pastorerne öfver sakfällda personer.

Hvad deremot beträffar förslaget, att Pastorerne måga erhålla uppgift å personer, som, inför Domstol tilltalade för häfdande, der lofvat hvarannan ägtenskap, så, emedan det är af största vigt, att Pastorerne ega ofelbar kännedom om hvarje inför lagen gällande ägtenskaps-aftal, för de mångfalldiga magtpåliggande iagttagelser, som Pastor i detta afseende tillhörer, får Utskottet hemställa,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om den föreskrift, att, då personer inför Domstol erkänna, att lägersmål skett under ägtenskaps-löfte, eller efter lägersmål lofva hvarannan ägtenskap, eller ock omtvistadt ägtenskapslöfte af Domstolen

förklaras för fast, skall Pastor i församlingen, som personerne tillhöra, genast af Domaren derom underrättas.

Stockholm den 18 September 1840.

Reservationer äro anmälde af Herrar Friherrarne *Hamilton* och *Krœmer* samt Biskopen *Butsch*, hvilka ansett Utskottet böra tillstyrka bifall till motionärens förslag.

N:o 104.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Sept., kl. 6 e. m.

Betänkande, angående föreslagen ordning för tillsättande af Krono-Länsmans-tjenster och vilkor för befordran till sådana tjenster.

Till utveckling af förut väckt motion och hvad som varit andraget, i afseende på Stats-Utskottets Betänkande, angående löne-anslag för Länsmän, samt till förekommande deraf, att detta anslag varder förspildt för Staten, hvilket skulle ske, ifall tjenste-accorden komma att fortfara, då en ökad lön, eller behållning af tjensten endast skulle tjena att öka köpeskillingen eller accordet för samma tjenst, utan att förbättra tjenstemannens vilkor, enär löne-tillökningen skulle åtgå till ränta å den ökade accords- eller köpe-summan; har Herr *Ribbing, Arwid*, inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln, föreslagit följande ordning för Länsmäns befordrande, såsom vilkor, hvarförutan löne-anslaget icke borde få ega rum:

1:o då Länsmans-tjenst varder ledig, bör sådant i allmänna tidningarne kungöras, med föreskrift om hvad den har att iagttaga, som tjensten söka vill;

2:o ansökningar ingifvas till det Härads-Ting i orten, som infaller näst sex veckor efter ansöknings-tidens förlopp, då Härads-Rätten är skyldig att, vid Tingets slut, hafva förslaget upprättadt på trenne af de sökande, i fall så många sig anmält;

3:o öfver detta förslag må besvär anföras i den ordning, som för besvärsmål i allmänhet är stadgadt;

4:o sedan förslaget vunnit laga kraft, eger Konungens Befallningshafvande att, inom förslaget, Länsman utnämna.

För öfrigt borde ansökningen innehålla försäkran att, vid skeende afgång från tjensten, icke, under hvad namn och beskaffenhet det vara må, emottaga större eller mindre accords-summa, samt, vid förslagets upprättande, iagttagas enahanda föreskrifter för tjensteårs-beräkning, som Författningarne stadga rörande förslags upprättande till andra civila beställningar, och borde, efter en tid af fem år från det en sådan Författning utfärdas, ingen vara behörig sökande, utan att han minst tagit cameral-examen.

Detta förslag har af Höglofl. Ridderskapet och Adeln blifvit remitteradt till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, efter föregången öfverläggning inom Ståndet, dervid Herr *Ribbing*, i anledning af framställde anmärkningar, förklarat sig vilja afstå från yrkandet om förslags upprättande af Härads-Rätt, så vida något lämpligare sätt för ändamålets vinnande, kunde uppgifvas.

För att hindra accord vid tjenster inom landt-staten är det redan genom Kongl. Brefvet den 22 December 1831 föreskrifvet:

1:o Den, som ingår i afhandling att, emot afgift i penningar eller annat, i egenskap af accord, få afstå eller erhålla tjenst, straffes efter allmän lag, såsom för uppsåtligt tjenstefel till egen vinning stadgadt är, och gånge den betingade afgiften, på sätt om mutor i allmänhet är förordnadt, till de fattiga.

2:o Om embetsman, som på ett eller annat sätt har befattning med förslags upprättande till dessa tjenster eller med deras tillsättning, biträder att understödja, tillåta eller icke, i allt hvad på honom kan ankomma, motverka och hindra tjensteköp dervid, skall han, såsom för embetsfel, straffas.

3:o Den, som till Länsman förordnas, skall, innan sådant sker, afgifva en skriftlig förbindelse att hvarken för tjensten utgifva eller någonsin efter sig fordra någon afgift i egenskap af så kalladt accord, af hvad beskaffenhet eller under hvad namn det vara må; hvilken förbindelse af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insändes till Kongl. Maj:ts Kammar-Expedition att der förvaras.

Utskottet kan icke inse, att den af Herr *Ribbing* föreslagna ordningen vid tillsättande af Länsmans-tjenster, skulle leda till mera säkerhet för efterlefnaden af förbudet emot tjenste-accord, än de på förrberörde sätt föreskrifne iagttagelserne. I begge fallen beror en sådan säkerhet af den grann-

laga

laga utöfningen af embetskallet, och denna grannlagenhet bör förutsättas hos den ena myndigheten lika mycket, som hos den andra. Det vore deremot uppenbart oformligt att, på sätt, som blifvit föreslaget, inblanda Domaremagten i ett för dess bestämmelse alldeles främmande förvaltnings-bestyr, och lika, om icke ännu mera, betänklig vore den deraf följande inskränkningen af Konungens Befallningshafvandes frihet i valet af honom underordnade organer, då med en sådan inskränkning icke rättvisligen kan förenas den ansvarighet för Läns-Styrelsen i sin helhet, som för närvarande är Konungens Befallningshafvande ålagd och hörer till fullständigheten af den administrativa organisationen. — Då således, efter Utskottets åsigt, förslaget om ordningen för tillsättande af Länsmän icke motsvarar det antydda ändamålet, och derjemte skulle leda till en äfventyrlig rubbning af embets-förvaltningens behöriga gång, måste Utskottet tillstyrka,

att förslaget i denna del lemnas utan afseende.

Hvad åter beträffar den, såsom vilkor för befordran till Länsman, föreslagna föreskriften, att den sökande skulle hafva undergått minst cameral-examen, torde äfven i detta vilkor föga igenfinnas någon controll å iagttagandet af förrberörde förbud, då man deraf icke lärer kunna förutse annan verkan i detta afseende, än tilläfventyrs en minskning i antalet af sökande, hvilken hvarken utestänger eller serdeles försvårar möjligheten af tjenste-accorden, hvarföre också det för förslaget uppgifna ändamålet synes icke påkalla något stadgande i detta ämne; men utan beräkning af ett sådant ändamål, är det ovedersägligen angeläget, att hos de ifrågavarande tjenstemännen aldrig må saknas en bildning, motsvarande vigten af deras befattning, och ehuru det icke bör betviflas, att ju de myndigheter, af hvilka de tillsättas, tillse, att hvarje sökande eger de för tjensten erforderliga egenskaper, är det, för anseendet inom denna tjenstemanna-class, vigtigt, att dessa egenskaper ådagaläggas genom ett mera formelt och allmänt giltigt prof, i synnerhet sedan Academisk examen numera är föreskrifven, såsom vilkor för befordran till Kronofogde- eller Häradsskrifvare-tjenster, och de oexaminerade Länsmännen således icke i hoppet om sådan befordran hafva någon äggelse att vinnlägga sig om insigter och skicklighet. Utskottet kan likväl icke tillstyrka, att det ifrågasatta profvet ovilkorligen bör afläggas vid Academi, då dermed vore förenad en kostnad, som mången icke kunde åstadkomma, och det dessutom torde vara tvifvel underkastadt, om de prof, som i nu föreskrifven ordning vid Academierna afläggas, utgöra någon tillförlitlig controll å tjenstemanna-skicklighetens. Utskottet anser, hvad Länsmännen beträffar, den erforderliga pröf-

ningen kunna, utan alla kostnader, fullt ändamålsenligt åstadkommas i den sökandes hemort, af den myndighet, hvilken det tillhörer att tillsätta sådana befattningar och hvilken således måste anses mest behörig att bedöma den sökandes insigter; derföre Utskottet hemställer,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om den föreskrift, att, innan någon må befordras till Länsman, skall han, om han icke vid Academi aflagt examen för inträde i Rättegångs- eller de civila Förvaltnings-verken, inför Landshöfdinge, i närvaro af Lands-Kamererare och Lands-Secreterare, aflägga prof af skicklighet i de till tjensten hörande ämnen, efter de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt att meddela, samt deröfver erhålla vittnesbörd af omförmälde embets- och tjenstemän, hvilka följaktligen alla ega att i pröfningen deltaga.

Stockholm den 18 September 1840.

Reservation

af Herr Friherre *Leijonhufvud*, som ansett det föreslagna kunskapsprofvet vara öfverflödigt och ändamålslöst, och derföre ansett motionärens förslag böra i allo ogillas.

Häri hafva förenat sig Herr Friherre *Kræmer*, Herr *Pousette* och *Olof Persson* från Gefleborgs Län.

STOCKHOLM, ECKSTEINSKA BOKTRYCKERIET 1840.

N:o 105.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 September, kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att lösningsrätten till Fjerdeparter i Fahlu grufva icke vidare må vara de brukande Bergsmännen förbehållen.

Uti ett till Vällofl. Borgare-Ståndet ingifvet och derifrån till Utskottets handläggning remitteradt memorial, har Herr *C. H Engström* föreslagit, att den, genom Kongl. Bergs-Collegii Kungörelse den 7 Februari 1785, åt brukande Bergsmännen förvarade lösningsrätt vid försäljning af en eller flera af de 1200 Fjerdeparter, hvari Fahlu grufva är indelad, måtte helt och hållet upphäfvas, såsom varande till ingen båtnad för Bergsmännen, enär de, ifrån att vid grufvans högsta välstånds-period hafva utgjort ett antal af flere hundrade, nu inskränkts endast till 14, rimligen icke kunde samma lösningsrätt begagna till det åsyftade ändamålet, att nemligen uteslutande inom deras Stånd bibehålla alla Fjerdeparter, samt berörde rättighet dessutom har till följd, att en köpare till en eller flere Fjerdeparter försättes i ovisshet om en påräknad orubbad besittning deraf.

Den åberopade Kungörelsen innefattar, jemte annat hvarom här icke är fråga, det stadgande, att vid lagfart med grufve-delar, hyttor och bergsfrälse-hemman, som blifvit sålde till andre, än brukande Bergsmän, den af dem, som sig först anmäler, och, innan laga stånd åkommer, nedsätter köpeskillingen, må ega rättighet till lösen.

Vid det förändrade förhållande, som inträffat sedan Kongl. Bergs-Collegii ifrågavarande Kungörelse utfärdades, att nemligen de brukande Bergsmännens antal så betydligen förminskats, att de nu mera icke kunna begagna sig af den lösningsrätt, som blifvit dem förbehållen vid försäljning af en eller flere grufve-delar inom Stora Kopparbergs Bergslag, och då följagtligen berörde Kungörelse icke vidare motsvarar det ändamål, som dermed åsyftats, anser Utskottet sig böra, i öfverensstämmelse med motionärens önskan, tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer,

att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t, efter grufvu-delegarnes och öfrige vederbörandes hörande, täckes i

Nåder tillse, om icke ofta omförmälde, af Kongl. Bergs-Collegium den 7 Februari 1785 utfärdade Kungörelse må i den del, hvarom fråga blifvit väckt, kunna till all kraft och verkan upphäfvas.

Stockholm den 18 September 1840.

Reservationer äro anmälde af Herrar *Tersmeden* och *af Schmidt*, Biskop *Agardh*, Prosten *Lundblad*, Comminister *Dahlgren*, Professoren *Grafström* och Herr *Wallander*, hvilken skriftligen yttrat sig sålunda:

"Jag reserverar mig emot Utskottets Beslut, på den grund, att jag ej tror ämnet vara af den beskaffenhet, att Rikets Ständer dermed borde sig befatta, utan förmodar att motionärens önskan lättast blifvit uppfylld, om Fahlu Bergslags fjerdeparts-egare vändt sig directe till Kongl. Maj:t med sin anhållan, som då ganska säkert vunnit det afseende den förtjenar, om den stöder sig på rättvisa grunder."

N:o 106.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 September, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckte motioner, om rättighet för Hernösands Stift att komma i åtnjutande af de 124 tunnor spanmål, som derifrån årligen utgå till Upsala Domkyrka.

Uti detta ämne äro från samtlige Riks-Stånden till Utskottets handläggning remitterade serskilda motioner, nemligen:

a) Från *Höglofl. Ridderskapet och Adeln* af Herr *Dahlfelt*, som dels erindrat, att samma fråga vid sista Riksdagen utgjort föremål för Rikets Ständers uppmärksamhet, och att Rikets Ständer i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t tillstyrkt befrielse för Hernösands Stift att ofvanberörde spanmål till Erke-stiftet vidare utgifva, men att Kongl. Maj:t, vid föredragningen af denna underdåniga hemställan, icke funnit skäl att dertill då lemna Dess Nådiga bifall, dels ock anfört, att ökade anledningar till förnyande af